

Raad van de
Europese Unie

Brussel, 20 juli 2015
(OR. en)

11083/15

CFSP/PESC 435
COPS 245
FIN 527
PE 128

RESULTAAT BESPREKINGEN

van:	het secretariaat-generaal van de Raad
aan:	de delegaties
nr. vorig doc.:	10549/15
Betreft:	Voornaamste aspecten en de fundamentele keuzes van het GBVB (deel II, punt E, punt 25 van het Interinstitutioneel Akkoord van 2 december 2013) - 2014 - Ontwerpjaarverslag van de hoge vertegenwoordiger van de Europese Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid aan het Europees Parlement

Voor de delegaties gaat hierbij het document "Voornaamste aspecten en de fundamentele keuzes van het GBVB" (deel II, onder E, punt 25 van het Interinstitutioneel Akkoord van 2 december 2013) - 2014 - Ontwerpjaarverslag van de hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid aan het Europees Parlement", dat de Raad op 20 juli 2015 heeft goedgekeurd.

Ontwerpjaarverslag van de hoge vertegenwoordiger van de Europese Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid aan het Europees Parlement

Voornaamste aspecten en fundamentele keuzes van het GBVB

– 2014 –

INLEIDING.....	15
1. Voorbeelden van de betrokkenheid van de EU bij de wereld.....	16
2. Toekomstige uitdagingen.....	20
A. Overzicht van de activiteiten per regio.....	21
1. Zuidelijk Nabuurschap, vredesproces in het Midden-Oosten en het Arabisch Schiereiland	21
1.1. Noord-Afrika	21
1.1.1. Algerije	21
1.1.2. Marokko.....	22
1.1.3. Tunesië.....	23
1.1.4. Libië.....	24
1.2. Midden-Oosten.....	25
1.2.1. Egypte.....	25
1.2.2. Jordanië.....	26
1.2.3. Libanon.....	27
1.2.4. Syrië.....	28
1.2.5. Vredesproces in het Midden-Oosten	30

1.3.	Arabisch Schiereiland, Iran en Irak	35
1.3.1.	Samenwerkingsraad van de Golf en zijn lidstaten.....	35
1.3.2.	Iran.....	36
1.3.3.	Irak.....	38
1.3.4.	Jemen	41
1.4.	Regionale samenwerking	42
1.4.1.	Liga van Arabische Staten.....	42
1.4.2.	Organisatie van Islamitische Samenwerking (OIS).....	43
1.4.3.	Unie voor het Middellandse Zeegebied (UMZ)	44
2.	Rusland, de landen van het Oostelijk Nabuurschap en Centraal-Azië	44
2.1.	Russische Federatie	44
2.2.	Oostelijk Partnerschap: multilaterale betrekkingen	48
2.3.	Synergie voor het Zwarte Zeegebied.....	51
2.4.	Oostelijk Partnerschap: bilaterale betrekkingen.....	52
2.4.1.	Oekraïne.....	52
2.4.2.	Belarus	58
2.4.3.	Republiek Moldavië	60
2.4.4.	Georgië	63

2.4.5.	Azerbeidzjan	66
2.4.6.	Armenië	66
2.4.7.	Het conflict over Nagorno-Karabach.....	67
2.5.	Centraal-Azië.....	68
2.5.1.	Regionale betrekkingen	68
2.5.2.	Bilaterale betrekkingen.....	69
3.	Westelijke Balkan.....	71
4.	Turkije en West-Europa.....	79
4.1.	Turkije	79
4.2.	West-Europa.....	83
5.	Azië en de Stille Oceaan	86
5.1.	Ontmoeting Azië-Europa (ASEM).....	86
5.2.	Oost-Azië.....	87
5.2.1.	China.....	87
5.2.2.	Speciale Administratieve Regio Hongkong	88
5.2.3.	Taiwan	89
5.2.4.	Japan	89

5.2.5.	Republiek Korea	90
5.2.6.	Democratische Volksrepubliek Korea	91
5.2.7.	Mongolië	92
5.3.	Zuidoost-Azië	93
5.3.1.	Associatie van Zuidoost-Aziatische staten (ASEAN)	93
5.3.2.	Myanmar/Birma	93
5.3.3.	Thailand	94
5.3.4.	Cambodja	94
5.3.5.	Indonesië	95
5.3.6.	Filipijnen	95
5.3.7.	Vietnam	96
5.3.8.	Singapore	96
5.3.9.	Maleisië	97
5.3.10.	Brunei	97

5.4.	Zuid-Azië.....	98
5.4.1.	Zuid-Aziatische Associatie voor Regionale Samenwerking (SAARC)	98
5.4.2.	India	98
5.4.3.	Nepal.....	99
5.4.4.	Bhutan.....	99
5.4.5.	Afghanistan.....	99
5.4.6.	Pakistan.....	101
5.4.7.	Bangladesh.....	102
5.4.8.	Sri Lanka.....	103
5.4.9.	Maldiven.....	104
5.5.	Stille Oceaan.....	104
5.5.1.	Australië.....	104
5.5.2.	Nieuw-Zeeland	105
5.5.3.	Fiji.....	107
5.5.4.	Salomonseilanden	107
5.5.5.	Regionale kwesties	108

6.	Afrika	108
6.1.	Afrikaanse Unie.....	108
6.2.	West-Afrika	111
6.2.1.	Veiligheid en ontwikkeling in de Sahel.....	112
6.2.2.	Mauritanië.....	113
6.2.3.	Mali.....	114
6.2.4.	Niger	115
6.2.5.	Burkina Faso.....	116
6.2.6.	Senegal.....	117
6.2.7.	Gambia.....	119
6.2.8.	Guinee-Bissau.....	120
6.2.9.	Guinee.....	121
6.2.10.	Sierra Leone	122
6.2.11.	Liberia	122
6.2.12.	Ivoorkust.....	123
6.2.13.	Togo.....	124
6.2.14.	Nigeria.....	125
6.3.	Oost-Afrika.....	126
6.3.1.	Djibouti.....	127

6.3.2.	Eritrea	128
6.3.3.	Ethiopië.....	129
6.3.4.	Somalië	129
6.3.5.	Zuid-Sudan	131
6.3.6.	Kenia.....	132
6.3.7.	Madagaskar.....	133
6.3.8.	Mauritius.....	134
6.3.9.	Seychellen.....	134
6.3.10.	Tanzania	135
6.3.11.	Uganda.....	136
6.4.	Centraal-Afrika.....	138
6.4.1.	Gebied van de Grote Meren en Democratische Republiek Congo (DRC).....	138
6.4.2.	Centraal-Afrikaanse Republiek (CAR).....	143
6.5.	Zuidelijk Afrika.....	144
6.5.1.	Angola	145
6.5.2.	Namibië	146
6.5.3.	Botswana.....	146
6.5.4.	Zambia	146
6.5.5.	Zimbabwe	147

6.5.6.	Zuid-Afrika.....	147
6.5.7.	Swaziland.....	148
6.5.8.	Lesotho	149
6.5.9.	Mozambique	149
6.5.10.	Malawi.....	150
7.	De Amerika's.....	151
7.1.	Verenigde Staten en Canada.....	151
7.1.1.	Verenigde Staten.....	151
7.1.2.	Canada	153
7.2.	Latijns-Amerika en het Caribisch gebied.....	154
7.2.1.	Biregionale betrekkingen.....	154
7.2.2.	Subregionale betrekkingen	155
7.2.3.	Bilaterale betrekkingen.....	157
B.	Dreigingen en mondiale problemen aanpakken	164
1.	Non-proliferatie en ontwapening	164
1.1.	Non-proliferatie van massavernietigingswapens en de overbrengingsmiddelen daarvoor	165
1.1.1.	Non-proliferatieverdrag	165
1.1.2.	Alomvattend Kernstopverdrag.....	166

1.1.3.	Internationale Organisatie voor Atoomenergie (IAEA)	167
1.1.4.	Verdrag inzake chemische wapens	167
1.1.5.	Verdrag inzake biologische en toxinewapens	168
1.1.6.	Exportcontrole	169
1.1.7.	Haagse Gedragscode tegen de verspreiding van ballistische raketten.....	170
1.1.8.	Activiteiten in de ruimte	170
1.2.	Conventionele wapens.....	171
1.2.1.	Wapenhandelsverdrag.....	171
1.2.2.	Handvuurwapens en lichte wapens.....	172
1.2.3.	Antipersoneelmijnen en clustermunitie	173
1.2.4.	Exportcontrole	174
1.2.5.	Overeenkomst van Wassenaar	174
2.	Transregionale dreigingen en mondiale problemen.....	174
2.1.	Georganiseerde criminaliteit	174
2.2.	Maritieme veiligheid	175
2.3.	Cyberbeleid en cyberbeveiliging.....	177
2.4.	Chemische, biologische, radiologische en nucleaire risicobestrijding.....	178
2.5.	Energie.....	178

2.6.	Klimaatverandering	180
2.7.	Migratie	181
2.8.	Verdovende middelen.....	183
2.9.	Verantwoord betrekken van mineralen	184
2.10.	Terrorismebestrijding	185
C. Bijdrage tot een effectievere multilaterale orde (VN, Raad van Europa, OVSE, G7/G8/G20)		
		187
1.	VN.....	187
2.	Vrede en veiligheid	188
3.	Menselijke, economische en sociale ontwikkeling en de ontwikkelingsagenda voor de periode na 2015	189
4.	Samenwerking met staten in Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan (ACS) ..	191
5.	G7/G20.....	192
6.	Raad van Europa (RvE)	193
7.	Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa	193
D. Ondersteuning van democratie, mensenrechten, het internationaal humanitair recht en de rechtsstaat		197
1.	Bevordering van de mensenrechten, het internationaal humanitair recht, de democratie en de rechtsstaat.....	197
2.	Mensenrechten in het EU-beleid.....	198
3.	Uitvoering van EU-prioriteiten op mensenrechtengebied	200

4.	Mensenrechten in alle onderdelen van het externe beleid	206
5.	Democratie en de rechtsstaat.....	209
6.	Universaliteit bevorderen door actief te zijn op multilateraal en regionaal niveau	210
E.	Totaalaanpak, conflictpreventie, bemiddeling en crisisrespons	211
1.	Totaalaanpak	211
2.	Conflictpreventie en bemiddeling.....	212
3.	Crisisrespons en operationele coördinatie.....	214
F.	Gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid	215
1.	Beter toegerust	215
1.1.	Vermogens.....	217
1.1.1.	Civiele vermogens	218
1.1.2.	Militaire vermogens.....	219
1.1.3.	Satellietcentrum van de EU	221
1.2.	Geleerde lessen en opleiding	222
1.2.1.	Geleerde lessen	222
1.2.2.	Opleiding en oefeningen.....	223
1.3.	Concepten voor GVDB-activiteiten	226

2.	Doeltreffender	228
2.1.	Partnerschappen.....	228
2.2.	Gevechtsgroepen en snelle reactie	232
3.	Coherenter.....	232
3.1.	Samenhang tussen interne en externe veiligheid.....	232
3.2.	Civiel-militaire synergie.....	234
1.	Nabuuerschap.....	235
2.	Europa en Centraal-Azië.....	242
3.	Afrika	245
4.	Noord- en Zuid-Amerika	247
5.	Azië-Stille Oceaan	250
6.	Internationale veiligheid	255
7.	Mensenrechten en democratie.....	260
8.	Mondiale vraagstukken.....	261
Bijlage I: Overzicht van wetgevingshandelingen op het gebied van het GBVB (sancties) 2014		264
Bijlage II: Appearances before the European Parliament in 2014		275
1.	Appearances of the High Representative/Vice-President before the European Parliament in 2014	275

2. Appearances on behalf of the High Representative/Vice-President before the European Parliament in 2014.....	276
3. Appearances of Senior EEAS Representatives before the European Parliament in 2014 and Exchanges of views with newly appointed Heads of Delegation.....	281
Bijlage III: Verklaringen	288
Bijlage IV: GBVB-begroting 2014	291
Bijlage V: Beoordeling van de coördinatie en complementariteit van het GBVB met de overige externe financiële instrumenten van de EU.....	295

DEEL I: TERUGBLIK OP 2014

INLEIDING

2014 was een cruciaal jaar voor het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB) van de Europese Unie. Gewapende conflicten, verwoestingen en verlies van mensenlevens in de haar omringende landen noopten de Europese Unie tot een snel en resoluut optreden, en toonden de noodzaak van een echt eengemaakt gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid aan.

In het afgelopen jaar wendde de EU al haar - al dan niet aan het GBVB gerelateerde - instrumenten aan om het hoofd te bieden aan deze problemen, deze op geïntegreerde wijze aan te pakken en de weerslag ervan op de betrokken landen en op Europa te beperken. De bredere mondiale veranderingen, die uitmondde in tal van gelijktijdige crises, toonden tevens aan dat er voor het externe optreden van de EU een langetermijnstrategie moest worden gesmeed.

Ter illustratie van deze totaalaanpak wordt in dit verslag waar passend ook verwezen naar beleidsmaatregelen en instrumenten die buiten het GBVB vallen, zoals ontwikkelingssamenwerking, handel en humanitaire hulp.

In 2014 was er een wisseling van de wacht. De nieuwe leiders maakten zich sterk voor een nog grotere coördinatie tussen de Europese Dienst voor extern optreden, de Europese Commissiediensten en de lidstaten, opdat de EU wereldwijd ondersteuning zou kunnen bieden aan vrede, democratie, de rechtsstaat en de mensenrechten.

Door het jaar koppelde de EU diplomatie aan nieuwe en bestaande missies ter plaatse in het kader van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid (GVDB), aan humanitaire interventies in door crisis getroffen gebieden en aan ontwikkelingshulp voor de behoeftigen. De EU werkte tevens nauw samen met internationale, regionale en lokale partners.

Het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid van de EU draagt op verschillende manieren bij tot mondiale vrede en veiligheid. Ten eerste is de EU rechtstreeks betrokken bij internationale vredesonderhandelingen die - in bepaalde gevallen onder haar leiding - namens de internationale gemeenschap worden gevoerd, zoals de gesprekken tussen Belgrado en Pristina en het nucleair overleg met Iran.

Ten tweede kan de EU een breed scala aan - politieke en economische - instrumenten inzetten om belangrijke vraagstukken van buitenlands beleid het hoofd te bieden. In een wereld waar de veiligheidsuitdagingen steeds complexer worden, voegt de EU-aanpak van het externe optreden specifieke waarde toe, doordat alle dimensies van een crisis, gaande van de onderliggende oorzaken tot de onmiddellijke manifestatie ervan, worden aangepakt. De voordelen van een dergelijke aanpak worden in uiteenlopende situaties duidelijk: zowel in het EU-optreden in verband met de crisis in Oekraïne, als in de manier waarop de EU het bestrijden van piraterij in de Hoorn van Afrika heeft aangepakt.

Ten derde werkt de EU nauw samen met internationale en regionale partners - die zij ook materieel steunt - om het hoofd te bieden aan regionale problemen waar enkel gezamenlijke inspanningen resultaten kunnen opleveren, zoals de strijd tegen klimaatverandering, duurzame ontwikkeling, en risicobeheersing en hulp bij rampen. 2014 was een cruciaal jaar voor de voorbereidingen op de onderhandelingen, binnen het VN-raamwerk, over de millenniumdoelstellingen voor ontwikkeling voor de periode na 2015, het kader van Sendai voor rampenrisicovermindering 2015-2030 en het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering. Ter bevordering van de democratie zond de Europese Unie verkiezingswaarnemingsteams naar de Maldiven, Guinee-Bissau, Malawi, Egypte, Kosovo¹, Mozambique en Tunesië. Ook voerde de EU de samenwerking met haar regionale en strategische partners op om mondiale dreigingen en uitdagingen het hoofd te bieden.

1. Voorbeelden van de betrokkenheid van de EU bij de wereld

Dit verslag geeft weer hoe diep en breed de betrokkenheid van de EU bij de wereld is. De volgende voorbeelden geven een indruk van de diverse terreinen waarop het externe optreden van de EU het verschil heeft gemaakt.

¹ Deze benaming laat de standpunten over de status van Kosovo onverlet, en is in overeenstemming met Resolutie 1244/99 van de VN-Veiligheidsraad en het advies van het Internationaal Gerechtshof over de onafhankelijkheidsverklaring van Kosovo.

Oostelijk Nabuurschap - Oekraïne en Rusland

In 2014 richtte de Europese Unie haar inspanningen op het laten de-escaleren van de crisis in Oekraïne, werkte zij toe naar een duurzame oplossing en ondersteunde zij talrijke daartoe strekkende initiatieven. De politieke initiatieven gingen gepaard met een groot steunpakket ter waarde van 11,1 miljard euro voor de volgende zeven jaar, bedoeld om de economische en financiële situatie in Oekraïne te helpen stabiliseren, een vreedzame overgang te ondersteunen, politieke en economische hervormingen aan te moedigen en inclusieve ontwikkeling te ondersteunen. Om de energiezekerheid van Oekraïne te helpen waarborgen, kwam er door bemiddeling van de EU een akkoord tot stand op grond waarvan de gasleveringen tot eind maart 2015 zouden worden voortgezet. Voorts werd er in december 2014 officieel een adviesmissie van de EU ingesteld voor de hervorming van de civiele veiligheidssector in Oekraïne (GVDB- missie).

Tegelijkertijd stelde de EU beperkende maatregelen vast in verband met de illegale annexatie door Rusland van de Krim en de destabilisatie van oostelijke delen van Oekraïne.

Onderhandelingen over een nieuw akkoord tussen de EU en Rusland, alsook de visumgesprekken werden opgeschort, samen met diverse samenwerkingsprogramma's tussen de EU en Rusland.

Terwijl de deur voor dialoog met Rusland open bleef, maakte de hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid duidelijk dat niet kan worden onderhandeld over de inzet van de EU voor het internationale recht en universele waarden.

Zuidelijk Nabuurschap - Syrië en Irak

De EU veroordeelt de wreedheden, schendingen en misbruiken van de mensenrechten in Syrië, met name door het Assad-regime en door ISIL/Da'esh, Jabhat al-Nusra en andere terroristische groeperingen. Om de dringende noden van het Syrische volk te lenigen, nam de EU, wat de internationale respons betreft, het voortouw met ruim 3 miljard euro sinds de start van het conflict, en keurden de lidstaten de oprichting goed van een regionaal EU-trustfonds (Madad-fonds) om aan de crisis het hoofd te bieden. Op die manier is de EU wereldwijd de grootste donor om de gevolgen van deze crisis aan te pakken.

De EU schaarde zich volledig achter de inspanningen van de gezamenlijke vertegenwoordiger van de Verenigde Naties en de Liga van Arabische Staten, Lakhdar Brahimi, en diens opvolger, de speciale gezant van de Verenigde Naties, Staffan de Mistura, om te komen tot een strategische de-escalatie van het geweld, als basis voor een breder politiek proces.

In 2014 zette de EU haar beleid voort en bleef zij dus toewerken naar een politieke oplossing voor het conflict, terwijl zij tevens beperkende maatregelen oplegde en handhaafde ten aanzien van het Assad-regime en de aanhangers ervan, zolang de repressie aanhoudt. De EU was tevens voorstander van het idee om de aangegeven Syrische chemische wapens onder internationale controle te brengen, wat dan zou moeten leiden tot de eventuele vernietiging ervan.

Wat Irak betreft, bleef de EU zich inzetten om het land te ondersteunen. Bovenal drong de EU er bij de Iraakse regering op aan om alle Iraakse gemeenschappen de hand te reiken en voort te gaan op het pad van verzoening en hervorming. Gezien de penibele veiligheidssituatie werkte de EU ter plaatse nauw samen met de VN en andere internationale spelers.

De hoge vertegenwoordiger en de Europese Commissie werkten samen een eerste brede EU-strategie uit voor de crises in Syrië en Irak en de dreiging van ISIL/Da'esh.

De strategie bundelt initiatieven van de EU en de lidstaten en vergroot de doeltreffendheid ervan met een substantieel financieringspakket voor de volgende prioriteiten: hulp, stabilisatie en ontwikkeling in de regio, en het hoofd bieden aan de dreiging die uitgaat van terroristische groeperingen. De maatregelen zijn gericht op Syrië en Irak, maar ook op Libanon, Jordanië en Turkije.

Centraal-Afrikaanse Republiek

In 2014 speelde de EU samen met internationale partners een actieve rol bij de stabilisatie van de Centraal-Afrikaanse Republiek (CAR), met de bedoeling het land terug op het pad naar duurzaam herstel te brengen.

Als onderdeel van haar brede reactie op de crisis in de Centraal-Afrikaanse Republiek (CAR) wendde de EU alle haar ter beschikking staande instrumenten aan en werd er ook een militaire GVDB-operatie uitgevoerd. Op 1 april 2014 startte de Raad de operatie EUFOR RCA, ter ondersteuning van de internationale inspanningen om in de hoofdstad Bangui een veilig klimaat te scheppen en de meest bedreigde bevolking te beschermen. De EU organiseerde in de marge van de top EU-Afrika van 2 april een minitop over de CAR, met deelnemers van hoog niveau zoals de VN-secretaris-generaal, Ban Ki-moon.

De EU en haar lidstaten voerden hun humanitaire steun voor de CAR in 2014 fors op, en werkten nauw samen met de VN en andere instanties om zo veel mogelijk steun ter plekke te bieden. Gelet op de aanhoudende spanningen tussen de gemeenschappen en de totale ineenstorting van het sociale weefsel, besteedde de EU specifieke aandacht aan het bestrijden van straffeloosheid en het herstel van de rechtsstaat. Zij richtte zich ook op het bevorderen van de dialoog, het verminderen van de spanningen en het opbouwen van vertrouwen tussen de gemeenschappen. Dat ging gepaard met de instelling van een multi-donortrustfonds voor ontwikkeling om het land te ondersteunen.

Effectief multilateralisme en partnerschappen

In een steeds complexer wordende en meer geconnecteerde wereld staat of valt de EU-aanpak van mondiale uitdagingen met sterke partnerschappen. Door het jaar streefde de Europese Unie ernaar de bilaterale, regionale of multilaterale banden aan te halen met partners in de wereld die er soortgelijke opvattingen op na houden.

De EU en de VN zijn belangrijke partners op het gebied van vrede en veiligheid. De EU bleef een betrouwbare en toegewijde partner van de Verenigde Naties, of het nu gaat om het voorkomen en aanpakken van crises of het verdedigen van de mensenrechten, rechtvaardigheid, gelijkheid en billijkheid, goed bestuur, democratie en de rechtsstaat.

De EU had tevens een duidelijke visie en een invloedrijke stem in de debatten over de post 2015-agenda en de internationale onderhandelingen over een nieuwe mondiale klimaatovereenkomst in 2015.

2. Toekomstige uitdagingen

Het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid van de EU krijgt gestalte tegen de achtergrond van een gefragmenteerde wereld waarin alles tegelijk onderling verbonden is, en die steeds complexer, meerduidiger en onvoorspelbaarder wordt. Deze mondiale verschuivingen vergen een doortastend optreden van de EU, dat berust op eenheid en op het vermogen om uitdagingen vroeg in kaart te brengen en vooruit te plannen, alsook om snel in te spelen op veranderende omstandigheden.

In 2015 zal de EU zich blijven concentreren op stabilisatie van de situatie in haar buurlanden en ijveren voor vrede en welvaart in de hele wereld. Zij zal zich actief blijven inspannen voor een vreedzame en duurzame oplossing voor het conflict in Oekraïne. Wat haar zuidelijke buurlanden betreft, zal de EU er zich ten volle voor inspannen om een einde te maken aan het lijden van de miljoenen burgers die door het conflict in Syrië en Irak worden getroffen, en aan de angst en het geweld die door ISIL/Da'esh worden gezaaid. Ook zal de EU haar inspanningen opvoeren om de huidige crisis in Libië het hoofd te bieden en de migratiedruk aan te pakken.

Ruim tien jaar na de eerste vaststelling van het Europees nabuurschapsbeleid is de situatie aan de grenzen van de EU ingrijpend veranderd. Daarom zal het Europees nabuurschapsbeleid in 2015 worden geëvalueerd om ervoor te zorgen dat het EU-beleid voor de haar omringende landen is toegesneden op de actuele situatie ter plaatse, de belangen van de EU en op de verschillende doelstellingen en behoeften van de betrokken landen.

2015 is tevens een cruciaal jaar voor diverse internationale onderhandelingen. Het vooruitzicht van een nucleair akkoord met Iran biedt een historische kans om twijfel over de vreedzame aard van de nucleaire verrijking in Iran weg te nemen, en zou de grondslag kunnen leggen voor toekomstige samenwerking met Iran op belangrijke beleidsgebieden. De onderhandelingen over een nieuw mondiaal klimaatakkoord en het mondiaal ontwikkelingskader voor de periode na 2015, met inbegrip van duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen, zullen cruciale stappen zijn naar een duurzamer toekomst. De EU staat voor een cruciale fase in de onderhandelingen over een trans-Atlantisch partnerschap voor handel en investeringen (TTIP) met de Verenigde Staten, dat potentieel heeft om de werkgelegenheid en groei aan weerszijden van de Atlantische Oceaan aan te zwengelen. Het TTIP heeft tevens een belangrijke geopolitieke en geo-economische dimensie, doordat de trans-Atlantische banden - in een wereld vol onzekerheid - worden aangehaald en gemeenschappelijke normen worden beschermd. 2015 zal ook een beslissend jaar zijn voor de koers van het externe optreden van de Unie, omdat zij moet bekijken hoe al haar instrumenten en externe beleidsmaatregelen op elkaar kunnen worden afgestemd om het hoofd te bieden aan dreigingen, uitdagingen en kansen in een veranderende mondiale context. Hiervoor is een nieuwe ambitieuze en operationele Europese strategie voor het buitenlands beleid en veiligheid van essentieel belang.

A. Overzicht van de activiteiten per regio

1. Zuidelijk Nabuurschap, vredesproces in het Midden-Oosten en het Arabisch Schiereiland

1.1. Noord-Afrika

1.1.1. Algerije

In april stuurde de EU een missie van verkiezingsdeskundigen (EEM) naar de presidentsverkiezingen om een technische, minder openbare evaluatie van het proces uit te voeren dan het geval zou zijn geweest met een volwaardige verkiezingswaarnemingsmissie. De missie formuleerde een aantal aanbevelingen, voornamelijk inzake de transparantie en traceerbaarheid van het proces.

Ook in 2014 bleef de dynamiek van politieke dialoog en bijeenkomsten in het kader van de associatieovereenkomst vruchten afwerpen. Minister Ramtane Lamamra ontmoette Commissielid Stefan Füle in april 2014 in Brussel. In het kader van de associatieovereenkomst tussen de EU en Algerije kwam in maart het associatiecomité en in mei de associatieraad bijeen. In de marge van de associatieraad werd een protocol geparafeerd om de deelname van Algerije aan EU-programma's en -agentschappen mogelijk te maken. Ook werden er in 2014 diverse thematische subcomités en informele dialogen gehouden. Voorts werden de onderhandelingen over een actieplan voor het Europees nabuurschapsbeleid, die van start gingen in de tweede helft van 2013, voortgezet met drie sessies in 2014. Algerije zal een bedrag van 148 miljoen euro krijgen voor de periode 2014-2017.

Algerije vervulde een prominente rol als bemiddelaar in de crisis in Mali. De EU werd daarbij betrokken en de SVEU voor de Sahel, Reveyrand de Menthon, nam deel aan de door de Algerijnse regering georganiseerde gesprekken tussen de Malinese autoriteiten en de rebellengroepen.

1.1.2. Marokko

In 2014 zijn de reeds nauwe betrekkingen van Marokko met de EU op talloze punten nog verder aangehaald. De EU bleef op hoog niveau in politieke dialoog met Marokko en steunde ook in 2014 de geleidelijke tenuitvoerlegging van de hervormingen die Marokko na goedkeuring van de nieuwe grondwet in 2012 heeft doorgevoerd.

De moeilijkheden die tussen Marokko en de EU waren ontstaan in verband met de wijziging van het invoerprijzenmechanisme voor groenten en fruit, die voornamelijk gevolgen had voor de uitvoer van Marokkaanse tomaten naar de EU, werden in 2014 opgelost. De eerste visdocumenten voor EU-vaartuigen werden in september afgegeven. De onderhandelingen over de DCFTA (diepe en brede vrijhandelsovereenkomst) werden opgeschort in afwachting van de resultaten van begeleidende studies van de Marokkaanse autoriteiten voor bepaalde sectoren. In januari 2015 werden onderhandelingen over een mobiliteitspartnerschap (parallele overeenkomsten over visumfacilitering en overname) gestart.

De Commissieleden Štefan Füle en Johannes Hahn bezochten Rabat in respectievelijk mei en december. De associatieraad vond plaats op 16 december 2014. Ook de komende jaren zal voor het EU-partnerschap met Marokko een aanzienlijk bedrag worden uitgetrokken (gemiddeld 809 miljoen euro voor de periode 2014-2017), waardoor Marokko in de context van het nabuurschap één van de grootste ontvangers van financiële en technische bijstand van de EU blijft.

Met betrekking tot de Westelijke Sahara sprak de EU, net als in voorgaande jaren, haar steun uit voor de inspanningen van de secretaris-generaal van de VN en diens persoonlijke gezant ambassadeur Christopher Ross, om een rechtvaardige, duurzame en wederzijds aanvaardbare politieke oplossing te bewerkstelligen. Marokko maakt deel uit van de Mensenrechtenraad in de periode 2014-2016.

1.1.3. Tunesië

In 2014 werden met succes transparante, inclusieve en geloofwaardige parlements- en presidentsverkiezingen gehouden, zoals erkend door de EU-verkiezingswaarnemingsmissie die van september 2014 tot januari 2015 werd ingezet. Dit resultaat leverde brede steun en waardering van de EU en de internationale gemeenschap op.

De bilaterale betrekkingen tussen de EU en Tunesië verbeterden duidelijk in 2014. Tijdens de associatieraad van 14 april werd het actieplan voor een bevoorrecht partnerschap vastgesteld; in maart werd de gezamenlijke politieke verklaring over een mobiliteitspartnerschap inzake migratie ondertekend. Met de nieuwe autoriteiten die na de verkiezingen hun functie hebben opgenomen, zal de agenda van de bilaterale betrekkingen naar verwachting meer regelmaat vertonen en de belangrijkste dossiers bevatten waarin vooruitgang moet worden geboekt (DCFTA, mobiliteitspartnerschap). De dialoog over de hervorming van de veiligheidssector werd in 2014 geïntensiveerd met het oog op meer EU-steun in de toekomst. De bezoeken van de voorzitter van de Europese Raad, Herman Van Rompuy, in februari, Commissielid Štefan Füle in maart en vicevoorzitter van de Commissie, Michel Barnier, in september, alsook van de ambassadeurs van het Politiek en Veiligheidscomité in juni, toonden de algehele betrokkenheid van de EU bij de transitie in Tunesië aan.

1.1.4. Libië

In 2014 verslechterde de politieke en veiligheidssituatie in Libië aanzienlijk . Om de EU-steun te vergroten, benoemde de EU in mei 2014 Bernardino León, tot dan speciaal vertegenwoordiger van de EU voor het zuidelijk Middellandse Zeegebied, tot speciaal gezant van de EU voor Libië.

Bernardino León werd in september 2014 tot speciale vertegenwoordiger van de SGVN benoemd.

De inspanningen van de EU tot samenwerking - om de politieke transitie te ondersteunen - werden door aanhoudende conflicten ondermijnd. De escalatie van het geweld dwong de EU en vele andere internationale partners om hun delegatie en het EUBAM-personeel tijdelijk elders onder te brengen; ondertussen biedt een civiele GVDB-missie technische bijstand en opleiding inzake grensbeheer. Niettegenstaande de moeilijkheden leverde de EU in 2014 technische bijstand, met name op het gebied van overheidsdiensten, steun voor migranten en intern ontheemden, beveiliging, onderwijs, de media, het maatschappelijk middenveld en verzoening. De EU ondersteunt actief de bemiddelingsinspanningen van de VN-missie in Libië om tot een vreedzame oplossing te komen en om het politieke overgangsproces in Libië ongehinderd te doen voortgaan. De EU stuurde een missie van verkiezingsdeskundigen naar de verkiezing van de grondwetgevende vergadering in februari 2014.

De blijvende en duidelijke verslechtering van de politieke en veiligheidssituatie blijft een van de problemen voor de EU. In aansluiting op de internationale inspanningen moet het optreden van de EU gecoördineerd blijven en zich richten op ondersteuning van een politiek akkoord/politieke transitie, verbetering van de veiligheidssituatie en ontwikkeling van institutionele capaciteit. De toekomstige koers van de GVDB-activiteit van EUBAM Libië is onderworpen aan strategische evaluatie door de lidstaten in de desbetreffende Raadsinstanties.

1.2. Midden-Oosten

1.2.1. Egypte

De EU is vastbesloten om met Egypte als cruciale partner in de regio samen te werken. Zij waardeert de inspanningen van de Egyptische regering gedurende 2014 om tot een staakt-het-vuren in Gaza te komen en de daaropvolgende conferentie van donoren te ontvangen. Ook in 2014 bleef de EU Egypte bijstaan bij 's lands transitie. Er vonden bezoeken op hoog niveau en regelmatige contacten plaats om te onderstrepen hoe belangrijk inclusiviteit, economische steun en aandacht voor de beperkingen van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden zijn voor een succesvolle en duurzame politieke overgang naar een solide democratisch systeem.

In januari 2014 stuurde de EU een EU-deskundigenmissie om het referendum over de nieuwe grondwet als waarnemer bij te wonen; vastgesteld werd dat het constitutionele proces zowel tijdens de uitwerking ervan als tijdens de campagne werd gekenmerkt door een gebrek aan inclusiviteit en aan ruimte voor afwijkende meningen. In mei stuurde de EU een verkiezingswaarnemingsmissie (EOM) voor de presidentsverkiezingen, die verklaarde dat de verkiezingen in een moeilijke politieke context plaatsvonden en niet voldoende in de media werden gebracht, en dat er zeer weinig ruimte was voor afwijkende metingen. De parlementsverkiezingen hebben nog niet plaatsgevonden.

De formele dialoog tussen de EU en Egypte in het kader van het Europees nabuurschapsbeleid bleef de facto opgeschort. Het actieplan werd verlengd tot maart 2015, in afwachting van onderhandelingen over een nieuw actieplan. In februari en december 2014 vond er overleg plaats om de formele dialoog tussen de EU en Egypte nieuw leven in te blazen, teneinde op die manier de vergaderingen van de subcomités geleidelijk te hervatten en begin 2015 onderhandelingen over een nieuw actieplan te starten.

Tijdens de Raadszitting van 10 februari werden er conclusies aangenomen waarin de verslechtering van de mensenrechtensituatie werd betreurd, en waarin werd herinnerd aan de conclusies van augustus 2013. Die conclusies hamerden op samenwerking met de sociaaleconomische sector en het maatschappelijk middenveld, en schorsten de uitvoervergunningen voor uitrusting die voor binnenlandse repressie kan worden gebruikt, op.²

Voor 2014 bedroegen de voor Egypte beschikbare financiële middelen in totaal 185 miljoen euro, bestaande uit een toewijzing voor het land (115 miljoen euro) en middelen van de nabuurschapsfinancieringsfaciliteit (circa 70 miljoen euro).

Het aanvankelijke besluit van de EU van maart 2011 om beperkende maatregelen op te leggen aan 19 personen die nauwe banden hadden met het regime van voormalig president Hosni Moebarak, werd in maart 2014 met een jaar verlengd.

1.2.2. Jordanië

De ontmoetingen op hoog niveau tussen de EU en Jordanië en de wederzijdse bezoeken werden in de loop van het jaar voortgezet (associatieraad EU-Jordanië; bezoeken van Commissielid Štefan Füle en de hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid/vicevoorzitter van de Commissie (HV/VV) aan Jordanië, en bezoek van koning Abdullah aan Brussel). Deze ontmoetingen en bezoeken waren de bevestiging van hoogwaardige politieke en economische betrekkingen tussen beide zijden, de waardering van de EU voor de steun en de gastvrijheid die Jordanië Syrische vluchtelingen heeft geboden, en de vastbeslotenheid van de EU om Jordanië te blijven ondersteunen. Jordanië is een belangrijke partner bij het bevorderen van vrede, stabiliteit en welvaart in het Midden-Oosten en daarbuiten.

Jordanië bleef sterk getroffen door de lopende crises in Syrië en Irak. Naast de instroom van vluchtelingen, met in totaal meer dan 619.000 geregistreerde Syrische vluchtelingen aan het eind van 2014, betekenen de conflicten een verlies aan handelsroutes, markten en energiebevoorrading.

² Het Europees Parlement heeft op 6 februari een resolutie over de situatie in Egypte aangenomen (2014/2532(RSP)).

De EU bleef de steun aan Jordanië opvoeren, zowel via humanitaire hulp als met langere-termijnmaatregelen, om te voorkomen dat de instroom van vluchtelingen de ontwikkeling van de afgelopen jaren in gevaar brengt. Sinds het begin van de Syrische crisis heeft de EU meer dan 300 miljoen euro uitgetrokken om Jordanië te ondersteunen. Alleen al in 2014 werd 66 miljoen euro besteed aan ontwikkelingshulp.

De belangrijkste verwezenlijkingen bij de uitvoering van het actieplan EU-Jordanië zijn gesitueerd op de gebieden migratie, mobiliteit en handel, met de ondertekening van een mobiliteitspartnerschap en de beëindiging van de verkennende gesprekken over een diepe en brede vrijhandelsruimte (DCFTA).

1.2.3. Libanon

De EU steunt de regering van Libanon en hecht ten eerste aan de veiligheid en de stabiliteit in het land. Gedurende het jaar bleven de EU en Libanon hoogwaardige contacten onderhouden, wat moge blijken uit de bezoeken aan Beiroet van de HV/VV het Commissielid voor het ENP en uitbreiding, Štefan Füle de speciale vertegenwoordiger van de EU voor de mensenrechten, Stavros Lambrinidis; en de coördinator voor terrorismebestrijding, Gilles de Kerchove, alsmede het bezoek van de Libanese premier, Tammam Salam, aan Brussel. De dialoog in het kader van het Europees nabuurschapsbeleid werd voortgezet met negen vergaderingen van subcomités en één vergadering van het associatiecomité.

De EU drong er meermaals op aan dat Libanon zijn constitutionele termijnen voor het houden van presidents- en parlementsverkiezingen in acht zou nemen. Het jaar werd gekenmerkt door een verlamming van de Libanese nationale instellingen; de EU legde lokale verklaringen af waarin zij deze ontwikkelingen betreurde en richtte een oproep tot de regering om snel parlementsverkiezingen te houden en tot het parlement om bijeen te komen om een president te kiezen.

Tegen het eind van het jaar ving Libanon ongeveer 1,15 miljoen geregistreerde Syrische vluchtelingen op, waardoor het land wereldwijd het grootste aantal vluchtelingen per hoofd van de bevolking had. De EU is zich ten volle bewust van de grote problemen voor de economie en het sociale weefsel van het land als gevolg van de continue stroom vluchtelingen en bleef derhalve haar diepe waardering uitspreken voor de steun en de vrijgevigheid van de autoriteiten en de bevolking jegens alle mensen die op de vlucht waren.

In de conclusies van de Raad van 14 april werd Libanon geprezen omdat het zijn grenzen open blijft houden en vluchtelingen uit Syrië een veilig toevluchtsoord blijft bieden. In de conclusies van de Raad van 20 oktober en 15 december werd onderkend dat de crisis in Syrië enorme veiligheidsproblemen met zich mee brengt voor Libanon en Jordanië, en werd bevestigd dat de EU vastbesloten is wegen te vinden om beide landen in dat opzicht nog meer ondersteuning te bieden. In de conclusies werden voorts de inspanningen van deze landen en Turkije om vluchtelingen uit Syrië op te vangen, geprezen.

De EU trok in 2014 meer dan 182 miljoen euro uit voor Libanon - drie maal meer dan de bilaterale bijstand die voor het uitbreken van de crisis werd verleend. De EU nam deel aan de vergaderingen van de door de VN geleide internationale steungroep voor Libanon, die steun wil vrijmaken voor Libanon zodat het land het hoofd kan bieden aan de gevolgen van de Syrische crisis.

In het licht van de kritieke veiligheidssituatie in Libanon en de aanslagen op de Libanese veiligheidstroepen, maakte de EU sneller werk van EU-programma's voor het ondersteunen van de veiligheidssector en de Libanese strijdkrachten.

1.2.4. Syrië

In 2014 bleef de Syrische crisis, die toen al drie jaar aan de gang was, verwoestende gevolgen hebben voor Syrië en de ruimere regio. De Europese Raad van 20 augustus was "zeer ontzet over de verslechtering van de veiligheids- en de humanitaire situatie in Irak en Syrië na de bezetting van gebiedsdelen door de "Islamitische Staat van Irak en de Levant (ISIL/Da'esh).

De EU verklaarde vastbesloten te zijn om de dreiging die van ISIL/Da'esh en andere terroristische groepen in Irak en Syrië uitgaat, te helpen bedwingen (in overeenstemming met Resolutie 2170 van de VN-Veiligheidsraad van augustus); hetzelfde geldt voor de dreiging die van buitenlandse strijders uitgaat (in overeenstemming met Resolutie 2178 van de VN-Veiligheidsraad van september). De Raad van 20 oktober hechtte zijn goedkeuring aan een terrorismebestrijdingsstrategie inzake Syrië en Irak, met bijzondere aandacht voor buitenlandse strijders, en gaf de HV/VV opdracht een integrale regionale strategie uit te werken voor Syrië en Irak, en met name voor de dreiging die van Da'esh uitgaat.

Wat de Troepenmacht van de Verenigde Naties voor het toezicht op het troepenscheidingsakkoord (Undof) betreft, riep de Europese Raad alle partijen bij het conflict in Syrië op om het mandaat van de missie te respecteren en de veiligheid en de bewegingsvrijheid van de VN-troepen, met inbegrip van de troepen uit EU-lidstaten, te verzekeren; daarnaast veroordeelde hij de aanslagen op de troepenmacht en de detentie van een aantal leden ervan.

De EU veroordeelde de voornamelijk door het Assad-regime maar ook door ISIL/Da'esh, Jabhat al-Nusra en andere terroristische groeperingen begane wreedheden, mensenrechtenschendingen en misbruiken in Syrië onvoorwaardelijk, zoals die gemeld werden door de onafhankelijke internationale onderzoekscommissie die door de VN-Mensenrechtenraad is opgericht, en bleef oproepen tot verantwoordelijkheid.

De EU is voorstander van een politieke oplossing voor het conflict in Syrië op basis van de beginselen van het communiqué van Genève van 2012. Hiertoe ondersteunde de EU de inspanningen van de gezamenlijke vertegenwoordiger van de Verenigde Naties en de Liga van Arabische Staten, Lakhdar Brahimi, tot zijn ontslag in mei; op 15 december sprak de Raad zijn volle steun uit voor de inspanningen van diens opvolger, de speciale gezant van de Verenigde Naties, Staffan de Mistura, om te komen tot een strategische de-escalatie van het geweld, als basis voor een breder politiek proces.

Om de groeiende noden van de getroffen Syrische bevolking te lenigen, nam de EU, wat de internationale respons betreft, het voortouw met ruim 3 miljard euro sinds de start van het conflict (circa 1,6 miljard euro uit de EU-begroting en ongeveer 1,5 miljard van EU-lidstaten). Op die manier is de EU wereldwijd de grootste donor wat betreft het aanpakken van de gevolgen van deze crisis.

De EU bleef oproepen om het internationaal humanitair recht in acht te nemen, burgers te beschermen en de veiligheid van humanitair personeel te waarborgen. Zij verwelkomde Resoluties 2139 (februari), 2165 (juli) en 2191 (december) van de VN-Veiligheidsraad, die de effectieve grens- en frontoverschrijdende bijstand moeten bevorderen.

De EU bleef ijveren voor een politieke oplossing van het conflict, en zette tegelijkertijd haar beleid inzake het opleggen en handhaven van beperkende maatregelen³ ten aanzien van het Assad-regime en zijn aanhangers voort, zolang de repressie aanhoudt.

De EU steunde de missie van de VN en de Organisatie voor het verbod van chemische wapens voor de vernietiging van chemische wapens uit politiek, financieel en logistiek oogpunt. Deze gezamenlijke missie werd formeel beëindigd op 30 september en de EU blijft druk uitoefenen op Syrië om ervoor te zorgen dat het programma voor chemische wapens volledig en onomkeerbaar wordt ontmanteld.

1.2.5. Vredesproces in het Midden-Oosten

In 2014 droeg de EU bij tot de onderhandelingen tussen Israël's en Palestijnen met de VS als bemiddelaar; zo bood zij beide partijen een ongekende politieke, economische en veiligheids-ondersteuning aan in de context van een akkoord over de definitieve status en een bijzonder bevoorrecht partnerschap. Een opschorting van het overleg in april waarin de VS als bemiddelaar optraden, creëerde echter onzekerheid over de vorderingen in het vredesproces, wat nog werd verergerd door een escalatie van het geweld op de Westelijke Jordaanoever, in het oosten van Jeruzalem en in de Gazastrook.

De Israëlische militaire operatie "Protective Edge" markeerde het derde conflict in Gaza in de afgelopen zes jaar. Het ging om een grootschalig grondoffensief, dat de tunnels tussen Gaza en Israël en het wapenarsenaal van de militanten moest vernietigen; er vielen 2300 slachtoffers, waarvan de meeste Palestijnse burgers waren. De EU beklemtoonde dat burgers te allen tijde beschermd moeten worden.

³ http://www.eeas.europa.eu/statements-eeas/2014/141215_01_en.htm

In het kader van de daaropvolgende internationale inspanningen om een duurzaam staakt-het-vuren te verzekeren en de humanitaire, politieke en veiligheidssituatie in de Gazastrook fundamenteel te veranderen, onderstreepte de EU dat de status quo ante onhoudbaar is, veroordeelde zij de lukrake raketbeschietingen op Israëlische burgers door Hamas en andere militante groeperingen, veroordeelde zij de dood van honderden burgers in de Gazastrook, benadrukte zij de noodzaak van bescherming van burgers overeenkomstig het internationaal humanitair recht, en moedigde zij de Palestijnse Autoriteit ertoe aan geleidelijk al haar overheidsfuncties in Gaza op te nemen. De EU riep er tevens toe op de militaire groepen in Gaza te ontmantelen. De EU besprak met de partijen haar mogelijke bijdrage aan een duurzaam staakt-het-vuren en aan het scheppen van voorwaarden voor de opheffing van de blokkade, zowel via GBVB-instrumenten zoals de reactivering en verlenging van de EUBAM Rafah- en EUPOL COPPS-missies als via humanitaire hulp en bijstand voor wederopbouw; dat deed zij ook in het ad hoc Verbindingscomité in september, en op de "Conferentie over Palestina: Gaza wederopbouwen" in Caïro in oktober.

De EU legde haar standpunten neer in de Raadsconclusies van november 2014 en riep toen op tot een fundamentele wijziging van de politieke, veiligheids- en economische situatie in de Gazastrook, waaronder opheffing van de blokkade.

Tijdens haar bezoek aan de regio in november wees de HV/VV op de noodzaak van een geloofwaardig politiek perspectief voor het vredesproces in het Midden-Oosten, dat is gebaseerd op de tweestatenoplossing; ook wees zij op de regionale aspecten ervan en op het belang van het Arabisch vredesinitiatief.

De EU staat klaar om samen met internationale partners een initiatief uit te werken om het vredesproces een nieuwe impuls te geven, dit geheel in lijn met haar in de Raadsconclusies van juli 2014 neergelegde vredesparameters en met haar aloude standpunt ten gunste van de staat Israël en een onafhankelijke, democratische, aaneengesloten, soevereine en levensvatbare staat Palestina, die zij aan zij in vrede en veiligheid leven en elkaar erkennen.

Diverse factoren zorgden eind 2014 voor een toename van de spanningen ter plaatse: de verdere uitbreiding van de Israëlische nederzettingen, de vernietiging van woningen, de uitzettingen, de terugkerende schermutselingen bij de Haram al-Sharif/Tempelberg in het oosten van Jeruzalem, een aantal terroristische aanslagen op Israëli's in Jeruzalem en op de Westelijke Jordaanoever, de desastreuze humanitaire situatie in Gaza, en gebrek aan vooruitgang in de Palestijnse verzoening en in de vastgelopen onderhandelingen van Caïro over een duurzaam staakt-het-vuren in Gaza.

President Abbas ijverde in de VN opnieuw voor een resolutie van de VN-Veiligheidsraad waarin wordt opgeroepen om voor een bepaalde termijn een einde te maken aan de Israëlische bezetting. In zijn conclusies van november verklaarde de Raad zich ertoe bereid een grotere rol te spelen en actief bij te dragen aan een op onderhandelingen gebaseerde oplossing voor alle kwesties in verband met de definitieve status. Hij riep de partijen en alle belangrijke belanghebbenden, waaronder het Kwartet, de Arabische Liga en de VN-Veiligheidsraad, ertoe op de nodige stappen te zetten om dit doel te verwezenlijken.

De dialoog tussen de Palestijnse Autoriteit (PA) en de EU werd voortgezet in het kader van het Europese nabuurschapsbeleid, en op basis van de prioriteiten die gezamenlijk waren overeengekomen in het actieplan voor 2013. Na het conflict dat zich tijdens de zomer in Gaza afspeelde, wees de EU herhaaldelijk op de noodzaak van een duurzame en alomvattende oplossing, waaronder het opheffen van de blokkade, de wederopneming door de PA van haar overheidsfuncties in de Gazastrook en de dringende hervatting van geloofwaardige vredesonderhandelingen.

Die boodschap, en de boodschap dat de EU gecommitteerd blijft aan de opbouw van een Palestijnse staat met het oog op een tweestatenoplossing, werd door de HV/VV herhaald tijdens de vergaderingen van het ad hoc Verbindingscomité in september, en op de Internationale Donorconferentie in Caïro in oktober.

Er werd voortdurend aandacht besteed aan acties die de levensvatbaarheid van een tweestatenoplossing bedreigen, met name de verdere uitbreiding van de Israëlische nederzettingen, geweld door kolonisten, vernielingen - ook van door de EU gefinancierde projecten - uitzettingen en het onder dwang overbrengen van personen.

De EU herhaalde dat de internationale mensenrechten en het internationaal humanitair recht van toepassing zijn in de bezette Palestijnse Gebieden, en riep Israël ertoe op zijn verplichtingen uit hoofde van het internationaal recht gestand te doen.

De EU nam in december 2014 in Genève als waarnemer deel aan de vergadering van de hoge verdragsluitende partijen van het IVe Verdrag van Genève.

Een intensivering van de bilaterale betrekkingen met Israël hangt af van effectieve vooruitgang van het vredesproces in het Midden-Oosten, en van een verhoogd engagement voor gedeelde waarden. De bilaterale samenwerking bleef zich verder ontwikkelen op basis van het actieplan EU-Israël van 2005. Er waren geen vergaderingen van het associatiecomité of van de associatieraad in 2014; door het jaar was er wel een vruchtbare bilaterale dialoog.

In 2014 werden er vorderingen gemaakt op diverse punten van het actieplan, zoals de inwerking-treding van de uitgebreide luchtvervoersovereenkomst, de start van de deelname van Israël aan het programma Horizon 2020 en de ondertekening van een overeenkomst tussen het Europees Waarnemingscentrum voor drugs en drugsverslaving en de Israëlische drugsbestrijdingsinstantie.

Op politiek niveau kwamen de betrekkingen met beide partners aan bod tijdens bezoeken van de voorzitter van het Europees Parlement, Martin Schulz, en de voorzitter van de Europese Commissie, Jose Manuel Barroso, en tijdens het eerste bezoek van de nieuwe hoge vertegenwoordiger voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid/vicevoorzitter van de Commissie, Federica Mogherini.

De politiemissie van de Europese Unie voor de Palestijnse Gebieden (EUPOL COPPS) bleef ook in 2014 op strategisch niveau betrokken bij de veiligheids- en de justitiële sector van de Palestijnse Autoriteit. De missie ging door met de capaciteitsopbouw bij de politie op operationeel niveau, om de prestaties (bijv. buurtpolitie, crowd and riot control), de organisatie (bijv. personeelsbeheer, opleidingscapaciteit) en de verantwoordingsplicht ervan te verbeteren. De missie bleef de coördinatie tussen de Israëlische en de Palestijnse politie verbeteren door middel van gerichte acties. Wat de justitiële sector betreft, zette de missie zich in om de rol en de opdracht van de justitiële instellingen te helpen verduidelijken door een gedeeld wederzijds begrip en belangrijke wetgevingsinitiatieven in dit verband te bevorderen.

De missie faciliteerde ook de vaststelling van de nieuwe strategie voor de justitiële sector 2014-2016. De inspanningen voor de opbouw van instellingen en de bijstand voor capaciteitsopbouw werden voortgezet met belangrijke justitiële autoriteiten van de PA, waaronder de Hoge Raad voor Justitie, het ministerie van Justitie en het bureau van de procureur-generaal, en met de Palestijnse orde van advocaten.

De activiteiten van de missie van de Europese Unie voor bijstandverlening inzake grensbeheer aan de grensovergang bij Rafah waren toegespitst op het project inzake de paraatheid van de Palestijnse Autoriteit. Het project moet het grensagentschap van de PA helpen bij het ontwikkelen van een visie, een concreet programma en operationele capaciteiten voor het bemannen van de grensovergang bij Rafah overeenkomstig internationale normen (d.w.z. EU/Schengen-normen). De paraatheid van de PA om de grensovergang bij Rafah te bemannen, is van rechtstreeks belang voor EUBAM Rafah, omdat de missie en de grensautoriteiten van de PA verondersteld worden om aan de grensovergang nauw samen te werken. In reactie op de meest recente crisis in Gaza herevalueerden de EUBAM- en de EUPOL COPPS-missie hun planning voor een eventuele reactivering en uitbreiding - van de werkingssfeer en het mandaat - in de Gazastrook; dat gebeurde in de context van de inspanningen van de EU om de onderhandelingen tussen Israël en de Palestijnen over een duurzaam staakt-het-vuren, met Egypte als bemiddelaar, te ondersteunen.

1.3. Arabisch Schiereiland, Iran en Irak

1.3.1. Samenwerkingsraad van de Golf en zijn lidstaten

Ter gelegenheid van de vergadering van het gemengd samenwerkingscomité EU-GCC en de politieke dialoog op het niveau van hoge ambtenaren in april 2014 vond een dialoog plaats met de zes leden van de Samenwerkingsraad van de Golf (GCC) (Bahrein, Koeweit, Oman, Qatar, Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten) en met het secretariaat van de GCC. De HV/VV bezocht Qatar, Saoedi-Arabië, Oman, de Verenigde Arabische Emiraten en Koeweit in januari 2014. De vergadering van de Gezamenlijke Raad voor Samenwerking GCC/EU en de ministeriële bijeenkomst die waren gepland voor 23 juni in Luxemburg, werden op verzoek van de GCC uitgesteld, en zullen opnieuw worden belegd in de eerste helft van 2015. De nieuwe HV, Federica Mogherini, hield in haar hoedanigheid van minister van Buitenlandse Zaken van Italië, dat toen het voorzitterschap van de Raad van de EU bekleedde, een vergadering met de GCC-trojka in New York, die zich toespitste op de betrekkingen tussen de EU en de GCC en belangrijke regionale en mondiale vraagstukken; dat gebeurde in de marge van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in september. Er werden op regionaal en bilateraal niveau diverse samenwerkingsinitiatieven ontplooid, waaronder politieke dialogen met Saudi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten over terrorismebestrijding.

De HV en haar diensten bleven de situatie in Bahrein op de voet volgen en verwelkomden de geslaagde gemeente- en parlamentsverkiezingen van 22 en 29 november 2014; de HV sprak de hoop uit dat de nieuwe wetgevende macht in Bahrein een nieuw hoofdstuk van politieke ontwikkeling zou inluiden, door voorrang te verlenen aan hervormingen als enig instrument om duurzame ontwikkeling en stabiliteit in het koninkrijk te verzekeren. De EU bleef het gebruik van geweld krachtig veroordelen, en riep op tot echte nationale verzoening door middel van een inclusieve dialoog, en tot de volledige uitvoering van de aanbevelingen van de onafhankelijke onderzoekscommissie van Bahrein en de universele periodieke doorlichting van de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties.⁴

⁴ Het Europees Parlement heeft op 6 februari 2014 een resolutie over Bahrein, en meer in het bijzonder over de zaak van Nabeel Rajab, Abdulhadi al-Khawaja en Ibrahim Sharif, aangenomen (P7 TA(2014)0109) waarin de aandacht specifiek uitgaat naar de mensenrechtensituatie in Bahrein.

In december 2014 werd een nieuw hoofd van de delegatie bij de Verenigde Arabische Emiraten geaccrediteerd (in Abu Dhabi). De delegatie is in de tweede helft van 2013 geopend. De EU en de Verenigde Arabische Emiraten zetten hun samenwerking op het gebied van de mensenrechten voort met de tweede en derde vergadering van de informele werkgroep mensenrechten van de EU en de VAE, respectievelijk op 28 en 29 april in Abu Dhabi, en op 20 november in Brussel.

Meer in het algemeen volgde de EU de mensenrechtensituatie in de Golfstaten van nabij en streefde zij daarbij naar constructieve contacten met lokale autoriteiten, terwijl zij tegelijkertijd gebruik maakte van het hele scala aan diplomatieke instrumenten voor een aantal individuele zaken en horizontale kwesties, in het bijzonder het gebruik van de doodstraf.

In 2014 werd vooruitgang geboekt bij de onderhandelingen over een visumvrijstellings-overeenkomst tussen de EU en de Verenigde Arabische Emiraten.

1.3.2. Iran

De internationale bezorgdheid over het nucleair programma van Iran bleef centraal staan in de betrekkingen tussen de EU en Iran in 2014. De voormalige HV, Catherine Ashton, droeg in haar rol van onderhandelaar namens de E3+3 (Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk, en China, Rusland en de Verenigde Staten), en op basis van een mandaat van de VN-Veiligheidsraad, actief bij aan de diplomatieke inspanningen om tot een duurzame en alomvattende oplossing te komen voor de Iraanse nucleaire kwestie. Gedurende het jaar werden onderhandelingen gevoerd. Om de continuïteit te waarborgen, werd Catherine Ashton op 5 december 2014 door de nieuwe HV, Federica Mogherini, benoemd tot speciaal adviseur voor het faciliteren van het nucleair overleg met Iran.

Na de vaststelling, op 24 november 2013, van een interim-akkoord voor zes maanden (het "gezamenlijk actieplan") werd het overleg voortgezet met als doel tot een alomvattende lange-termijnoplossing voor de Iraanse nucleaire kwestie te komen. Doel van de onderhandelingen blijft een akkoord met Iran over verifieerbare garanties over de louter vreedzame aard van het nucleair programma van Iran. Snel na de start van de uitvoering van het gezamenlijk actieplan vond in februari 2014 in Wenen een eerste vergadering op het niveau van de politieke directeuren plaats; nadien volgden de onderhandelingen elkaar in een regelmatig tempo op. Tijdens het overleg op het niveau van de hoofden van 2-19 juli 2014 in Wenen werd het gezamenlijk actieplan verlengd tot en met 24 november 2014. Er volgden diverse overleggronden op politiek en deskundigenniveau, maar de ministers slaagden er tijdens hun bijeenkomst te Wenen van 18-24 november 2014 nog niet in een alomvattend akkoord te bereiken; daarom werd besloten het actieplan van Genève te verlengen tot eind juni 2015.

Bij een besluit van de Raad van de EU werden ook de in het gezamenlijk actieplan overeengekomen hulpmaatregelen in verband met de sancties verlengd tot en met 30 juni 2015. Het gaat onder meer om de opschorting van bepaalde EU-sancties, zodat er verzekeringen en vervoersdiensten kunnen worden verstrekt in verband met de verkoop van Iraanse ruwe olie aan de huidige klanten, Iraanse petrochemische producten kunnen worden ingevoerd en handel in goud en edele metalen met de Iraanse regering kan plaatsvinden. De verhoging van de drempels voor vergunningen voor financiële transfers naar en van Iran werd ook gehandhaafd. De basisarchitectuur van de sancties bleef intact.

De EU putte moed uit het feit dat Iran een aantal stappen heeft gezet om de betrekkingen met buurlanden in de regio en met de internationale gemeenschap te verbeteren. Iran speelde een constructieve rol in de vreedzame transitie in buurland Irak. De aanhoudende betrokkenheid van Iran bij het Syrische conflict en de ondersteuning van organisaties als Hezbollah, Hamas en de Houthis in Jemen, zijn evenwel een bron van bezorgdheid voor de EU en regionale en internationale partners.

Ondanks de hoopvolle signalen in 2013 na de verkiezing van president Rouhani, zoals de vrijlating van een aantal gewetensbezwaarden, werd in 2014 op het gebied van de mensenrechten geen vooruitgang geboekt. Tijdens haar bezoek aan Teheran in maart 2014 bracht de HV/VV de mensenrechten ter sprake bij overheidsinstanties en ontmoette zij een aantal vrouwenactivisten. Verder bleef de EU op bilateraal en multilateraal niveau en in openbare verklaringen de mensenrechtensituatie in Iran ter sprake brengen, als algemeen beginsel of met betrekking tot individuele zaken. Net als in de voorbije jaren steunde de EU in 2014 een door Canada ingediende resolutie van de Algemene Vergadering van de VN.⁵

1.3.3. Irak

In juni verslechterde de veiligheidssituatie in Irak snel als gevolg van een grootschalige aanslag en de daaropvolgende bezetting van grote delen van het Iraakse grondgebied door ISIL/Da'esh. In augustus werd de door de VS geleide "Global Coalition to counter ISIL/Da'esh" - waaraan EU-lidstaten en landen uit de regio deelnemen - gevormd om de dreiging van ISIL/Da'esh tegen te gaan en de Iraakse regering te helpen terrein terug te winnen en de veiligheid van de burgers te waarborgen. De coalitie past het wapenembargo en de bevrozing van tegoeden als opgelegd door Resoluties 1267 (1999), 1989 (2011), 2170 (2014) en 2178 (2014) van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties toe op ISIL/Da'esh.

De EU sprak meermaals haar steun uit voor de coalitie. Voorts hechtte de Raad op 20 oktober zijn goedkeuring aan een terrorismebestrijdingsstrategie van de EU, waarin bijzondere aandacht uitgaat naar buitenlandse strijders, en riep hij de HV/VV op een integrale regionale strategie uit te werken voor Syrië en Irak, en voor de dreiging die van ISIL/Da'esh uitgaat.⁶ De HV/VV nam op 3 december deel aan de vergadering van de "Global Coalition to counter ISIL/Da'esh" in het NAVO- hoofdkwartier. De EU heeft herhaaldelijk gewezen op de noodzaak van goede coördinatie tussen de strategie van de EU en de acties en inspanningen van de mondiale coalitie.

⁵ Ook het Europees Parlement heeft een resolutie (2014/2625(RSP)) aangenomen over de EU-strategie ten aanzien van Iran, die belangrijke verwijzingen naar de mensenrechten in Iran bevat.

⁶ De strategie werd vastgesteld op 6 februari 2015.

De benoeming van Haidar al-Abadi tot nieuwe premier wekte de hoop op een inclusiever politiek proces dan bij vorige regeringen het geval was. De HV/VV had een bilaterale ontmoeting met premier al-Abadi in Brussel op 3 december, en bezocht Bagdad en Erbil eind december.

Voordat de situatie op het terrein escaleerde, werd in Brussel de eerste vergadering van de samenwerkingsraad EU-Irak op ministerieel niveau gehouden (in januari 2014). Die vergadering volgde op de eerste samenwerkingsronde en vergaderingen van het subcomité van de partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst (PSO) tussen de EU (eind 2013). In afwachting van de bekrachtiging van de PSO (begin december 2014 moesten nog 15 lidstaten bekrachtigen), werden enkele hoofdstukken van de overeenkomst, met name die in verband met handel en enkele sectoren voor samenwerking, voorlopig toegepast. Hoewel de crisis in Irak tot vertraging in de uitvoering van de PSO leidde, besloten de EU en de Iraakse regering dat de activiteiten uit hoofde van de PSO in de eerste helft van 2015 worden hervat.

Niettegenstaande de penibele veiligheidssituatie hield de EU zich aan haar afspraken met Irak, en werkte zij nauw samen met de VN (UNAMI voor politieke kwesties en UNHCR, OCHA en UNOPS voor humanitaire vraagstukken) en andere internationale spelers in het veld. De EU wees de Iraakse regering erop dat er dringend aandacht moet komen voor alle Iraakse gemeenschappen, en dat verzoening en hervorming dringend nodig zijn. In het licht hiervan verwelkomde de EU het akkoord tussen de federale regering en de Koerdische regionale regering over het delen van de inkomsten uit olie als vertrouwenwekkende maatregel. De bilaterale samenwerking van de EU zal zich richten op onderwijs, bestuur en toegang tot energie voor iedereen.^{7 8}

⁷ In 2014 bereikten de Iraakse autoriteiten en de Europese Commissie een akkoord over een samenwerkingsprogramma voor Irak (2014-2017) ten belope van 78 miljoen euro. Het zal de lopende politieke processen alsook de vrede en stabiliteit ondersteunen. EU-projecten zullen zich richten op bestuur en de rechtsstaat, toegang tot nationaal openbaar onderwijs en toegang tot energie in arme en perifere gebieden.

⁸ Het Europees Parlement heeft de acties van ISIL/Da'esh meermaals scherp veroordeeld:

- Resolutie van het Europees Parlement van 12 februari 2014 over de humanitaire crisis in Irak en Syrië, met name in de context van IS (2015/2559(RSP))
- Resolutie van het Europees Parlement van 17 juli 2014 over de situatie in Irak (2014/2716(RSP))
- Resolutie van het Europees Parlement van 18 september 2014 over de situatie in Irak en Syrië, en het IS-offensief, inclusief de vervolging van minderheden (2014/2843(RSP))
- Resolutie van het Europees Parlement van 27 november 2014 over Irak: ontvoeringen en mishandeling van vrouwen (2014/2971(RSP))

1.3.4. Jemen

De internationale gemeenschap, en met name de EU, speelt zowel politiek als financieel een belangrijke rol in de ondersteuning van het transitieproces in Jemen, via de Vrienden van Jemen en lokale formaties in Sanaa die, in nauwe samenwerking met de speciale adviseur van de VN, Jamal Benomar, het overgangsproces nauwlettend hebben begeleid en gemonitord, en dit blijven doen.

In overeenstemming met de overgangsovereenkomst van 2012, die met bemiddeling van de VN op basis van een initiatief van de Samenwerkingsraad van de Golf tot stand kwam, werd in maart 2013 een aanvang gemaakt met de conferentie voor nationale dialoog (NDC), met de bedoeling deze in september af te ronden (uiteindelijk was dit in januari 2014 het geval). De EU bleef nadien steun geven aan de uitvoering van de NDC-aanbevelingen - bijvoorbeeld in de conclusies van de Raad van 10 februari 2014 - in lijn met het initiatief van de Samenwerkingsraad van de Golf, alsook steunde aan de vertaling ervan in een nieuwe grondwet, die per referendum moet worden goedgekeurd voordat de parlementsverkiezingen de huidige overgang kunnen voltooien. Helaas bleef de vooruitgang ter zake zeer beperkt, en het militaire offensief van de Houthi's afgelopen zomer, dat voortbouwde op het ongenoegen van de bevolking over de broodnodige hervorming van de brandstofsubsidies, toonde de kwetsbaarheid van de transitie aan.

De EU verwelkomde, als onderdeel van de Groep van 10 (ambassadeurs van landen die instaan voor de transitie), de sluiting van het vredesakkoord en de nationale partnerschapsovereenkomst op 21 september; zij spoorde alle spelers sindsdien herhaaldelijk aan om toe te werken naar de spoedige uitvoering van de overeenkomst en van de bijbehorende veiligheidsbijlage, met name in de conclusies van de Raad van 20 oktober 2014.

De EU zette ook sancties die de VNVR uit hoofde van Resolutie 2140 had aangenomen tegen personen waarvan wordt vermoed dat zij het hervormingsproces hebben doen ontsporen door instabiliteit en onveiligheid in het land te creëren, in EU-wetgeving om.

De EU sprak regelmatig haar diepe bezorgdheid uit over de verslechtering van de veiligheidssituatie in het land, en betuigde haar niet-aflatende steun voor de strijd van de Jemenitische autoriteiten tegen terrorisme.

Ook volgde de EU de mensenrechtensituatie in Jemen op de voet, met name de kwestie van de doodstraf voor jongeren en de rechten van kinderen. De EU leverde middels humanitaire en ontwikkelingshulp ook een belangrijke bijdrage tot betere gezondheidszorg, sociale bescherming, voedselzekerheid en voedingsbehoeften, en tot het lenigen van andere dringende noden van de meest kwetsbaren in Jemen.

1.4. Regionale samenwerking

1.4.1. Liga van Arabische Staten

Ook in 2014 bestond er nauwe samenwerking tussen de EU en de Liga van Arabische Staten (LAS).

Op 11 juni 2014 vond in Athene de derde bijeenkomst van de ministers van Buitenlandse Zaken van beide organisaties plaats. De aangenomen ministeriële verklaring belichtte zowel horizontale (mensenrechten, verdraagzaamheid, terrorisme) als politieke kwesties (vredesproces in het Midden-Oosten, Syrië, Libië). Beide organisaties voerden hun betrekkingen op door de instelling van de strategische dialoog, die regelmatige en geïnstitutionaliseerde uitwisselingen beoogt in verband met politieke en veiligheidskwesties, waaronder crisisbeheersing, humanitaire hulp, terrorismebestrijding, transnationale georganiseerde criminaliteit en massavernietigingswapens. Voorts werd een ondernemersdialoog op gang gebracht, naast een aantal andere samenwerkingsverbanden, met betrekking tot de uitvoering van het gezamenlijk werkprogramma.

De contacten tussen de hoge ambtenaren van beide organisaties werden geïntensiveerd. Naast andere uitwisselingen vonden er vier vergaderingen van hoge ambtenaren (SOM) plaats: in Caïro (februari), Malta (mei), Athene (juni) en Caïro (november). Voorts brachten PVC-ambassadeurs, samen met de CTC van de EU, in december een bezoek aan Caïro.

Het gezamenlijk werkprogramma voor samenwerking tussen de EU en de LAS werd verder uitgevoerd in de vorm van activiteiten op het gebied van de mensenrechten, verkiezingswaarneming, empowerment van vrouwen, energie, en met seminars voor diplomaten van het lagere en het middenkader van het secretariaat-generaal van de LAS.

1.4.2. Organisatie van Islamitische Samenwerking (OIS)

In januari 2014 trad de nieuwe secretaris-generaal van de OIS aan: Iyad Madani, uit Saudi-Arabië. In september vond in Brussel een overlegvergadering op hoog niveau tussen de OIS en de EU plaats. Beide organisaties besloten tot een gemeenschappelijke basis voor partnerschappen op diverse samenwerkingsgebieden, waaronder een dialoog tussen de moslimwereld en de EU, bescherming van moslimminderheden in de EU, terrorismebestrijding, veiligheid, radicalisering, islamofobie en andere vraagstukken waarmee beide organisaties in de toekomst te maken kunnen krijgen. In november bracht een delegatie van de onafhankelijke mensenrechtencommissie van de OIS (IPHRC) een eerste bezoek aan de EU-instellingen om mensenrechtenkwesaties te bespreken.

Uit het partnerschap tussen de OIS en de EU moet een brede samenwerking voortspuiten, gaande van de interreligieuze dialoog tot economische en politieke thema's. Tot dusver blijken deze contacten een goede manier te zijn om tot beter wederzijds begrip te komen.

1.4.3. Unie voor het Middellandse Zeegebied (UMZ)

Onder gezamenlijk voorzitterschap van de EU en Jordanië werden het functioneren en de institutionalisering van de UMZ geconsolideerd. De UMZ blijft een uniek forum van 43 partners¹, dat een gezamenlijk platform biedt voor coördinatie van initiatieven en samenwerking in sectorale activiteiten, organisatie van ministeriële dialogen en bevordering van projecten ter versterking van de Europees-mediterrane economische integratie.

In 2014 vonden drie ministeriële ontmoetingen van de UMZ plaats: in februari over industriële samenwerking, in mei over milieu en klimaatverandering, en in september over digitale economie. Ook hield de UMZ zes keer overleg op het niveau van hoge ambtenaren: drie keer in Brussel (februari, juni en september), twee keer in Barcelona (april en december) en een keer in Napels (oktober).

2. Rusland, de landen van het Oostelijk Nabuurschap en Centraal-Azië

2.1. Russische Federatie

De EU-betrekkingen met Rusland stonden in 2014 in het teken van het probleem van de illegale inlijving van de Krim door Rusland en de aanhoudende destabilisering van Oekraïne, onder meer door middel van geweld, door Russische troepen op Oekraïens grondgebied en door de aanhoudende steun van Rusland aan separatisten.

De 32e top EU-Rusland vond op 28 januari in Brussel plaats in besloten kader, waarbij de aandacht vooral uitging naar Oekraïne en het Oostelijk Partnerschap. Bij die gelegenheid stelde president Poetin dat Rusland in beginsel niet tegen het Oostelijk Partnerschap is, maar hij toonde zich wel bezorgd over de gevolgen van de diepe en brede vrijhandelsruimte tussen de EU en Oekraïne voor de Russische economie. Er werd overeengekomen op technisch niveau toe te lichten welke voordelen de associatieovereenkomsten tussen de EU en diverse landen van het Oostelijk Partnerschap zullen opleveren voor alle partijen, inclusief Rusland. Tijdens de top werd ook ingegaan op het gezamenlijke project van een gemeenschappelijke economische ruimte van Lissabon tot Vladivostok, dat zou kunnen helpen om de huidige verschillen te overstijgen, op voorwaarde dat de partijen eerst overeenstemming kunnen bereiken over een nieuwe overeenkomst EU-Rusland, een betere naleving van WTO- en andere verbintenissen, en een constructievere samenwerking in onze gemeenschappelijke buurlanden. Op 28 januari 2014 werd een gezamenlijke verklaring over de bestrijding van terrorisme aangenomen.⁹

Met betrekking tot de illegale inlijving van de Krim en Sebastopol door Rusland, die volgde op een militaire operatie van Russische strijdkrachten op de Krim, besloot de Europese Raad in maart om stapsgewijs beperkende maatregelen toe te passen (waaronder visumverboden en bevrozing van tegoeden) ten aanzien van bepaalde Russische en Oekraïense personen die verantwoordelijk zijn voor de schending van de soevereiniteit en de territoriale integriteit van Oekraïne.

De onderhandelingen over een nieuwe overeenkomst en de visumdialoog werden opgeschort, net als de voorbereiding op de voor juni voorziene top.¹⁰

Rusland ging helaas niet in op de verschillende oproepen van de EU om een einde te maken aan de escalatie en de destabilisering van oostelijk Oekraïne; het bleef wapens, uitrusting en "vrijwilligers" naar het gebied sturen en aldus het conflict aanwakkeren, wat in juli de omstandigheden schiep waarin de ramp met vlucht MH17 plaatsvond, en in augustus culmineerde in de rechtstreekse inzet van reguliere Russische militaire middelen en troepen in het conflict.

⁹ http://eu-un.europa.eu/articles/en/article_14531_en.htm

¹⁰ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/141372.pdf
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/141707.pdf

In aansluiting op de conclusies van de Europese Raad van 16 juli en 30 augustus en op een verklaring van 11 september¹¹ werden tegen Rusland sectoriële beperkende maatregelen getroffen op gebieden als de toegang tot kapitaalmarkten, defensie, producten voor tweeërlei gebruik en gevoelige technologieën, onder meer in de energiesector.

Voorts werden verschillende programma's voor samenwerking tussen de EU en Rusland opgeschort. De Europese Investeringsbank en de Europese Bank voor wederopbouw en ontwikkeling (EBWO) schorpten op hun beurt de ondertekening van nieuwe financieringsprojecten in Rusland op. Aan het eind van het jaar bevatte de lijst van Russische en Oekraïense personen en entiteiten die onderworpen zijn aan een reisverbod of een bevrozing van tegoeden 132 namen van personen, onder wie personen die steun of voordelen verstrekken aan Russische beleidsmakers, en 28 namen van entiteiten.

Rusland nam vergeldingsmaatregelen, met onder meer een verbod op de invoer van bepaalde levensmiddelen uit de EU en uit diverse niet-EU-landen, en legde ook een reisverbod op aan onder andere vertegenwoordigers van de lidstaten en aan leden van het Europees Parlement zonder daarbij te onthullen voor wie dit gold.

¹¹ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/143990.pdf
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/144868.pdf

Tussen de EU, Rusland en Oekraïne werden trilaterale gesprekken over gasleveringen en -prijzen opgestart om een onderbreking van de gasvoorziening aan - en de gastransit door - Oekraïne te voorkomen. Na een reeks gesprekken over deze kwesties kwam het - dankzij de bemiddeling van de EU - op 30 oktober tot een akkoord tussen Rusland en Oekraïne over de voortzetting van de gasvoorziening tot eind maart 2015. De voornaamste onderdelen van het akkoord waren de schikking van de Oekraïense gasschulden op basis van een voorlopige prijs, waarbij de definitieve prijs/schuld bepaald zal worden in een lopende arbitragezaak, alsmede de voorwaarden voor nieuwe gasleveringen. Voorts zat de Europese Commissie samen met de internationale financiële instellingen om ervoor te zorgen dat Oekraïne over de nodige financiële middelen kon beschikken om zijn kant van de overeenkomst na te komen. De partijen kwamen ook overeen een veilige gastransit door Oekraïne naar de Europese Unie te verzekeren. Zogezegd omwille van tegenkanting van de EU verklaarde Rusland in december een punt te zetten achter het South Stream-project, dat de gasaanvoer naar de EU via Bulgarije en Servië zou hebben geregeld, en dus Oekraïne zou hebben omzeild. Tijdens het bezoek van president Poetin aan Ankara werd het idee van een alternatieve pijplijn door Turkije geopperd, met de bedoeling Russisch gas via Griekenland naar de EU te voeren.

Sinds november 2013 voert de Commissie bilateraal overleg met Rusland - in juni 2014 werd ook Oekraïne bij dit proces betrokken - over de diepe en brede vrijhandelsovereenkomst (DCFTA) tussen de EU en Oekraïne. Er vonden een tiental technische en politieke besprekingen plaats om door Rusland aangehaalde zorgpunten (tarieven, SPS, TBT, energie en douane) in verband met de gevolgen van de DCFTA voor de Russische economie te bekijken.

Tijdens een ministeriële bijeenkomst op 12 september 2014 werd overeengekomen om de voorlopige toepassing van de DCFTA met Oekraïne uit te stellen en de autonome EU-handelsmaatregelen ten gunste van Oekraïne tot het einde van 2015 te verlengen. Rusland, van zijn kant, behoudt zijn handelspreferenties voor Oekraïne in het kader van de vrijhandelsovereenkomst van het GOS.

De EU toonde zich ingenomen met het memorandum en het protocol van Minsk die in september werden overeengekomen in het kader van de trilaterale contactgroep, als een stap in de richting van een duurzame politieke oplossing voor de crisis, die moet stoelen op de eerbiediging van de onafhankelijkheid, soevereiniteit en territoriale integriteit van Oekraïne.

Ondanks de ongunstige omstandigheden bleven de kanalen voor communicatie tussen de EU en Rusland open, en de politieke dialoog over een aantal prioriteiten van het buitenlands beleid van de EU, zoals Syrië, Iran, het Midden-Oosten in ruime zin en Afghanistan, werd in 2014 voortgezet. De EU bleef ook samenwerken met Rusland rond mondiale vraagstukken zoals terrorismebestrijding, non-proliferatie van massavernietigingswapens, georganiseerde criminaliteit, illegale handel en energiezekerheid.

De mensenrechtensituatie in Rusland bleef in 2014 zeer verontrustend: de persvrijheid en de activiteiten van middenveldorganisaties werden verder aan banden gelegd, met name online, en de oppositie werd nog meer vleugellam gemaakt, onder meer via pogingen om ngo's te sluiten op grond van administratieve of gerechtelijke procedures.¹² De EU gaf zowel op het publieke forum als in het kader van de politieke dialoog uiting aan haar bezorgdheid op dit gebied.¹³ Het halfjaarlijkse mensenrechtenoverleg tussen de EU en Rusland vond niet plaats in 2014.

2.2. Oostelijk Partnerschap: multilaterale betrekkingen

Door de veranderingen in de geopolitieke context in februari 2014 staan de beginselen die in de nasleep van de Koude Oorlog werden uitgewerkt en weerspiegeld worden in het Handvest van Parijs van 1990, nu ter discussie. Het agressieve optreden van het Russische leger op Oekraïens grondgebied en andere maatregelen van Rusland tegen partnerlanden en zelfs EU-lidstaten vormden een test voor de kracht en de weerbaarheid van het Oostelijk Partnerschap en voor onze vastberadenheid om samen verder te gaan.

¹² Verklaring van de EU van 22 oktober 2014 over de vrijheid van vereniging en de vrijheid van meningsuiting in de Russische Federatie:
http://eeas.europa.eu/delegations/council_europe/press_corner/all_news/news/2014/20141022_en.htm;

Resolutie van het Europees Parlement van 23 oktober 2014 over de ontbinding van [de ngo] Memorial in Rusland (2014/2903(RSP)):

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2014-0039+0+DOC+XML+V0//NL>

¹³ Aanbeveling van het Europees Parlement aan de Raad van 2 april 2014 over de instelling van gemeenschappelijke visumbeperkingen voor Russische functionarissen die betrokken zijn bij de zaak-Magnitski (2014/2016(INI)) P7_TA(2014)0258.

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0258+0+DOC+XML+V0//NL>

Na de top van Vilnius in november 2013 werden er ook in 2014 vorderingen gemaakt met het Oostelijk Partnerschap. In 2014 sloot de EU bijzonder ambitieuze overeenkomsten (AA/DCFTA's) met derde landen, met name Georgië, Moldavië en Oekraïne. Nog datzelfde jaar werd een aanvang gemaakt met de voorlopige toepassing van de drie overeenkomsten. In het geval van Oekraïne werd de voorlopige toepassing van het hoofdstuk van de overeenkomst over handel en aanverwante zaken, waaronder de instelling van een vrijhandelszone, uitgesteld tot januari 2016.

Met betrekking tot het GVDB trad de kaderovereenkomst met Georgië over deelname in crisisbeheersingsoperaties van de EU in maart in werking.

Op het gebied van visumliberalisering voor Moldavië werd met de inwerkingtreding van de visumvrije regeling in april een grote stap voorwaarts gezet. De visumversoepelingsovereenkomst en de overnameovereenkomst tussen de EU en Armenië traden in werking op 1 januari 2014, en die tussen de EU en Azerbeidzjan op 1 september 2014. Beide landen genoten vanaf dat moment de voordelen van de overeenkomsten. De EU begon onderhandelingen met Belarus over een visumversoepelingsovereenkomst.

Tegelijkertijd werden de werkzaamheden ter ondersteuning van de multilaterale platforms voortgezet, en kregen de partnerlanden op die manier hulp bij het bespoedigen van hervormingen. Partnerlanden, EU-lidstaten, EU-instellingen en internationale organisaties leverden actieve bijdragen, steun en expertise voor seminars en opleidingsprogramma's. Ook internationale financieringsinstellingen verleenden via verschillende kanalen bijstand.

In 2014 waren de activiteiten van het multilaterale platform voor democratie, goed bestuur en stabiliteit voornamelijk gericht op samenwerking inzake het GVDB, hervorming van het openbaar bestuur, corruptiebestrijding, asiel en migratie, het verbeteren van de werking van de rechterlijke macht en het veilig beheren van staatsgrenzen (geïntegreerd grensbeheer). Het platform kreeg bij de uitvoering van zijn activiteiten ondersteuning van de Raad van Europa in het kader van een faciliteit voor activiteiten op het gebied van justitiële hervorming, corruptiebestrijding en samenwerking tegen cybercriminaliteit.

Het panel voor samenwerking inzake het GVDB bleef veel aandacht krijgen van de Europese partnerlanden. In 2014 spitsten de vergaderingen van het GVDB-panel zich toe op veiligheids- en defensievraagstukken, en het panel kwam in samenwerking met de Europese Veiligheids- en defensieacademie, de EDEO, de Europese Commissiediensten en een aantal EU-lidstaten ook een aantal activiteiten en projecten overeen. De projecten, een vijftiental in totaal, omvatten onder meer gezamenlijke GVDB-cursussen en -opleidingsprogramma's voor ambtenaren uit partnerlanden en lidstaten over de ontwikkeling van een capaciteit voor crisisbeheer, diverse workshops, onder meer over EU-gevechtsgroepen, een gezamenlijk bezoek aan EUMM Georgia, in partnerlanden georganiseerde GVDB-oriëntatiecursussen, briefings over de integratie van mensenrechten- en genderkwesties in GVDB-missies, alsmede een stimuleringsconferentie met het maatschappelijk middenveld.

Op het gebied van geïntegreerd grensbeheer bleef de uitvoering van projecten in het kader van het vlaggenschipinitiatief bijdragen tot het behalen van de doelstellingen van het Oostelijk Partnerschap, namelijk het verhogen van de veiligheid en doeltreffendheid van controles aan grensovergangen, en het verbeteren van de algemene doeltreffendheid van de grensinstanties en douanekantoren van de partnerlanden. In het kader van dit streven werd het nieuwe, door Frontex geleide programma voor capaciteitsopbouw tot stand gebracht.

In het kader van het vlaggenschipinitiatief inzake de preventie van, paraatheid voor en reactie op natuurrampen en door de mens veroorzaakte rampen (PPRD) werd verder steun verleend aan de opbouw van de capaciteit van de deelnemende landen voor de preventie van, paraatheid voor en reactie op rampen op lokaal, nationaal en regionaal niveau. Elk land is begonnen met de uitvoering van het elektronisch repertorium van risico's. In november 2014 begon een tweede fase van het PPRD-project om de civielebeschermingsvermogens van de partnerlanden op het gebied van preventie van, paraatheid voor en reactie op rampen te versterken, en hen geleidelijk aan dichterbij het mechanisme voor civiele bescherming van de Unie te brengen.

De vierde informele dialoog van het Oostelijk Partnerschap, die op 11 en 12 september in Bakoe plaatsvond en vooral rond het thema energie draaide, bood de ministers van Buitenlandse Zaken de kans om buitenlandkwesties van gemeenschappelijk belang te bespreken: de effecten van de bredere nabuurschap op de landen van het Oostelijk Partnerschap, Iran, het vredesproces in het Midden-Oosten en de prioriteiten van de Algemene Vergadering van de VN, met bijzondere aandacht voor de zogenoemde Islamitische Staat.

2.3. Synergie voor het Zwarte Zeegebied

In 2014 zette de vooruitgang inzake de regionale samenwerking in het Zwarte Zeegebied zich door in bepaalde sectoren, zoals milieu, maritieme zaken en visserij, onderzoek en innovatie, grensoverschrijdende samenwerking en het maatschappelijk middenveld.

In 2014 verrichtten de EDEO en de Commissie een evaluatie van de Synergie voor het Zwarte Zeegebied waarin de vooruitgang inzake de samenwerking in het Zwarte Zeegebied in de afgelopen vijf jaar tegen het licht werd gehouden en een aantal elementen in verband met de toekomstige ontwikkeling van de Synergie werd besproken. Uit de evaluatie bleek het praktische nut van concrete projecten, alsmede het potentieel en de meerwaarde van deze regionale EU-beleidsaanpak.

2.4. Oostelijk Partnerschap: bilaterale betrekkingen

2.4.1. Oekraïne

De EU is de politieke situatie in Oekraïne op de voet blijven volgen en manifesteert zich nadrukkelijk in de zoektocht naar een uitweg uit de crisis die voortkwam uit het maandenlange burgerprotest na het besluit van de Oekraïense regering in 2013 om de voorbereidingen voor de ondertekening van de associatieovereenkomst, voorzien voor de top van het Oostelijk Partnerschap in Vilnius, op te schorten.

De HV/VV en het Commissielid bevoegd voor Uitbreiding en Nabuurschapsbeleid bezochten Kiev in 2014 meermaals, en dat gold ook voor ministers van Buitenlandse Zaken van tal van lidstaten en leden van het Europees Parlement. Op die manier toonden ze vrijwel doorlopend begaan te zijn met de situatie. De EU zette tijdens ontmoetingen met de autoriteiten, oppositieleiders en vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld in op het bevorderen van dialoog en het leveren van steun voor inspanningen om de politieke situatie te stabiliseren.

De Raad onderstreepte op 10 februari 2014 dat hij zich met name zorgen maakte over de berichten over schendingen van de mensenrechten, geweldpleging, intimidatie en vermiste personen, en verklaarde paraat te staan om snel te reageren op iedere verslechtering van de toestand op het terrein. De HV riep een buitengewone zitting van de Raad bijeen op 20 februari 2014. Daar besloot de EU, gelet op de verslechterende situatie, gerichte sancties in te stellen. In aansluiting daarop trof de Raad op 5 maart ook sancties die de bevrozing en terugvordering van verduisterde Oekraïense overheidsmiddelen beoogden.

Tijdens een tweede buitengewone zitting van de Raad, op 3 maart 2014, werd de duidelijke schending van de soevereiniteit en de territoriale integriteit van Oekraïne door daden van agressie vanwege de Russische strijdkrachten veroordeeld, alsmede de toestemming die de Federatieraad van Rusland op 1 maart gaf voor het inzetten van strijdkrachten op het grondgebied van Oekraïne. De EU riep Rusland op zijn strijdkrachten onmiddellijk terug te trekken naar de gebieden waar zij permanent gestationeerd zijn, overeenkomstig de Overeenkomst betreffende de status en de voorwaarden van de stationering van de Zwarte-Zeevloot op het grondgebied van Oekraïne van 1997. De EU had ook lof voor de gematigde reactie van Oekraïne. De Raad besloot de bilaterale gesprekken met Rusland over visumkwesties en over de nieuwe overeenkomst tussen de EU en Rusland op te schorten, evenals de voorbereidingen voor deelname aan de top van de G8 in Sotsji.

In een verklaring van de staatshoofden en regeringsleiders na een buitengewone bijeenkomst op 6 maart onderstreepte de EU dat de crisis slechts kan worden opgelost door middel van onderhandelingen tussen de regeringen van Oekraïne en Rusland, onder meer via potentiële multilaterale instrumenten, en schetste zij drie maatregelen die getroffen worden als Rusland zijn destabiliserende activiteiten voortzet.

Omdat Rusland geen stappen zette om de situatie te laten de-escaleren, nam de EU op 17 maart beperkende maatregelen aan tegen personen die verantwoordelijk worden gehouden voor acties waarmee de territoriale integriteit, de soevereiniteit en de onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnd of bedreigd worden, alsmede tegen aan deze personen gelieerde personen en entiteiten. De maanden nadien werd, als gevolg van de ongunstige ontwikkeling van de veiligheidssituatie op het terrein, de lijst van onder beperkende maatregelen vallende personen en entiteiten, alsmede de redenen waarom zij op de lijst staan, meermaals uitgebreid.

De Europese Raad van 20 maart 2014 veroordeelde op zijn beurt de illegale inlijving van de Krim en Sebastopol bij Rusland. Conform de beleidslijn van de EU om de illegale inlijving niet te erkennen, zoals bepaald in de conclusies van de Europese Raad van 20 maart 2014, nam de EU in 2014 een aantal maatregelen ter ondersteuning van dit standpunt, waaronder beperkende maatregelen.

Na een zitting van de Raad op 14 april veroordeelde de EU de acties van gewapende individuen in steden in oostelijk Oekraïne, en riep zij Rusland op afstand te nemen van de daden van wetteloosheid in het gebied en zijn troepen terug te trekken van de Oekraïense grens.

In zijn conclusies van 12 mei gaf de Raad te kennen dat de tragische gebeurtenissen die zich op 2 mei in Odessa hebben afgespeeld en waarbij vele doden en gewonden zijn gevallen, grondig moeten worden onderzocht en dat alle verantwoordelijken voor de rechter moeten worden gebracht. De Raad pleit ervoor dat dit onderzoek door de internationale adviescommissie van de Raad van Europa wordt gemonitord om de onafhankelijkheid en de transparantie ervan te waarborgen.

Tegen een achtergrond van aanhoudend geweld in oostelijk Oekraïne verzocht de Raad op 23 juni alle partijen een wapenstilstand overeen te komen en na te leven, en riep hij Rusland op het vredesplan te steunen en maatregelen te treffen om een einde te maken aan het verkeer van illegale strijders, wapens en uitrusting naar Oekraïne, en om zijn invloed op de separatisten aan te wenden opdat zij het geweld zouden staken en de wapens zouden neerleggen. De Raad sprak ook zijn bezorgdheid uit over de snel verslechterende mensenrechten- en humanitaire situatie in oostelijk Oekraïne en op de Krim.

In aansluiting op de conclusies van de Europese Raad van 16 juli en 30 augustus werden sectoriële beperkende maatregelen tegen Rusland aangenomen, omdat het land acties ondernam om de situatie in Oekraïne te destabiliseren, en dit op gebieden zoals de toegang tot de kapitaalmarkten, defensie, producten voor tweërlei gebruik en bepaalde gevoelige technologieën voor de oliesector.

De maatregelen volgden op de verhoogde toestroom van strijders en wapens vanuit Rusland naar oostelijk Oekraïne en op de steeds heviger gevechten die culmineerden in het neerhalen van vlucht MH17 van Malaysia Airlines boven Donetsk, waarbij 300 mensen het leven lieten. Bovendien verscherpten de Raad op 15 december en de Europese Raad op 18 december de beleidslijn van de Unie om de illegale inlijving van de Krim en Sebastopol niet te erkennen.

Er werd in 2014 een intense politieke dialoog op hoog niveau gevoerd: zowel de HV/VV als het Commissielid bevoegd voor Uitbreiding en Nabuurschapsbeleid bezochten Kiev ten tijde van het burgerprotest in het begin van het jaar en na de regeringswissel. Op 13 mei vond een gezamenlijke bijeenkomst van de Europese Commissie en het kabinet van ministers van Oekraïne plaats. De EU nam deel aan bijeenkomsten ter bevordering van een duurzame politieke oplossing voor het conflict in oostelijk Oekraïne, onder meer in april in Genève, in augustus in Minsk en in oktober in Milaan. Op 15 augustus verklaarde de Raad dat de EU haar actieve steun zou verlenen voor iedere vergaderformule die het creëren van nieuwe politieke impulsen zou bevorderen. In dit verband toonde de EU zich ingenomen met het memorandum en het protocol van Minsk die in september werden overeengekomen in het kader van de trilaterale contactgroep, als een stap in de richting van een duurzame politieke oplossing voor de crisis, die moet stoelen op de eerbiediging van de onafhankelijkheid, soevereiniteit en territoriale integriteit van Oekraïne. De EU heeft ook steun verleend voor en bijgedragen aan de werkzaamheden van andere internationale actoren die een duurzame politieke oplossing voor de crisis in en rond Oekraïne nastreven (de OVSE, de Raad van Europa en de VN). Zo verleende de EU krachtige steun aan de bijzondere waarnemingsmissie van de OVSE (SMM), de grootste OVSE-operatie van de laatste jaren.

De EU oordeelde dat het houden van "presidents- en parlamentsverkiezingen" in de "volksrepublieken" van Donetsk en Loehansk op 2 november een overtreding van het Oekraïense rechtskader vormde en indruiste tegen de letter en de geest van de akkoorden van Minsk. Zij bestempelde deze verkiezingen als onwettig en onrechtmatig en benadrukte dat zij ze niet zou erkennen. In dit verband besloot de EU, conform het verzoek van de Raad van 17 november, de beperkende maatregelen van de EU tegen de in het oosten van Oekraïne actieve separatisten te verscherpen.

De EU en haar lidstaten toonden zich geschokt en diep bedroefd over het neerhalen van vlucht MH17 van Malaysia Airlines boven Donetsk op 17 juli, en riep op om de verantwoordelijken ter verantwoording te roepen en voor de rechter te brengen. De EU verzocht Rusland actief zijn invloed op de illegale gewapende groepen aan te wenden om volledige toegang tot de plaats van de ramp te waarborgen en mee te werken met het recupereren van stoffelijke resten en bezittingen en met het onafhankelijk onderzoek.

Op 21 maart werden de politieke bepalingen van de associatieovereenkomst tussen de EU en Oekraïne ondertekend in de marge van een buitengewone top. Op 27 juni werden de overblijvende delen (DCFTA) van de associatieovereenkomst ook ondertekend. Het Europees Parlement gaf zijn goedkeuring op 17 september, precies op de dag waarop de associatieovereenkomst in de Verchovna Rada werd geratificeerd, waardoor de betreffende bepalingen van de associatieovereenkomst met ingang van 1 november op voorlopige basis konden worden toegepast. Op 29 september besloot de Raad de voorlopige toepassing van het hoofdstuk van de overeenkomst over handel en aanverwante zaken, waaronder de instelling van een vrijhandelszone, uit te stellen tot 1 januari 2016. De eerste Associatieraad EU-Oekraïne in het kader van de nieuwe associatieovereenkomst vond plaats op 15 december 2014. Deze bevestigde opnieuw het gemeenschappelijke doel om een democratisch, stabiel en welvarend land op te bouwen. Ook het bezoek van de HV/VV aan Kiev medio december onderstreepte het belang van samenwerking tussen de EU en Oekraïne over de hervormingsagenda voor Oekraïne.

De EU benadrukte in 2014 systematisch dat er meer vaart moet worden gemaakt met het doorvoeren van hervormingen in Oekraïne. De EU en haar lidstaten verklaren bereid te zijn het hervormingsproces in Oekraïne verder te faciliteren en te ondersteunen, tezamen met andere donoren en overeenkomstig de conditionaliteit van het IMF. In zijn conclusies van 17 november pleitte de Raad voor een brede nationale consensus om de hoognodige politieke en economische hervormingen in Oekraïne te bespoedigen, waaronder constitutionele hervormingen, decentralisering, hervorming van de rechterlijke macht, wetshandhaving, corruptiebestrijding, waarborging van de rechten van personen die tot nationale minderheden behoren en een hervorming van de energiesector. Deze hervormingen zullen cruciaal zijn voor het herstel van het vertrouwen en de transparantie in het bedrijfsleven.

Ondanks de moeilijke veiligheidssituatie blijven de Oekraïense autoriteiten hervormingen doorvoeren. De verkiezingswetgeving werd verbeterd, maar de behoefte aan een alomvattende hervorming op dit gebied blijft actueel. De vervroegde presidentsverkiezingen in Oekraïne op 25 mei, die op krachtige steun van de EU konden rekenen, werden volgens het Bureau voor Democratische Instellingen en Mensenrechten (ODIHR) van de OVSE gekenmerkt door een hoge opkomst en de zichtbare vastberadenheid van de Oekraïense autoriteiten om er een echte democratische oefening van te maken in overeenstemming met de internationale toezeggingen en met inachtneming van de fundamentele vrijheden, ondanks het vijandige veiligheidsklimaat in twee oostelijke regio's. De vervroegde parlementsverkiezingen van oktober werden door de EU verwelkomd als een belangrijke stap in het streven van Oekraïne naar een consolidatie van zijn democratische ontwikkeling in overeenstemming met zijn internationale toezeggingen.

In de loop van het jaar voldeed Oekraïne aan de ijkpunten voor de eerste uitvoeringsfase van het actieplan inzake visumversoepeling, en sneed het de tweede fase aan.

De EU zet zich in om het hervormingsproces in Oekraïne te ondersteunen. In dit licht keurde zij voor de komende jaren een steunpakket ten belope van 11 miljard euro goed voor Oekraïne. Daarvan werd dit jaar al 1,6 miljard euro uitbetaald in de vorm van leningen en toewijzingen uit of onder garantie van de EU-begroting, terwijl ook de EIB en de EBWO al 1,8 miljard euro toezegden in 2014. Naar aanleiding van de crisis maakte de EU 10 miljoen euro vrij uit hoofde van het instrument voor bijdrage aan stabiliteit en vrede om onvoorziene behoeften te lenigen op het gebied van verkiezingswaarneming, om de cruciale uitdagingen in verband met het toezicht op de situatie op het terrein het hoofd te bieden, en om gevolg te geven aan de belangrijke oproep tot dialoog over essentiële hervormingen.

Meer dan 1 miljoen Oekraïners zijn geregistreerd als intern ontheemden. Wegens de verslechtering van de situatie van de door het conflict getroffen burgerbevolking, maakte de EU in 2014 meer dan 32,5 miljoen euro vrij om het land voor te bereiden op de winter, de humanitaire behoeften van de bevolking te lenigen, vredesactiviteiten te bevorderen en een snel herstel te bewerkstelligen. In zijn conclusies van 17 november wees de Raad op de blijvende noodzaak van EU- en internationale bijstand.

Op 10 april werd in het kader van de toezeggingen van de EU om Oekraïne bij te staan met zijn hervormingen de steungroep voor Oekraïne opgericht. Op 23 juni hechtte de Raad zijn goedkeuring aan het conceptuele kader voor een GVDB-missie om Oekraïne te helpen bij het hervormen van zijn civiele veiligheidssector, met inbegrip van de politie en de rechtsstaat. De GVDB-missie (adviesmissie van de Europese Unie voor de hervorming van de civiele veiligheidssector in Oekraïne) ging op 1 december 2014 officieel van start.

2.4.2. Belarus

In 2014 gaf de EU herhaaldelijk aan een beleid van kritische betrokkenheid ten opzichte van Belarus na te streven, onder meer door middel van dialoog en deelname aan het Oostelijk Partnerschap. Zij herinnerde eraan dat de ontwikkeling van bilaterale betrekkingen in het kader van het Oostelijk Partnerschap afhangt van de voortgang die Belarus maakt met de eerbiediging van de beginselen van democratie, rechtsstatelijkheid en mensenrechten. De EU herhaalde dat zij Belarus graag zal helpen om aan zijn verplichtingen op dit gebied te voldoen.

In 2014 zette Belarus een aantal stappen vooruit: de vrijlating van Ales Bialiatski, een prominente politieke gevangene; actieve deelname aan het multilaterale spoor van het Oostelijk Partnerschap; intensief overleg met de EU over moderniseringsvraagstukken; de organisatie van verschillende seminars met deelname van het maatschappelijk middenveld; de verbetering van de betrekkingen met het corps diplomatique in Minsk; het openen van onderhandelingen over visumversoepelings- en overnameovereenkomsten met de EU; en blijken van belangstelling voor het openen van onderhandelingen over een mobiliteitspartnerschap. Belarus nam een constructieve houding aan in verband met de ontwikkelingen in Oekraïne en de situatie in de regio, met name door de besprekingen te organiseren die geleid hebben tot ondertekening van de akkoorden van Minsk. Zo zette het concrete stappen om Oekraïne, de Republiek Moldavië en Georgië in zowel economisch als politiek opzicht te stabiliseren.

Al deze stappen droegen bij tot een betere verstandhouding tussen de EU en Belarus.

In het licht van de vorderingen van Belarus stelde de EU een lijst op van mogelijke extra concrete maatregelen om zijn beleid van kritische betrokkenheid ten opzichte van Belarus te verdiepen (de besprekingen over deze lijst begonnen in de Raad in december 2014).

Voorts gaf de EU herhaaldelijk aan bezorgd te zijn over de gebrekkige eerbiediging van de mensenrechten, de rechtsstaat en de democratische beginselen in Belarus in 2014. Tegen deze achtergrond legde de HV specifieke verklaringen af waarin ze het uitvoeren van drie doodvonnissen in Belarus betreurde. De EU wees haar contactpersonen bij de Belarussische overheid voortdurend op het belang van de vrijlating en rehabilitatie van alle politieke gevangenen, en uitte ook haar bezorgdheid over gevallen van intimidatie van mensenrechtenverdedigers en activisten uit het maatschappelijk middenveld en de oppositie. De EU was mede-indiener van de resolutie in de Raad voor de mensenrechten op grond waarvan het mandaat van de speciale rapporteur voor de mensenrechtensituatie in Belarus met een jaar werd verlengd.

Na een jaarlijkse toetsing verlengde de Raad op 30 oktober de beperkende maatregelen van de EU ten aanzien van Belarus (tot en met 31 oktober 2015). Bij de toetsing werd de lijst van geviseerde personen en entiteiten bijgewerkt, omdat de gronden voor de handhaving van beperkende maatregelen tegen bepaalde personen en entiteiten volgens de Raad waren weggevallen. In totaal bleven op 201 personen sancties van toepassing, terwijl van 18 entiteiten tegoeden bevroren werden. Er werden geen namen aan de lijst toegevoegd.

In januari 2014 werden onderhandelingen over visumversoepelings- en overnameovereenkomsten geopend. Belarus gaf aan dat het de bedoeling was die overeenkomsten tijdens de volgende top van het Oostelijk Partnerschap, in 2015 in Riga, te ondertekenen. In 2014 vonden twee onderhandelingsrondes plaats.

In januari 2014 kwamen de EDEO en de minister van Buitenlandse Zaken van Belarus overeen een overgangsfase voor overleg over moderniseringsvraagstukken in te stellen. Het doel van deze overgangsfase is te bepalen op welke manier de EU en de Belarussische regering het best kunnen samenwerken rond moderniseringsvraagstukken (overeenkomstig de verklaring van de top van het Oostelijk Partnerschap in Vilnius).¹⁴ Tijdens vier overlegrondes werden vrijwel alle onderwerpen behandeld. In 2015 zouden ze moeten worden afgerond. Belarus wil graag dat de EU richtsnoeren verstrekt en haar kennis over alle besproken onderwerpen overdraagt, en heeft belangstelling voor concrete bijstand voor projecten.

2.4.3. Republiek Moldavië

De betrekkingen tussen de EU en Moldavië werden in 2014 aanzienlijk verdiept. Twee historische verwezenlijkingen waren de inwerkingtreding van de visumvrije regeling op 28 april 2014 en de ondertekening van de alomvattende nieuwe associatieovereenkomst, met inbegrip van een diepe en brede vrijhandelsovereenkomst (DCFTA) op 27 juni 2014. De Republiek Moldavië ging snel over tot de ratificering van de overeenkomst op 2 juli, en op 1 september werden grote delen van de overeenkomst - met inbegrip van de DCFTA - voorlopig van toepassing. Momenteel wordt de overeenkomst geratificeerd door de lidstaten, en het Europees Parlement hechtte in een op 13 november aangenomen niet-wetgevingsresolutie zijn goedkeuring aan de sluiting.

De institutionele elementen van de overeenkomst werden van kracht op het einde van het jaar, en het was de bedoeling om in het eerste kwartaal van 2015 een eerste associatieraad te houden. De focus van de bilaterale betrekkingen dient in de nabije toekomst te liggen op de uitvoering van de overeenkomst, wat van Moldavische kant ingrijpende hervormingen en een juridische afstemming op het EU-acquis noodzakelijk maakt. In juni werd een associatieagenda met hervormingsprioriteiten aangenomen.

¹⁴ De vastgestelde terreinen voor samenwerking tussen de EU en Belarus rond moderniseringsvraagstukken tijdens de overgangsfase waren: 1) bevordering van handel en investeringen; 2) economische governance; 3) privatisering en bedrijfsontwikkeling; 4) sociale hervormingen; 5) op sectoraal niveau: onderwijs, energie, vervoer, milieu, regionale ontwikkeling; 6) verbetering van het gerechtelijk apparaat, electorale hervormingen, bescherming van de mensenrechten.

In 2014 bleven beide partijen regelmatig contact met elkaar hebben, met onder meer bezoeken van voorzitter Van Rompuy in mei en voorzitter José Manuel Barroso in juni. In mei vond in Brussel voor het eerst een ontmoeting plaats tussen leden van de Europese Commissie en de regering van de Republiek Moldavië, en in februari en september kwam de werkgroep voor het Europees optreden van de Republiek Moldavië bijeen.

Het bezoek van Commissielid Johannes Hahn aan Chisinau op 6 november, betekende zijn eerste buitenlandse reis als nieuw Commissielid bevoegd voor Europees Nabuurschapsbeleid en Uitbreidingsonderhandelingen.

Het land zette het hervormingsproces voort, al liep dat enige vertraging op (met name in de periode voor de verkiezingen) met betrekking tot belangrijke gebieden als de hervorming van justitie en vooral van het openbaar ministerie. Op 30 november vonden parlementsverkiezingen plaats die door internationale waarnemers als vrij en eerlijk werden aangemerkt, hoewel de uitsluiting van één bepaalde politieke partij enkele dagen voor de verkiezingsdag vragen deed rijzen.

Na de ondertekening van de associatieovereenkomst breidde Rusland de omvang van de economische vergeldingsmaatregelen tegen invoer uit de Republiek Moldavië uit, met onder meer een verbod op de invoer van vlees en fruit. De EU had naar aanleiding van het in september 2013 ingestelde Russische verbod op de invoer van Moldavische wijn al het invoerquotum voor wijn afgeschaft.

Na de in juli 2014 ingestelde verboden verzocht de Republiek Moldavië om bijkomende (en andere dan de al in de DCFTA toegewezen) mogelijkheden voor toegang tot de EU-markt. De Commissie stelde op 1 september voor om ook de invoer van appels, pruimen en tafeldruiven uit de Republiek Moldavië vrij te stellen van douanerechten. Het quotum voor rechtenvrije invoer trad op 30 december in werking.

Ter bevordering van de uitvoering van de DCFTA werd in 2014 30 miljoen euro steun aan de Republiek Moldavië toegewezen volgens het beginsel "meer voor meer", bovenop de toewijzing van 101 miljoen euro voor bilaterale bijstand.

De bilaterale bijstand diende in 2014 ter ondersteuning van landbouw- en plattelandontwikkeling en van hervormingen van het beleid inzake overheidsfinanciën. De keuze voor die sectoren sluit aan op het integraal steunkader voor Moldavië, het meerjarig programmeringsdocument dat in juni 2014 werd aangenomen. Bij zijn bezoek aan Chisinau in november ondertekende Commissielid Johannes Hahn een memorandum van overeenstemming met de regering in Chisinau op grond van de in het integraal steunkader opgenomen prioriteiten en toewijzingen.

Er werd onverminderd geijverd en er werden opnieuw middelen uitgetrokken voor de uitvoering van de in de afgelopen jaren tussen de EU en Moldavië gesloten overeenkomsten op het gebied van luchtvaart, landbouw, civiele bescherming, deelname aan het werk van EU-agentschappen en -programma's en aan GVDB-operaties.

De EU bleef zich inzetten voor de processen van vertrouwensopbouw en conflictregeling tussen Moldavië en zijn separatistische regio Transnistrië. In 2014 liepen de "5+2"-onderhandelingen ter oplossing van het conflict echter vast: de gesprekken werden driemaal op verzoek van de vertegenwoordigers van Transnistrië uitgesteld. In 2014 vonden slechts twee gesprekken in dit format plaats (in februari en in juni). Ook daar stonden telkens eerder technische dan politieke aspecten van het vredesproces centraal.

De EU-missie voor bijstandverlening inzake grensbeheer aan Moldavië en Oekraïne bleef grenswachten en douanediens ten van beide landen bijstaan, opleiden en adviseren, waardoor deze beter gewapend waren om douanefraude tegen te gaan, gevallen van mensensmokkel en -handel op te sporen, en grens- en douanecontroles en grensbewaking doeltreffend uit te voeren.

2.4.4. Georgië

De betrekkingen tussen de EU en Georgië waren zeer intensief in 2014, en omvatten een record-aantal ontmoetingen op hoog niveau. De Georgische premier, Irakli Garibashvili, bezocht Brussel voor het eerst op 3 en 4 februari 2014. De premier kwam terug op 21 mei voor de ontmoeting van de Georgische regering met het college van Commissieleden onder leiding van de toenmalige Commissievoorzitter José Manuel Barroso, en vervolgens op 27 juni voor de ondertekening van de associatieovereenkomst (AA) en de diepe en brede vrijhandelsovereenkomst (DCFTA) en op 17 november voor de eerste Associatieraad EU-Georgië. Voorzitter Herman Van Rompuy van de Europese Raad bezocht Georgië op 14 mei en Commissievoorzitter José Manuel Barroso deed het land aan op 12 en 13 juni. Commissielid Stefan Füle bezocht Georgië op 3 en 4 maart en op 18 juli, terwijl Commissielid Günther Oettinger het land op 20 februari aandeed. Voorts vond op 20 en 21 november het Forum voor het maatschappelijk middenveld van het Oostelijk Partnerschap plaats in Batoemi.

Op 27 juni ondertekenden Georgië en de EU in Brussel de AA/DCFTA, hetgeen ongezien snel mag worden genoemd gelet op het feit dat de overeenkomst pas in november 2013 tijdens de top van Vilnius geparafeerd was. De overeenkomst brengt een politieke associatie tot stand en verdiept de economische integratie met de EU. Georgië ratificeerde de associatieovereenkomst op 18 juli en sinds 1 september 2014 worden grote delen van de AA/DCFTA voorlopig toegepast. Momenteel wordt de overeenkomst geratificeerd door de lidstaten, en het Europees Parlement hechtte in een op 18 december aangenomen niet-wetgevingsresolutie zijn goedkeuring aan de sluiting. De institutionele elementen van de overeenkomst werden intussen van kracht en de eerste associatieraad vond op 17 november plaats. De EU en Georgië werden het op 26 juni eens over de associatie-agenda, die in de plaats kwam van het ENB-actieplan van 2006 en die een gezamenlijk vastgestelde reeks prioriteiten voor de uitvoering van de AA/DCFTA bevat.

Georgië boekte gedurende 2014 veel vooruitgang bij de uitvoering van het actieplan inzake visumversoepeling dat invoering van een visumvrije regeling tussen de EU en Georgië tot doel heeft.

De Georgische regering had felle kritiek op de ondertekening van een verdrag inzake een "bondgenootschap en strategisch partnerschap" tussen Rusland en de separatistische gebieden van Abchazië (en vervolgens tussen Rusland en Zuid-Ossetië), dat volgens haar de territoriale integriteit van Georgië ondermijnde en een nieuwe stap vormde in de Russische pogingen om de controle over de separatistische regio's te verkrijgen. De EU deelde deze bezorgdheid en gaf er uiting aan in verklaringen en in haar bilaterale contacten met Rusland.

Het is belangrijk dat Georgië betrokken blijft bij de separatistische gebieden, en de regering heeft bescheiden stappen gezet om haar strategie voor betrokkenheid uit te voeren. De EU verwelkomt deze stappen en spoort Georgië ertoe aan een meer proactieve benadering voor betrokkenheid met de separatistische gebieden te volgen. Tegelijkertijd hebben de Georgische autoriteiten en Rusland hun bilaterale gesprekken voortgezet, en is er vooruitgang merkbaar op bepaalde punten in verband met handel, vervoer en cultuur. De EU verwelkomt deze stappen. Over de cruciale punten, namelijk Georgië's Europese oriëntatie, de rol van Rusland in de oorlog van 2008 en de erkenning van Zuid-Ossetië en Abchazië, blijven de standpunten van beide partijen echter ongewijzigd. Door de ondertekening van het verdrag tussen Rusland en Abchazië en de plannen die naar verluidt bestaan voor een gelijkaardig verdrag tussen Rusland en Zuid-Ossetië is er geen nieuwe datum voor bilaterale gesprekken vastgesteld, maar op informeel niveau worden de gesprekken voortgezet.

De EU houdt vast aan de territoriale integriteit en soevereiniteit van Georgië en dringt aan op een vreedzame oplossing van de conflicten. In dit verband blijft zij het werk van de speciale vertegenwoordiger van de EU voor de zuidelijke Kaukasus en de crisis in Georgië en de EU-waarnemingsmissie (EUMM) ondersteunen. Het mandaat van de EUMM werd eind 2014 met twee jaar verlengd.

In september 2008 zette de Europese Unie, in aansluiting op het met haar bemiddeling tot stand gekomen zespuntenplan waarmee een einde kwam aan de oorlog van augustus, een ongewapende civiele waarnemingsmissie op in Georgië. Hoewel de veiligheidssituatie sindsdien is verbeterd, wordt het wapenstilstandsakkoord nog steeds met voeten getreden, vooral doordat de Russische troepen weigeren om zich terug te trekken naar hun posities van voor de start van de vijandigheden. De situatie verslechterde nog meer met de ondertekening, in november 2014, van de strategische partnerschaps- en alliantieovereenkomst tussen Rusland en Abchazië.

De EUMM heeft geen uitvoerende of dwingende bevoegdheid. Haar kerntaken - waarnemen en bijdragen tot een beter vertrouwensklimaat - bleven in 2014 ongewijzigd. De EUMM gaf in 2014 nieuwe impulsen voor belangrijke vertrouwenwekkende maatregelen en richtte het "EU-fonds voor vertrouwensopbouw" op. Deze maatregelen hebben tot doel te voorkomen dat incidenten in een conflict ontaarden en een transparanter veiligheidsstelsel tot stand te brengen.

Hoewel het mandaat van de EUMM zich uitstrekt over heel Georgië, wordt de volledige uitvoering ervan nog steeds bemoeilijkt door een aantal factoren. Zo vormt de weigering om de EUMM toegang te verlenen tot Abchazië en Zuid-Ossetië nog steeds een ernstige hinderpaal voor de uitoefening van haar taken. Sinds de inzet van Russische grenswachten in 2009 worden de administratieve grenzen tussen de gebieden onder gezag van Tbilisi enerzijds en Abchazië en Zuid-Ossetië anderzijds geleidelijk omgevormd tot werkelijke "grenzen". Deze negatieve tendens heeft zich in 2014 doorgezet. De EU bleef de ontwikkelingen met betrekking tot de status en de humanitaire situatie van intern ontheemden uit de conflictgebieden vastberaden steunen.

EUMM Georgia was oorspronkelijk opgezet voor een periode van één jaar. De meest recente verlenging van haar mandaat vond plaats in december 2014; het loopt nu tot en met 14 december 2016.

Georgië neemt deel aan twee GVDB-missies van de EU: het levert 2 deskundigen aan EUTM Mali en 156 troepen aan EUFOR RCA, waarmee het de op één na grootste deelnemer aan die operatie is (met ingang van november met nog eens drie maanden verlengd).

2.4.5. Azerbeidzjan

Commissievoorzitter José Manuel Barroso heeft op 14 juni 2014 Azerbeidzjan bezocht. Tijdens dat bezoek ondertekende hij het protocol EU-Azerbeidzjan over de deelname van Azerbeidzjan aan programma's en aan het werk van agentschappen van de EU. Op 8 en 9 september 2014 namen Commissieleden Štefan Füle en Günther Oettinger in Bakoe deel aan de vierde informele ministeriële dialoog van het Oostelijk Partnerschap over energiezekerheid en buitenlandse betrekkingen. Vicevoorzitter Šefcovic van de Commissie bezocht op 28 november 2014 Bakoe. Op 20 september 2014 vond in de Sangachal Terminal bij Bakoe de plechtigheid voor de baanbrekende zuidelijke gascorridor plaats. Azerbeidzjan heeft toegezegd een betrouwbare energiepartner voor de EU te zullen zijn en zo de EU te helpen haar energievoorziening te diversifiëren.

Met betrekking tot de mensenrechten zette de neerwaartse trend zich voort in 2014. De internationale gemeenschap, waaronder de Raad van Europa, de OVSE en de EU, kwamen met een aanzienlijk aantal verklaringen en aanbevelingen in verband met de verslechterende mensenrechtensituatie. Azerbeidzjan heeft zich in 2014 niet aangesloten bij gezamenlijke standpunten van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid van de EU.

De visumversoepelingsovereenkomst en de overnameovereenkomst tussen de EU en Azerbeidzjan traden in werking op 1 september 2014, en de resultaten van de uitvoering zullen worden gemonitord in gemengde comités. Er wordt aan gewerkt om te komen tot een strategisch partnerschap voor modernisering.

2.4.6. Armenië

In 2014 zijn de EU en Armenië begonnen aan een herziening van de werkingssfeer en de rechtsgrondslag voor toekomstige bilaterale samenwerking. Armenië ondertekende op 10 oktober 2014 zijn instrument voor toetreding tot de Euraziatische Economische Unie en trad formeel toe op 2 januari 2015.

Voorts werd de bilaterale politieke dialoog EU-Armenië ondanks de politieke verschuivingen in Armenië in 2013 voortgezet met dezelfde vergaderintensiteit en -frequentie, onder meer in de vorm van een breed scala van ontmoetingen tussen deskundigen en ministers.

De visumversoepelingsovereenkomst en de overnameovereenkomst tussen de EU en Armenië traden in werking op 1 januari 2014, en werden door de bank genomen op bevredigende wijze uitgevoerd. Bovendien werd de mogelijkheid geopperd om Armenië te laten deelnemen aan het werk van agentschappen en programma's van de EU, om het land zo toegang te geven tot de wereldwijd toonaangevende EU-programma's op het gebied van cultuur, onderwijs, milieu en wetenschap en om Armeense ambtenaren op te nemen in bijvoorbeeld de EU-agentschappen voor luchtvaartbeveiliging, geneeskunde en milieu, en dit op alle niveaus.

De EU bleef in 2014 bijdragen aan de verbetering en de uitvoering van het nationale actieplan van Armenië inzake mensenrechten, en werd het in beginsel eens met Armenië over sectorale begrotingssteun voor het domein mensenrechten. In het algemeen bleef de EU de mensenrechten en de fundamentele vrijheden in Armenië bevorderen. Hoewel Armenië van sommige van deze kwesties verder werk maakte, moest er toch nog meer worden gedaan, in het bijzonder wat betreft de uitvoering en handhaving van desbetreffende wetgeving, de bestrijding van corruptie, gendergelijkheid en de hervorming van het gerechtelijk apparaat.

2.4.7. Het conflict over Nagorno-Karabach

De speciale vertegenwoordiger van de EU voor de zuidelijke Kaukasus en het conflict in Georgië, Herbert Salber, bracht na zijn benoeming op 1 juli 2014 twee bezoeken aan Armenië en Azerbeidzjan, en vergaderde meermaals met de covoorzitters van de Minsk-groep van de OVSE over de vreedzame afwikkeling van het conflict omtrent Nagorno-Karabach tussen Armenië en Azerbeidzjan. De EU legde twee verklaringen over het conflict inzake Nagorno-Karabach af: één over het escalerende geweld in augustus, en één over het neerhalen van een militaire helikopter in november. De EU bleef in het kader van het Foreign Policy Initiative financiering verstrekken en aan activiteiten deelnemen ter bevordering van het wederzijds vertrouwen (en van vrede) (via het Europees partnerschap voor de vreedzame oplossing van het conflict over Nagorno-Karabach) langs de scheidslijn van het conflict, en leverde zo een bijdrage bovenop de inspanningen van de covoorzitters van de Minsk-groep.

2.5. Centraal-Azië

2.5.1. Regionale betrekkingen

Ook in 2014 hechtte de EU veel belang aan de dialoog, via haar vertegenwoordigers en gezanten, met Centraal-Azië. De SVEU, Patricia Flor, zette aan het begin van het jaar het overleg over de dialoog tussen de EU en Centraal-Azië voort. Na het aftreden van de speciale vertegenwoordiger van de EU werd Janos Herman in april benoemd tot speciale gezant voor Centraal-Azië. Hij werd belast met de taak de sterke betrokkenheid van de EU in de regio voort te zetten. In deze hoedanigheid bracht hij een aantal bezoeken aan Centraal-Azië om presidenten, ministers, EU-ambassadeurs en vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld te ontmoeten, waarbij hij zich vooral toespitste op water- en energiekwesties, veiligheid en regionale samenwerking. De speciale gezant organiseerde ook het jaarlijkse overleg tussen de EU en China over Centraal-Azië in Brussel, en reisde naar Washington en Moskou om van gedachten te wisselen over actuele kwesties.

De EDEO en de Commissiediensten stelden tevens een voortgangsverslag op over de uitvoering van de strategie van de EU voor Centraal-Azië. Deze tweejaarlijkse evaluatie kwam op een uitgelezen moment: er kon worden ingespeeld op wijzigingen in de regionale context en het bredere geopolitieke klimaat, met name inzake veiligheid (terugtrekking van de ISAF-troepen, crisis in Oekraïne, terreurdreiging).

In de dialoog tussen de EU en Centraal-Azië werd opgeroepen tot regionale samenwerking en een doeltreffende uitvoering van projecten in het kader van initiatieven, onder meer met betrekking tot de rechtsstaat, onderwijs, water- en milieubeheer.

Het door Duitsland en Frankrijk gecoördineerde rechtsstaatplatform verleende steun voor technische workshops op nationaal en regionaal niveau, met name om Kirgizië, Tadzjikistan en Kazachstan te helpen bij het doorvoeren van gerechtelijke hervormingen. In april 2014 kwam in Brussel een werkgroep justitiële capaciteit bijeen. Deze zaken droegen bij tot het succes van de vierde conferentie van ministers van Justitie, die in oktober 2014 in Astana plaatsvond en bedoeld was om ervaringen uit te wisselen over gerechtelijke hervormingen, toegang tot justitie en de rechten en vrijheden van het individu.

In het kader van het onderwijsinitiatief werd in Istanboel een seminar over de kwaliteit van het beroepsonderwijs en de lerarenopleiding gehouden, en in Bisjkek vond een seminar over de behoeften van de arbeidsmarkt en over de beste praktijken inzake beroepsonderwijs- en opleiding en hoger onderwijs plaats.

In aansluiting op de relevante internationale verdragen en in overeenstemming met haar "water-diplomatie" leverde de EU diplomatieke inspanningen om watergeschillen op te lossen en een regionale coöperatieve oplossing voor de uitdagingen in verband met het beheer van water en energiebronnen in Centraal-Azië te bevorderen.

2.5.2. Bilaterale betrekkingen

In september 2014 werden de onderhandelingen over een uitgebreide partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst (EPCA) met Kazachstan afgesloten. Eenmaal ondertekend, geratificeerd en uitgevoerd zal deze overeenkomst - de allereerste in Centraal-Azië - een krachtige impuls geven aan de politieke, economische en strategische betrekkingen, het handels-, diensten- en investerings-verkeer tussen Kazachstan en de EU, en bijdragen tot de hervormingen van het politiek systeem, de rechtsstaat en de economie in Kazachstan.

De EU toonde zich ingenomen met de vrijlating van Roza Toelatejeva, een arbeidsactiviste, uit de gevangenis op 19 november, en bleef in andere soortgelijke gevallen van schending van de mensen-rechten haar bezorgdheid uitspreken.

In de politieke dialoog met **Kirgizië** werd gefocust op EU-steun ten behoeve van democratisering en de hervorming van de rechtsstaat, met onder meer aandacht voor het gevoelige thema van EU-steun voor de algemene verkiezingen in 2015. De EU sprak haar bezorgdheid uit over wetgeving die ngo's die financiële steun krijgen van internationale organisaties en buitenlandse regeringen aanmerkt als "buitenlandse agenten", en over ontwerpwetgeving inzake "de vorming van een positieve houding ten opzichte van niet-traditionele seksuele relaties". In de dialoog tussen de EU en Kirgizië stonden de voorbereidingen voor de Euraziatische Economische Unie in januari 2015 centraal, evenals de onderbreking van de energievoorziening en de macrofinanciële bijstand vanwege de EU. In maart brachten leden van de Groep Oost-Europa en Centraal-Azië van de Raad een bezoek aan Kirgizië.

De politieke dialoog met **Tadzjikistan** spitste zich toe op politieke en bestuurlijke hervormingen, de rechtsstaat en de mensenrechten, en handels- en economische betrekkingen. De EU benadrukte dat het land moet zorgen voor inclusieve en transparante verkiezingen en politieke stabiliteit op lange termijn. De EU heeft aandachtig de zaak van de heer Alexander Sodikov gevolgd, een student van de universiteit van Toronto die in juni werd gearresteerd terwijl hij onderzoek verrichte in Tadzjikistan. De EU sprak haar tevredenheid uit over de vrijlating van de heer Sodikov in juni en over zijn vertrek uit het land nadien.

In **Turkmenistan** bleef de EU inzetten op de mensenrechten en op sociaaleconomische hervormingen, alsmede op de ontwikkeling van een rechtskader voor een trans-Kaspische gaspijpleiding.

Turkmenistan fungeerde als gastheer voor een top van het GOS en voor een conferentie op hoog niveau over een energiehandvest, waarmee het zich bereid toonde om bij te dragen tot stabilisering en vreedzame betrekkingen in de regio, ook over energie- en watervraagstukken.

De EU, die eerder al pleitte voor een betere afstemming met de IAO wat kinder- en dwangarbeid betreft, bleef zich inzetten voor nauwere betrekkingen tussen **Oezbekistan** en andere internationale actoren zoals de agentschappen van de VN, de Raad van Europa, de OVSE en de Europese Investeringsbank (EIB).

Na besprekingen tussen de VN en Oezbekistan kon een nationaal actieplan voor de mensenrechten worden afgerond, terwijl onderhandelingen met de EIB beide partijen dichter bij een akkoord over de sluiting van een kaderovereenkomst brachten. Naar aanleiding van de sluiting van een memorandum van overeenstemming met Unicri zal binnenkort in Tasjkent een door de EU gefinancierd kenniscentrum inzake CBRN worden geopend met het op nauwere regionale samenwerking en risicobeperking. De EU zette haar werkzaamheden met betrekking tot essentiële veiligheidsvraagstukken voort, met inbegrip van de dialoog op hoog niveau over veiligheid in Centraal-Azië.

3. Westelijke Balkan

Ook in 2014 heeft de Europese Unie in haar buitenlands beleid veel plaats ingeruimd voor de Westelijke Balkan, de uitbreidingsstrategie en het stabilisatie- en associatieproces, die - net als in voorgaande jaren - beide partijen voordelen opleveren in termen van vrede, democratie, veiligheid en welvaart in Europa. In zijn conclusies van december 2014 bevestigde de Raad dat hij zich ondubbelzinnig zal blijven inzetten voor het Europees perspectief van de Westelijke Balkan. Hij benadrukte tevens het belang van eerlijke en consistente voorwaarden in het kader van de politieke criteria van Kopenhagen en het stabilisatie- en associatieproces (SAP), dat het gemeenschappelijke kader blijft voor de betrekkingen met de landen van de Westelijke Balkan tot aan hun toetreding.

Inclusieve regionale samenwerking en betrekkingen van goed nabuurschap zijn in dit proces van essentieel belang.

De regio heeft in 2014 aanzienlijke vooruitgang geboekt: Belgrado en Pristina maakten verdere vorderingen met de uitvoering van de akkoorden die in het kader van de door de EU gefaciliteerde dialoog werden bereikt, de toetredingsonderhandelingen met Servië gingen van start, de uitsluitend de EU betreffende Stabilisatie- en associatieovereenkomst tussen de EU en Kosovo¹⁵ werd geparafeerd, de toetredingsonderhandelingen met Montenegro werden voortgezet en Albanië kreeg de status van kandidaat-lidstaat.

De HV/VV bracht in maart en december een bezoek aan Bosnië en Herzegovina, en in april aan Servië. De EU was verheugd over het succesvolle verloop van de verkiezingen in Bosnië en Herzegovina, Servië en Kosovo.

De EU startte in december haar vernieuwde aanpak voor Bosnië en Herzegovina, ter bevordering van het Europees perspectief van het land.

¹⁵ Deze benaming laat de standpunten over de status van Kosovo onverlet, en is in overeenstemming met Resolutie 1244 van de VN-Veiligheidsraad en het advies van het Internationaal Gerechtshof over de onafhankelijkheidsverklaring van Kosovo.

Ook dit jaar werden goede vorderingen gemaakt met de dialoog tussen Belgrado en Pristina, ofschoon het tempo van de besprekingen werd vertraagd door de verkiezingen in Servië (maart 2014) en Kosovo (juni 2014) en door de politieke impasse die leidde tot vertragingen bij de vorming van een coalitieregering in Kosovo. De HV/VV ging in de eerste maanden van 2014 (tot aan de vervroegde verkiezingen in Servië en Kosovo) voort met het normaliseren van de betrekkingen tussen Servië en Kosovo, en met het bevorderen van de uitvoering van de in het kader van de dialoog bereikte overeenkomsten.

Begin 2014 vonden drie bijeenkomsten op hoog niveau plaats (de laatste op 31 maart). In de daarop volgende periode werd gestaag, zij het aan een trager tempo, voortgegaan met de uitvoering. Op een aantal gebieden, zoals het geïntegreerd grensbeheer, energie, vrijheid van verkeer en douane, vielen concrete resultaten te noteren.

In de regionale samenwerking werden goede vorderingen gemaakt: in juni 2014 werd Kosovo aanvaard als volwaardig deelnemer aan het Zuidoost-Europees Samenwerkingsproces (SEECP) en in oktober trad het toe tot het civiele gedeelte van het regionaal centrum voor bijstandverlening bij de verificatie en implementatie van wapenbeheersing (RACVIAC).

De uitvoering van de Overeenkomst betreffende de beginselen voor de normalisering van de onderlinge betrekkingen blijft nog achter, met name wat betreft de oprichting van de associatie/vereniging van gemeenten, de finalisering van de overeenkomsten betreffende telecommunicatie en energie, en de uitvoering van overeenkomsten over justitiestructuren en civielebeschermingsdiensten. De verwijdering en daaropvolgende nieuwe oprichting van barricades (het zogenaamde 'vredespark') op de belangrijkste brug in Noord-Mitrovica door Servië leidden tot ernstig oplopende spanningen. Er werd een specifieke werkgroep opgericht waarin de 2 partijen zich gezamenlijk buigen over de toekomst van de brug en aan de EU werd gevraagd een technische evaluatie van de brug uit te werken.

Op 21 januari 2014 werd met de eerste intergouvernementele conferentie een nieuwe fase in de betrekkingen tussen de EU en Servië ingeluid; de conferentie vormde de officiële start van de toetredingsonderhandelingen. Deze kwam er dankzij de consequente vorderingen van het land met het hervormingsproces en zijn blijvende inzet voor de normalisering van de betrekkingen met Kosovo. De toetredingsonderhandelingen tussen de EU en Servië lopen. De "screening", die in het najaar van 2013 is begonnen, werd in 2015 voltooid.

Na de vervroegde algemene verkiezingen in Servië werd een nieuwe regering gevormd onder leiding van premier Aleksandar Vučić.

De nieuwe Servische regering bleef zich inzetten voor ingrijpende hervormingen en benaderde de regionale samenwerking onverminderd constructief. Het land moet echter bijzondere aandacht besteden aan het wegwerken van de achterstand bij het indienen van de actieplannen voor de hoofdstukken 23 (rechterlijke macht en grondrechten) en 24 (justitie, vrijheid en veiligheid). De Raad riep Servië ertoe op geleidelijk aan te knopen bij het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid van de Unie, conform het onderhandelingskader.

Na een besluit van de Raad van juni 2013 waarin hij onderkende dat Kosovo inspanningen heeft gedaan om de betrekkingen met Servië te normaliseren, hetgeen resulteerde in de overeenkomst van Brussel, sloot de Commissie in mei 2014 de onderhandelingen over een uitsluitend de EU betreffende stabilisatie- en associatieovereenkomst (SAO) tussen de EU en Kosovo af. De tekst van de uitsluitend de EU betreffende SAO werd in juli 2014 geparafeerd. In 2014 werd de dialoog met Kosovo over visumliberalisering voortgezet, wat niet wegneemt dat er nog verdere hervormingen nodig zijn.

Na een strategische evaluatie van EULEX Kosovo in 2013 werd in de eerste maanden van 2014 het overleg met de lidstaten over de toekomst van de missie voortgezet, hetgeen resulteerde in een nieuw mandaat voor 2 jaar, dat in juni 2014 werd aangenomen.¹⁶ Terwijl het overleg over haar toekomst werd voortgezet, voerde de missie haar mandaat verder uit en verleende zij onder meer steun aan de dialoog tussen Belgrado en Pristina.

In het kader van het belangrijke akkoord van april 2013 kon de missie in de loop van 2014 bewerkstelligen dat 287 voormalig politiefunctionarissen van het Servische ministerie van Binnenlandse Zaken met succes werden geïntegreerd in de politiestructuur van Kosovo, en gaf zij haar actieve steun aan de vestiging van een regionaal commando noord van de politie van Kosovo, dat de etnische samenstelling in de noordelijke gemeenten weerspiegelt.

Verder verleende EULEX steun aan de uitvoering van de technische overeenkomst inzake geïntegreerd grensbeheer. De zes opgerichte grensdoorlaatposten van het geïntegreerd grensbeheer functioneren goed en in september 2014 kon een doorbraak worden gerealiseerd met de instelling van permanente grensdoorlaatposten door de partijen.

De politieke impasse in Kosovo, die duurde van de parlementsverkiezingen op 8 juni tot de vorming van een nieuwe regering op 9 december, vormde een ernstige belemmering voor de uitvoering van het missiemandaat. Dit had tot gevolg dat in de tweede helft van 2014 slechts beperkte vorderingen konden worden gemaakt. In nauwe samenwerking met de SVEU/het bureau van de EU bereidt EULEX overleg met de aantredende lokale autoriteiten voor, en zal zij hen ertoe aanmoedigen de afspraken op het gebied van de rechtsstaat, met name wat betreft het in november 2012 ondertekende akkoord over de doelstellingen op het gebied van de rechtsstaat, na te komen.

¹⁶ Het nieuwe mandaat van de missie weerspiegelt de vooruitgang die is geboekt en de nieuwe realiteit op het terrein, met name de doorbraak in het normaliseringproces, en omvat drie strategische wijzigingen: [1] een "in principe geen nieuwe zaken"-beleid, [2] een overdracht van alle justitiële instellingen in Kosovo aan de plaatselijke leiders en [3] opname van de EULEX-rechters en -aanklagers in het lokale rechtsbestel. Een ander gevolg van het nieuwe mandaat was dat EULEX kon worden afgebouwd van 1250 tot 800 internationale en van 1000 tot 800 plaatselijke personeelsleden.

De speciale onderzoekstaskforce (Special Investigative Task Force - SITF) ging in 2014 voort met haar onderzoek naar de bevindingen in het verslag van speciaal rapporteur Dick Marty over de ernstige aantijgingen van oorlogsmisdaden en georganiseerde criminaliteit door voormalige leiders van het Bevrijdingsleger van Kosovo in de periode tussen 1998 en 2000. De voormalige hoofd-aanklager, ambassadeur Clint Williamson, presenteerde zijn onderzoeksresultaten tijdens een pers-conferentie op 29 juli en kondigde tegelijkertijd aan dat hij in augustus zijn opdracht zou neerleggen.¹⁷

De HV/VV bleef in contact met de leiders van **Bosnië en Herzegovina** (BiH). In de nasleep van de grootschalige sociaal-economische protesten in BiH (februari) bezocht de HV/VV op 11 maart het land om er bij de leiders op aan te dringen om snel te reageren op de verslechterende sociaal-economische situatie. Op basis daarvan werd in nauw overleg met de internationale partners van de EU, zoals internationale financiële instellingen, een door de EU geleid initiatief ontwikkeld, Pact voor groei en banen genaamd.

Na de presidents- en algemene verkiezingen, op verschillende niveaus, van 12 oktober startte de EU een vernieuwde aanpak voor BiH, met als doel het land verder te brengen op de weg naar de EU.

De HV/VV bracht samen met Commissielid Johannes Hahn op 5 december een bezoek aan Sarajevo om de vernieuwde aanpak te bespreken met de leiders en instellingen van BiH, die zich bereid verklaarden om hierover met de EU in overleg te treden. In dat licht stelde de Raad conclusies vast waarin de volgende fase in deze vernieuwde aanpak van de EU wordt uiteengezet, als leidraad voor de nieuwe inspanningen.

¹⁷ Hij wordt begin 2015 opgevolgd door de heer David Schwendiman, een functionaris van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken.

Het zwaartepunt van operatie Althea was ook dit jaar het opbouwen van vermogens en het verstrekken van opleiding; tegelijk bleef de operatie over het mandaat en de middelen beschikken om steun te kunnen verlenen voor een veilige omgeving. Voor de operatie worden normaliter 600 manschappen in het land ingezet; dit aantal werd in de tweede helft van 2014, tijdens de verkiezingsperiode, uitgebreid met situatiebewustzijnsvermogens. Ook in de eerste helft van 2015 zal de troepensterkte in het land licht verhoogd blijven. In november 2014 heeft de VN-Veiligheidsraad in Resolutie 1283 het uitvoeringsmandaat van deze missie met een jaar verlengd.

In april 2014 vonden in de **voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië** vervroegde algemene verkiezingen en geplande presidentsverkiezingen plaats. Volgens de ODIHR waren de verkiezingen concurrerend en efficiënt georganiseerd; toch waren er enkele incidenten en was er vooral geen gelijk speelveld vanwege partijdige media-aandacht en een gebrek aan een duidelijk onderscheid tussen activiteiten van de overheid en die van de partijen.

De Commissie herhaalde in oktober haar aanbeveling om toetredingsonderhandelingen met de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië te openen. In zijn conclusies van 16 december sprak de Raad zijn voldoening uit over het feit dat de EU-agenda de strategische prioriteit van het land bleef en dat het land zijn wetgeving voor een groot deel had aangepast aan het wetgevings-acquis. De Raad nam nota van de aanbeveling om de toetredingsonderhandelingen te openen en onderstreepte dat er een constructievere politieke dialoog moet komen. De Raad gaf uiting aan zijn ernstige bezorgdheid over de toenemende politisering van de overheidsinstellingen en de toenemende tekortkomingen met betrekking tot de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en de vrijheid van de media, en wees op het feit dat de uitblijvende resultaten op deze punten het welslagen van de hervormingen in gevaar brengen. De Raad drong er bij de autoriteiten op aan deze tekortkomingen snel en doortastend aan te pakken.

De Raad herinnerde er tevens aan dat het onderhouden van betrekkingen van goed nabuurschap, met een door onderhandelingen tot stand gekomen en wederzijds aanvaardbare oplossing van de naamkwestie, onder auspiciën van de VN, van wezenlijk belang blijft. Hij wees erop dat hij in 2015 zou terugkomen op de opening van de toetredingsonderhandelingen, op basis van een geactualiseerd voortgangsverslag van de Commissie over de verdere uitvoering van hervormingen in het kader van de Dialoog op hoog niveau inzake toetreding, alsmede over concrete stappen die zijn gezet om goede nabuurschapsbetrekkingen te bevorderen en tot een op onderhandelingen gebaseerde en wederzijds aanvaarde oplossing voor de naamkwestie te komen.

In **Albanië** zette de coalitieregering onder leiding van premier Edi Rama haar hervormingsagenda voort en ging de aandacht daarbij vooral uit naar de vijf centrale prioriteiten voor het openen van toetredingsonderhandelingen (hervorming van het overheidsbestuur, rechterlijke macht, corruptiebestrijding, bestrijding van georganiseerde criminaliteit en mensenrechten, met inbegrip van de bescherming van minderheden).

Meer in het bijzonder nam Albanië nieuwe maatregelen om de rechterlijke macht te hervormen en voerde het land daartoe overleg met de Commissie van Venetië met de bedoeling de onafhankelijkheid en de verantwoordelijkheid van het rechtsbestel te vergroten. De regering betoonde de politieke wil om knopen door te hakken op het gebied van het voorkomen en het bestrijden van corruptie, door middel van een aangescherpt wetgevingskader en de benoeming van een nationale coördinator corruptiebestrijding. Dat het met de bestrijding van georganiseerde criminaliteit op een aantal gebieden de goede kant uitgaat, bleek uit een strakkere handhaving, vooral wat betreft het aantal inbeslagnames van verdovende middelen.

Gelet op deze inspanningen, en op basis van een verslag van de Commissie, besloot de Raad op 24 juni om Albanië de status van kandidaat-lidstaat toe te kennen. Het besluit werd door de Europese Raad op 27 juni goedgekeurd. In zijn conclusies van 16 december toonde de Raad zich ingenomen met de vooruitgang van Albanië en de op basis daarvan aan het land verleende status van kandidaat-lidstaat. In de punten 43 en 44 van de conclusies gaf de Europese Raad evenwel te kennen dat het land nog veel werk voor de boeg heeft en verzocht hij Albanië om zijn hervormingsinspanningen te intensiveren en doortastend werk te maken van de vijf kernprioriteiten voor het openen van de toetredingsonderhandelingen. De Raad benadrukte met name dat Albanië onder meer het gerechtelijk apparaat grondig moet hervormen, de bescherming van de mensenrechten en het antidiscriminatiebeleid op een hoger plan moet brengen - dit laatste onder meer wat betreft de gelijke behandeling van alle minderheden en de toegang tot rechten voor personen uit deze minderheden - en dat het eigendomsrechten moet invoeren.

Sinds juni is de interne politieke situatie in Albanië er echter op achteruit gegaan. De oppositionele Democratische Partij kondigde op 10 juli een boycot van de parlementaire werkzaamheden aan naar aanleiding van fysieke confrontaties tussen parlementsleden van de meerderheid en de oppositie. De boycot eindigde formeel ongeveer zes maanden later, op 24 december 2014, toen de regering en de oppositie het eens werden over een vierpuntenresolutie die met bemiddeling van EP-leden Knut Fleckenstein en Eduard Kukan tot stand was gekomen. In de resolutie wordt beklemtoond dat de oppositie en de regerende meerderheid in Albanië een constructieve en stabiele dialoog moeten voeren opdat het land zijn Europese ambities kan waarmaken. Het valt nog af te wachten of het politieke akkoord in de resolutie in de komende maanden zonder problemen zal kunnen worden uitgevoerd; dit is cruciaal voor het welslagen van de Europese agenda van Albanië.

Op het gebied van regionale samenwerking bleef Albanië zich positief en constructief opstellen en actief deelnemen aan alle regionale initiatieven, zoals het Zuidoost-Europees samenwerkingsproces, waarvan Albanië sinds juni voorzitter is. Albanië's onverminderde constructieve inzet voor goede nabuurschapsbetrekkingen blijft van wezenlijk belang. Voorts was de Raad verheugd over de volledige aansluiting van Albanië bij het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid.

De EU zette de toetredingsonderhandelingen met **Montenegro** voort. Tegen het einde van 2014 waren zestien hoofdstukken geopend, waarvan er twee voorlopig werden afgesloten. Montenegro heeft verdere vooruitgang geboekt bij zowel de toetredingsonderhandelingen als de tenuitvoerlegging van hervormingen ter waarborging van de onafhankelijkheid en een grotere doeltreffendheid van het gerechtelijke apparaat; de vorderingen op het gebied van de rechterlijke macht en de fundamentele rechten liepen evenwel niet gelijk op.

In zijn conclusies van 16 december 2014 beklemtoonde de Raad dat Montenegro meer inspanningen moet doen op het gebied van de rechtsstaat. Het land moet er met name voor zorgen dat de vertragingen in de uitvoering van de actieplannen op het gebied van de rechtsstaat worden weggewerkt, dat de institutionele capaciteit wordt versterkt en dat het resultaten blijft boeken met onderzoeken, vervolgingen en veroordelingen in de strijd tegen corruptie en georganiseerde criminaliteit.

Wat regionale samenwerking betreft, is Montenegro een actieve rol blijven spelen bij de verdere ontwikkeling ervan, en is het blijven werken aan volledige afstemming op het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid van de EU, waarmee het bijdroeg tot de algehele stabiliteit in de regio.

4. Turkije en West-Europa

4.1. Turkije

Turkije bleef in zijn hoedanigheid van kandidaat-lidstaat, als toonaangevende partner en mede gezien zijn dynamische economie en strategische ligging, een belangrijke gesprekspartner van de EU. De EU prees Turkije om de belangrijke humanitaire hulp die het heeft verleend aan meer dan 1 miljoen vluchtelingen die het geweld in Syrië en Irak waren ontvlucht. Turkije bleef in de ruimere regio actief en is nog steeds een belangrijke regionale speler in het Midden-Oosten, de Westelijke Balkan, Afghanistan/Pakistan, de zuidelijke Kaukasus en de Hoorn van Afrika. In dit verband stelt de HV zich nog altijd ten doel de politieke dialoog tussen de EU en Turkije over vraagstukken van buitenlands beleid die van wederzijds belang zijn en over terrorismebestrijding verder te ontwikkelen en te verbeteren, mede gelet op de zeer ernstige ontwikkelingen in de regio en met name in Syrië en in Irak. Deze dialoog moet worden aangewend om een nauwere samenwerking aan te gaan ter bestrijding van ISIL/Da'esh en van de netwerken die het financieren, alsmede om de samenwerking bij het tegenhouden van de toestromende buitenlandse strijders te versterken, dit alles onder blijvende erkenning van het grote belang van ondersteuning van Turkije bij de aanpak van de binnenlandse terrorist bedreiging.

President Recep Tayyip Erdoğan bracht in januari 2014 (toen nog als premier) een bezoek aan Brussel. Commissielid Štefan Füle bezocht Turkije in juni en Commissievoorzitter José Manuel Barroso deed dat in september 2014. In december 2014 bezocht de HV/VV samen met Commissieleden Johannes Hahn en Christos Stylianides het land om het overleg te intensiveren. De EU-coördinator voor terrorismebestrijding bracht in 2014 twee keer een bezoek aan Turkije. De EU bleef Turkije aansporen om zijn buitenlands beleid te ontwikkelen in aanvulling op en in samenwerking met de EU, en om zich geleidelijk aan het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid van de EU aan te passen.

De EU stelde het sterke engagement van Turkije in GVDB-missies, met name EUFOR Althea en EULEX Kosovo, op prijs. In januari legde de Militaire Staf van de EU een eerste werkbezoek af in het land.

De Raad bevestigde opnieuw dat de betrekkingen tussen de EU en Turkije belangrijk zijn en was ingenomen met woorden van de Turkse regering over de toetreding tot de EU. In dit verband memoreerde de Raad dat Turkije het onderhandelingstempo zou kunnen opdrijven door vlugger te voldoen aan de ijkpunten en de vereisten van het onderhandelingskader en aan zijn contractuele verplichtingen jegens de EU.

De EU moet blijven fungeren als anker voor de hervormingen in Turkije, met name waar het gaat om de rechtsstaat en de grondrechten en vrijheden. In 2014 werden verscheidene hervormingen goedgekeurd of doorgevoerd, maar er is een blijvende inspanning nodig om volledig te kunnen voldoen aan de criteria van Kopenhagen. In zijn conclusies van 16 december 2014 drong de Raad er bij Turkije op aan hervormingen door te voeren die in passende checks-and-balances voorzien, waarbij vrijheid, daaronder begrepen vrijheid van gedachte en van meningsuiting en mediavrijheid, democratie, gelijkheid, de rechtsstaat en de eerbiediging van de mensenrechten, daaronder begrepen de rechten van vrouwen en kinderen en van personen die tot een minderheid behoren, de vrijheid van godsdienst, alsmede eigendomsrechten volledig gewaarborgd worden, alsook hervormingen die voor een betere tenuitvoerlegging van alle uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens zorgen. De ongepaste tussenkomsten van de uitvoerende macht bij de rechterlijke macht en de frequente wijzigingen van belangrijke wetgeving, zonder overleg met belanghebbende partijen, bleven voor de Raad een punt van zorg. Hij betreurde ook dat de reactie van de regering op de beschuldigingen van corruptie in december 2013 ernstige twijfels doet rijzen omtrent de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechterlijke macht, en heeft aangetoond dat de onverdraagzaamheid jegens de politieke oppositie, betogers en kritische media toeneemt. In dit verband riepen de politierazzia's en de aanhouding van een aantal journalisten en vertegenwoordigers van de media in Turkije in 2014 vragen op met betrekking tot de mediavrijheid, die een kernbeginsel van de democratie vormt.

De Raad herinnerde eraan dat het eerbiedigen van de rechtsstaat en van de grondrechten zal bepalen in welke mate er vooruitgang in de toetredingsonderhandelingen wordt geboekt. Dit alles werd benadrukt in meerdere EU-verklaringen door de HV/VV, leden van de Commissie en het Europees Parlement.¹⁸

De EU schaarde zich volledig achter de nieuwe inspanningen om een vreedzame regeling te vinden voor de Koerdische kwestie, en zij moedigt alle partijen ertoe aan zich voor dit proces te blijven inzetten.

De EU nam met instemming kennis van de inwerkingtreding, in oktober, van de overname-overeenkomst tussen de EU en Turkije en van de bevindingen in het Commissieverslag over de vorderingen van Turkije met het nakomen van de voorwaarden van de routekaart voor visum-liberalisering. De vorderingen in de dialoog over visumliberalisering zullen stoelen op een prestatiegebaseerde aanpak, met als voorwaarde dat Turkije de vereisten in het visumstappenplan ten aanzien van de EU en haar lidstaten effectief en consequent toepast.

¹⁸ Het Europees Parlement heeft op 12 maart 2014 een resolutie aangenomen over het voortgangsverslag 2013 inzake Turkije (P7_TA (2014)0235); op 15 januari 2015 werd nog een resolutie over de vrijheid van meningsuiting in Turkije aangenomen.

De Raad betreurde weliswaar de unilaterale verklaring van Turkije in dit verband, maar verwachtte dat Turkije zowel de overnameovereenkomst als het visumstappenplan volledig en doeltreffend uitvoert ten aanzien van alle EU-lidstaten, inclusief niet-discriminerende visumvrije toegang tot het Turkse grondgebied voor de burgers van alle EU-lidstaten. De Raad herhaalde in zijn conclusies van 16 december 2014 dat Turkije zich ondubbelzinnig dient in te zetten voor betrekkingen van goed nabuurschap en voor de vreedzame regeling van geschillen conform het Handvest van de Verenigde Naties, indien nodig, door een beroep te doen op het Internationaal Gerechtshof. In deze context verklaarde de Unie nogmaals ernstig bezorgd te zijn en drong zij er bij Turkije op aan af te zien van elke soort bedreiging of maatregel tegen een lidstaat en elke bron van wrijvingen of maatregel die afbreuk doet aan de betrekkingen van goed nabuurschap of de vreedzame regeling van geschillen. De EU roept Turkije op de toetreding van lidstaten tot internationale organisaties en mechanismen niet langer te blokkeren. Voorts wees de EU opnieuw nadrukkelijk op alle soevereine rechten van de EU-lidstaten. Daartoe behoren onder andere het recht op het sluiten van bilaterale overeenkomsten en het recht op het exploreren en exploiteren van hun natuurlijke rijkdommen overeenkomstig het EU-acquis en het internationaal recht, met inbegrip van het VN-Verdrag inzake het recht van de zee. Tevens benadrukte zij dat de soevereiniteit van de lidstaten over hun territoriale wateren en luchtruim moet worden gerespecteerd. De Raad bracht in herinnering dat de Europese Raad in zijn conclusies van 24 oktober 2014 zijn ernstige bezorgdheid heeft geuit over de nieuwe spanningen in het oostelijk Middellandse Zeegebied en Turkije ertoe heeft aangespoord zich terughoudend op te stellen en de soevereiniteit van Cyprus over diens territoriale wateren alsmede de soevereine rechten van Cyprus in diens exclusieve economische zone te eerbiedigen.¹⁹

¹⁹ Het Europees Parlement heeft in november 2014 ook een resolutie aangenomen over het Turkse optreden dat tot spanningen in de exclusieve economische zone van Cyprus leidt (P 8_TA (2014) 0052, aangenomen op 13 november 2014).

Ook toonde de Raad zich in zijn conclusies van december 2014 diep teleurgesteld over het feit dat Turkije, ondanks herhaalde oproepen, nog steeds weigert te voldoen aan zijn verplichting om het aanvullend protocol bij de associatieovereenkomst onverkort en op niet-discriminerende wijze ten aanzien van alle lidstaten toe te passen. Het nakomen van deze verplichting zou het onderhandelingsproces een flinke duw in de rug kunnen geven. Zolang op dit punt geen vorderingen worden gemaakt, handhaaft de Raad zijn maatregelen uit 2006, die van invloed zullen blijven op de algehele voortgang van de onderhandelingen.

De Raad was ingenomen met de inzet van alle partijen om een oplossing te vinden voor het Cypriotische probleem, zoals blijkt uit de gemeenschappelijke verklaring van 11 februari 2014. Zoals in het onderhandelingskader stond vermeld, verwachtte de Raad dat Turkije actieve steun biedt voor de onderhandelingen, die moeten leiden tot een rechtvaardige, alomvattende en duurzame oplossing voor het Cypriotische probleem binnen het kader van de Verenigde Naties, conform de desbetreffende resoluties van de VN-Veiligheidsraad en in overeenstemming met de beginselen waarop de Unie is gegrondvest.

De concrete inzet en medewerking van Turkije voor zo'n allesomvattende regeling zijn essentieel. De Raad achtte het in de gegeven omstandigheden meer dan ooit van belang om voor een positief klimaat te zorgen zodat de onderhandelingen over een alomvattende regeling voor Cyprus konden worden hervat en ter zake vorderingen konden worden gemaakt. Zoals de Europese Raad in zijn conclusies van maart 2014 heeft verklaard, houdt hij zich gereed om zijn steun te geven aan de onderhandelingen.

4.2. West-Europa

De betrekkingen van de EU met niet-EU-landen in West-Europa zijn gebaseerd op alomvattende samenwerkingsovereenkomsten zoals de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte (Noorwegen, IJsland en Liechtenstein) en het Schengenakkoord (Noorwegen, IJsland, Liechtenstein en Zwitserland).

Op GBVB-gebied is de samenwerking tussen de EU en de landen van de Europese Economische Ruimte/Europese Vrijhandelsassociatie in 2014 verder geïntensiveerd doordat deze landen zich aansloten bij een groot aantal GBVB-verklaringen en door samenwerking in het kader van bepaalde gemeenschappelijke optredens. De EU voerde ook regelmatig politieke dialogen op verschillende niveaus en in verschillende verbanden, met een groter aantal informele dialogen in de marge van belangrijke internationale gebeurtenissen.

Tussen de EU en **Noorwegen** wordt nauw en zeer goed samengewerkt op het gebied van buitenlands beleid, en met name het Midden-Oosten (Noorwegen is voorzitter van het ad-hocverbindingscomité), Syrië, Oekraïne en Arctische aangelegenheden. Het land is ook betrokken bij de vredesgesprekken in Colombia (cofacilitator met Cuba). In 2014 hebben op alle niveaus regelmatig dialogen plaatsgevonden. Noorwegen steunt net als **IJsland** ten volle de waarnemersstatus van de EU in de Arctische Raad. Noorwegen blijft een belangrijke partner op het gebied van energiezekerheid, het oplossen van crisissen, ontwikkelingshulp en bevordering van de mensenrechten.

Met **Zwitserland** werd de samenwerking voortgezet op gebieden zoals de zuidelijke Kaukasus, het democratiseringsproces in Noord-Afrika, het vredesproces in het Midden-Oosten en Iran. Het Zwitserse voorzitterschap van de OVSE in 2014 viel samen met de Oekraïense crisis, die leidde tot een toename van de contacten op alle niveaus. De fungerende voorzitter van de OVSE, minister van Buitenlandse Zaken Didier Burkhalter, presenteerde de Raad in mei 2014 een routekaart over Oekraïne. Verder nam de EU op hoog niveau deel aan de conferenties over Syrië, waarvoor Zwitserland als gastland optrad, en aan de gesprekken met Iran in Genève. Er is geen geformaliseerde politieke dialoog maar er vindt wel een informele politieke dialoog plaats op het niveau van de politieke directeuren. Zwitserland bleef – ook al bestaat daarover geen overeenkomst – frequent standpunten innemen en maatregelen aannemen die aansluiten bij die van de EU. Zwitserland sloot zich niet volledig aan bij de beperkende maatregelen van de EU in verband met het ondermijnen of bedreigen van de territoriale integriteit, de soevereiniteit en de onafhankelijkheid van Oekraïne, respectievelijk in het licht van acties van Rusland die de situatie in Oekraïne destabiliseren, en beperkte zich ertoe maatregelen te nemen om het omzeilen van de door de EU genomen maatregelen te voorkomen.

De samenwerking met Zwitserland omvatte een brede waaier van gebieden, naast het GBVB. 2014 stond vooral in het teken van het omgaan met de naweeën van de volksraadpleging "tegen massa-immigratie" van februari 2014, die gevolgen dreigt te hebben voor het geheel van de betrekkingen tussen de EU en Zwitserland, en van de start van de onderhandelingen over een institutionele kaderovereenkomst in mei 2014, en het verdere verloop van die onderhandelingen tijdens de rest van het jaar.

In december 2014 nam de Raad een mandaat aan voor het openen van onderhandelingen met **Andorra, Monaco en San Marino** over een of meerdere associatieovereenkomsten(en) met het oog op de deelname van deze landen aan de eengemaakte Europese markt en mogelijke samenwerking op andere gebieden. De Raad nam ook conclusies aan waarin de samenwerking tussen de EU en deze landen op het gebied van het buitenlands beleid wordt geprezen en hij zich ertoe bereid verklaart te bekijken of deze samenwerking nog verder kan worden versterkt.

Wat de samenwerking op GVDB-gebied betreft, nam **Noorwegen** deel aan EUNAVFOR Atalanta, met officieren van de militaire staf op het niveau van het operationele hoofdkwartier, EULEX Kosovo (2 deskundigen), EUPOL COPPS (1 deskundige) en EUCAP Nestor (2 deskundigen), en werd het land uitgenodigd om deel te nemen aan EUAM Ukraine. Het land maakt ook deel uit van de Nordic Battle Group. **Zwitserland** nam (met 21 personen) deel aan EUFOR Althea, de militaire operatie van de EU in Bosnië en Herzegovina, en aan de civiele missies in Kosovo (EULEX) (met 6 personen), Mali (met 1 media-analist) en Libië (met 6 personen). Het land toonde ook belangstelling voor deelname aan EUAM Ukraine. Zowel Noorwegen als Zwitserland is een belangrijke partner in capaciteitsopbouw.

IJsland zette de toetredingsonderhandelingen stop. De GBVB-dialoog met de EU in het kader van de Europese Economische Ruimte werd voortgezet.

5. Azië en de Stille Oceaan

5.1. Ontmoeting Azië-Europa (ASEM)

2014 was een belangrijk jaar voor het verdiepen van de samenwerking tussen Azië en Europa in ASEM-verband. Op 16 en 17 oktober vond in Milaan onder voorzitterschap van de voorzitter van de Europese Raad, Herman Van Rompuy, de tiende ASEM-top plaats, onder het thema "verantwoordelijk partnerschap voor duurzame groei en veiligheid". De top bood gelegenheid tot openhartig overleg met de leiders van de ASEM-partnerlanden over onderwerpen van mondiaal belang, zoals connectiviteit, klimaatverandering, duurzame ontwikkeling, economische en financiële problemen, alsook over regionale en internationale vraagstukken zoals mensenrechten en de maritieme veiligheid, bestrijding van terrorisme, onder meer ISIL, en de strijd tegen mondiale pandemieën zoals ebola. Het overleg resulteerde in een belangrijke verklaring van de voorzitter. ³¹

Tijdens de top traden Kroatië en Kazachstan als nieuwe partners tot de ASEM toe, waardoor het aantal leden thans 53 bedraagt. In 2014 vonden twee ASEM-vergaderingen op ministerieel niveau plaats, telkens in Europa – van de ministers van Financiën (Milaan, september) en van de ministers van Cultuur (Rotterdam, oktober). Daarnaast vond een aantal andere initiatieven en conferenties plaats, die een teken zijn van het dynamisme en het belang van de ASEM, die zich langzaam voorbereidt op haar 20e verjaardag, in 2016.

5.2. Oost-Azië

5.2.1. China

Het jaar 2014 stond in het teken van het historische bezoek van president Xi Jinping aan de Europese instellingen op 31 maart - het eerste bezoek ooit van een Chinese president. Het bezoek werd (in januari) voorafgegaan door de vierde ronde van de strategische dialoog op hoog niveau tussen de EU en China, tussen de HV/VV en staatsraad Yang Jiechi. Er vonden nog andere vergaderingen op hoog niveau plaats, bijvoorbeeld tussen voorzitter Herman Van Rompuy, voorzitter José Manuel Barroso en premier Li Keqiang in de marge van de ASEM-top in Milaan op 15 oktober. In de marge van het regionaal forum van de ASEAN in Nay Pyi Taw (augustus) vond een ontmoeting tussen de HV/VV en de Chinese minister van Buitenlandse Zaken, Wang Yi, plaats. De nieuwe voorzitter van de Commissie, Jean-Claude Juncker, had op 16 november in de marge van de G20-top in Brisbane een bilaterale ontmoeting met president Xi Jinping, terwijl de nieuwe voorzitter van de Europese Raad, Donald Tusk, op 3 december telefonisch contact had met de Chinese president. Er werd goede vooruitgang geboekt met de uitvoering van de strategische agenda 2020 voor samenwerking tussen de EU en China, met name op het gebied van buitenlands beleid, veiligheid en defensie. In maart werd een gezamenlijke vlootoefening ter bestrijding van piraterij gehouden. In oktober en december vonden in China respectievelijk de eerste ronde van de dialoog over veiligheid en defensie tussen de EU en China en de eerste studiebijeenkomst op hoog niveau over defensie en veiligheid plaats. De informele politieke dialoog tussen de EU en China over het Midden-Oosten en Noord-Afrika ging van start. De EU en China hielden dialogen over Centraal-Azië en Afrika en er vond een vergadering van de Cybertaskforce EU-China plaats. In maart vond in Brussel een ontmoeting plaats tussen de Speciale vertegenwoordiger van de EU voor de mensenrechten, Stavros Lambrinidis, en de Chinese viceminister, Li Baodong, en op 8 en 9 december werd in Brussel de 33e ronde van de mensenrechtendialoog EU-China gehouden.

De HV/VV toonde zich bezorgd over de mensenrechtensituatie in haar verklaringen over de behandeling van mensenrechtenverdedigers en hun familieleden in China (1 februari), de dood van mensenrechtenverdediger Cao Shunli (15 maart), een recente golf van arrestaties en detenties in China (28 mei), de situatie in Xinjiang (31 juli), en de aanklacht tegen een Oeigoers wetenschapper, professor Ilham Tohti (6 augustus) en diens veroordeling (23 september).

De EU en China bleven op multilateraal en op bilateraal niveau met elkaar overleg plegen over belangrijke internationale aangelegenheden, waarbij China de rol van de HV steunde in het kader van de E3+3-gesprekken met Iran en een constructieve rol speelde met betrekking tot Noord-Korea. Tussen de EU en China bestaat er een goede praktische samenwerking bij de bestrijding van piraterij; zo zijn er regelmatig contacten tussen de Europese missie Atalanta en de Chinese vloot.

De bilaterale betrekkingen op het gebied van klimaatverandering werden geïntensiveerd met het oog op de UNFCCC-COP 21 in Parijs. Begin 2014 ging in China een belangrijk EU-project ter ondersteuning van de handel in broeikasgasemissies van start.

5.2.2. Speciale Administratieve Regio Hongkong

In mei bracht de regeringsleider van Hongkong, C.Y. Leung, een bezoek aan de Europese instellingen, waar hij een ontmoeting had met voorzitter Herman Van Rompuy en voorzitter José Manuel Barroso. In het kader van de invoering van het algemeen stemrecht voor de in 2017 te houden verkiezing van de regeringsleider van Hongkong bevestigde de EU publiekelijk dat zij zeer gehecht is aan de verdere democratisering van Hongkong. De EU volgt de vooruitgang ter zake van nabij, onder meer in het licht van de demonstraties die hebben plaatsgevonden. De EU moedigt alle partijen ertoe aan in een geest van compromisbereidheid te werken aan een constructieve oplossing binnen het kader van de grondwet en het "Eén land - Twee systemen"-beginsel, met het oog op een billijk kiesstelsel dat een hoge graad van politieke participatie van de bevolking van Hongkong mogelijk maakt.

5.2.3. Taiwan

De EDEO toonde zich ingenomen met de allereerste ontmoetingen op hoog niveau tussen functionarissen belast met bilaterale betrekkingen op het Chinese vasteland en in Taiwan. De toenadering over de Straat van Taiwan heen, werd in 2014 voortgezet met praktische samenwerking en vertrouwenwekkende maatregelen. De EU en Taiwan zetten hun economische en technische samenwerking in het voordeel van beide partijen voort.

5.2.4. Japan

In 2014 werden de onderhandelingen over een strategische partnerschapsovereenkomst (SPO) - een raamovereenkomst over politieke, sectorale en mondiale samenwerking - en een vrijhandelsakkoord met Japan voortgezet. Het afgelopen jaar vonden drie onderhandelingsrondes over de SPO en vijf onderhandelingsrondes over het vrijhandelsakkoord plaats. De onderhandelingen over het vrijhandelsakkoord werden na afloop van het eerste jaar in juni door de lidstaten geëvalueerd en goed bevonden. De twee akkoorden zullen resulteren in een aanzienlijke verbetering van de betrekkingen, die zo op een hoger, meer strategisch niveau worden getild.

Op 7 mei 2014 vond in Brussel de 22e top EU-Japan plaats. De top gaf een politieke impuls aan de onderhandelingen over de twee akkoorden, en aan een versterking van het veiligheidspartnerschap tussen de EU en Japan, met de start van nieuwe dialogen over ruimtevaart en cyberaangelegenheden en het vaststellen van een aantal concrete gebieden voor samenwerking tussen Japan en lopende GVDB-operaties, met name in Afrika. De leiders wisselden tevens van gedachten over onderwerpen zoals Oekraïne, de veiligheidssituatie in Oost-Azië, het Midden-Oosten en de internationale klimaatonderhandelingen.

Voorzitter Herman Van Rompuy, voorzitter José Manuel Barroso en premier Shinzō Abe ontmoetten elkaar ook in de marge van de top over nucleaire veiligheid in maart, tijdens de G7-top in juni en de ASEM-top in oktober 2014. Premier Abe had tevens een ontmoeting met aantredend Commissievoorzitter Jean-Claude Juncker in de marge van de G20-top van november 2014.

Dat de EU en Japan toegroeien naar een hechter bilateraal veiligheidspartnerschap bleek ook uit het bezoek aan Japan (in maart) van de voorzitter van het Militair Comité van de EU, en diens ontmoeting met defensie-minister Itsunori Onodera, en uit de allereerste gezamenlijke vlootoefening ter bestrijding van piraterij tussen de NAVFOR Atalanta van de EU en schepen van de Japanse maritieme zelfverdediging in de Golf van Aden in oktober.

5.2.5. Republiek Korea

Het strategisch partnerschap tussen de EU en de Republiek Korea werd in 2014 verder uitgebouwd. Dankzij drie belangrijke overeenkomsten met de EU, die de drie pijlers van bilaterale samenwerking - politiek, handel en veiligheid - bestrijken, bekleedt de Republiek Korea een unieke status. In mei 2014 werd door de HV een kaderovereenkomst inzake deelname op het gebied van crisis-beheersing ondertekend die een aanvulling vormt op de raamovereenkomst (die in juni 2014 in werking is getreden) en het vrijhandelsakkoord. In juni werd een gezamenlijke verklaring inzake het bevorderen van samenwerking bij O&O op ICT-gebied ondertekend door vicevoorzitter Neelie Kroes en Choi Mun-kee, minister van Wetenschap, ICT en Toekomstplanning.

Ook de samenwerking rond regionale en mondiale aangelegenheden werd versterkt. De dynamiek van dit partnerschap valt ook af te leiden uit het groeiend aantal dialogen over een breed scala van beleids- en sectorale vraagstukken, zoals internationale samenwerking en ontwikkeling, cyber-gerelateerde kwesties, regionale kwesties in Azië, non-proliferatie, ontwapening en wapen-beheersing, het Midden-Oosten en Noord-Afrika, en de Golfstaten.

5.2.6. Democratische Volksrepubliek Korea

Voor haar betrekkingen met de Democratische Volksrepubliek Korea (DVK) liet de EU zich ook dit jaar leiden door een kritische betrokkenheid. De EU bleef in 2014 de situatie in de regio, en in de DVK in het bijzonder, van nabij volgen, gelet op een aantal zeer zorgwekkende beleidslijnen van de DVK, met name op het gebied van proliferatie en schendingen van de mensenrechten. De EU bracht deze kwesties zowel bilateraal als in multilaterale fora ter sprake.²⁰ De EU was mede-initiatiefnemer van een resolutie in de Mensenrechtenraad (aangenomen op 28 maart) en van een resolutie in de Derde Commissie van de Algemene Vergadering van de VN (aangenomen op 18 november), die gebaseerd waren op de bevindingen van de VN-onderzoekscommissie, die in haar verslag melding maakt van systematische, wijdverbreide en ernstige schendingen van de mensenrechten, met inbegrip van misdaden tegen de menselijkheid, in het land.

De resolutie van de Derde Commissie van de Algemene Vergadering van de VN, die in december met sterke transregionale steun door de Algemene Vergadering van de VN werd goedgekeurd, was in die zin baanbrekend dat de VN-Veiligheidsraad erin werd aangemoedigd passende maatregelen te nemen en onder meer in overweging te nemen om de situatie in de DVK aanhangig te maken bij het Internationaal Strafhof en om daadwerkelijk gerichte sancties te treffen tegen degenen die het meest verantwoordelijk zijn voor de misdaden tegen de menselijkheid.

De EU bleef de situatie op het gebied van proliferatie en wat betreft de algemene spanningen op het schiereiland volgen, veroordeelde de lancering van ballistische raketten in strijd met de resoluties van de VN-Veiligheidsraad en drong er bij de DVK op aan zich te onthouden van elk optreden dat de regionale spanningen verder zou kunnen doen oplopen. De EU ging voort met de uitvoering van sancties van de VN-Veiligheidsraad en haar eigen autonome sancties, en actualiseerde waar nodig de lijst van personen en entiteiten die onderworpen zijn aan beperkende maatregelen.

²⁰ Het Europees Parlement heeft op 17 april 2014 een resolutie aangenomen over de situatie in Noord-Korea (Democratische Volksrepubliek Korea).

De communicatiekanalen met de DVK werden opengehouden; in Brussel vonden verscheidene bijeenkomsten op hoog niveau met functionarissen van de DVK plaats. Begin november 2014 was een missie naar de DVK gepland met het oog op een politieke dialoog, maar deze werd uitgesteld als gevolg van door de DVK opgelegde inreisbeperkingen naar aanleiding van de Ebola-uitbraak. De EU blijft bereid om de besprekingen over politieke en mensenrechtenkwesties voort te zetten en te verdiepen.

5.2.7. Mongolië

Ter gelegenheid van de 25e verjaardag van de betrekkingen tussen de EU en Mongolië bracht Commissielid Androulla Vassiliou in september een bezoek aan Ulaanbaatar. Het budget voor ontwikkelingshulp voor de periode 2014-2020 werd verdubbeld (65 miljoen EUR) en afgestemd op de ontwikkelingsstrategie van Mongolië op het gebied van diversifiëring van de export, onderwijs en beroepsopleiding. Mongolië is ook een begunstigde van het nieuwe uitgebreide algemeen preferentiestelsel (APS+) van de EU. Er werden eerste stappen gezet om de politieke dialoog uit te breiden, onder meer over mensenrechten. De handelssamenwerking werd voortgezet en er werd steun verleend voor diversifiëring van de export, een stabiel en voorspelbaar ondernemingsklimaat, samenwerking inzake grondstoffen en handelsgerelateerde bijstand. Nieuwe gebieden van samenwerking waren landbouw en plattelandsontwikkeling; wetenschap en innovatie; alsook persoonlijke contacten.

5.3. Zuidoost-Azië

5.3.1. Associatie van Zuidoost-Aziatische staten (ASEAN)

In 2014 werd de samenwerking tussen de EU en de ASEAN verder versterkt middels de uitvoering van het actieplan van Brunei 2013-2017. Met het oog op een meer ambitieus politiek partnerschap tussen de EU en de ASEAN vonden meerdere bezoeken en vergaderingen op hoog niveau plaats, die het positieve elan bevestigden. Op 23 juli vond in Brussel de 20e ministeriële bijeenkomst van de EU en de ASEAN plaats en in oktober was er een informele bijeenkomst van de leiders van de EU en de ASEAN in de marge van de top Azië-Europa (ASEM) in Milaan. De partijen kwamen overeen te zullen werken aan het opwaarderen van het partnerschap tot een strategisch partnerschap en gaven hoge ambtenaren opdracht hiertoe een routekaart te ontwikkelen.

In het regionale forum van de ASEAN stelden de ASEAN, de EU en andere partners ook in 2014 regionale en internationale veiligheidskwesties aan de orde. De HV nam deel aan het 21e regionale ministeriële forum van de ASEAN in Myanmar op 10 augustus, waar zij het standpunt van de EU uiteenzette over de aard van de belangrijkste veiligheidsvraagstukken in de regio en over de noodzaak van alomvattende, op regels gebaseerde oplossingen. Tevens herhaalde zij dat de EU wil deelnemen aan de Oost-Aziatische top.

5.3.2. Myanmar/Birma

Steun voor het democratische overgangsproces in Myanmar/Birma bleef in 2014 een prioriteit voor de EU, die vooral aandacht had voor de problematiek van het geweld tussen gemeenschappen, het vredesproces tussen de regering en etnische groepen, de herziening van de grondwet en de verkiezingen in 2015.

Op 20 mei 2014 vond in Nay Pyi Taw de eerste mensenrechtendialoog tussen de EU en Myanmar plaats; een van de voorzitters van de dialoog was Stavros Lambrinidis, speciaal vertegenwoordiger van de EU voor de mensenrechten. Er werd onder meer gesproken over discriminatie, aanzetten tot haat, geweld tussen gemeenschappen in de staat Rakhine en in andere delen van Myanmar, politieke gevangenen, grondrechten en de vrijheid van meningsuiting. In de marge van de ministeriële bijeenkomst van het regionale forum van de ASEAN (augustus 2014) had de HV/VV een ontmoeting met president Thein Sein en oppositieleidster Aung San Suu Kyi. De EU was de voornaamste pleitbezorger van de resolutie van de Algemene Vergadering van de VN-Veiligheidsraad over de situatie inzake de mensenrechten in Myanmar, die eind 2014 bij consensus is aangenomen.

5.3.3. Thailand

Op 22 mei 2014 vond in Thailand een militaire coup plaats. De Raad nam op 23 juni 2014 conclusies over de situatie in Thailand aan, waarin hij de militaire leiders ertoe oproept zo snel als mogelijk het legitieme democratisch proces te herstellen en de grondwet weer in te voeren. Voorts werden de betrekkingen tussen de EU en Thailand herbekeken: officiële bezoeken aan en van Thailand werden geschorst en de EU en haar lidstaten besloten de partnerschapsovereenkomst met Thailand niet te ondertekenen zolang er geen democratisch verkozen regering aan de macht is. Ook voor andere overeenkomsten zullen in voorkomend geval passende maatregelen worden genomen. Alleen een tijdige en geloofwaardige routekaart voor het herstel van de constitutionele orde en het houden van geloofwaardige en inclusieve verkiezingen zal de EU in staat stellen om haar steun voort te zetten.

5.3.4. Cambodja

De EU volgde nauwlettend de situatie van de mensenrechten en de democratie in Cambodja. Bijzondere aandacht ging daarbij naar de vrijheid van meningsuiting en van vergadering. In de gesprekken tussen de EU en de regering, onder meer tijdens de vergadering van het Gemengd Comité EU-Cambodja van 10 tot en met 13 maart, bleven het vraagstuk van de landrechten en juridische en justitiële hervormingen centraal staan. De twee belangrijkste politieke partijen kwamen op 22 juli tot een akkoord waarmee de impasse kon worden doorbroken en de oppositionele boycot in het nationale parlement beëindigd werd. De daaropvolgende arrestaties in verband met de onderhandelingen over de nationale kiescommissie en de kieswet gaven echter aanleiding tot bezorgdheid.

5.3.5. Indonesië

De manier waarop de presidents- en parlementsverkiezingen en de vreedzame machtsoverdracht zijn verlopen, toonde opnieuw aan dat Indonesië een regionaal rolmodel is voor democratie en tolerantie.

De Partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst met Indonesië trad op 1 mei in werking. Het overleg tijdens de politieke dialoog, tijdens vergaderingen van hoge ambtenaren en in het kader van de mensenrechtendialoog op 12 november vormde een weerspiegeling van de gedeelde waarden, belangen en vooruitzichten waarop de betrekkingen tussen de EU en Indonesië gegrondvest zijn. Tijdens zijn ontmoeting op 19 november in Jakarta met de nieuwe Indonesische president, Joko Widodo, benadrukte voorzitter Herman Van Rompuy dat een blijvend staakt-het-vuren moet worden gesloten in Oekraïne en dat de internationale inspanningen om de verspreiding van extremisme en terrorisme te voorkomen, moeten worden opgevoerd. Voorzitter Van Rompuy sprak zijn waardering uit voor de rol die Indonesië op beide fronten speelt door zijn steun voor de soevereiniteit en territoriale integriteit van Oekraïne en zijn veroordeling van ISIL/Da'esh.

5.3.6. Filipijnen

In september vond in Brussel een ontmoeting plaats tussen president Benigno Aquino, voorzitter Herman van Rompuy van de Europese Raad en Commissievoorzitter José Manuel Barroso. In juli ontmoette de HV/VV de Filipijnse minister van Buitenlandse Zaken in Manilla. Tijdens deze ontmoetingen brachten de beide partijen een breed scala aan kwesties ter sprake, zoals de beperking van het risico op rampen en ontwikkelingen op het gebied van maritieme veiligheid. Na de ondertekening van het alomvattend akkoord over Bangsamoro in maart 2014, bleef de EU steun verlenen aan het vredesproces van Mindanao, onder andere in de vorm van bijstand voor het internationale toezichtsteam via de civiele beschermingscomponent en voor het derde-partij-toezichtsteam.

5.3.7. Vietnam

Het positieve elan dat de bilaterale betrekkingen tussen de EU en Vietnam kenmerkte sinds de ondertekening van de partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst in 2012, zette zich door in 2014, getuige daarvan de frequente contacten op hoog niveau en de intensievere samenwerking op een breed scala aan gebieden naast handel en ontwikkeling. Op 25 maart vond in Hanoi politiek overleg op hoog niveau plaats over bilaterale, regionale en mondiale kwesties, zoals EU-ASEAN-aangelegenheden, gelet op Vietnams rol als coördinator voor EU-betrekkingen in de ASEAN. De volgende dag (26 maart) vond de 9e bijeenkomst van de Gemengde Commissie EU-Vietnam plaats, waar de balans werd opgemaakt van de algehele betrekkingen tussen de EU en Vietnam en met name van de vervroegde uitvoering van de partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst tussen de EU en Vietnam. De HV/VV en Commissievoorzitter José Manuel Barroso bezochten Vietnam respectievelijk op 12 en op 25-26 augustus, en premier Nguyễn Tấn Dũng bracht op 13-14 oktober een bezoek aan Brussel, waar hij een ontmoeting had met Herman Van Rompuy, José Manuel Barroso en Martin Schulz.

5.3.8. Singapore

Herman Van Rompuy, voorzitter van de Europese Raad, bezocht Singapore op 17 en 18 november. Hij sprak er met de president van Singapore, Tony Tan, en had er ook een ontmoeting met premier Lee Hsien Loong, in het kader van de hechte betrekkingen en goede samenwerking tussen Singapore en de EU.

Op 30 mei vond in Singapore een vergadering van hoge ambtenaren van de EU en Singapore plaats. Singapore en de EU bakenden een aantal gebieden voor nauwere samenwerking af, zoals maritieme veiligheid, alsook prioritaire gebieden voor samenwerking tussen de ASEAN en de EU.

5.3.9. Maleisië

In juni vond in Kuala Lumpur een vergadering van hoge ambtenaren van de EU en Maleisië plaats die tot doel had vorderingen te maken met de dialoog over een brede waaier aan kwesties, waaronder het hervatten van de onderhandelingen over de kaderovereenkomst inzake partnerschap en samenwerking en regionale veiligheidskwesties. De EU zag uit naar het komende Maleisische voorzitterschap van de ASEAN in 2015. Ook in 2014 was de EU pleitbezorger van de afschaffing van de doodstraf en de ratificatie van het Statuut van Rome van het Internationaal Strafhof (ICC) en volgde zij nauwgezet de ongeziene toepassing van de wet tegen staatsondermijning (uit 1948).

5.3.10. Brunei

In 2014 werden de onderhandelingen over de kaderovereenkomst inzake partnerschap en samenwerking voortgezet. De HV/VV deed in mei een verklaring uitgaan waarin zij haar bezorgdheid uitsprak over de consistentie van de internationale mensenrechtenverplichtingen van Brunei met de inwerkingtreding, in 2014, van de eerste fase van het nieuwe nationale wetboek van strafrecht, dat in zwaardere straffen voorziet. Ook de EU en haar lidstaten spraken hun bezorgdheid uit tijdens bilaterale contacten en in het kader van de universele periodieke doorlichting van de VN, die in mei 2014 in Genève plaatsvond. De internationale verplichtingen waarmee het nieuwe wetboek van strafrecht strijd lijkt op te leveren, hebben te maken met het verbod op foltering, de rechten van het kind, de vrijheid van godsdienst of geloof, de vrijheid van meningsuiting, en de afschaffing van discriminatie tegen vrouwen.

5.4. Zuid-Azië

5.4.1. Zuid-Aziatische Associatie voor Regionale Samenwerking (SAARC)

De EU nam als waarnemer deel aan de top van de SAARC in Kathmandu (Nepal) op 26 en 27 november 2014. De EU was er vertegenwoordigd door het hoofd van de delegatie, die tijdens de openingssessie een boodschap van de HV/VV overbracht. Die luidde dat de EU veel belang hecht aan de SAARC, die een uitstekende gelegenheid biedt om een grotere connectiviteit, integratie en vooruitgang in de regio te bevorderen, alsook dat de EU steun wil blijven bieden aan de inspanningen van de organisatie in de toekomst.

5.4.2. India

Ook in 2014 werden inspanningen gedaan om het strategisch partnerschap tussen de EU en India, dat zijn tweede decennium ingaat, te versterken. In 2014 kwamen aan beide zijden nieuwe leiders aan de macht. Voorzitter Herman Van Rompuy en de nieuwe Indiase premier Narendra Modi kwamen in de marge van de G20-top van november in Brisbane overeen om in 2015 een top te houden. Tijdens het overleg over het buitenlands beleid in januari vond een dialoog EU-India op hoog niveau over politieke, veiligheids-, regionale en mondiale kwesties plaats. In mei werd in Delhi de allereerste dialoog over non-proliferatie en ontwapening gehouden. Tijdens de 23e vergadering van de Gemengde Commissie EU-India (New Delhi, in juni) werd een algemene balans van de samenwerking opgemaakt. De HV en hoge ambtenaren van de EU lieten niet na om hun Indiase gesprekspartners aandacht te vragen voor de onopgeloste zaak van de twee Italiaanse mariniers, die sinds februari 2012 aan de gang is. Connie Hedegaard, Commissielid bevoegd voor klimaatactie, bracht in 2014 een bezoek aan India, dat een belangrijke partner is in de aanloop naar de klimaatovereenkomst die in december 2015 in Parijs dient te worden gesloten.

5.4.3. Nepal

De politieke en economische betrekkingen tussen de EU en Nepal werden versterkt in 2014, onder meer door het allereerste bezoek van een Nepalese premier aan de EU. Premier Sushil Koirala had een ontmoeting met voorzitter Herman Van Rompuy en Commissievoorzitter José Manuel Barroso. Ook in 2014 verleende de EU steun voor de politieke en economische transitie in Nepal, bijvoorbeeld wat betreft het Nepalese streven naar een consensus bij de opstelling van de nieuwe grondwet en het belang van verdere regionale samenwerking en integratie in Zuid-Azië. In oktober bracht het Commissielid bevoegd voor ontwikkeling, Andris Piebalgs, een bezoek aan Nepal, waar hij bevestigde dat de ontwikkelingshulp aan het land wordt verdrievoudigd, alsook dat de Europese steun voor Nepal tot doel heeft dat Nepal tegen 2022 de status van middeninkomensland verwerft.

5.4.4. Bhutan

De uitstekende betrekkingen tussen de EU en Bhutan werden verder versterkt, onder meer in de vorm van EU-steun voor de politieke transitie in het land, economische ontwikkeling en het streven om tegen 2020 niet langer afhankelijk te zijn van donoren. In oktober bracht het Commissielid bevoegd voor ontwikkeling, Andris Piebalgs, een bezoek aan Bhutan, waar hij aankondigde dat de EU-ontwikkelingshulp aan het land wordt verdrievoudigd.

5.4.5. Afghanistan

De Raad nam op 23 juni een nieuwe strategie voor Afghanistan aan, die loopt tot eind 2016. De strategie is toegespitst op de uitbouw van de Afghaanse instellingen en bevat de volgende prioriteiten: bevorderen van vrede, veiligheid en regionale stabiliteit; versterken van de democratie; aanmoedigen van economische en menselijke ontwikkeling; en bevorderen van de rechtsstaat en de eerbiediging van de mensenrechten. De strategie stoelt op een integrale aanpak en is het overkoepelende kader voor alle EU-instrumenten en de niet-militaire inzet van de lidstaten. SVEU Franz-Michael Skjold Mellbin bleef een belangrijke rol spelen en versterkte op die manier de EU-aanwezigheid ter plaatse, en vergemakkelijkte de coördinatie met de lidstaten in Kabul.

Het proces van veiligheidstransitie, met inbegrip van de terugtrekking van de ISAF-troepen, vorderde volgens verwachting en werd eind 2014 afgerond. De Afghaanse nationale veiligheids-troepen (ANSF) namen de verantwoordelijkheid voor de veiligheid in het hele land over, ook tijdens de moeilijke verkiezingsperiode. Daarbij vielen, vooral bij de politie, steeds meer ernstige slachtoffers.

De algemene veiligheidssituatie bleef gespannen, met steeds meer aanslagen door opstandelingen, onder meer in Kabul, en 25 % meer burgerslachtoffers dan in 2013. De EU pleitte voor solide afspraken rond de veiligheid van de opvolger van ISAF, de missie 'Resolute Support'.

Tijdens de presidentsverkiezingen werkte de EU nauw samen met de VN, de VS en andere internationale partners. De EU schaarde zich achter het door de VN/VS bereikte akkoord, dat leidde tot een volledig onderzoek van de stemming en de vorming van een regering van nationale eenheid om een politieke crisis te voorkomen. Op 29 september werd Ashraf Ghani geïnstalleerd als president en werd Abdullah Abdullah bij presidentieel decreet aangesteld als regeringsleider. De EU droeg bij met een verkiezingsevaluatieteam, bestaande uit 15 internationale deskundigen onder leiding van een hoofdwaarnemer, EP-lid Thijs Berman.

Tijdens de conferentie van Londen (december) prees de EU de regering om haar ambitieuze hervormingsagenda, die eerste stappen omvat om de acute inkomstencrisis aan te pakken, corruptiebestrijdingsmaatregelen uit te werken en het gerechtelijk apparaat te hervormen. President Ghani bevestigde zijn voornemen om de onderhandelingen over de samenwerkingsovereenkomst inzake partnerschap en ontwikkeling tussen de EU en Afghanistan zo spoedig mogelijk te voltooien.

De EU legde in 2014 verscheidene publieke verklaringen over ernstige schendingen van de mensenrechten af, waarbij de SVEU als coördinator met de EU-lidstaten fungeerde. De EU sprak haar verontrusting uit over het hoge aantal burgerslachtoffers van de aanslagen van opstandelingen, en over de fragiele veiligheidssituatie. De EU legde ook verscheidene verklaringen af waarin zij haar vastberaden en principiële standpunt tegen de doodstraf onderstreept.

De EU-politiemissie EUPOL Afghanistan droeg in 2014 bij tot de verdere verwezenlijking van de institutionele hervorming van het Afghaanse ministerie van Binnenlandse Zaken, de verdere professionalisering van de Afghaanse nationale politie en grotere verstrengeling tussen politie en strafrechtelijke instituties. EUPOL steunde de uitwerking van de nationale politiestrategie (2014-2018) en het nationale politieplan, dat werd ondertekend door de Afghaanse minister van Binnenlandse Zaken. De voltooiing van de nieuwe gebouwen voor politiepersoneel en het centrum voor criminaliteitsbeheersing was een mijlpaal in de overgang naar Afghaanse zeggenschap. In de sector justitie speelde EUPOL een belangrijke rol in de voltooiing van het herziene wetboek van strafvordering, dat door het parlement werd aangenomen. De missie had in 2014 te kampen met een instabiele veiligheidssituatie in haar inzetgebied. Bij een terroristische aanslag op een restaurant in Kabul op 17 januari werden 21 burgers gedood, onder wie een Deense medewerker van de missie en een Brits lid van het bewakingsteam dat voor EUPOL werkte. De Raad verlengde op 16 december 2014 het mandaat van de missie tot eind 2016.

5.4.6. Pakistan

Ook in 2014 werkte de EU nauw samen met Pakistan in het kader van het 5-jarig inzetplan EU-Pakistan dat in 2012 is aangenomen. Op 25 maart vond in Brussel een tweede strategische dialoog EU-Pakistan plaats tussen de HV en Sartaj Aziz, Pakistaans adviseur buitenlands en veiligheidsbeleid. Op 24 juni vond in Islamabad een bijeenkomst van de Gemengde Commissie plaats, voorafgegaan door vergaderingen van de subgroepen mensenrechten en handel. In de gemengde commissie werd besloten dat lokale dialogen over energie en mensenrechten zouden worden opgestart. In juni bracht speciaal EU-vertegenwoordiger voor non-proliferatie en ontwapening Jacek Bylica een bezoek aan Pakistan om een dialoog tussen de EU en Pakistan over non-proliferatie op gang te brengen. Op 20 oktober vond in Brussel de derde bijeenkomst van de gemengde overnamecommissie plaats om de uitvoering van de overnameovereenkomst tussen de EU en Pakistan (2010) te toetsen.

Met ingang van 1 januari 2014 kreeg Pakistan preferentiële toegang tot de EU-markt op grond van het nieuwe algemeen preferentiestelsel (APS+), zulks onder voorbehoud van de daadwerkelijke uitvoering van 27 internationale basisverdragen op het gebied van de mensenrechten, arbeidsrechten, milieubescherming en goed bestuur.

De EU bleef met Pakistan werk maken van mensenrechtenkwesties door middel van dialoog en samenwerking. In de marge van de subgroep mensenrechten bracht de speciale EU-vertegenwoordiger voor de mensenrechten, Stavros Lambrinidis, van 26 tot 29 oktober voor het eerst een bezoek aan Pakistan.²¹

5.4.7. Bangladesh

De EU bleef met Bangladesh, de VS en de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) werk maken van de uitvoering van het Duurzaamheidspact dat naar aanleiding van de instorting van het Rana Plaza-fabrieksgebouw, waarbij meer dan 1000 mensen om het leven kwamen, in juli 2013 is overeengekomen om de arbeidsomstandigheden en de gezondheids- en veiligheidsnormen in de confectiekledingindustrie in Bangladesh te verbeteren. Op 20 oktober vond in Brussel een evaluatievergadering op hoog niveau plaats, waar nogmaals werd gesteld dat de gedane toezeggingen dringend moeten worden nagekomen.

De HV legde op 9 januari namens de EU een verklaring af waarin het geweld in de aanloop naar de verkiezingen van 5 januari werd veroordeeld en werd betreurd dat de voorwaarden voor transparante, inclusieve en geloofwaardige verkiezingen niet vervuld waren. Zij drong er bij alle partijen op aan zich te onthouden van geweld en een daadwerkelijke dialoog aan te gaan om tot overeenstemming te komen over een voor allen aanvaardbare oplossing waarin de democratische verantwoordingsplicht wordt versterkt en transparante, inclusieve en geloofwaardige verkiezingen worden georganiseerd. De omstandigheden waarin de verkiezingen zijn verlopen, hebben bijgedragen tot een gepolariseerd politiek klimaat, een persbreidel en beknotting van het maatschappelijk middenveld.

²¹ Het Europees Parlement heeft in 2014 drie resoluties aangenomen, respectievelijk over de regionale rol van Pakistan en zijn politieke betrekkingen met de EU (2013/2168(INI)), recente gevallen van vervolging (2014/2694(RSP)) en de wetgeving inzake godslastering (2014/2969(RSP)).

Als reactie op verscheidene vonnissen van het "internationaal strafhof" van Bangladesh waarin personen die tijdens de bevrijdingsoorlog van 1971 oorlogsmisdaden hadden gepleegd, tot de doodstraf werden veroordeeld, herhaalde de EU dat zij in alle omstandigheden categoriek tegen de doodstraf is en riep zij de autoriteiten van Bangladesh ertoe op, een moratorium op de toepassing van de doodstraf in te stellen, als eerste stap naar de afschaffing ervan.²²

5.4.8. Sri Lanka

Het EU-beleid ten aanzien van Sri Lanka concentreerde zich op verzoening en mensenrechten. In zijn conclusies van 21 maart memoreerde de Europese Raad dat hij sterk hecht aan verantwoording, verzoening en universele mensenrechten in Sri Lanka. Hij drong ook aan op aanneming in de VN-Mensenrechtenraad van een resolutie betreffende Sri Lanka die zou voorzien in een internationaal onderzoek naar aantijgingen van oorlogsmisdaden door beide partijen tijdens de oorlog.

Tijdens de bijeenkomst van de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties in maart 2014 dienden de EU-lidstaten samen met de VS een resolutie in waarbij de regering van Sri Lanka ertoe aangespoord werd vorderingen op het gebied van verzoening te maken en onderzoek te doen naar beweerde schendingen van de internationale mensenrechten en het humanitaire recht. De resolutie bevatte tevens een mandaat voor het Bureau van de Hoge VN-Commissaris voor de rechten van de mens om een diepgaand onderzoek in te stellen naar de aantijgingen van ernstige mensenrechtenschendingen en -misbruiken en daarmee verband houdende misdrijven door beide partijen in Sri Lanka. Samen met andere internationale partners riep de EU de regering van Sri Lanka ertoe op haar volledige medewerking te verlenen aan het onderzoek naar het verantwoordelijkheids-vraagstuk, als belangrijke stap naar echte verzoening.

In 2014 legde de EU verklaringen af over de aanslagen tegen de moslimgemeenschap (20 juni), de aanstelling van het VN-onderzoeksteam voor Sri Lanka (1 juli) en beperkingen jegens ngo's en van de vrijheid van meningsuiting (23 juli).

²² Het Europees Parlement heeft twee resoluties over mensenrechtenschendingen in Bangladesh aangenomen: een resolutie over de recente verkiezingen in Bangladesh (2014/2516(RSP)) en een resolutie over mensenrechtenschendingen in Bangladesh (2014/2834(RSP)).

5.4.9. Maldiven

Op 22 maart werden de tweede democratische meerpartijenparlementsverkiezingen in de geschiedenis van het land georganiseerd. Zij vonden plaats tegen de achtergrond van een politieke crisis die twijfels had doen ontstaan over de verdere democratisering op de Maldiven. De EU-verkiezingswaarnemingsmissie beoordeelde de verkiezingen als goed georganiseerd, ondanks de inmenging van het Hooggerechtshof en de acties ervan tegen de verkiezingscommissie in de weken voorafgaand aan de algemene verkiezingen. Sinds de presidentsverkiezingen van 2013 en de lokale en parlementsverkiezingen van 2014 zijn alle bevoegdheden (wetgevend, uitvoerend en rechterlijk) opnieuw in handen van de politieke formatie rond de familie van voormalig president Maumoon Abdul Gayoom, hetgeen reden is tot bezorgdheid over de toekomst van het democratisch consolideringsproces.²³

5.5. Stille Oceaan

5.5.1. Australië

Voortbouwend op de bezoeken van Commissievoorzitter José Manuel Barroso in september 2011 en van de HV/VV in oktober 2011 hebben de EU en Australië hun uitwisselingen en dialogen met het oog op de uitbreiding van de samenwerking op het gebied van buitenlandse zaken en veiligheid, crisisbeheersing, ontwikkelingsbijstand en mondiale vraagstukken voortgezet. Op 16 november had de voorzitter van de Europese Raad, Herman Van Rompuy, een bilaterale ontmoeting met premier Tony Abbott, waarbij bilaterale aangelegenheden (kaderovereenkomst, vooruitzichten op een vrijhandelsakkoord) en Oekraïne, waarvoor nauw wordt samengewerkt, ter sprake kwamen. De EDEO en Australië ondertekenden ook een overeenkomst inzake diplomatieke uitwisselingen.

Na de aanneming van het mandaat voor de alomvattende kaderovereenkomst EU-Australië in oktober 2011, werden de onderhandelingen na een één jaar durende onderbreking hervat en waren deze tegen het jaareinde bijna voltooid.

²³ Eindrapport van de verkiezingswaarnemingsmissie van de Europese Unie, Maldiven, 2014.

De strategische en veiligheidsdialoog tussen de EU en Australië op het niveau van de politieke directeuren vond plaats op 11 december in Canberra, met een uitgebreide agenda die onder meer betrekking had op veiligheidskwesties in de regio Azië-Stille Oceaan, maritieme veiligheid, Rusland/Oekraïne, Iran, Syrië/Irak/ISIL/Da'esh, het vredesproces in het Midden-Oosten, Afghanistan, terrorismebestrijding, cyberveiligheid en samenwerking op het gebied van crisisbeheersing. De voorzitter van het Militair Comité van de Europese Unie (CEUMC), generaal de Rousiers, bracht zijn eerste bezoek aan Australië voor besprekingen op hoog niveau met het ministerie van Defensie. De regelmatige trilaterale bijeenkomst (EU-AUS-NZ) over aangelegenheden inzake de Stille Oceaan vond plaats op 28 oktober. Op 6 november hielden de EU en Australië hun eerste dialoog inzake terrorismebestrijding, in Brussel.

De EU en Australië onderhandelden over een kaderovereenkomst (DKO) inzake de deelname van Australië aan crisisbeheersingsoperaties van de EU ²⁴. Australië is verzocht deel te nemen aan meerdere GVDB-missies en -operaties, en nam voor het eerst deel door waardevolle juridische expertise te verstrekken in de context van missieondersteuning aan de Seychellen via EUCAP NESTOR.

5.5.2. Nieuw-Zeeland

Gedurende het jaar hebben uitwisselingen over zaken van geopolitiek en wederzijds belang plaatsgevonden. Op 25 maart ontmoette premier John Key José Manuel Barroso en Herman Van Rompuy in Den Haag in de marge van de Top over nucleaire beveiliging, waarbij zij een gezamenlijke verklaring over het verdiepen van het partnerschap tussen de EU en Nieuw-Zeeland vrijgaven.

In de gezamenlijke verklaring is onder meer overeengekomen na te denken over mogelijkheden om de betrekkingen op het gebied van handel en economie vooruit te helpen, inclusief de parameters voor het eventueel openen van onderhandelingen over een verdere liberalisering van de handel en investeringen tussen de EU en Nieuw-Zeeland.

²⁴ De overeenkomst is op 22 april 2015 ondertekend.

Op 24 juni vergaderde de HV/VV met de minister van Buitenlandse Zaken, Murray McCully, in Brussel, en op 30 juli, in de marge van het Pacific Islands Forum in Palau, kondigden zij aan dat de onderhandelingen voor het eerste alomvattende juridisch bindende verdrag, de Partnerschaps-overeenkomst op het gebied van betrekkingen en samenwerking (PARC), afgerond waren.

Op 16 november vond in de marge van de G20-top in Brisbane een ontmoeting plaats tussen voorzitter Jean-Claude Juncker en de herkozen premier, John Key. Minister van Buitenlandse Zaken Murray McCully had een eerste ontmoeting met de HV/VV in Brussel op 2 december, waarbij het engagement werd bevestigd voor de uitbreiding van het partnerschap tussen de EU en Nieuw-Zeeland en voor een nauwere coördinatie inzake veiligheidsaangelegenheden tijdens het Nieuw-Zeelandse lidmaatschap van de VN-Veiligheidsraad in 2015-2016.

De eerste formele veiligheidsdialoog tussen de EU en Nieuw-Zeeland op het niveau van de politieke directeuren vond plaats op 12 december in Wellington.

In het kader van de follow-up van de kaderovereenkomst voor de deelname van Nieuw-Zeeland aan crisisbeheersingsoperaties van de EU, die op 18 april 2012 in Brussel was ondertekend, werd Nieuw-Zeeland verzocht deel te nemen aan meerdere GVDB-missies en -operaties. Nieuw-Zeeland droeg in oktober en november bij aan EUNAVFOR Atalanta met een maritiem patrouille- en verkenningsvliegtuig.

In april brachten Commissielid Andris Piebalgs en minister van Buitenlandse Zaken McCully een gezamenlijk bezoek aan de regio van de Stille Oceaan. Voornaamste doel was de balans op te maken van de vooruitgang bij de uitvoering van gezamenlijke projecten in het kader van het partnerschap tussen de EU en Nieuw-Zeeland in de Stille Oceaan, waartoe het startschot was gegeven tijdens de energietop van de landen in de Stille Oceaan (Pacific Energy Summit) in maart 2013 in Auckland, die door de EU en Nieuw-Zeeland samen werd georganiseerd.

5.5.3. Fiji

De terugkeer van Fiji naar de democratie werd op 17 september geconsolideerd met de eerste parlementaire verkiezingen sinds de militaire staatsgreep van 2006. De verkiezingen waren op technisch vlak goed voorbereid en kiezers konden echt een keuze maken. De EU verleende technische bijstand aan het verkiezingsproces en stuurde, in het kader van een ruimere internationale monitoringopdracht, een missie van verkiezingsdeskundigen om de verkiezingen te evalueren.

De EU stuurde ook een verificatiemissie die de situatie met betrekking tot de bepalingen van artikel 96 van de Overeenkomst van Cotonou moest beoordelen. Naar aanleiding van deze missies kwam de EU in november overeen de zogenaamde "passende maatregelen" (sancties) uit hoofde van artikel 96 van de Overeenkomst van Cotonou en artikel 37 van het financieringsinstrument voor ontwikkelingssamenwerking stop te zetten, en de ontwikkelingssamenwerking met Fiji volledig te hervatten. Er zal nauw toezicht op en steun op het gebied van de mensenrechten worden verzekerd, onder meer door middel van een hernieuwde politieke dialoog en de programmering van financiële bijstand van de EU.

5.5.4. Salomonseilanden

Op 19 november vonden parlementsverkiezingen plaats, waarna de leden van het nieuwe parlement op 9 december met een comfortabele meerderheid een nieuwe premier kozen, namelijk Manasseh Sogavare. Het verkiezingsproces van 2014 verliep vreedzaam, met relatief beperkte veiligheidsincidenten. Deze verkiezingen vormen een belangrijke mijlpaal voor de bevestiging van de terugkeer naar stabiliteit en de vooruitgang die is geboekt op het gebied van democratisering, goed bestuur en mensenrechten, sinds de regionale bijstandsmissie voor de Salomonseilanden (RAMSI) in 2003 werd ingezet. Er werd EU-steun verleend voor het actualiseren van het kiezersregister. De EU financierde ook activiteiten ter bevordering van de bewustwording van de bevolking inzake verkiezingen in het algemeen, en vrouwenparticipatie in het bijzonder, alsook technische bijstand bij het opstellen van een verordening tot uitvoering van de wet inzake integriteit van politieke partijen ("Political Parties Integrity Act").

5.5.5. Regionale kwesties

De EU is haar dialoog en partnerschap met de eilandstaten in de Stille Oceaan en de regionale organisaties blijven versterken. De HV/VV nam deel aan het 45e Pacific Islands Forum (PIF) in Koror, Palau, in juli en Commissielid Andris Piebalgs vertegenwoordigde de EU tijdens de derde conferentie van de Verenigde Naties over kleine insulaire ontwikkelingslanden (SIDS), die in september plaatsvond in Apia, Samoa. Bij die gelegenheid ondertekenden 21 SIDS-landen (10 landen uit de Stille Oceaan, 10 Caribische landen en Kaapverdië) de nationale indicatieve programma's 2014-2020 (ten bedrage van ongeveer 340 miljoen euro) in het kader van de Overeenkomst van Cotonou. De economische partnerschapsovereenkomst tussen de EU en het Stille Oceaan gebied werd voorlopig toegepast door Papoea-Nieuw-Guinea sinds 20 december 2009, en door Fiji sinds 28 juli 2014.

6. Afrika

6.1. Afrikaanse Unie

Dankzij steeds nauwere samenwerking met de Afrikaanse Unie (AU), de VN en andere regionale organisaties is een begin gemaakt met het stabiliseren van een aantal conflicten. Voorts begint de voortdurende nadruk op het belang van de opbouw van sterke instellingen die de democratie, mensenrechten en rechtsstaat kunnen consolideren, vruchten af te werpen.

Tijdens de 4e top EU-Afrika, die in april 2014 plaatsvond in Brussel, bevestigden de leiders andermaal de niet-aflatende steun van de EU voor de Afrikaanse vredes- en veiligheidsarchitectuur via de Vredesfaciliteit voor Afrika (APF) en het potentieel voor het verstrekken van meer uitrusting, opleiding en begeleiding. De EU kon het startschot geven voor EUFOR CAR. Uit een door de HV/VV georganiseerde bijeenkomst inzake maritieme veiligheid, en uit opmerkingen in de plenaire vergadering, bleek dat waardevolle lessen waren getrokken uit operatie Atalanta en dat de West-Afrikaanse landen grote belangstelling hadden voor de nieuwe EU-strategie voor de Golf van Guinee. De aanwezigheid van SGVN Ban Ki-moon zond een krachtig signaal uit over de reikwijdte van de samenwerking tussen de EU, de AU en de VN. Ook bilaterale bijeenkomsten speelden een cruciale rol in het versterken van de betrekkingen tussen de twee continenten.

Algemeen beschouwd slaagde de top erin een positieve impuls te geven aan de betrekkingen tussen de EU en Afrika, en werd een degelijke basis gelegd voor verdere dialoog en samenwerking. Tijdens de top werd een gezamenlijke verklaring uitgebracht, waarin de inzet voor de doelstellingen van de in 2007 aangenomen gemeenschappelijke strategie Afrika-EU, werd bevestigd. In de routekaart voor de periode 2014-2017 werden gemeenschappelijke kernprioriteiten en gebieden voor gezamenlijke actie nader bepaald. De EU wordt nog steeds gezien als Afrika's belangrijkste partner op alle essentiële gebieden, met inbegrip van vrede en veiligheid.

Op 15 mei 2014 kwamen de Raad voor Vrede en Veiligheid van de AU (AUPSC) en het Politiek en Veiligheidscomité (PVC) van de EU voor de zevende keer bijeen in Brussel.²⁵

²⁵ De bijeenkomst bood de gelegenheid voor een open en gestructureerde discussie over i) crisissituaties en bedreigingen voor de vrede en stabiliteit van de Sahel tot de Hoorn van Afrika, waaronder conflictsituaties in Zuid-Sudan, Mali/de Sahel en de Centraal-Afrikaanse Republiek, alsook transversale kwesties in verband met de proliferatie van handvuurwapens en lichte wapens, terrorisme, grenzen en migratie; ii) het verbeteren van de Afrikaanse capaciteitsopbouw op het vlak van vrede en veiligheid; iii) een betere samenwerking tussen de AUPSC en de PVC. Voorts werden de AUPSC en de PVC ingelicht over de vrede en veiligheid in Europa (Oekraïne).

De Commissie heeft in 2014 ook het actieprogramma 2014-2016 van de Afrikaanse Vredesfaciliteit (APF) goedgekeurd, met een financiële toewijzing van 750 miljoen euro, waarvan 325 miljoen euro afkomstig is van de EOF-overbruggingsfaciliteit, voornamelijk met het doel steun te verlenen aan lopende vredesondersteunende operaties in 2014. De algemene oriëntaties van het actieprogramma 2014-2016 zijn grotendeels in overeenstemming met vorige actieprogramma's van de APF. De rechtstreekse begunstigden zijn nog steeds de Afrikaanse Unie (AU) en regionale economische gemeenschappen/regionale mechanismen (REC's/RM's); bijna 90 % van de steunfondsen gaat naar door Afrika geleide vredesoperaties, het resterende deel naar het operationeel maken van de Afrikaanse vredes- en veiligheidsarchitectuur (African Peace and Security Architecture — APSA) en naar acties met een snelle impact die gericht zijn op conflictpreventie en crisisbeheersing²⁶.

Via de APF is de EU in 2014 door de AU geleide missies blijven steunen:

- AMISOM in Somalië: de totale APF-toezegging voor de missie bedraagt, sinds de start van de missie in 2007, bijna 771,1 miljoen euro. Dit maakt van de EU een van de belangrijkste donoren van AMISOM.
- MISCA, in de Centraal-Afrikaanse Republiek: de EU heeft een initiële financiering van 50 miljoen euro verstrekt en nog een bedrag van 75 miljoen euro toegezegd. MINUSCA, de multidimensionale VN-vredeshandhavingsoperatie in de Centraal-Afrikaanse Republiek, nam op 15 september de verantwoordelijkheid over van MISCA, die onder Afrikaanse leiding staat. MINUSCA zal haar ambitieuze mandaat echter niet kunnen uitvoeren vóór mei 2015.

²⁶ De voornaamste wijzigingen die met het actieprogramma 2014-2016 zijn doorgevoerd: i) de noodzaak om exitstrategieën te bepalen en de financiële lasten voor langdurige vredesoperaties beter te verdelen, wordt benadrukt; ii) de APF-steun aan APSA en capaciteitsopbouw wordt afgestemd op meer doelgerichte steun en een geleidelijke afbouw van de algemene steun voor personeelskosten; de besluitvormingsprocedure van de EU wordt ook vereenvoudigd om de snelheid en het reactievermogen te vergroten.

In 2014 verstrekte de EU ook steun aan meerdere Afrikaanse bemiddelingsinitiatieven in het kader van het mechanisme voor vroege respons van de APF, waaronder het gezamenlijk verificatie-mechanisme van de Internationale Conferentie van het gebied van de Grote Meren (ICGLR) bij zijn missie om het vertrouwen tussen de DRC en zijn buurlanden te herstellen en te bevorderen; het bemiddelingsproces van de intergouvernementele autoriteit voor ontwikkeling (IGAD) in Zuid-Sudan, en het gezamenlijk initiatief Gemeenschappelijke Markt van Oostelijk en Zuidelijk Afrika/Oost-Afrikaanse Gemeenschap (COMESA/EAC), ter ondersteuning van vreedzame verkiezingen in Burundi.

6.2. West-Afrika

Na tien jaar van gezamenlijke werkzaamheden werden de onderhandelingen over de economische partnerschapsovereenkomst (EPO) tussen de EU en West-Afrika op 30 juni 2014 afgesloten.

De overeenkomst heeft betrekking op de handel in goederen - die gebaseerd is op het onlangs goedgekeurde gemeenschappelijk buitentarief van de Ecowas - en op ontwikkelingssamenwerking, en omvat rendez-vousclausules voor diensten en handelsregels. De staatshoofden van de Ecowas droegen West-Afrikaanse hoofdonderhandelaars op om alle noodzakelijke stappen te zetten zodat de EPO spoedig kan worden ondertekend en uitgevoerd. De overeenkomst vervangt de tussentijdse EPO's met Ivoorkust (ondertekend in 2008) en Ghana (niet ondertekend), die niet zijn geratificeerd of toegepast.

De jaarlijkse ministeriële politieke dialoog tussen de EU en de Ecowas vond in 2014 op 27 november plaats in Abuja, en had betrekking op een aantal dossiers van gemeenschappelijk belang, waaronder regionale ontwikkelingen inzake vrede en veiligheid, regionale programmeringskwesties en de onderhandelingen over de EPO's.

6.2.1. Veiligheid en ontwikkeling in de Sahel

De uitvoering van de EU-strategie voor veiligheid en ontwikkeling in de Sahel werd gedurende 2014 voortgezet. Uit de evaluatie in 2013 bleek dat er concrete vorderingen en resultaten zijn geboekt op de vier belangrijkste gebieden: politiek, ontwikkeling, veiligheid, en het tegengaan van gewelddadig extremisme. Erkend werd dat het verband tussen veiligheid en ontwikkeling centraal moet blijven staan in het beleid en de acties van de EU in de Sahel, en dat de uitvoering van de strategie moet worden uitgebreid tot Burkina Faso en Tsjaad. In die context wordt een nieuw regionaal actieplan ontwikkeld dat de volgende stappen in de uitvoering van de Sahelstrategie bestrijkt.

Het hele jaar door werd meer aandacht besteed aan internationale coördinatie en synergie met partnerorganisaties, in het bijzonder de VN, de Afrikaanse Unie, en de Economische Gemeenschap van West-Afrikaanse staten (Ecowas). Er ging aandacht naar het platform van Bamako, dat na het gezamenlijke bezoek op hoog niveau van de VN, de EU en de Wereldbank aan de regio in 2013 werd opgestart en een mechanisme is voor coördinatie tussen de donoren en de VN, de AU en de EU in het bijzonder. Ook het proces van Nouakchott²⁷ kreeg extra aandacht, wat veelbelovend is voor de betrokkenheid van de AU en Algerije op het gebied van veiligheid, alsook de G5, die een belangrijke stap vooruit betekent voor de toe-eigening van de uitdagingen door de vijf betrokken landen²⁸.

²⁷ Door de Afrikaanse Unie geleid proces dat in maart 2013 van start ging: vooropgestelde doelen omvatten het verbeteren van de samenwerking rond veiligheid en het toepassen van de Afrikaanse vredes- en veiligheidsarchitectuur in de regio Sahel-Sahara. Binnen het kader van Nouakchott zouden de hoofden van inlichtingen- en veiligheidsdiensten van 13 landen uit de Sahel-Sahara tweemaandelijks bijeenkomen onder auspiciën van de Afrikaanse Unie, en zouden de ministers van Buitenlandse Zaken driemaandelijks bijeenkomen.

²⁸ Mauritanië, Mali, Niger, Tsjaad en Burkina Faso.

6.2.2. Mauritanië

De EU stuurde een missie van verkiezingsdeskundigen (EEM) naar de presidentsverkiezingen in juni 2014. De EEM stelde vast dat het verkiezingsproces volgens aanvaardbare normen was verlopen. Zij deed een aantal aanbevelingen voor het verbeteren van het proces bij toekomstige verkiezingen.

De tweede ambtstermijn van president Mohamed Ould Abdel Aziz ging van start met bemoedigende tekenen van politieke stabiliteit en continuïteit bij de verwezenlijking van belangrijke beleidslijnen. De consolidatie van de stabiliteit en de aanhoudende groei wordt evenwel bedreigd door het risico van gewelddadige islamitische radicalisering, toenemende sociale en etnische verdeeldheid en een instabiele regionale context. De EU zal, in het kader van een regelmatige politieke dialoog met Mauritanië, nauwlettend toezien op de sociale, etnische en religieuze spanningen die in de tweede helft van het jaar zijn toegenomen.

Mauritanië bekleedde het voorzitterschap van de Afrikaanse Unie in januari 2014, was medevoorzitter van de Dialoog 5 + 5 en voorzitter van de Raad van Ministers van de Arabische Liga. Het land heeft zich derhalve proactief ingezet voor met regionale aangelegenheden.²⁹

De betrekkingen tussen de EU en Mauritanië werden gekenmerkt door twee bijeenkomsten van de politieke dialoog uit hoofde van artikel 8 (mei en december 2014); de bezoeken van de SVEU voor de Sahel in januari en december en van Commissielid Andris Piebalgs in februari; de ondertekening van het nationale indicatieve programma 2014-2020 in juni en de start van de onderhandelingen voor de hernieuwing van het visserijprotocol in mei.

²⁹ Voorzitter Aziz zat samen met de EU de vierde top EU-Afrika voor, die plaatsvond in Brussel in april 2014. Als bewijs van zijn engagement ten aanzien van Afrika kondigde Mauritanië zijn deelname aan MINUSCA aan met een contingent van ongeveer 900 troepen die in 2015 zouden worden ingezet. Als geëngageerd partner met betrekking tot de Sahelaangelegenheden lanceerde Mauritanië in februari 2014, samen met Niger, Mali, Burkina Faso en Tsjaad, het G5-initiatief van de Sahel, dat gericht is op het bepalen van een passende respons op de bijzondere uitdagingen voor de Sahelregio, en waarbij veiligheid en ontwikkeling nauw gelinkt zijn, naar het voorbeeld van de EU-strategie voor de Sahel.

6.2.3. Mali

Sedert het begin van de politieke en veiligheids crisis in Mali - een rebellie in het noorden in januari 2012 en een staatsgreep in maart 2012 - heeft de EU steeds de territoriale integriteit van Mali, het herstel van de constitutionele orde en een politieke regeling van de crisis door middel van dialoog gesteund. Als onderdeel van haar brede reactie op de crisis in Mali wendde de EU alle haar ter beschikking staande instrumenten aan.

Na de organisatie van transparante presidents- en parlementsverkiezingen in 2013, waarbij de EU en andere internationale partners als waarnemers optraden, heeft de EU aanzienlijke steun verstrekt aan het overgangsproces dat tot het herstel van normale constitutionele verhoudingen, vrede en orde heeft geleid. Op 15 mei 2013 is tijdens de donorconferentie op hoog niveau voor Mali in Brussel meer dan 3,25 miljard euro toegezegd. De EU zelf heeft 1,28 miljard euro toegezegd, met inbegrip van begrotingssteun. Tijdens de laatste follow-upvergadering in september 2014 werd geconcludeerd dat tot dusver de helft van dit bedrag was betaald/vastgelegd. De Commissie heeft ook aanzienlijke humanitaire steun verleend.

Wat veiligheid betreft, hebben de EU-landen, zowel individueel als collectief, cruciale steun verleend bij de bestrijding van terroristische groepen, met name sinds januari 2013. De EU zette een militaire opleidingsmissie (EUTM Mali) in om het Malinese leger te helpen bij de herstructurering en versterking van de capaciteiten. EUTM Mali heeft tot dusver zes bataljons van de Malinese strijdkrachten opgeleid.

In april 2014 werd in Mali een nieuwe civiele GVDB-missie, EUCAP Sahel Mali, opgestart. In juli werden het hoofd van de missie en een kernteam ingezet om de start van de missie begin 2015 voor te bereiden.³⁰

De EU is ook actief opgetreden als medebemiddelaar (samen met de VN, de AU, de Ecowas en de Organisatie van Islamitische Samenwerking) bij de vredesbesprekingen van Algiers over Noord-Mali, die in juli 2014 van start zijn gegaan. De EU verbindt zich ertoe deel te nemen aan het follow-upcomité dat op de uitvoering van het vredesakkoord moet toezien.

De EU zet zich ten volle in voor de wederopbouw en het herstel van Mali na het terugkeer naar de constitutionele orde van het land.³¹

6.2.4. Niger

De relatieve interne stabiliteit van het recente verleden kwam aan het wankelen na de herschikking van de regering in augustus 2013, die leidde tot veranderingen in de politieke allianties. In de loop van 2014 steeg de politieke spanning, wat gepaard ging met straatprotesten, incidentele gewelddadige confrontaties en een impasse in het nationale parlement. Er vindt regelmatig een politieke dialoog plaats over een breed scala van nationale en regionale aangelegenheden.

³⁰ De missie zal opleiding en advies verstrekken aan de binnenlandse veiligheidstroepen (gendarmerie, nationale politie, nationale garde), met bijzondere aandacht voor het beheer van de personele middelen en vermogens. Het belangrijkste doel van de missie is de institutionele link tussen de Malinese veiligheidstroepen en politieke autoriteiten te helpen heropbouwen, door de totstandbrenging van een transparant, professioneel en op dienstverlening gericht beheersysteem binnen de strijdkrachten. Het initieel mandaat van de missie bedraagt twee jaar. De missie zal 80 internationale deskundigen mobiliseren en is gevestigd in Bamako.

³¹

In 2014 was Niger het slachtoffer van meerdere terroristische aanslagen, waarbij verscheidene slachtoffers vielen.

Het van Nigeria naar Niger overslaande geweld van Boko Haram vormt een ernstig probleem op humanitair en veiligheidsvlak voor de Nigerese autoriteiten. Niger zet zich dan ook actief in bij de internationale inspanningen om de veiligheid in Nigeria te verbeteren.

De betrekkingen tussen de EU en Niger waren in 2014 gekenmerkt door de ondertekening in juni van het nationale indicatieve programma voor 2014-2020 en door de bezoeken aan Niamey van voorzitter Herman Van Rompuy (februari 2014) en van de speciale vertegenwoordiger van de EU voor de Sahel, Michel Dominique Reveyrand-de Menthon (5-6 november 2014).

In juli 2014 voltooide EUCAP SAHEL Niger haar eerste mandaat. De Raad besloot het mandaat aan te passen en te verlengen tot juli 2016. In de tweede helft van het jaar werd door de missie en andere EU-instrumenten een aantal gezamenlijke activiteiten uitgevoerd en werden de activiteiten buiten de hoofdstad Niamey geïntensiveerd; daarbij ging specifieke aandacht naar het verbeteren van de Nigerese ownership en de duurzaamheid van de verwezenlijkingen van de missie.

6.2.5. Burkina Faso

Na 27 jaar aan de macht, werd president Blaise Compaoré gedwongen tot ontslag en moest hij in oktober het land ontvluchten, toen grootschalige protestacties en sociale onrust uitbraken nadat Compaoré zelf het initiatief had genomen om de grondwet te wijzigen en zich opnieuw kandidaat te stellen voor de presidentsverkiezingen in 2015. Na de onrust en twee weken militair bewind, bereikten alle belanghebbenden (met inbegrip van de politieke partijen en het maatschappelijk middenveld) overeenstemming over een overgangshandvest en werd een burger, Michel Kafando, voorgedragen als overgangspresident. De EU verstrekke haar steun aan een vreedzame democratische overgang en aan de inspanningen van de internationale gemeenschap, met name de AU/Ecowas/VN-missie, om het overgangsproces te bevorderen.

Op 17 maart besloot de Raad Buitenlandse Zaken de Sahelstrategie van de EU uit te breiden tot Burkina Faso. Vervolgens werd in mei een gezamenlijke missie van de EDEO, DEVCO en EUSR-Sahel gedetacheerd, om de Burkinese autoriteiten op de hoogte te brengen van de gevolgen die de opname in de Sahelstrategie heeft en om informatie te verzamelen over mogelijke activiteiten die onder de pijler ontwikkeling - veiligheid van de Sahelstrategie kunnen worden ingepast.

De EU is lid van de Ecowas-contactgroep voor Burkina Faso en zal het land tijdens de overgangsperiode bijstaan bij de opbouw naar inclusieve en transparante democratische verkiezingen, die uiterlijk in november 2015 moeten plaatsvinden.

6.2.6. Senegal

De uitstekende en dynamische betrekkingen tussen Senegal en de Europese Unie zijn gebaseerd op politieke dialoog, handel en ontwikkelingssamenwerking. Senegal is een belangrijke partner van de EU bij verschillende regionale en internationale dossiers.

De politieke dialoog werd op regelmatige basis voortgezet, met in 2014 twee vergaderingen, namelijk in juni en december. Er werd met name gesproken over het binnenlands beleid, het buitenlands beleid van Senegal, de veiligheidssituatie in de regio en de grote economische uitdagingen waarmee Senegal geconfronteerd wordt. In november werden de mensenrechten besproken in een daaraan gewijde dialoog met de minister van Justitie, Sidiki Kaba. Via de politieke dialoog en de EU-samenwerking met Senegal hebben de EU en de lidstaten hun aandacht vooral gericht op prioriteiten zoals vrouwen- en kinderrechten, de bestrijding van straffeloosheid, de hervorming van het gerechtelijk apparaat en de bestrijding van discriminatie op grond van seksuele geaardheid.

De EU steunt de normalisering van de situatie in de regio Casamance, waar reeds meer dan 30 jaar een conflict van lage intensiteit aansleept. Er lopen vredesonderhandelingen tussen de verschillende facties van de separatistische beweging van democratische krachten van Casamance (Mouvement des Forces Démocratiques de Casamance — MFDC) en de Senegalese regering. Dit proces, en de slachtoffers van het conflict, krijgen steun via het instrument voor bijdrage aan stabiliteit en vrede. De onderhandelingen met het noordelijke front resulteerden in het uitroepen van een eenzijdig staakt-het-vuren door de leider van de MFDC, Salif Sadio, op 1 mei 2014.

De illegale migratie via de Senegalese kust lijkt onder controle, dankzij een versterkte regeling van de bewaking van de maritieme grenzen, met de steun van Frontex, en bilaterale samenwerking met Spanje.

Bijeenkomsten en bezoeken op hoog niveau vonden gedurende het hele jaar plaats, met onder meer het bezoek van Commissielid Andris Piebalgs aan Senegal in februari, en de deelname van president Macky Sall aan de top EU-Afrika in april, waar hij voorzitter José Manuel Barroso en Commissielid Kristalina Georgieva ontmoette. Voorts was er een ontmoeting tussen de minister van Economie en Financiën, Amadou Ba, en Commissielid Piebalgs in oktober, en tussen Commissielid Neven Mimica en premier Mohammed Abdallah Boun Dionne in november. Op 28 en 29 november organiseerde Senegal de topbijeenkomst van de internationale organisatie van Franssprekende landen (Organisation Internationale de la Francophonie (OIF)), waar Commissielid Mimica bilaterale ontmoetingen had met president Sall en met andere Afrikaanse staatshoofden.

6.2.7. Gambia

In 2014 kwam Gambia in woelige economische wateren als gevolg van, enerzijds, de achteruitgang van het toerisme wegens de ebola-uitbraak in West-Afrika en, anderzijds, de droogte in de regio. De toestand van de democratie, de eerbiediging van de rechtsstaat en de mensenrechtensituatie bleven de EU ernstig zorgen baren. In februari legde de woordvoerder van de HV/VV een verklaring af nadat de president van Gambia, Yahya Jammeh, een ophitsende toespraak had gehouden tegen LGBTI's ter gelegenheid van de nationale feestdag. Als reactie op de ondertekening door de president van een wet die "verergerde homoseksualiteit" strafbaar stelt, legde de EU in november een plaatselijke verklaring af.

De mensenrechtensituatie in Gambia trok internationale aandacht toen het land zijn tweede universele periodieke doorlichting (UPR) kreeg in oktober. De EU droeg bij tot de voorbereidingen en financierde samen met andere actoren een openbare vertoning van de videobeelden van de UPR-zitting.³²

³²

In het ontwerpverslag van de UPR-werkgroep werd een aantal ernstige tekortkomingen op het gebied van burger- en politieke rechten belicht, met name wat betreft de vrijheid van meningsuiting en van vergadering. De VN-lidstaten onderkenden dat er verbeteringen waren op het gebied van onderwijs en de ontwikkeling van de gezondheidszorgcentra in het land, maar bleven bezorgd over de doodstraf, buitengerechtelijke aanhoudingen en hechtenis die de wettelijk voorziene duur overschrijdt, de wettelijke minimumleeftijd voor huwelijken, de persvrijheid, de rechten van LGBTI's, etc.

Voorts volgde het bezoek van de EU en de lidstaten die in Banjul zijn vertegenwoordigd snel op het bezoek in november van de twee speciale VN-rapporteurs inzake buitengerechtelijke, standrechtelijke en willekeurige executies en inzake foltering of andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing. Het in augustus geplande bezoek werd op het laatste moment geannuleerd en verplaatst. De speciale rapporteurs werd de toegang tot de beveiligde vleugel en de dodencel van de hoofdgevangenis geweigerd, waarna zij besloten hun geplande bezoeken aan andere detentiecentra niet uit te voeren, gezien de schending door Gambia van het overeengekomen mandaat.

In april vond de politieke dialoog uit hoofde van artikel 8 van de Overeenkomst van Cotonou plaats, die leidde tot een overeenkomst over toezeggingen op het gebied van mensenrechten door de Gambiaanse autoriteiten. Follow-upcontacten leken de constructieve geest van die bijeenkomst te bevestigen. In 2014 vond echter geen nieuwe dialoogbijeenkomst uit hoofde van artikel 8 plaats. In november stelde de regering van Gambia de EU in kennis van het feit dat zij de politieke dialoog uit hoofde van artikel 8 wilde opschorten. Voorts legde de minister van Buitenlandse Zaken in een toespraak op 29 november, uitgezonden op de nationale televisie, een rechtstreeks verband tussen de plaatselijke EU-verklaring waarin kritiek werd geuit op de aanneming van een wet inzake "verergerde homoseksualiteit" en de opschorting van de politieke dialoog door de regering.

6.2.8. Guinee-Bissau

Na een overgangsperiode van twee jaar volgend op de staatsgreep in april 2012, vonden in april/mei 2014 vreedzame parlements- en presidentsverkiezingen plaats, die door de EU-verkiezings-waarnemingsmissie onder leiding van een lid van het Europees Parlement, Krzysztof Lisek, als vrij en geloofwaardig werden aangemerkt.

Teneinde de nieuwe autoriteiten te ondersteunen bij het herstellen van de rechtsstaat en hen te helpen de belangrijke politieke en sociaaleconomische uitdagingen aan te gaan, besloot de EU de toepassing van maatregelen uit hoofde van artikel 96 van de Overeenkomst van Cotonou op te schorten.³³

De beperkende maatregelen van de EU tegen de 21 militaire leiders die bij de staatsgreep van april 2012 waren betrokken, blijven gelden overeenkomstig Besluit 2012/285/GBVB van de Raad.

De EU werkt nauw samen met belangrijke internationale partners (VN, Ecowas, AU, CPLP) teneinde, op een gecoördineerde en complementaire manier, de inspanningen te ondersteunen van de recent verkozen autoriteiten van Guinee-Bissau bij de versterking van de politieke instellingen, de hervorming van de veiligheidssector, de versterking van de rechtsstaat, de bestrijding van corruptie en illegale handel en de bevordering van duurzame ontwikkeling.

³³ In dit verband houdt Besluit 2014/467/EU van de Raad van 14 juli een verlenging in van de geldigheid van art. 96, maar wordt de toepassing van de maatregelen waarmee de EU dringende steun kan verlenen aan de autoriteiten en een begin te maken met de programmeringsexercitie van het 11e EOF opgeschort.

6.2.9. Guinee

Eind 2013 normaliseerden de betrekkingen tussen de EU en Guinee zich en dit bleef zo in 2014; de Raad van de EU hief in april 2014 het wapenembargo op. Het nationale indicatieve programma in het kader van het 11e EOF (2015-2020) werd op 6 december 2014 ondertekend, met een toewijzing van 244 miljoen euro voor samenwerking in vier sectoren: consolidering van de rechtsstaat, stadssanering, gezondheid en vervoer (in een exitstrategie wat de laatste sector betreft).

De individuele sancties tegen vijf personen die verantwoordelijk worden geacht voor de slachtpartij in september 2009, werden in 2014 evenwel met een jaar verlengd, als gevolg van onvoldoende vooruitgang van de lopende gerechtelijke procedures. De strijd tegen de straffeloosheid is nog altijd een prioriteit van de EU.

Lokale verkiezingen waren gepland voor het einde van 2014, maar als gevolg van de ebola-epidemie hebben deze nog niet plaatsgevonden.

Sinds maart 2014 is Guinee ernstig getroffen door de ebola-epidemie, die van een medische noodsituatie stilaan is uitgegroeid tot een economische en sociale crisis, met mogelijk bredere politieke en regionale gevolgen. De ontoereikende coördinatie en de groeiende weerstand onder de bevolking tegen de ebolamaatregelen maken de situatie bijzonder complex. In september vond een heel ernstig incident plaats, waarbij een sensibiliseringsteam werd vermoord in het dorp Womey. De EU-delegatie legde een plaatselijke verklaring af.

De EU is sterk betrokken bij de strijd tegen ebola in Guinee.

6.2.10. Sierra Leone

Het jaar 2014 werd gedomineerd door de ebola-uitbraak en de ernstige politieke, veiligheids- en economische gevolgen ervan voor het land en de regio.

In november brachten de ebolacoördinator van de EU, Commissielid Christos Stylianides, en Commissielid Vytenis Andriukaitis een bezoek aan Freetown om persoonlijk de situatie te beoordelen en de behoeften en de tekorten in kaart te brengen, zodat het optreden van de EU er beter op zou kunnen inspelen.

Met inbegrip van alle lidstaten en alle instrumenten, heeft de EU in 2014 ongeveer 1,1 miljard euro toegezegd voor de aanpak van ebola in West-Afrika.

Teneinde democratische en inclusieve governance te bevorderen en de grondwet aan te passen aan de internationale toezeggingen van het land op het vlak van mensenrechten, werd voortgemaakt met de in 2013 gestarte grondwetsherziening, hoewel de bewustmaking in de provincies niet kon plaatsvinden vanwege de ebola-uitbraak.

6.2.11. Liberia

In maart 2014 brak de ebola-epidemie uit in Liberia. Ebola had een zware impact op de hele samenleving, met ernstige politieke, veiligheids- en economische gevolgen voor het land en de regio. Alle regeringsactiviteiten moesten worden toegespitst op de respons op de epidemie.

Samen met de WHO en andere partners, verleende de EU aanzienlijke steun aan de regering bij de bestrijding van de crisis. In november brachten de ebolacoördinator van de EU, Christos Stylianides, en Commissielid Vytenis Andriukaitis een bezoek aan Monrovia om persoonlijk de situatie, behoeften en tekorten te beoordelen, zodat het optreden van de EU er beter op zou kunnen inspelen.

Door de ebolacrisis moesten de in oktober geplande tussentijdse senaatsverkiezingen worden uitgesteld. Het plan van de regering om de verkiezingen op 16 december te houden, werd opgeschort na een klacht van politieke fracties en een vonnis. De situatie zou een invloed kunnen hebben op de in 2015 geplande grondwetsherziening en kan ook het hele politieke toneel beïnvloeden.

Het mandaat van UNMIL, dat gezien de destabiliserende gevolgen van de ebolacrisis als nuttig wordt beschouwd voor de stabiliteit van het land, werd verlengd tot in 2015.

De EU en Liberia onderhouden een intensieve politieke uitwisseling, die door een breed samenwerkingskader wordt ondersteund. In februari 2014 vond een politieke dialoog uit hoofde van art. 8 van de Overeenkomst van Cotonou plaats. De EU bracht haar mensenrechtenstrategie voor Liberia ten uitvoer, en focuste daarbij vooral op de afschaffing van de doodstraf, vrouwenrechten en de rol van het maatschappelijk middenveld op het vlak van de mensenrechten. In maart organiseerde de EU een workshop rond conflictpreventie, met belangrijke leden van de internationale gemeenschap, het maatschappelijk middenveld, denktanks en regeringsleden.

6.2.12. Ivoorkust

In 2014 zette Ivoorkust het proces van politieke verzoening voort, naar aanleiding van de gewelddadige verkiezingscrisis van 2010. Dit is een fragiel proces. De in oktober 2015 geplande presidentsverkiezingen kunnen aanleiding geven tot politieke spanningen en geweld. De Kiescommissie (CEI) heeft trage vooruitgang geboekt bij de voorbereiding ervan, met name bij de actualisering van de kiezerslijst. De oppositie (FPI) heeft verzocht om opwaardering van haar vertegenwoordiging in de CEI, hetgeen positief werd onthaald door president Alassane Ouattara.

De veiligheid is verbeterd en op besluit van de VN-Veiligheidsraad zal de vredeshandhavingsmissie van de VN (UNOCI) geleidelijk aan worden afgeslankt. De sanctieregelingen van de EU en de VN werden bevestigd (wapenembargo, individuele sancties, met uitzondering van de opheffing van de sancties tegen de adviseur van voormalig president Laurent Gbagbo, Alcide Djédjé). Na het opheffen van het diamantembargo zijn concrete stappen genomen met de uitvoering van het Kimberleyproces.

De EU blijft steun verlenen aan het verzoeningsproces en blijft straffeloosheid aan de kaak stellen. Zij wil een transparant, concurrerend en inclusief proces bevorderen in de aanloop naar de presidentsverkiezingen in 2015. Daarnaast ondersteunt de EU hervormingen in de sectoren justitie en veiligheid. De uitbetaling van de begrotingssteun in 2014 omvatte indicatoren voor de renovatie van de politiebureaus en de uitvoering van onpartijdige justitie.

6.2.13. Togo

Ingevolge een akkoord tussen de regering en de oppositie vóór de parlementsverkiezingen in 2013, vond in mei 2014 een nationale dialoog over constitutionele hervormingen plaats, waarbij het vraagstuk van het beperken van het aantal presidentiële mandaten tot twee, aan bod kwam. In juni verwierp het nationale parlement echter het voorstel voor een herziening van de grondwet, ondanks het feit dat de regering, die het wetsvoorstel had ingediend, op de steun kon rekenen van een grote meerderheid volksvertegenwoordigers. Het debat over de grondwetsherziening werd eind 2014 opnieuw geopend, maar het voorstel werd verworpen, waardoor het risico op politieke spanning en instabiliteit in de aanloop naar de presidentsverkiezingen in 2015 is toegenomen. De EU heeft actief aangespoord tot dialoog en flexibiliteit om de constitutionele en institutionele hervormingen te voltooien die de Togolese politieke partijen in meerdere akkoorden waren overeengekomen.

6.2.14. Nigeria

In de aanloop naar de verkiezingen die gepland waren voor februari 2015, steeg in 2014 de politieke spanning en deden zich voor het eerst gevallen van verkiezingsgerelateerd geweld voor. Voor het eerst sinds het einde van het militair bewind in 1999 werd een echte verkiezingsstrijd verwacht, aangezien de oppositie zich beter heeft georganiseerd en over meer middelen beschikt. Om bij te dragen aan de organisatie van geloofwaardige en vreedzame verkiezingen, en met het oog op de overeengekomen verkiezingswaarneming door de EU in 2015, zijn in 2014 meerdere verkiezingsgerelateerde missies naar Nigeria gestuurd om electorale bijstand te bieden als aanvulling op het lopende verkiezingsondersteuningsprogramma.

Het criminaliserende wetsvoorstel inzake het verbod op huwelijken tussen mensen van hetzelfde geslacht werd in januari 2014 door de president van Nigeria goedgekeurd. De doodstraf bleef een zorgpunt: talrijke soldaten werden ter dood veroordeeld door militaire rechtbanken op beschuldiging van muiterij en poging tot moord.

In 2014 voerde Boko Haram (BH) zijn terreurcampagne op met aanvallen van ongeken- de wreedheid en frequentie. BH vergrootte zijn geografische aanwezigheid door middel van ontstellende terroristische gewelddaden, niet alleen in het noordoosten, maar ook in andere delen van het land, en in toenemende mate in buurland Kameroen. Ook de Nigeriaanse veiligheids- diensten zouden geweld en mensenrechtenschendingen hebben gepleegd bij het hardhandig aanpakken van de opstand van BH. De EU nam BH in mei op in de lijst van terroristische groeperingen, conform het besluit van het Sanctiecomité van de VN-Veiligheidsraad; in zijn conclusies van 12 mei uitte de Raad Buitenlandse Zaken zijn bezorgdheid over de aanhoudende terroristische aanslagen.

De EU bleef zich voor al deze kwesties inzetten met meerdere politieke dialogen en tijdens de ministeriële dialoog EU-Nigeria in Abuja, op 27 november 2014. De nationale verkiezingen, de mensenrechten en de BH-opstand waren de drie voornaamste bilaterale onderwerpen tijdens de dialoog, die werd afgesloten met een gezamenlijk communiqué.³⁴

6.3. Oost-Afrika

Hoge ambtenaren van de EU en de EAC sloten de onderhandelingen over de economische partnerschapsovereenkomst (EPO) met succes af en parafeerden de tekst in oktober 2014. De overeenkomst heeft betrekking op de toegang tot de markt voor goederen, en omvat een volwaardig hoofdstuk over ontwikkelingssamenwerking, flexibele oorsprongsregels, een volledige institutionele structuur en samenwerking inzake een breed scala aan onderwerpen, waaronder landbouw, SPS en handelsfacilitatie.

De zesde ministeriële bijeenkomst van de Intergouvernementele Ontwikkelingsautoriteit (IGAD) en de Europese Unie (EU) vond plaats in Brussel op 1 april 2014. De twee partijen bespraken de situatie in de Hoorn van Afrika, met inbegrip van Zuid-Sudan, Somalië en Eritrea. De uitvoering van de regionale strategie van de IGAD en het strategisch kader van de EU voor de Hoorn van Afrika kwam aan bod, alsook de status van, en de vooruitzichten voor, toekomstige samenwerking tussen de IGAD en de EU.

³⁴ Nigeria stond drie keer op de agenda van het spoeddebat inzake mensenrechten in de plenaire vergadering van het Europees Parlement (januari, maart, juli) en telkens nam het EP resoluties over de mensenrechtensituatie in het land aan ((2014/2517(RSP), (2014/2634(RSP) en 2014/2729(RSP)).

6.3.1. Djibouti

Djibouti bleef een belangrijke partner in de internationale strijd tegen piraterij in de Hoorn van Afrika en in het stabilisatieproces van Somalië. Het land besloot zijn troepenbijdrage aan de missie van de Afrikaanse Unie aan Somalië (AMISOM) te vergroten met de inzet van een tweede bataljon eind 2014. Djibouti huisvest het hoofdkantoor van de EU-missie voor de opbouw van regionale maritieme capaciteit in de Hoorn van Afrika (EUCAP NESTOR) en de luchtvaartuigen en schepen van de operatie Atalanta. De missie EUCAP NESTOR kreeg echter van het PVC de opdracht om haar activiteiten toe te spitsen op Somalië, waar de piraterij haar oorsprong vindt, en de bilaterale activiteiten in Djibouti te beëindigen, vergezeld van voorlopige strategieën, met inbegrip van een mogelijke inzet van EU-programma's. In 2014 waren de in Djibouti aanwezige buitenlandse missies en troepen het doelwit van een eerste terroristische aanslag door Al-Shabaab.

Na maanden van onderhandelen ondertekenden de regering van Djibouti en de Union pour le Salut National (coalitie van oppositiepartijen) op 30 december 2014 een kaderovereenkomst inzake politieke dialoog. De belangrijkste hervormingsmaatregelen in de overeenkomst zijn de oprichting van een onafhankelijke verkiezingscommissie, de vaststelling van een juridische status voor oppositiepartijen en de herziening van de communicatiewet.

6.3.2. Eritrea

In 2014 bleven de VN-sancties van kracht. De sociaaleconomische en de mensenrechtensituatie in het land bleven moeilijk. De woordvoerder van de HV/VV legde op 18 september 2014 een verklaring af over de situatie van de politieke gevangenen in Eritrea. De migratie uit Eritrea blijft erg zorgwekkend. Na de tragedie van Lampedusa in oktober 2013, toen honderden vluchtelingen, de meesten afkomstig uit Eritrea en Somalië, om het leven kwamen in een poging de Europese kust te bereiken, lanceerde de EU in november 2014 het migratieroute-initiatief EU-Hoorn van Afrika, dat nu bekend staat als het proces van Khartoem.³⁵ In september 2014 trad Eritrea ook toe tot het Protocol inzake de voorkoming, bestrijding en bestraffing van mensenhandel. De regering van Eritrea heeft de EU ondertussen ingelicht over haar voornemen om proclamatie nr. 82 opnieuw toe te passen, wat betekent dat de duur van de dienstplicht tot 18 maanden wordt beperkt voor de volgende lichting; dit is een belangrijke beslissing, aangezien de onbepaalde duur van de nationale dienstplicht een belangrijke factor is die emigratie in de hand werkt. In 2014 zijn de EU en Eritrea gestart met het programmeren van het 11e nationaal indicatief programma onder het EOF.

³⁵ Eritrea is een van de vier kernlanden in het proces van Khartoem, en is lid van de stuurgroep die in november tijdens de ministeriële conferentie in Rome is opgericht. Binnen dit proces ligt de focus op mensenhandel en mensensmokkel, want dit zijn de dringendste uitdagingen voor de regio.

6.3.3. Ethiopië

Ethiopië bleef een sterke partner van de EU op het vlak van vrede en veiligheid in de Hoorn van Afrika. Het land heeft in het kader van de intergouvernementele ontwikkelingsautoriteit bemiddelingsinspanningen geleid tussen de Zuid-Soedanese regering en de leiders van de rebellen, weliswaar met beperkt succes. Wat betreft Somalië, heeft de integratie van Ethiopische troepen in de missie van de Afrikaanse Unie in Somalië (AMISOM) ook positieve resultaten op het terrein opgeleverd. De EU en Ethiopië voeren regelmatig een politieke dialoog, tot op de hoogste niveaus. Zo bezocht de premier van Ethiopië, Hailemariam Desalegn, Brussel ter gelegenheid van de top EU-Afrika in april, en ontmoette hij de HV/VV en voorzitter Herman Van Rompuy. De Ethiopische minister van Buitenlandse Zaken, Tedros Adhanom, ontmoette de HV/VV in de marge van de Conferentie van Kopenhagen met betrekking tot Somalië. De bezorgdheid over de beperkte manoeuvreerruimte voor politieke oppositie, de media en het maatschappelijk middenveld neemt evenwel toe, gelet op de arrestaties van oppositieleden en journalisten en de aanklachten tegen hen op grond van de antiterrorismewet. De EU heeft twee verklaringen gepubliceerd, op 6 mei en 31 juli, waarin zij hierover haar bezorgdheid uit, met name met het oog op de nakende verkiezingen in mei 2015.

6.3.4. Somalië

In 2014 werd de EU-delegatie bij de Federale Republiek Somalië opnieuw geopend en tijdelijk gevestigd in Nairobi, Kenia. De speciale gezant van de EU in Somalië is opnieuw benoemd als hoofd van de delegatie. De EU heeft haar activiteiten en aanwezigheid in Somalië opgevoerd, met meer rechtstreekse contacten met de federale regering en de regionale autoriteiten van Somalië.

In 2014 steunde de EU actief het federaliseringsproces.

De EU-delegatie in Somalië en de speciale vertegenwoordiger van de EU voor de Hoorn van Afrika hebben een essentiële rol gespeeld in het coördinatieproces voor de internationale respons en de bemiddeling van het geschil tussen de president en de premier, die zich niet heeft verzet tegen een motie van wantrouwen door het parlement in december.

Als follow-up bij de conferentie van Brussel van september 2013 vond in november 2014 een partnerschapsforum op hoog niveau (HLPF) plaats in Kopenhagen. Tijdens die bijeenkomst werd gediscussieerd over de voortgang en de uitdagingen één jaar na het begin van New Deal-proces voor Somalië. Ondanks de aanhoudende interne politieke crisis in de federale regering, diende deze bijeenkomst als signaal van de niet-aflatende inzet voor het New Deal-pact. Zowel de HV/VV als het Commissielid bevoegd voor Internationale Ontwikkeling, Neven Mimica, woonde het evenement bij, hetgeen een bevestiging was van de actieve rol van de EU in Somalië. In zijn conclusies die hij in oktober 2014, in de aanloop naar het HLPF, aannam, benadrukte de Raad het blijvende belang van het pact voor Somalië en van de uitvoering ervan voor de wederopbouw van Somalië.

Ook in 2014 verstrekke de EU politieke en veiligheidssteun aan Somalië en de Afrikaanse Unie ten behoeve van de missie van de Afrikaanse Unie in Somalië (AMISOM). Via haar opleidingsmissie (EUTM) in Somalië bleef de EU ook de ontwikkeling van de Somalische defensie-instellingen en de Somalische nationale strijdkrachten ondersteunen, met strategisch advies, begeleiding en opleiding. In januari verhuisde de EUTM van Uganda naar Somalië, zodat de missie haar activiteiten nu vanuit Mogadishu kan uitvoeren. Sinds 2010 heeft de missie ongeveer 5000 soldaten van het Somalische nationale leger opgeleid en begeleid. In november vestigde zich nog een andere GVDB-missie in Mogadishu: EUCAP NESTOR. Dit zal de rechtstreekse contacten met de federale autoriteiten bevorderen. De duur van deze twee missies, die samen met de EUNAVFOR-operatie Atalanta bijdragen aan de bestrijding van piraterij, is verlengd tot eind 2016 zodat de looptijden van de mandaten synchroon verlopen.

6.3.5. Zuid-Sudan

De gebeurtenissen van 15 december 2013 en daarna, die Zuid-Sudan na amper tweeënhalf jaar onafhankelijkheid in een gewapend conflict hebben gestort, hebben de vooruitzichten voor de jongste staat ter wereld drastisch gewijzigd. De burgeroorlog heeft een tol geëist van op zijn minst tienduizend doden en twee miljoen ontheemden, met gruwelijke schendingen en misbruiken van het internationaal humanitair recht en de mensenrechten. Ten minste 2,5 miljoen mensen hebben een tekort aan voedsel en deze door de mens veroorzaakte situatie is uitgegroeid tot een van de ergste humanitaire crises ter wereld. Niet alleen de Zuid-Soedanese bevolking lijdt hieronder, de crisis dreigt ook gevolgen te hebben voor de ruimere regio, die reeds vatbaar is voor instabiliteit.

Hoewel de intergouvernementele autoriteit voor ontwikkeling (IGAD) maandenlang heeft aangedrongen op inclusieve en omvattende vredesonderhandelingen, zijn de regering en de oppositie er niet in geslaagd het proces te goeder trouw aan te gaan of hun toezeggingen volledig na te komen. Een zwakke leiding en controle en de proliferatie van milities en zelfverdedigingstroepen vergroten de kans op een verder uiteenvallen van de strijdende partijen.

Respons van de EU op de crisis

De EU spant zich samen met de internationale gemeenschap in om te voorkomen dat de crisis escaleert. De EU hanteert daarbij als belangrijkste doelstellingen het voorkomen van een regionaal overloopeffect, het onmiddellijk beëindigen van de gevechten en het bespoedigen van de vredesonderhandelingen.

Gedurende 2014 heeft de EU een alomvattende strategie toegepast en nagestreefd om het herstel van de vrede in Zuid-Sudan te ondersteunen. Bestanddelen van deze strategie zijn het politiek en financieel steunen van het door de IGAD geleide proces, en van het mechanisme voor toezicht op de naleving van het staken van de vijandigheden; het opleggen van doelgerichte maatregelen (visumverbod en bevrozing van tegoeden) ten aanzien van (twee) militaire leiders die het vredesproces dwarsbomen en de mensenrechten hebben geschonden en misbruikt; het ondersteunen van de verantwoording en verzoening door middel van de AU-onderzoekscommissie en acties door de VN-Mensenrechtenraad; en het herschikken van onze ontwikkelingsportfolio door het goedkeuren van een stabilisatiepakket en daarbij de humanitaire bijstand te vergroten.

De speciale vertegenwoordiger van de EU voor de Hoorn van Afrika, Alexander Rondos, behield zijn centrale rol in het EU-beleid voor Zuid-Sudan en werkte nauw samen met de internationale partners, met oog voor complementariteit.

6.3.6. Kenia

De veiligheidssituatie in Kenia werd steeds zorgwekkender, met frequentere terroristische aanslagen, een voortdurend hoog niveau van gewelddadige misdrijven en spanningen tussen bevolkingsgroepen, regio's, etnische groepen en godsdiensten. Daarenboven bleek de regering niet in staat de nodige hervormingen door te voeren in de veiligheidssector. In juni 2014 kostten de terroristische aanslagen in Lamu County het leven aan ten minste 100 mensen. Na de nooit eerder geziene aanvallen op christenen in de hoofdzakelijk door moslims bevolkte gebieden in Mandera, in november en december 2014, ontsloeg en verving president Uhuru Kenyatta de minister van Binnenlandse Zaken en de inspecteur-generaal van de politie.

De regering beantwoordt de onveiligheid vaak met harde hand, wat een negatieve impact heeft op de mensenrechten.

De EU neemt actief deel aan donor-regeringsgroepen inzake de bestrijding van gewelddadig extremisme. Ondanks de ernstige tekortkomingen in de veiligheidssector en het aandringen van de EU en andere donoren op veiligheidssamenwerking/dialog met de regering van Kenia, heeft deze tot dusver nog geen blijk gegeven van leiderschap op dit gebied.

Op regionaal niveau - Kenia en de Hoorn van Afrika - en op het gebied van terrorismebestrijding steunt de EU in het kader van het instrument voor bijdrage aan stabiliteit en vrede (IcSP) de volgende drie programma's, ten belope van 19 miljoen euro: versterking van de weerbaarheid tegenover geweld en extremisme (2 miljoen euro); bestrijding van de financiering van terrorisme en bestrijding van witwaspraktijken (6 miljoen euro), en een regionaal wetshandhavingsproject inzake terrorismebestrijding (11 miljoen euro).

De EU-coördinator voor terrorismebestrijding, Gilles de Kerchove, bracht een bezoek aan Kenia in het kader van de AU-top inzake terrorisme, die op 2 september 2014 in Nairobi plaatsvond.

6.3.7. Madagaskar

Na geloofwaardige verkiezingen, die plaatsvonden in het laatste kwartaal van 2013 en door de EU werden waargenomen, is de constitutionele orde in Madagaskar begin 2014 hersteld. In april 2014 was er een nieuwe legitieme president, een nieuw parlement en een nieuwe regering. Bijgevolg besloot de EU op 19 mei 2014 alle passende maatregelen die uit hoofde van artikel 96 van de Overeenkomst van Cotonou waren ingevoerd, in te trekken en de volledige samenwerking met Madagaskar te hervatten.

Wat betreft maritieme veiligheid en piraterij heeft Madagaskar belangstelling getoond voor meer samenwerking met de EU, en wel op drie gebieden. Zo heeft het zich bereid getoond tot een overdrachtsovereenkomst voor van piraterij verdachte personen die door de EU worden opgepakt; het heeft ook belangstelling getoond voor opleiding aan boord van EUNAVFOR-vaartuigen en tot slot heeft het zich kandidaat gesteld om een regionaal fusiecentrum voor maritieme informatie (IFC) op zijn grondgebied te vestigen, en is het bereid daartoe samen met de Seychellen een voorstel in te dienen.

6.3.8. Mauritius

Mauritius bleef een actieve rol spelen bij de bestrijding van piraterij in het westelijk deel van de Indische Oceaan, in het bijzonder via de Commissie van de Indische Oceaan, met steun uit het regionale programma voor maritieme veiligheid (MASE) van de Europese Commissie. De EU sloot in 2011 een overeenkomst met Mauritius betreffende de overdracht van personen die worden verdacht van piraterij. Op grond van deze overeenkomst zijn op 25 januari 2013 voor het eerst twaalf Somalische piraterijverdachten door EUNAVFOR aan Mauritius overgedragen. Hun proces ging van start op 7 oktober 2013; de intermediaire rechtbank van Mauritius sprak de verdachten vrij in een vonnis van 6 november 2014. Tegen die beslissing is onmiddellijk beroep aangetekend.

Er bestaat thans een kaderovereenkomst tussen de EU en Mauritius betreffende de overname van veroordeelde piraten die in Somalië hun straf zouden uitzitten. Dit kader zal bevorderlijk zijn voor het kweken van nog meer vertrouwen in ons bestaand partnerschap en in het strategische model waarbij de piraten worden gevolgd vanaf de overdracht tot de terugkeer naar hun thuisland.

6.3.9. Seychellen

De Seychellen zijn een zeer actieve partner van de EU in de strijd tegen piraterij. Op grond van de overdrachtsovereenkomst (TA) tussen de EU en de Seychellen heeft EUNAVFOR piraten aan de Seychelse autoriteiten overgedragen met het oog op berechting en vervolging.

De EU-missie EUCAP NESTOR is de Seychelse autoriteiten blijven bijstaan bij het versterken van de maritieme veiligheid en van de bestuurscapaciteiten van het land. In april 2014 gebeurde dit in de vorm van specifieke technische bijstand alsook opleiding ter ondersteuning van de luchtmacht van de Seychellen. De missie heeft met de *eenheid bestrijding van piraterij* van de Commissie van de Indische Oceaan synergieën ontwikkeld, met steun uit het regionale programma voor maritieme veiligheid (MASE) van de Europese Commissie. De missie EUCAP NESTOR op de Seychellen wordt afgebouwd, en het accent wordt verlegd naar Somalië.

De Seychellen stellen voor om als gastland op te treden voor een regionaal maritiem operationeel veiligheidscoördinatiecentrum ter bestrijding van piraterij en maritieme criminaliteit, in complementariteit met Madagaskar, dat bereid is om als gastland op te treden voor een regionaal centrum voor de bundeling van informatie op maritiem gebied.

Voorts vond op 8 en 9 februari 2015 op de Seychellen een tweede ministeriële bijeenkomst over maritieme veiligheid en de veiligheid in Afrika plaats, die werd bijeengeroepen door de Commissie van de Afrikaanse Unie. De bijeenkomst vormde een vervolg op de ministeriële bijeenkomst over maritieme veiligheid en piraterij in de Hoorn van Afrika en de Golf van Guinee, die door de EU (HV/VV) op 1 april 2014 in Brussel was bijeengeroepen.

6.3.10. Tanzania

De EU en Tanzania hielden in maart 2014 een politieke dialoog uit hoofde van artikel 8 van de Overeenkomst van Cotonou. Daarbij kwamen ook de politieke en veiligheidssituatie in het Afrikaanse gebied van de Grote Meren en het inzetten van Tanzaniaanse troepen in Zuid-Sudan als onderdeel van de VN-vredesmissie ook aan bod. De minister van Buitenlandse Zaken en Internationale Samenwerking van Tanzania, Bernard Membe, nam deel aan het evenement rond maritieme veiligheid, dat op 1 april 2014 door de HV/VV in Brussel werd georganiseerd. In de marge van dit evenement ondertekenden de EU en Tanzania een overeenkomst over de voorwaarden voor overdracht van piraterijverdachten van EUNAVFOR aan Tanzania. Na dit evenement evalueerde de EU samen met het UNODC de noodzakelijke steunmaatregelen voor de justitiële keten in Tanzania, teneinde deze via het regionale programma voor maritieme veiligheid (MASE) van de EU aan te pakken. President Jakaya Kikwete nam deel aan de top EU-Afrika in Brussel in april 2014 en hield bilaterale besprekingen met de voorzitter van de Europese Commissie, José Manuel Barroso, waarbij ook regionale politieke kwesties aan bod kwamen. In november ontving de EDEO een delegatie van civiele en militaire vertegenwoordigers op hoog niveau van de Oost-Afrikaanse Gemeenschap (EAC). Bij die gelegenheid deelde de EU met de EAC haar ervaringen met het ontwikkelen van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid, een multilaterale samenwerking op het vlak van defensie. De EAC-delegatie bracht ook een bezoek aan het Europees Defensieagentschap.

Het landenkantoor van EUCAP NESTOR in Dar es Salaam bleef gedurende 2014 erg gewaardeerde activiteiten uitvoeren voor capaciteitsopbouw met de maritieme politie, de marine, civiele maritieme autoriteiten en de justitiële sector, ook in Zanzibar. De missie EUCAP NESTOR in Tanzania wordt beëindigd, zodat de focus kan worden verlegd naar Somalië.

6.3.11. Uganda

Uganda bleef ook in 2014 een invloedrijke rol spelen in de regio. Het land leverde de meeste troepen aan de missie van de Afrikaanse Unie in Somalië (AMISOM), met een contingent van ongeveer 6.800 soldaten.

Vanwege zijn rol in Somalië, bleef Uganda een doelwit van Al-Shabaab.

Uganda bleef ook een leidende rol spelen in de regionale taskforce van de Afrikaanse Unie (AURTF) die belast is met het uitschakelen van het Verzetsleger van de Heer. De AURTF stond onder het bevel van een Oegandese officier, en in 2014 namen ongeveer 1.500 Oegandese troepen deel aan de AURTF. De EU bood financiële steun aan zowel AMISOM als de AURTF.

Na het uitbreken van vijandigheden in Zuid-Sudan in december 2013 zette Uganda er troepen in. In zijn conclusies van 17 maart 2014 uitte de Raad Buitenlandse Zaken zijn bezorgdheid over interventie van buitenaf die de politieke en militaire spanningen in Zuid-Sudan zou kunnen opdrijven. De Raad herinnerde aan de toezegging van de Zuid-Soedanese partijen om de geallieerde troepen aan beide zijden te laten inrukken of geleidelijk terug te trekken en moedigde regionale leiders aan hun samenwerking voort te zetten onder auspiciën van de Intergouvernementele Ontwikkelingsautoriteit (IGAD).

Naar aanleiding van de aanneming van een wetsvoorstel tegen homoseksualiteit door het Oegandese parlement in december 2013, dat nieuwe strafbare feiten met betrekking tot seksuele geaardheid invoerde, legde de hoge vertegenwoordiger op 18 februari een verklaring af waarin zij haar ernstige bezorgdheid uit over de nakende toepassing van draconische wetgeving die homoseksualiteit strafbaar stelt, en waarin zij discriminatie op grond van seksuele geaardheid betreurt.³⁶ Nadat president Museveni op 24 februari zijn instemming gaf voor het wetsvoorstel, werd het voorstel tegen homoseksualiteit wet. De hoge vertegenwoordiger legde op 4 maart een verklaring af namens de Europese Unie, waarin de aanneming van de wet tegen homoseksualiteit wordt veroordeeld. De EU riep Uganda ertoe op, gelijkheid voor de wet en niet-discriminatie te verzekeren, in overeenstemming met zijn verplichtingen uit hoofde van het internationaal recht.³⁷ De EU hield vervolgens krachtens artikel 8 van de Overeenkomst van Cotonou een versterkte politieke dialoog met de Oegandese autoriteiten om de wet, die in augustus door het Grondwettelijk Hof nietig was verklaard, te bespreken.³⁸

³⁶ Op 16 januari heeft het Europees Parlement een resolutie goedgekeurd waarin wetten die homoseksualiteit strafbaar stellen, worden veroordeeld, en riep het president Yoweri Museveni op het wetsvoorstel niet te ondertekenen (2014/2517(RSP)).

³⁷ Op 11 mei heeft het Europees Parlement een resolutie goedgekeurd waarin de aanneming van de wet werd betreurd en werd opgeroepen tot het openen van besprekingen met Uganda uit hoofde van artikel 96 van de Overeenkomst van Cotonou (2014/2634(RSP)).

³⁸ De regering van Uganda legde op 7 juli een verklaring af om haar bedoelingen in verband met de wet te verduidelijken. Daarin werd erop gewezen dat de wet geen gevolgen zou hebben voor de activiteiten van personen of groepen en werd benadrukt dat de regering van Oeganda een gelijke behandeling van alle personen zou blijven waarborgen. Het Grondwettelijk Hof van Uganda heeft op 1 augustus de wet op procedurele gronden nietig verklaard.

6.4. Centraal-Afrika

Naast de aanhoudende bedreigingen voor de veiligheid in het gebied van de Grote Meren en de Centraal-Afrikaanse Republiek, ondervindt Centraal-Afrika moeilijkheden om stappen te zetten inzake regionale integratie en om een gestage democratische en economische ontwikkeling te bewerkstelligen. De EU is door een langetermijnpartnerschap met de regio verbonden: alles bij elkaar zullen regeringen en regionale organisaties in Centraal-Afrika, waar tien landen toe worden gerekend, in de periode 2014-2020 bijna 3 miljard euro EU-steun ontvangen. Daaronder valt steun aan regionale organisaties, zoals de Economische Gemeenschap van Centraal-Afrikaanse Staten (CEEAC) en de Internationale Conferentie over het gebied van de Grote Meren (ICGLR), die een mandaat hebben op het vlak van vrede en veiligheid. De EU zal ook zorgen voor samenhang tussen haar activiteiten in Centraal-Afrika en initiatieven zoals de strategie voor de Sahel en de strategie voor de Golf van Guinee, met name gezien de noodzaak grensoverschrijdende bedreigingen zoals maritieme piraterij en de Boko Haram-opstand aan te pakken. De economische partnerschaps-overeenkomst (EPO) tussen de EU en Centraal-Afrika werd geratificeerd door Kameroen op 22 juli 2014, en de voorlopige toepassing ervan startte op 4 augustus 2014. De onderhandelingen over een regionale, volwaardige EPO werden uitgesteld in verband met de situatie in de Centraal-Afrikaanse Republiek, en zullen naar verwachting binnenkort worden hervat.

6.4.1. Gebied van de Grote Meren en Democratische Republiek Congo (DRC)

Na de ondertekening van het kader voor vrede, veiligheid en samenwerking voor de DRC en de regio (het VVS-kader) in februari 2013, bleef de EU in het gebied van de Grote Meren een belangrijke belanghebbende, als voorvechter van de implementatie van de nationale, regionale en internationale verbintenissen van de kaderovereenkomst.

Ook in 2014 speelde de hoofdcoördinator van de EU voor het gebied van de Grote Meren, Koen Vervaeke, een actieve rol in de groep speciale gezanten voor het gebied van de Grote Meren. De EU trok in de nationale en regionale programmering van het 11e EOF aanzienlijke middelen uit voor het nakomen van de nationale en regionale verbintenissen van het VVS-kader. Commissielid Andris Piebalgs, bevoegd voor ontwikkeling, kondigde in maart 2014 tijdens een reis naar de DRC en Rwanda 620 miljoen euro nieuwe steun aan de DRC en 460 miljoen aan Rwanda aan voor de periode 2014-2020. In juli werd voor dezelfde periode een bedrag van 432 miljoen euro aan steun voor Burundi aangekondigd. Deze bedragen betekenen een aanzienlijke toename van de financiering in vergelijking met de laatste jaren.

In juli 2014 nam de Raad conclusies over de Grote Meren aan, waarin wordt bevestigd dat de EU vastbesloten is bij te dragen tot vrede, stabiliteit en ontwikkeling in de regio.

Democratische Republiek Congo (DRC)

De EU zag in 2014 nauw toe op de voorbereidingen voor de lokale verkiezingen van 2015, vanuit de overweging dat de grondwet voorschrijft dat uiterlijk eind 2016 parlements- en presidentsverkiezingen moeten worden gehouden. De EU sprak in verscheidene publieke verklaringen en demarches bij de Congolese autoriteiten haar bezorgdheid uit over het vervolgen van politieke tegenstanders en activisten in het land. Als follow-up van de parlements- en presidentsverkiezingen van 2011 zond de EU in juni 2014 een missie naar de DRC onder leiding van Europees parlements-lid Mariya Gabriel teneinde de implementatie van de aanbevelingen van de verkiezingswaarnemingsmissie te beoordelen.

In oktober 2014 kende de Conferentie van voorzitters van het Europees Parlement de Sacharovprijs toe aan dr. Denis Mukwege voor zijn strijd voor de bescherming van vrouwenrechten in de DRC. De 59 jaar oude gynaecoloog stichtte in 1998 het Panzi-ziekenhuis in Bukavu. Hij behandelt daar nog steeds slachtoffers van seksueel geweld die ernstige verwondingen hebben opgelopen.

De EU bleef met haar scala van instrumenten (GVDB-missies, het stabiliteitsinstrument en de Europese Ontwikkelingsfondsen) een sleutelspeler voor de hervorming van de veiligheidssector in de DRC. In de DRC werden twee GVDB-missies in verband met de hervorming van de veiligheidssector op touw gezet: de EUSEC RD Congo (met het oog op een legerhervorming) en de EUPOL RD Congo (met het oog op een politiehervorming). Tot 30 september 2014 (einde EUPOL RD Congo) bleef de missie de hervorming van de veiligheidssector op het gebied van ordehandhaving en de wisselwerking met het justitiesysteem ondersteunen. Op strategisch niveau bleef de missie de besluitvorming van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Veiligheid en de Congolese nationale politie met betrekking tot de politiehervorming ondersteunen, voornamelijk door de voorbereiding van het wetgevingskader en de relevante uitvoeringsdecreten, alsmede door assistentie bij de uitvoering van het actieplan voor de politie.

In coördinatie met lokale en internationale inspanningen, droeg EUPOL DRC bij tot het verbeteren van de prestaties van de politie, en wel door middel van begeleiding, monitoring en advies. EUPOL DRC ondersteunde ook de bestrijding van straffeloosheid op het gebied van de mensenrechten en seksueel geweld, en voerde haar activiteiten op het gebied van kinderbescherming op. In het kader van het EOF wordt de steun aan de politiehervorming voortgezet, met voortdurende aandacht voor publieke verantwoording en kwaliteitsvolle dienstverlening.

Voor het EUSEC is een uitfaseringstermijn voorzien. De Raad verlengde in september 2014 het mandaat van de missie EUSEC RD Congo tot juni 2015. Tot 30 juni 2015 is een krediet van 4,6 miljoen euro beschikbaar. Tevens is tot 30 juni 2016 een micromissie gepland om bepaalde kernaspecten van de legerhervorming voort te zetten met het oog op de overgang naar een volledige lokale toe-eigening. Tegelijkertijd zal de EU in de loop van 2015 via het 11e EOF steun beginnen geven aan verscheidene aspecten van een legerhervorming in de DRC.

Burundi

De EU bleef gedurende het jaar 2014 de vredesopbouw- en ontwikkelingsprocessen van Burundi steunen. De EU concentreerde zich daarbij op het ondersteunen van de inspanningen van Burundi om voor een inclusief verkiezingsproces te zorgen en een positief klimaat voor de verkiezingen van 2015 te creëren, onder meer op basis van een regelmatige politieke dialoog en met de mogelijkheid voor burgers om zich op hun fundamentele vrijheden te beroepen.

De Raad onderstreepte in zijn conclusies van juli 2014 dat de verkiezingen van 2015 in Burundi een cruciale gelegenheid zijn om de recente vooruitgang te consolideren en bij te dragen tot een sterkere toekomst.³⁹

De EU legde verklaringen af (twee ter plaatse in mei en september en twee door de woordvoerder van de HV/VV in maart en in juni). Daarin kwamen aan bod: de groeiende politieke spanning en de beperkingen van politieke en burgerrechten; de noodzaak de rechten van gevangenen te eerbiedigen, met een verwijzing naar de opsluiting van Pierre Claver Mbonimpa, en de noodzaak van een onafhankelijke rechtspraak; en de positieve stappen die in de voorbereiding van de verkiezingen zijn genomen, zoals de ondertekening van de gedragscode en de politieke dialoog in het kader van het stappenplan naar de verkiezingen van 2015.

De EU hield politieke dialoogvergaderingen (overeenkomstig artikel 8 van de Overeenkomst van Cotonou) met Burundi op 14 maart, 5 juni, 17 oktober en 9 december. Tijdens deze vergaderingen kwam de EU terug op de noodzaak vrije, eerlijke en transparante verkiezingen te houden in 2015; een open en inclusieve deelname van alle politieke partijen en actoren te bevorderen (zoals overeengekomen is in het door alle partijen ondertekende stappenplan naar de verkiezingen); politieke en burgerrechten - met name de vrijheid van meningsuiting en vereniging - te eerbiedigen en te bevorderen; een onafhankelijke justitie te garanderen en straffeloosheid te bestrijden. Ook economische en sociale ontwikkeling werd in de politieke dialoog geïntegreerd.

³⁹ Op 18 september 2014 nam het Europees Parlement een resolutie over Burundi aan, waarin de detentie van mensenrechtenverdediger Pierre Claver Mbonimpa wordt veroordeeld. Tevens verzocht het Europees Parlement de regering van Burundi dringend zijn internationale verplichtingen inzake mensenrechten na te komen en uitte het zijn bezorgdheid over straffeloosheid, willekeurige opsluiting en de sociaaleconomische situatie (2014/2833(RSP)).

De EU en Burundi hebben ook uitvoering gegeven aan wederzijdse beloftes die waren gedaan tijdens de "Conférence des partenaires du développement du Burundi" in 2012, in verband met de terugdringing van armoede, steun aan de democratie en de rechtstaat.

Rwanda

Op 7 april, twintig jaar na de start van de genocide, vertegenwoordigde SVEU voor de mensenrechten Lambrinidis de EU op de herdenkingsplechtigheden in Kigali. De HV/VV legde bij dezelfde gelegenheid een verklaring af namens de EU. Europees Commissielid Andris Piebalgs, bevoegd voor ontwikkeling, bracht in maart een bezoek aan Rwanda.

De Raad was in zijn conclusies van juli 2014 ingenomen met de vorderingen die Rwanda heeft gemaakt met een aantal structurele hervormingen, vooral economische, en zich bewust van wat er de afgelopen 20 jaar, sinds de genocide van 1994, op het gebied van verzoening is bereikt. De EU bleef echter bezorgd over de beperkingen die aan politieke partijen worden opgelegd, onder meer de inperking van de politieke ruimte, en over berichten van verdwijningen en acties gericht tegen mensenrechtenverdedigers en het maatschappelijk middenveld. De EU moedigde Rwanda ertoe aan consequent werk te maken van zijn streven naar democratisering, de politieke ruimte verder open te stellen, het onafhankelijk maatschappelijk middenveld, en in het bijzonder mensenrechtenverdedigers, meer bewegingsvrijheid te geven, en het maatschappelijk middenveld en alle burgers een grotere vrijheid van meningsuiting te geven, met als doel een grotere democratische participatie te bevorderen.

In december hield de EU (het delegatiehoofd en de plaatselijke EU-missiehoofden) een politieke dialoog met Rwanda (artikel 8), opnieuw gericht op de vermeende mensenrechtenschendingen en de krimpende politieke ruimte, alsmede op kwesties van regionale stabiliteit.

De EU en haar lidstaten ontmoetten in Rwanda vertegenwoordigers van zowel regeringscoalitie- als oppositiepartijen. De EU bekeek onder andere met welke moeilijkheden politieke partijen die zich wilden registreren werden geconfronteerd. Om een grotere vrijheid van meningsuiting en onafhankelijke media te bewerkstelligen, hebben de EU en haar lidstaten zich ook geschaard achter het oprichten van een zelfregulerend media-orgaan, de Rwanda Media Commission.

De EU en haar lidstaten bleven hervormingen van de rechtspraak en ook spraakmakende rechtsprocedures volgen, zoals die tegen Kizito Mihigo, generaal buiten dienst Frank Rusagara, kolonel Tom Byabagamba en Joel Mutabazi.

6.4.2. Centraal-Afrikaanse Republiek (CAR)

In 2014 bleef de EU zich samen met internationale partners inzetten om de stabiliteit in het land te doen terugkeren en om de door de regio en de internationale partners gesteunde politieke transitie te begeleiden, met het oog op een duurzame uitweg uit de crisis. De EU organiseerde in de marge van de top EU-Afrika van 2 april een minitop over de CAR, met deelnemers van hoog niveau zoals de SGVN, Ban Ki-moon.

Als onderdeel van haar brede reactie op de crisis in de CAR wendde de EU alle haar ter beschikking staande instrumenten aan; er werd ook een militaire GVDB-missie uitgevoerd. De Raad gaf op 1 april 2014 het startsein voor operatie EUFOR RCA ter ondersteuning van de internationale inspanningen in Bangui om een veilig klimaat te creëren en de meest bedreigde bevolkingsgroepen te beschermen. Het mandaat van deze overgangsoperatie werd door de Raad verlengd tot 15 maart 2015 om een vreedzame overdracht te garanderen aan de geïntegreerde multidimensionale stabilisatiemissie van de Verenigde Naties, die naar verwacht in april zijn volledige operationele capaciteit te bereiken.

De EU heeft specifieke aandacht besteed aan de absolute noodzaak de straffeloosheid te bestrijden en de rechtsstaat te herbevestigen. Gezien de hardnekkigheid van de spanningen tussen de gemeenschappen en de complete verbrokkeling van het sociale weefsel steunt de EU ook initiatieven, vaak in samenwerking met de overgangsautoriteiten, om de dialoog, de de-escalatie van de spanningen en de opbouw van vertrouwen tussen de gemeenschappen te bevorderen. De EU moedigt daarnaast initiatieven tot politieke dialoog aan die tot een duurzame oplossing van de crisis in de CAR kunnen bijdragen. De EU lanceerde op 15 juli 2014 ook haar eerste multidonor-trustfonds voor ontwikkeling ter ondersteuning van de CAR, dat tot doel heeft de overgang van noodhulp naar langeretermijnontwikkelingsbijstand te faciliteren. Eind 2014 ontving het 'Fonds Bekou', zoals de naam van het trustfonds luidt, 50 miljoen euro van het Europees Ontwikkelingsfonds, Frankrijk, Duitsland en Nederland.

Commissielid Andris Piebalgs bracht in maart 2014 een bezoek aan de CAR. Commissielid Kristalina Georgieva reisde twee keer naar de CAR en naar de aangrenzende landen (Kameroen, Tsjaad) om de regionale gevolgen van de crisis aan te pakken.

De Raad bevestigde in november 2014 ook dat een eventuele nadere rol van de EU in de hervorming van de veiligheidssector, in steun van de VN-inspanningen en naast lokale betrokkenheid, een meerwaarde zou hebben, en keurde een ontwerp van crisisbeheersing voor een lichte militaire GVDB-adviesmissie goed. De Raad nam op 15 december 2014 ook conclusies aan over de CAR waarin duidelijke boodschappen van steun aan de huidige overgangsregering en zijn vorderingen werden overgebracht.

De EU en haar lidstaten voerden hun humanitaire steun voor de CAR in 2014 fors op, en werkten nauw samen met de VN en andere instanties om zo veel mogelijk steun ter plekke te bieden. Commissielid Kristalina Georgieva en VN-ondersecretaris-generaal Valerie Amos organiseerden op 20 januari in Brussel een ministeriële vergadering over de humanitaire situatie in de CAR. Tijdens die vergadering werd 366 miljoen euro toegezegd voor levensreddende interventies en korte- en middellangetermijnbijstand.

6.5. Zuidelijk Afrika

De jaarlijkse vergadering van hoge ambtenaren (SOM) van de politieke dialoog tussen de EU en de SADC vond plaats in Brussel op 16 juni 2014, voor een bespreking van de samenwerking en een stappenplan voor de ministeriële vergadering van de politieke dialoog in 2015. De partijen besloten samen mogelijke uitdagingen voor de vrede, de veiligheid en de ontwikkeling in de regio (bv. verkiezingsprocessen, maritieme veiligheid, migratie, klimaatverandering, energie en regionale economische integratie) het hoofd te bieden.

Op 15 juli 2014 rondten de Europese Commissie en de EPO-groep van de SADC de onderhandelingen over de economische partnerschapsovereenkomst (EPO) af en parafeerden de hoofdonderhandelaars de tekst. Dat was een gunstige ontwikkeling, temeer omdat op die manier een verstoring van de handel kon worden vermeden voor Botswana, Namibië en Swaziland, die op het punt stonden om de rechtenvrije en quotavrije toegang tot de EU-markt te verliezen. De overeenkomst heeft betrekking op de handel in goederen en bevat een substantieel hoofdstuk over duurzame ontwikkeling, rendez-vousclausules over diensten en investeringen, en een alomvattend hoofdstuk inzake geografische aanduidingen.

6.5.1. Angola

De eerste ministeriële politieke dialoog in het kader van de EU-Angola Joint Way Forward (JWF) vond op 17 oktober 2014 in Brussel plaats. Angola werd kort voor de ministeriële vergadering verkozen tot niet-permanent lid van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (VNVR), en dat maakt het land een waardevolle partner om mondiale vraagstukken mee te bespreken, met name vrede en veiligheid in de regio. Angola nam vanaf januari 2014 het voorzitterschap van de Internationale Conferentie van het gebied van de Grote Meren (ICGLR) en het vicevoorzitterschap van het Kimberleyproces op zich.

De EU bleef ook aandacht besteden en steun verlenen aan de vooruitgang van Angola in het kader van de universele periodieke doorlichting (UPR) van de Verenigde Naties in 2014. Vrijheid van meningsuiting, vrijheid van vereniging, geweld tegen vrouwen en kinderen, en de verbetering van het gerechtelijk apparaat vormden de kern van de aanbevelingen. Angola werd verzocht zijn nationale wetgeving met het Statuut van Rome van het Internationaal Strafhof (ICC) in overeenstemming te brengen, teneinde het te bekrachtigen.

6.5.2. Namibië

De sluiting van de onderhandelingen, in juli 2014, over de alomvattende economische partnerschapsovereenkomst (EPO) met diverse landen van de Ontwikkelingsgemeenschap van zuidelijk Afrika (SADC) stond centraal in de betrekkingen van de EU met Namibië. De overeenkomst heeft bijgedragen tot een verdere verbetering van de reeds goede betrekkingen tussen de EU en Namibië. In de verkiezingen van 28 november 2014 werd het zittende leiderschap ruim bevestigd: Hage Geingob werd tot president verkozen met 87 % van de stemmen en de SWAPO-partij behaalde de overwinning met 80 % van de stemmen.

6.5.3. Botswana

Botswana maakt deel uit van de in juli 2014 gesloten EPO met de SADC-landen. De dialoog van de EU met Botswana is op veel vlakken een model voor het partnerschap tussen de EU en Afrika. Het leiderschap van president Ian Khama werd in de verkiezingen van 24 oktober bevestigd, maar de regerende Botswana Democratic Party won voor de eerste keer met minder dan 50 % van de stemmen (47,6 %). Oppositiepartij Umbrella for Democratic Change behaalde 30 % van de stemmen.

6.5.4. Zambia

De EU en Zambia hielden in het kader van artikel 8 van de Overeenkomst van Cotonou in maart 2014 een politieke dialoog, die werd bijgewoond door een aantal bepalende ministers van Justitie en Buitenlandse Zaken en verscheidene viceministers. Er kwamen gevoelige kwesties aan bod, zoals de moeilijkheden rond de toepassing van de ngo-wet en publieke campagnes tegen LGBTI. Begin april nam de president van Zambia, Michael Sata, deel aan de top EU-Afrika in Brussel, waar hij een bilaterale ontmoeting had met Commissievoorzitter Barroso en waar de EU haar waardering voor de politieke stabiliteit in Zambia en interesse in het maken van investeringen toonde⁴⁰.

⁴⁰ Na het overlijden van president Sata in oktober hield Zambia op 20 januari 2015 tussentijdse verkiezingen. De resterende ambtstermijn van de nieuwe president (Edgar Lungu) loopt tot het derde kwartaal van 2016.

6.5.5. Zimbabwe

De Raad evalueerde en wijzigde Besluit 2011/101/GBVB in februari, waarbij de overblijvende in het kader van het GBVB getroffen beperkende maatregelen tegen Zimbabwe, met uitzondering van het wapenembargo en de maatregelen ten aanzien van twee personen en één entiteit, werden opgeschort. Ook werd de geldigheidsduur van Besluit 2012/96/EU verlengd tot 1/11/2014, wanneer de krachtens de Overeenkomst van Cotonou genomen passende maatregelen aflopen. De HV/VV wees er in een bij die gelegenheid afgelegde verklaring op dat dit een stap vooruit betekende in de betrekkingen tussen de EU en Zimbabwe, maar herinnerde eraan dat op een aantal vlakken vorderingen moeten worden gemaakt. Daarnaast hebben die besluiten vooruitgang in de programmering van het 11e EOF mogelijk gemaakt.

6.5.6. Zuid-Afrika

Gezien de concentratie van politieke en verkiezingsactiviteiten in 2014, zowel in Zuid-Afrika (algemene verkiezingen) als in de EU (EP-verkiezingen en aanwijzing van een nieuw EU-leiderschap), kwamen beide partijen overeen hun zevende jaarlijkse top uit te stellen.

Desondanks werden de intensieve diplomatieke contacten voortgezet en dat mondde uit in de vergadering van de HV/VV met de Zuid-Afrikaanse minister van Internationale Betrekkingen en Samenwerking, Maite Nkoana Mashabane, in de marge van de top EU-Afrika in april.

In november vond in Brussel ook een week lang overleg op het niveau van hoge ambtenaren plaats. In die week viel ook het zesde forum voor politieke en veiligheidsdialoog (PSDF) EU-Zuid-Afrika, waarin diverse Afrikaanse en internationale vraagstukken van gemeenschappelijk belang zijn besproken. Het PSDF werd voorafgegaan door de eerste bijeenkomst van de maritieme sub-commissie EU-Zuid-Afrika, waar verschillende samenwerkingsmethoden aan bod zijn gekomen en van gedachten werd gewisseld over de respectieve strategieën voor maritieme veiligheid.

De 14e Gezamenlijke Samenwerkingsraad in november bood een gelegenheid aan de 18 formele en informele sectorale dialogen en vergaderingen om over hun jaarlijkse activiteiten verslag te doen en hun toekomstige prioriteiten uiteen te zetten.

Daarnaast vond de tweede formele mensenrechtendialoog plaats. Op deze tweede vergadering konden de EU en Zuid-Afrika kwesties van gemeenschappelijk belang en wederzijdse bezorgdheid bespreken, waaronder samenwerking op multilaterale fora alsmede binnenlandse kwesties. In de marge van de vergadering werd een seminar van het maatschappelijk middenveld gehouden, waaraan rond de twintig organisaties van de EU en Zuid-Afrika deelnamen.

Het intensieve overleg over binnenlandse en internationale uitdagingen en over de gemaakte vorderingen in een groot aantal kwesties op het gebied van politiek, veiligheid, ontwikkelings-samenwerking en mensenrechten hebben het strategisch partnerschap een nieuw elan gegeven.

In de loop van 2014 vond er een uitgebreide dialoog over handel en investeringen plaats, waarbij de EPO, wijvingen in het handelsverkeer en het investeringsklimaat in Zuid-Afrika aan bod kwamen.

6.5.7. Swaziland

Swaziland maakt deel uit van de EPO, waarover in juli 2014 de onderhandelingen met SADC-landen zijn afgesloten. Die verzekert de rechtenvrije uitvoer van suiker naar de EU.

De opkomst voor de politieke dialoog EU-Swaziland toonde aan dat beide partijen stelselmatiger en intenser met elkaar in contact willen treden. Er vond een openhartig debat plaats over gevoelige kwesties, zoals het verkiezingsproces en de politieke partijen, mensenrechten, corruptiebestrijding, de doodstraf, de rechtsstaat, de persvrijheid, de vrijheid van meningsuiting en de gender-problematiek.

6.5.8. Lesotho

Lesotho - over het algemeen een relatief stabiel land - maakte in 2014 een periode van aanzienlijke politieke beroering door. Een poging tot staatsgreep op 30 augustus 2014 leidde tot ernstige instabiliteit op politiek en veiligheidsvlak, en eerste minister Thomas Thabane ontvluchtte tijdelijk het land.

De EU volgt de verslechtering van de politieke en veiligheidssituatie in Lesotho van nabij en onderhoudt nauwe contacten met belangrijke actoren in het land en de in de SADC-regio.

De EU steunt de inspanningen van de bemiddelaar van de SADC om een uitweg uit de crisis te vinden en treedt in nauw overleg om te bepalen hoe de SADC-bemiddelaar en de waarnemingsmissie het best verder kunnen worden gesteund, met name in de context van de nieuwe op 28 februari 2015 geplande verkiezingen.

Europees Commissielid Neven Mimica, bevoegd voor ontwikkeling, had op 3 november 2014 een ontmoeting met een delegatie op hoog niveau en bevestigde dat de EU bereid blijft steun te bieden aan de regeringsinspanningen om de armoede terug te dringen, economische ontwikkeling mogelijk te maken en het respect voor de democratie, de rechtstaat en de mensenrechtenbeginselen te bevorderen.

6.5.9. Mozambique

Op 15 oktober werden zoals gepland algemene verkiezingen (parlementaire, presidentiële en provinciale) gehouden. De EU, die transparantie en inclusiviteit aanbeval en tegelijk aandrang op vreedzame verkiezingen, volgde het hele verkiezingsproces nauwlettend.

Er werd ook een EU-verkiezingswaarnemingsmissie afgevaardigd. De EU prees op 17 oktober het gedisciplineerde proces, maar wees op een reeks tekortkomingen en incidenten, in lijn met de voorlopige beoordeling van de EU-verkiezingswaarnemingsmissie.

In bepaalde delen van het land ging aan de verkiezingen toenemend politiek geweld vooraf. In deze context mondden een reeks onderhandelingsrondes tussen de regering en de voornaamste oppositiepartij, Renamo, uit in een verandering van de kieswet met wederzijdse instemming en de ondertekening van een "memorandum van overeenstemming" met het oog op het heropnemen van de Renamo-milities in de veiligheidssector en het verder openstellen van het politiek stelsel in het land.

De EU en de internationale gemeenschap hebben aangemaand tot deze dialoog, het einde van het politiek geweld en de uitvoering van de bereikte overeenkomsten.

6.5.10. Malawi

De EU hechtte veel belang aan de drievoudige (presidentiële, parlementaire en lokale) verkiezingen in Malawi in mei. Ze voerde haar steun aan het verkiezingsproces op en vaardigde een verkiezingswaarnemingsmissie af. Commissielid Andris Piebalgs, bevoegd voor ontwikkeling, ontmoette president Peter Mutharika in september in de marge van de AVVN in New York, en minister van Financiën Goodall Edward Gondwe in oktober op de jaarlijkse vergadering van het IMF/de WB in Washington, waar de situatie van het beheer van de overheidsfinanciën is besproken. Malawi werd door de EU uitgekozen als pilotland voor de EU-Agenda voor maatregelen ter ondersteuning van democratie, met het doel de samenhang tussen de EU-instrumenten en de activiteiten van EU-lidstaten te vergroten, alsmede beter inzicht te krijgen in de lokale context door een versterkt partnerschap met alle belanghebbenden, waaronder de regering en het maatschappelijk middenveld.

7. De Amerika's

7.1. Verenigde Staten en Canada

7.1.1. Verenigde Staten

De EU en de VS behielden tijdens 2014 een nauwe en doeltreffende band, getuige de top EU-VS in Brussel op 26 maart. De onderhandelingen over het trans-Atlantisch partnerschap voor handel en investeringen waren een politieke prioriteit en stonden centraal in de betrekkingen tussen de EU en de VS, met ruimere, verder dan handel en investeringen reikende strategische implicaties.

In de EU-VS-betrekkingen bleef aandacht uitgaan naar kwesties in verband met gegevensbescherming, met name naar de pogingen om voor het verkeer van persoonsgegevens van de EU naar bedrijven in de VS de veiligheidsregeling te versterken, alsmede naar de onderhandelingen over een raamovereenkomst betreffende de uitwisseling van persoonsgegevens in het kader van politieke en justitiële samenwerking in strafzaken. De regering van de VS onderkende dat het recht op het aanwenden van rechtsmiddelen in geval van een onjuiste behandeling van gegevens naar EU-burgers moet worden uitgebreid en beloofde wetgeving in die zin na te streven.

De effectieve en productieve banden van de HV/VV met de VS-minister van Buitenlandse Zaken, John Kerry, leidden tot nauwe en intensieve samenwerking in een hele reeks vraagstukken van buitenlands en veiligheidsbeleid. De EU en de VS bleven hun sancties en diplomatieke druk nauw coördineren om Rusland ertoe te bewegen het wapenstilstandsakkoord van Minsk te sluiten en als reactie op de illegale inlijving van de Krim. Wat de bijstand aan Oekraïne betreft, werkten zij ook samen met internationale financiële instellingen. De EU en de VS voerden hun inspanningen op om ISIL/Da'esh te verdrijven, waarbij afzonderlijke lidstaten aan de door de VS geleide mondiale coalitie deelnamen, en om het probleem van de buitenlandse strijders aan te pakken. De twee partners staken ook energie in het stabiliseren van de Westelijke Balkan en in de gesprekken met Iran.

Op 2 april en 3 december vonden bijeenkomsten van de Energieraad EU-VS plaats die grotendeels gericht waren op de energiesituatie in Oekraïne en het ruimere vraagstuk van de energiezekerheid in Europa, alsmede op het coördineren van maatregelen met betrekking tot klimaatverandering, waaronder de voorbereidingen op de UNFCCC-Conferentie van de Partijen in Parijs in december 2015.

De VS werkten op het vlak van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid (GVDB) met de EU samen door personeel voor de missies EUSEC RD Congo en EULEX Kosovo af te vaardigen en door in andere operaties assistentie te verlenen. Hoewel de VS niet ingingen op de uitnodiging bij te dragen aan EUAM Oekraïne, zegden ze toe de samenwerking inzake de hervorming van de Oekraïense veiligheidssector te versterken. Het GVDB-symposium van 6 mei in Washington bood de gelegenheid voor belangrijke bilaterale besprekingen over kwesties van wederzijds belang, met name in verband met de steun aan vredeshandhaving in Afrika. De VS werkten tijdens het voorzitterschap dit jaar van de multilaterale Contactgroep piraterij voor de kust van Somalië nauw samen met de EU. Voorts zette de Militaire Staf van de EU de gesprekken met het Europees commando van de VS over "administratieve regelingen" ter versterking van de samenwerking voort. De EU en de VS werkten nauw samen in de bijstand aan de door het ebolavirus getroffen West-Afrikaanse landen.

De VS zetten zich binnen het nieuwe kader van regelmatige tripartiete bijeenkomsten met de Commissie en de betrokken lidstaten constructief in om tot een volledige wederkerigheid op visumgebied te komen. Er is tot dusver evenwel geen wezenlijke vooruitgang geboekt.

De EU en de VS werkten doeltreffend samen op het gebied van non-proliferatie, wapenbeheersing en ontwapening. Gezamenlijke bewustmakingsinspanningen, alsook de voorbereidingen van de in 2015 te houden toetsingsconferentie van het Non-proliferatieverdrag (NPV), zorgden opnieuw voor internationale steuntoezeggingen voor de internationale Gedragscode voor activiteiten in de kosmische ruimte.

De VS zijn voor de EU een belangrijke partner in de Arctische Raad, en bekleden het voorzitterschap van de Arctische Raad voor de periode 2015-2017.

7.1.2. Canada

De betrekkingen tussen de EU en Canada werden in 2014 bevorderd door het afronden van twee onderhandelingen - over de overeenkomst inzake een strategisch partnerschap (SPA) en over de brede economische en handelsovereenkomst - op de top EU-Canada in Ottawa op 26 september, de eerste sinds 2010. Tijdens de top werd bevestigd dat wordt gestreefd naar een zo spoedig mogelijk visumvrij verkeer tussen onze landen voor alle burgers van Canada en de EU, zodat zij ten volle kunnen profiteren van de nieuwe handels- en economische mogelijkheden die tussen Canada en de EU worden gecreëerd. De EU behield in 2014 een uitgebreid programma van politieke dialoog met Canada. Samenwerking op het gebied van energie en klimaat is een belangrijk onderdeel van de trans-Atlantische betrekkingen. Als resultaat van de top EU-Canada in 2014 besloten de partijen hun bilaterale dialoog over energie te reactiveren.

De EU en Canada organiseerden op 8 mei in Ottawa het tweede jaarlijks symposium over het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid (GVDB).

Canada draagt regelmatig bij tot de GVDB-missies van de EU en neemt thans deel aan twee missies: de politiemissie van de EU in de Palestijnse gebieden (EUPOL COPPS) en de EU-rechtsstaatmissie (EULEX) in Kosovo. Canada werd gezien zijn bezorgdheid over de situatie in Oekraïne verzocht ook bij te dragen tot de adviesmissie van de Europese Unie voor de hervorming van de civiele veiligheidssector (EUAM) in Oekraïne. Canada droeg ook financieel bij aan de EU-opleidingsmissie (EUTM) in Mali. Er werd nauw samengewerkt met betrekking tot vraagstukken zoals sancties tegen Iran en Syrië. Canada nam, ook in 2014, aan de EU-verkiezingswaarnemingsmissie in Egypte deel.

Canada is voor de EU een belangrijke partner in de Arctische Raad, en bekleedt het voorzitterschap van de Arctische Raad voor de periode 2013-2015.

7.2. Latijns-Amerika en het Caribisch gebied

7.2.1. Biregionale betrekkingen

In 2014 begonnen de voorbereidingen voor de volgende top van de staatshoofden en regeringsleiders van de EU en de Gemeenschap van Latijns-Amerikaanse en Caribische landen (Celac), die op 10 en 11 juni 2015 voor het eerst in Brussel is gehouden. Het algemene thema voor de top was: "Vorm geven aan onze gemeenschappelijke toekomst: werken aan welvarende, hechte en duurzame samenlevingen voor onze burgers". Dit was de tweede top met Celac als zodanig, een entiteit die alle 33 landen in Latijns-Amerika en het Caribisch gebied omvat, maar de achtste top van de EU met de regio sinds de lancering van het strategisch biregionaal partnerschap in 1999. In de aanloop naar de top vonden verscheidene voorbereidende thematische evenementen op hoog niveau plaats, betreffende biregionale samenwerking inzake onder andere het maatschappelijk middenveld, universiteiten, bedrijven of parlementaire zaken door de Euro-Latijns-Amerikaanse Parlementaire Vergadering.

Wat de uitvoering van het actieplan EU-Celac betreft, vonden er verscheidene biregionale vergaderingen op hoog niveau plaats op beleidsterreinen zoals wetenschap en technologie, (april, San José - Costa Rica), het wereldwijde drugsprobleem (juni, Athene), maatschappelijk verantwoord ondernemen (september, Brussel en november, San José - Costa Rica) en migratie (november, Brussel). Na het mandaat van de vorige top in Santiago werkten zowel de EU als Celac aan de toetsing van het actieplan EU-Celac en de eventuele uitbreiding ervan.

De Stichting Europese Unie-Latijns-Amerika en het Caribisch gebied (de EU-LAC-stichting), met zetel te Hamburg, bleef het biregionaal partnerschap EU-Celac overeenkomstig haar doelstellingen bijstaan met activiteiten.

7.2.2. Subregionale betrekkingen

Mercosur

De onderhandelingen met Mercosur over een associatieovereenkomst leidden ook in 2014 tot een uitwisseling van voorstellen over goederen, diensten en investeringen, en overheidsaanbestedingen. De staatshoofden van Mercosur kondigden op de Mercosurtop in Caracas in juli 2014 aan dat ze een akkoord over het voorstel van Mercosur hadden bereikt, en verzochten de EU de lidstaten te raadplegen en de laatste hand te leggen aan het voorstel van de EU met het oog op een uitwisseling van de voorstellen. De EU vroeg meer informatie over het voorstel van Mercosur en zette intussen de werkzaamheden om het EU-voorstel af te ronden voort, met het oog op verdere besprekingen begin 2015.

Midden-Amerika

De betrekkingen tussen Midden-Amerika en de EU werden in 2014 aanzienlijk versterkt door drie belangrijke ontwikkelingen: de inwerkingtreding van de Overeenkomst inzake politieke dialoog en samenwerking in mei, de eerste vergadering van de associatieraad EU/Midden-Amerika in juni, en de goedkeuring door de Raad van de EU-strategie voor burgerveiligheid in Midden-Amerika en het Caribisch gebied in juli. De EU en Midden-Amerika hielden krachtens de Overeenkomst inzake politieke dialoog en samenwerking op 17 oktober in Tegucigalpa de eerste vergadering van het Gemengd Comité, waaraan alle leden van het Centraal-Amerikaans Integratiesysteem (SICA) hebben deelgenomen.

EU-Caribisch gebied

De betrekkingen tussen de EU en het Caribisch gebied bleven uitbreiding nemen, voortbouwend op de politieke dialoog op hoog niveau in 2013 tussen de Europese Unie en het Forum van de Caribische groep van de landen van Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan (Cariforum) en in het kader van het in 2012 goedgekeurde strategisch partnerschap van de EU en het Caribisch gebied. Bij de gemeenschappelijke politieke prioriteiten op regionaal niveau waar de werkzaamheden zich tijdens 2014 op richtten, waren onder meer regionale integratie, de heropbouw van Haïti, klimaatverandering, misdaad en veiligheid en een gemeenschappelijk optreden in multilaterale fora. Daarnaast hield de EU met een aantal Caribische landen een politieke dialoog overeenkomstig artikel 8 van de Overeenkomst van Cotonou, onder andere met landen die nog nooit een dergelijke vergadering hadden gehad. Sommige landen, bijvoorbeeld Haïti, bevonden zich in bijzonder moeilijke omstandigheden. Ook met Jamaica, de Bahama's, Belize, Guyana en de Dominicaanse Republiek werden dialogen krachtens artikel 8 gehouden, wat nauwere bilaterale betrekkingen, maar ook meer samenwerking op het vlak van globale GBVB-vraagstukken mogelijk maakt. De uitvoering, door beide partijen, van de EPO tussen de EU en het Cariforum is goed gevorderd. Het Gemengd Comité voor handel en ontwikkeling, bestaande uit hoge ambtenaren, hield zijn vierde vergadering (18 en 19 november 2014), maakte de balans op van de ontwikkelingen en evalueerde de vorderingen bij de uitvoering van de EPO. Het Gemengd Raadgevend Comité, waarin vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld zitting hebben, werd opgericht en hield zijn eerste vergadering op 13 en 14 november 2014.

7.2.3. Bilaterale betrekkingen

Brazilië

Politieke transitie, voornamelijk de algemene verkiezingen van oktober in Brazilië, overheersten de betrekkingen tussen de EU en Brazilië. In de EU werd in februari de zevende top EU-Brazilië gehouden; deze bood de gelegenheid tot een goede gedachtewisseling over de stand van zaken in het strategisch partnerschap (handel en investeringen, Mercosur-onderhandelingen, samenwerking van het midden- en kleinbedrijf, wetenschap en technologie). De vierde dialoog op hoog niveau inzake mensenrechten tussen de EU en Brazilië in april in Brasilia werd gezamenlijk voorgezeten door de speciale EU-vertegenwoordiger voor de mensenrechten, Stavros Lambrinidis, en de Braziliaanse minister van Mensenrechten, Ideli Salvatti. In juli had Commissievoorzitter José Manuel Barroso in Brasilia een ontmoeting met president Dilma Rousseff. Vanwege de Braziliaanse presidents-, parlements- en gouverneursverkiezingen werd een aantal dialogen tussen de EU en Brazilië (internationale vrede en veiligheid, VN-aangelegenheden, drugs, non-proliferatie en ontwapening) uitgesteld tot 2015.

Mexico

De EU zette zich in om de banden met Mexico aan te halen, met name vanwege de groeiende rol van dat land als globale speler op het internationale toneel. In Brussel vond op 27 januari de eerste politieke dialoog op hoog niveau tussen de EU en Mexico plaats. De speciale EU-vertegenwoordiger voor de mensenrechten, Stavros Lambrinidis, zat op 18 maart in Brussel de vierde dialoog inzake mensenrechten op hoog niveau tussen de EU en Mexico voor.⁴¹

⁴¹ Het Europees Parlement heeft op 23 oktober na een spoeddebat een resolutie aangenomen waarin het zijn bezorgdheid uitte over de verdwijning van 43 studenten in Mexico en verzocht om meer EU-steun op het gebied van de versterking van staatsinstellingen en de mensenrechten.

Mexico deed in september de belangrijke aankondiging dat het opnieuw zou bijdragen aan VN-vredeshandhavingsoperaties. Een eventuele samenwerking met EU-missies wordt bekeken.

Tijdens 2014 werd het debat voortgezet over een mogelijk antwoord van de EU op de in 2012 door Mexico aangenomen wetgeving die luchtvaartmaatschappijen ertoe verplicht, op straffe van aanzienlijke boetes, passagiersinformatie (PNR-gegevens) door te geven.

Tegelijk heeft een gezamenlijke werkgroep EU-Mexico een gezamenlijke visie over een mogelijke alomvattende modernisering van de algemene overeenkomst tussen de EU en Mexico in haar drie pijlers (politieke dialoog, samenwerking, handel) opgesteld, naar aanleiding van de tijdens de top EU-Celac in januari 2013 in Santiago genomen beslissingen.

Cuba

De Raad keurde op 10 februari 2014 de onderhandelingsrichtsnoeren voor een Overeenkomst inzake politieke dialoog en samenwerking tussen de EU en Cuba goed. De onderhandelingen werden opgestart in Havana op 29/30 april, en een tweede ronde van gesprekken werd gehouden in Brussel op 27/28 augustus. Beide partijen kwamen tot overeenstemming over de modaliteiten en een plan over de verder te ondernemen stappen, en voerden de eerste gesprekken over de belangrijkste hoofdstukken van de overeenkomst betreffende politieke dialoog, samenwerking en handel. Mensenrechtenvraagstukken blijven centraal staan in de betrekkingen van de EU met Cuba, en zijn zowel te Brussel als in Havana bij de Cubaanse autoriteiten aan de orde gesteld. De EU was verheugd over de in december door president Barack Obama aangekondigde kentering in het VS-beleid omtrent Cuba.

Haïti / Dominicaanse Republiek

De EU is nauw betrokken bij de steun aan de binationale dialoog tussen Haïti en de Dominicaanse Republiek. De voorzitter van de Europese Raad, Herman Van Rompuy, bracht in juli 2014 een bezoek aan zowel Haïti als de Dominicaanse Republiek en zat daar een tripartiete vergadering voor met president Danilo Medina van de Dominicaanse Republiek en president Michel Martelly van Haïti. De vergadering bood de EU de gelegenheid om de dialoog en de binationale samenwerking verder te faciliteren, en positieve maatregelen te bevorderen om de ergernissen tussen de twee landen, zoals het vraagstuk van de Dominicaanse burgers van Haïtiaanse afkomst, weg te nemen. Daartoe financiert de EU verscheidene steunprogramma's.

Argentinië

Ondanks gemeenschappelijke waarden en economische belangen en een over het algemeen goede samenwerking in multilaterale fora, bereikten de bilaterale betrekkingen met Argentinië niet hun volledige potentieel. Vicevoorzitter Antonio Tajani bracht in juni 2014 een bezoek aan Buenos Aires voor een 'missie voor groei'.

Paraguay

Het bezoek van vicevoorzitter Antonio Tajani aan Paraguay in juni 2014 bood een gelegenheid voor een gesprek over industriële samenwerking en de bevordering van investeringen, en leidde in november tot het eerste investeerdersforum EU-Paraguay. In november vond in Brussel het halfjaarlijkse gemengd samenwerkingscomité EU-Paraguay plaats, waar de uitbreiding van de samenwerking naar nieuwe beleidsdomeinen, zoals mensenrechten, de strijd tegen drugs en klimaatverandering, is besproken. De EU keurde het bilaterale programma voor ontwikkelings-samenwerking 2014-2020 voor Paraguay goed. Het zal een specifiek onderdeel bevatten voor democratie, participatie en het versterken van de instellingen, met name de implementatie van de aanbevelingen van de EU-verkiezingswaarnemingsmissie van 2013.

Uruguay

Tijdens het halfjaarlijkse gemengd comité EU-Uruguay, in juni 2014 in Montevideo, gaven de EU en Uruguay opnieuw hun gezamenlijke belangstelling te kennen voor een dialoog en samenwerking met betrekking tot mondiale vraagstukken op gebieden zoals de mensenrechten, klimaatverandering, de millenniumdoelstellingen voor ontwikkeling en internationale vredeshandhaving. De deelname van Uruguay aan verscheidene VN-vredeshandhavingsmissies toont zijn - door de EU gedeelde - gehechtheid aan de beginselen van het VN-Handvest. In dit verband bekeken de beide partijen ook dit jaar hoe de samenwerking op het gebied van internationale veiligheid en defensie nog meer kan worden geïntensiveerd.

Venezuela

Na de betwiste presidentsverkiezingen van 2013 in Venezuela braken begin 2014 straatprotesten uit, en enkele maanden lang vonden gewelddadige confrontaties tussen de demonstranten en de ordediensten plaats. De EU drukte in een reeks verklaringen haar bezorgdheid over de opsluiting van politieke figuren en studenten uit; beklemtoonde dat het belangrijk is de mensenrechten en de vrijheid van meningsuiting in alle omstandigheden te eerbiedigen; en riep gezien de aanhoudende polarisering in het land op tot hernieuwde regionale pogingen om een dialoog tussen alle partijen te faciliteren. De EU blijft de ontwikkelingen in het land van nabij volgen en blijft nauwlettend toezien op de zaken van de opgesloten oppositieleiders en studenten, onder meer door de hoorzittingen van Leopoldo Lopez en rechter María Lourdes Afiuni.

Colombia

De EU bleef de vredesonderhandelingen in Havana tussen de regering van Colombia en de FARC van nabij volgen. Om de steun van de EU voor de vrede opnieuw te benadrukken, legde de woordvoerder van de HV/VV vijf verklaringen af ter gelegenheid van belangrijke ontwikkelingen in het vredesproces. Het geslaagde bezoek van president Juan Manuel Santos aan de EU-instellingen - nadat voorzitter Herman Van Rompuy de installatieplechtigheid van de heer Santos na zijn herverkiezing had bijgewoond – getuigde van het belang dat Colombia aan de aanhoudende steun van de EU aan de onderhandelingen in Havana hecht. De politieke betrekkingen met Colombia werden uitgebreid naar nieuwe beleidsdomeinen, waaronder crisisbeheersing, met de ondertekening in augustus van een kaderdeelnamedovereenkomst die de deelname van Colombia aan door de EU geleide operaties zal faciliteren; een eerste concrete voorbeeld zou de deelname van Colombia aan de operatie EUNAVFOR Atalanta moeten worden. De EU en Colombia hielden in oktober in Bogota politieke gesprekken op hoog niveau, zoals de jaarlijkse dialoog over de mensenrechten, waar met name kwesties in verband met de teruggave van grond aan bod kwamen.

Ecuador

In 2014 werden de onderhandelingen over de toetreding van Ecuador tot de multilaterale handelsovereenkomst die al met Colombia en Peru was gesloten, afgerond. De overeenkomst werd in december geparafeerd. Van de overeenkomst worden niet alleen economische baten verwacht: ze zou de bilaterale betrekkingen ook naar een hoger niveau moeten tillen. Tijdens het bezoek van Commissielid Andris Piebalgs aan Ecuador in juli werd dit bevestigd. In de tweede vergadering van de dialoog op hoog niveau in Quito in oktober kwamen de EU en Ecuador overeen de handelsovereenkomst met een memorandum van overeenstemming over politieke dialoog en samenwerking aan te vullen.

Peru

In 2014 begon een nieuwe fase in de betrekkingen tussen de EU en Peru. Terwijl de EU haar bilaterale hulp aan het land uitfaseert en de handel en de investeringen in het kader van de handelsovereenkomst aansterken, komen nieuwe vormen van samenwerking over kwesties van gemeenschappelijk belang tot uiting. Tijdens de vergadering van voorzitter Herman Van Rompuy en president Ollanta Humala werd samenwerking op het vlak van belangrijke onderwerpen op de internationale agenda, alsmede op het vlak van de strijd tegen drugs als een prioriteit benadrukt. Gelet op deze nieuwe dynamiek in de betrekkingen werd de jaarlijkse dialoog in het kader van het memorandum van overeenstemming van 2009 hervormd. De gesprekken op hoog niveau in november bestreken een breed scala aan belangrijke politieke prioriteiten voor beide partijen, en in de gesprekken werd samenwerking op nieuwe terreinen zoals GVDB in het vooruitzicht gesteld. In december vond in Peru de 20e Conferentie van de Partijen (COP) inzake klimaatverandering plaats, die bijgewoond werd door Commissielid Miguel Arias Cañete.

Bolivia

In Bolivia vonden op 12 oktober 2014 algemene verkiezingen plaats. De EU vaardigde een missie van verkiezingsdeskundigen af. De HV/VV had in november in Brussel een ontmoeting met de minister van Buitenlandse Zaken, David Choquehuanca, in de marge van de dialoog op hoog niveau tussen de EU en Bolivia; beide partijen kwamen overeen de samenwerking inzake wereldwijde vraagstukken te intensiveren, in het bijzonder op het gebied van klimaatverandering, en bekeken de mogelijkheden voor een bezoek van president Evo Morales aan Brussel in 2015. De EU keurde het bilaterale programma voor ontwikkelingssamenwerking voor Bolivia goed. Het voorziet in versterking van de samenwerking op het vlak van drugsbestrijding, die wordt uitgebreid naar handhavingsaspecten, alsook in samenwerking op het gebied van justitiehervorming in 2014-2016.

Chili

In 2014 kwamen de EU en Chili overeen nieuwe sectorale dialogen over onderwijs, energie, maatschappelijk verantwoord ondernemen, het klein- en middenbedrijf en clusters te lanceren in het door de bestaande overeenkomst geboden kader, alsook verkennende besprekingen te houden over een mogelijke modernisering van de Associatieovereenkomst tussen de EU en Chili. De ondertekening in januari 2014 van een kaderdeelnamedovereenkomst tussen de EU en Chili zal de deelname van Chili aan door de EU geleide crisisbeheersingsoperaties vergemakkelijken. Een GVDB-delegatie bracht in september 2014 een bezoek aan Chili voor een gedachtewisseling over de mogelijkheden om de Chileense deelname aan EU-missies uit te breiden. Beide partijen bereikten overeenstemming over een regelmatige dialoog over veiligheid en defensie.

B. Dreigingen en mondiale problemen aanpakken

1. Non-proliferatie en ontwapening

Non-proliferatie en ontwapening maakten ook in 2014 integraal deel uit van het buitenlands beleid van de EU en droegen bij tot de daadwerkelijke uitvoering van de Europese Veiligheidsstrategie.⁴²

Er is verder werk gemaakt van een intensievere coördinatie tussen de EU-instellingen onderling en tussen de EU-instellingen en de lidstaten, alsmede met derde landen en internationale partners. De prioriteit ging uit naar het samenbrengen van alle instrumenten en hulpmiddelen waarover de EU beschikt, om complementariteit en samenhang alsmede een alomvattende benadering te waarborgen. De EU verleende met name in 2014 onverminderd steun voor universele toetreding tot de relevante internationale verdragen en instrumenten, alsmede aan de volledige en daadwerkelijke uitvoering daarvan, in het bijzonder waar het gaat om het Alomvattend Kernstopverdrag en het onlangs aangenomen Wapenhandelsverdrag. Ook bleef de EU pleiten voor de opneming van bepalingen betreffende non-proliferatie van massavernietigingswapens, alsmede betreffende handvuurwapens en lichte wapens, in verdragen tussen de EU en derde landen, met name Brunei, Japan, Kazachstan en Maleisië.⁴³ Het EU-Consortium non-proliferatie heeft op 4 en 5 september 2014 te Brussel zijn derde EU-conferentie over non-proliferatie en ontwapening georganiseerd.

⁴² De betrokkenheid van de EU bij het spectrum van activiteiten op dit gebied was gebaseerd op een aantal strategische documenten: de Europese Veiligheidsstrategie van 2003, de EU-strategie tegen de verspreiding van massavernietigingswapens (MVW) van 2003 en de uit 2008 daterende nieuwe actielijnen voor de strijd tegen de verspreiding van MVW en de overbrengingsmiddelen daarvoor, de strategie van de EU ter bestrijding van de illegale accumulatie van en handel in handvuurwapens en lichte wapens (SALW) van 2005 en het gemeenschappelijk standpunt van de EU inzake de uitvoer van conventionele wapens van 2008. Zie voor nadere bijzonderheden over conventionele wapens hieronder, Afdeling B.2.

⁴³ Zie voor nadere bijzonderheden over conventionele wapens hieronder, Afdeling B.2.

De hoofdadviseur en speciale gezant voor non-proliferatie en ontwapening van de EDEO, Jacek Bylica, vertegenwoordigde de EU in 2014 op een aantal belangrijke internationale bijeenkomsten, met name de Groep directeuren non-proliferatie van de G8/G7, de voorbereidende commissie van het NPV (april-mei), het open overleg over het ontwerp van de internationale gedragscode voor ruimteactiviteiten (mei), de Eerste Commissie van de AVVN (oktober), en de Groep directeuren non-proliferatie van de G7 te Berlijn (november). Voorts intensiveerde of startte de speciale gezant non-proliferatiedialogen met belangrijke partners buiten de EU, en ging hij voort met het integreren van non-proliferatiekwesies in de bilaterale betrekkingen van de EU met alle relevante landen, in het bijzonder via vergaderingen in het kader van de politieke dialoog en meer informele contacten.

1.1. Non-proliferatie van massavernietigingswapens en de overbrengingsmiddelen daarvoor

1.1.1. Non-proliferatieverdrag

In 2014 ging de EU voort met de actieve uitvoering van het actieplan dat was aangenomen door de toetsingsconferentie van het Non-proliferatieverdrag (NPV) van 2010, mede door haar steun aan de Verdragsorganisatie voor een alomvattend verbod op kernproeven (CTBTO) en de Internationale Organisatie voor Atoomenergie (IAEA) (zie hieronder). De EU bracht aan het derde Voorbereidend Comité van het NPV (New York, 28 april tot en met 9 mei 2013) verslag uit over haar inspanningen, waarbij zij onder meer een algemene verklaring en drie specifieke cluster-verklaringen aflegde over de drie pijlers van het NPV: non-proliferatie, ontwapening en vreedzaam gebruik van kernenergie. De EU presenteerde ook werkdocumenten over de inspanningen van de EU ter verbetering van de nucleaire beveiliging en veiligheid. In de marge van de vergadering van het Voorbereidend Comité organiseerde zij een drukbezocht evenement, waar zij haar inspanningen ter verbetering van de nucleaire beveiliging presenteerde. Er is een begin gemaakt met de besprekingen over een EU-standpunt voor de NPV-toetsingsconferentie in 2015.

De EU bleef steun verlenen aan de inspanningen van de bemiddelaar met het oog op de conferentie betreffende de instelling van een zone in het Midden-Oosten die vrij is van kernwapens en alle andere massavernietigingswapens, welke moet worden bijeengeroepen door de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, de Russische Federatie, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. In dit verband organiseerde de EU, via het EU-Consortium denktanks non-proliferatie, op 18 en 19 juni 2014 te Brussel een workshop capaciteitsopbouw. Het evenement was gericht op beginnende en meer ervaren diplomaten uit landen van het Midden-Oosten en de Liga van Arabische Staten.

1.1.2. Alomvattend Kernstopverdrag

De EU ging voort met het actief bepleiten van de inwerkingtreding van het Alomvattend Kernstopverdrag (CTBT) en het steunen van de activiteiten van de voorbereidende commissie van de CTBTO, op basis van het Raadsbesluit van november 2012 waarin voor de CTBTO aanvullende financiële steun ten belope van ongeveer 5,2 miljoen euro uit de GBVB-begroting ter beschikking werd gesteld.⁴⁴ Zij deed inspanningen om landen die het CTBT nog niet hebben ondertekend of geratificeerd, daarvoor ontvankelijk te maken, onder meer in het kader van evenementen zoals de regionale CTBTO-conferentie van 19 tot 21 mei 2014 in Jakarta voor de Aziatische landen, die door de Indonesische autoriteiten werd medegeorganiseerd en waaraan de EU financieel bijdroeg, of de intersessionele bijeenkomst van het Regionaal Forum van de ASEAN over non-proliferatie en ontwapening, die op 8 en 9 juli 2014 in Tokio werd gehouden. De toen als HV/VV voorgedragen Federica Mogherini legde namens de EU een verklaring af tijdens de zevende ministeriële bijeenkomst ter ondersteuning van het CTBT te New York op 26 september 2014. De EU verleende ook financiële steun en nam deel aan het bezoek op hoog niveau ter waarneming van de geïntegreerde oefening op het terrein inzake inspecties ter plaatse 2014, dat van 14 tot en met 17 november 2014 plaatsvond in Jordanië.

⁴⁴ Zie Besluit 2012/699/GBVB van de Raad van 13 november 2012 betreffende de ondersteuning door de Unie van de activiteiten van de voorbereidende commissie van de Verdragsorganisatie voor een alomvattend verbod op kernproeven ter versterking van haar toezichts- en verificatiecapaciteit en in het kader van de uitvoering van de strategie van de Unie tegen de verspreiding van massavernietigingswapens (PB L 314 van 14.11.2012, blz. 27).

1.1.3. Internationale Organisatie voor Atoomenergie (IAEA)

De EU bleef ook steun aan de IAEA in Wenen verlenen via diverse instrumenten.⁴⁵ Er werd een begin gemaakt met de uitvoering van het Raadsbesluit van 2013 waarbij voor meer dan 8 miljoen euro aan aanvullende financiële bijstand wordt verleend aan het Fonds voor Nucleaire Veiligheid van de IAEA.⁴⁶ Het belangrijkste doel van de aan de IAEA verleende steun is ervoor te zorgen dat bij vreedzame nucleaire activiteiten van derde landen de hoogste normen op het gebied van nucleaire veiligheid, beveiliging en waarborging worden gehanteerd. Op 20 en 21 februari 2014 had een tweede vergadering van hoge ambtenaren van de Europese Commissie, de EDEO en de IAEA plaats, die werd geopend door Yukiya Amano, de directeur-generaal van de IAEA; zij spraken verder over mogelijkheden om de wederzijdse samenwerking, die sedert 2007 ongeveer 120 miljoen EUR aan financiële steun omvat, verder te intensiveren. De vergadering volgde op het geslaagde bezoek van IAEA-directeur-generaal Amano aan Brussel op 3 en 4 februari 2014.

1.1.4. Verdrag inzake chemische wapens

De EU bleef zich inzetten voor de universalisering van het Verdrag inzake chemische wapens (CWC) en voor nieuwe activiteiten ter ondersteuning van specifieke projecten. Momenteel wordt uitvoering gegeven aan het Besluit van de Raad ter ondersteuning van activiteiten van de Organisatie voor het Verbod van Chemische Wapens (OPCW), dat op 23 maart 2012 werd vastgesteld⁴⁷. Er werd nog ander een Raadsbesluit opgesteld voor de jaren 2015-16; dat bevindt zich in de laatste fase van goedkeuring door de Raad.

⁴⁵ De EU blijft een van de belangrijkste donoren van het Fonds voor Nucleaire Veiligheid van de IAEA, dat ten goede komt aan meer dan 80 landen in Afrika, het Midden-Oosten, Latijns-Amerika en Azië; sedert 2004 heeft de EU bijna 40 miljoen EUR bijgedragen (de bijdrage voor 2013 meegerekend).

⁴⁶ Zie Besluit 2013/517/GBVB van de Raad van 21 oktober 2013 betreffende steun voor activiteiten van het Internationaal Atoomenergie Agentschap op het gebied van nucleaire beveiliging en verificatie en ter uitvoering van de EU-strategie tegen de verspreiding van massavernietigingswapens (PB L 281 van 23.10.2013, blz. 6).

⁴⁷ Zie Besluit 2012/166/GBVB van de Raad van 23 maart 2012 ter ondersteuning van activiteiten van de Organisatie voor het Verbod van Chemische Wapens (OPCW) in het kader van de uitvoering van de strategie van de EU tegen de verspreiding van massavernietigingswapens (PB L 87 van 24.3.2012, blz. 49).

De EU nam nota van de toetreding van Syrië tot het CWC, in uitzonderlijke omstandigheden, en droeg in totaal bijna 17 miljoen euro bij aan de operatie voor de vernietiging van het Syrische programma betreffende chemische wapens. De EU bleef druk op Syrië uitoefenen, opdat het land zijn programma inzake chemische wapens, met inbegrip van chemische agentia, en de resterende productie-installaties op zijn grondgebied volledig zou elimineren. Zij is ook steun blijven verlenen aan de inspanningen van de OPCW om lacunes te vullen en tegenstrijdigheden op te lossen en aldus de verklaring van Syrië aan de OPCW te verifiëren. De EU uitte haar grote bezorgdheid over het beweerde gebruik van chloor tegen de burgerbevolking, en benadrukte dat de verantwoordelijken ter verantwoording moeten worden geroepen. Zolang niet alle tegenstrijdigheden in de verklaring van Syrië zijn weggenomen en niet alle aanvallen met chemische wapens zijn stopgezet, kan de EU er niet op vertrouwen dat Syrië zijn internationale verplichtingen uit hoofde van het Verdrag inzake chemische wapens en resoluties van de Veiligheidsraad 2218 (2013) en 2209 (2015) naleeft.

1.1.5. Verdrag inzake biologische en toxinewapens

In 2014 bleef de EU zich actief inzetten voor het intersessionele programma 2012-2015 van het Verdrag inzake biologische en toxinewapens (BTWC). Zij legde verklaringen af en presenteerde een geactualiseerde versie van haar werkdocument betreffende bijstand en samenwerking (artikel X van het BTWC) in de vergadering van deskundigen (4-8 augustus 2014). Aan de Raadsbesluiten ter ondersteuning van het BTWC⁴⁸ en de activiteiten van de Wereldgezondheidsorganisatie⁴⁹ op het gebied van bioveiligheid en biobeveiliging, die respectievelijk in 2012 en 2013 werden vastgesteld, werd verder uitvoering gegeven in 2014. Met het oog op de volgende BTWC-toetsingsconferentie in 2016 heeft de EDEO via het EU-Consortium denktanks non-proliferatie een workshop over het BTWC en de naleving ervan georganiseerd (24 april 2014) en deelgenomen aan een Wilton Park-conferentie over hetzelfde onderwerp (24-26 september 2014). De EU heeft concrete ideeën uitgewerkt om het intersessionele proces dynamischer te maken en het BTWC daadwerkelijk te versterken. Die ideeën moeten worden opgenomen in een nieuw besluit van de Raad van de EU, dat in 2015 moet worden besproken en vastgesteld.

⁴⁸ Zie Besluit 2012/421/GBVB van de Raad van 23 juli 2012 betreffende de ondersteuning van het Verdrag inzake biologische en toxinewapens (BTWC), in het kader van de strategie van de EU tegen de verspreiding van massavernietigingswapens (PB L 196 van 24.7.2012, blz. 61).

⁴⁹ Zie Besluit 2013/668/GBVB van de Raad van 18 november 2013 ter ondersteuning van de activiteiten van de Wereldgezondheidsorganisatie op het gebied van bioveiligheid en biobeveiliging in het kader van de strategie van de Europese Unie ter bestrijding van de verspreiding van massavernietigingswapens (PB L 310 van 20.11.2013, blz. 13).

1.1.6. Exportcontrole

De EU heeft in 2014 aanzienlijke inspanningen geleverd om de uitvoering van de Resoluties 1540, 1673 en 1810 van de VN-Veiligheidsraad verder te steunen op basis van een gemeenschappelijk optreden van de Raad van 2008. Het gemeenschappelijk optreden van 2008, evenals het recente besluit van de Raad ter ondersteuning van Resolutie 1540 van de VN-Veiligheidsraad, dat is aangenomen in juli 2013, is gericht op de versterking van de vaardigheden en capaciteiten van overheidsambtenaren van derde landen.⁵⁰ De EU bleef de partnerlanden in 2014 steunen om de exportcontrolesystemen doeltreffender te maken. De samenwerking heeft ten doel de exportcontrolewetgeving en -procedures te actualiseren door de bestaande normen inzake exportcontrole van goederen voor tweërlei gebruik te propageren.

De afgelopen acht jaar heeft het outreachprogramma van de EU voor controles van de export van goederen voor tweërlei gebruik, gefinancierd uit hoofde van de langetermijncomponent van het instrument voor bijdrage aan stabiliteit en vrede (IcSP), in 28 landen met in totaal 21 miljoen euro bijgedragen aan de strijd tegen de verspreiding van MVW.

De EU legde verklaringen af ter gelegenheid van de plenaire vergadering van de Australiëgroep, die van 2 tot 6 juni 2014 plaatsvond in Parijs, de plenaire vergadering van de Groep van nucleaire exportlanden, die op 26 en 27 juni 2014 plaatsvond in Buenos Aires, en de 28e plenaire vergadering van het Controleregime voor de uitvoer van rakettechnologie en -onderdelen, die van 28 september tot 3 oktober 2014 plaatsvond in Oslo.

⁵⁰ Zie Besluit 2013/391/GBVB van de Raad van 22 juli 2013 ter ondersteuning van de praktische uitvoering van Resolutie 1540 (2004) van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties inzake de non-proliferatie van massavernietigingswapens en de overbrengingsmiddelen daarvoor (PB L 198 van 23.7.2013, blz. 40).

1.1.7. Haagse Gedragscode tegen de verspreiding van ballistische raketten

De EU heeft verder geprobeerd de staten die de code niet hebben ondertekend, daarvoor ontvankelijk te maken.⁵¹ De gelegenheid daartoe deed zich met name voor tijdens verschillende evenementen, zoals in mei 2014 te Wenen tijdens het jaarlijks forum van de Haagse Gedragscode (HCoC), in oktober 2014 te New York in de marge van de Eerste Commissie van de Algemene Vergadering van de VN, in april 2014 te Abu Dhabi tijdens het regionaal voorlichtingsseminar voor het Midden-Oosten, en in juli 2014 te Lima tijdens het Latijns-Amerikaans regionaal voorlichtingsseminar.

De lidstaten van de EU hebben hun steun voor de HCoC verlengd in een nieuw besluit van de Raad, dat op 22 december 2014 is vastgesteld.

1.1.8. Activiteiten in de ruimte

Ruimtevaartproducten, die door een toenemend aantal gouvernementele en niet-gouvernementele entiteiten worden geëxploiteerd, bieden de wereld enorme voordelen die slechts een paar decennia geleden nog ondenkbaar waren. Die voordelen worden vandaag bedreigd door risico's die verbonden zijn aan ruimteschroot (ruimteafval), destructieve botsingen, de satellietdichtheid, de toenemende verzadiging van het radiofrequentiespectrum, enz. Deze uitdagingen vereisen een sterke betrokkenheid van alle ruimtevarende en andere landen, om te zorgen voor een betere veiligheid, zekerheid en duurzaamheid voor de lange termijn van activiteiten in de kosmische ruimte. De EU heeft een internationale gedragscode voor ruimteactiviteiten voorgesteld, die een transparantieverhogende en vertrouwenwekkende maatregel is om die punten aan te pakken.

⁵¹ Zie Besluit 2012/423/GBVB van de Raad van 23 juli 2012 ter ondersteuning van de non-proliferatie van ballistische raketten, in het kader van de uitvoering van de strategie van de EU tegen de verspreiding van massavernietigingswapens, alsmede van Gemeenschappelijk Standpunt 2003/805/GBVB van de Raad (PB L 196 van 24.7.2012).

Op 27 en 28 mei 2014 hield de EU de derde en laatste ronde van het open overleg over de voorgestelde gedragscode, die in juni 2012 voor het eerst werd voorgesteld aan de internationale gemeenschap. In totaal namen 95 lidstaten van de VN deel aan de drie ronden van het open overleg, die als platform dienden voor transparante en inclusieve gedachtewisselingen over de ontwerpcode die moeten leiden tot internationale steun voor de tekst. Naar aanleiding van verzoeken van deelnemers aan het overleg van Luxemburg begon de EU met de lidstaten van de VN besprekingen om het proces in de loop van 2015 in een onderhandelingsfase te brengen teneinde de gedragscode spoedig te kunnen voltooien en op internationaal niveau te kunnen aannemen.

1.2. Conventionele wapens

1.2.1. Wapenhandelsverdrag

Het Wapenhandelsverdrag (WHV)⁵², waarmee wordt beoogd de verantwoordelijkheid en transparantie in de wapenhandel te versterken, trad op 24 december 2014 in werking. De drempel van ratificatie door 50 landen voor de inwerkingtreding werd op 25 september 2014 overschreden, vooral dankzij de bijdrage van de lidstaten van de EU. Na de inwerkingtreding van het verdrag zal de daadwerkelijke uitvoering en universalisering ervan van cruciaal belang zijn om echte vooruitgang te boeken op het terrein. Tegen deze achtergrond begon de EU met het uitvoeren van de eerste bijstandsactiviteiten in het kader van haar specifieke programma voor hulp bij de uitvoering van het WHV, dat is aangenomen in december 2013⁵³. In november en december 2014 werden bezoeken ter beoordeling van de behoeften gebracht aan respectievelijk Colombia en de Filipijnen, de eerste twee landen die van het EU-programma kunnen profiteren. Het regionale seminar voor de landen van Latijns-Amerika en het Caribisch Gebied vond in november 2014 plaats in Colombia. Het was voor de buurlanden een gelegenheid om gemeenschappelijke implementatieproblemen te bespreken en de bevoegde regionale organisaties en de civiele samenleving erbij te betrekken met het oog op een gecoördineerd implementatiebewustzijn voor de lange termijn.

⁵² Het Europees Parlement heeft op 5 februari 2014 een resolutie aangenomen over de ratificatie van het VN-wapenhandelsverdrag (2014/2534(RSP))

⁵³ Zie Besluit 2013/768/GBVB van de Raad van 16 december 2013 betreffende EU-activiteiten ter ondersteuning van de uitvoering van het Wapenhandelsverdrag, in het kader van de Europese veiligheidsstrategie (PB L 341 van 18.12.2013, blz. 56)

1.2.2. Handvuurwapens en lichte wapens

In 2014 bleef de EU steun verlenen voor de volledige uitvoering van het VN-actieprogramma inzake handvuurwapens en lichte wapens (SALW), het internationaal traceringsinstrument en het Vuurwapenprotocol. In december 2014 stelde de Raad een besluit vast dat mede moet zorgen voor een deugdelijke fysieke beveiliging en een deugdelijk voorraadbeheer van wapenarsenalen van de overheden in de Sahelregio⁵⁴. In 2014 werd ook een aanvang gemaakt met de uitvoering van het door de EU gefinancierde "iTrace"-project⁵⁵, dat gericht is op de instelling van het eerste wereldomspannende rapportagemechanisme voor het systematisch traceren van illegale conventionele wapens en dat de beleidsmakers en de functionarissen die met de uitvoercontrole belast zijn, precieze, geverifieerde informatie over omgeleide conventionele wapens en munitie moet verschaffen die is verkregen door onderzoeksteams op het terrein in gewapende conflicten.

Op 15 december 2014 nam de Raad conclusies aan tot wijziging van het standaardartikel over handvuurwapens en lichte wapens ("SALW-clausule") in overeenkomsten tussen de EU en derde landen, waarbij nieuwe tekst betreffende de reglementering inzake overdracht van conventionele wapens wordt ingevoerd, rekening houdend met de vaststelling van het Wapenhandelsverdrag⁵⁶.

⁵⁴ Zie Besluit 2014/912/GBVB van de Raad van 15 december 2014 betreffende activiteiten ter ondersteuning van de fysieke beveiliging en het voorraadbeheer met het doel het risico op illegale handel in handvuurwapens en lichte wapens (SALW) en de munitie daarvoor in de regio van de Sahel te voorkomen (PB L 360 van 17.12.2014, blz. 30).

⁵⁵ Zie Besluit 2013/698/GBVB van de Raad van 25 november 2013 ter ondersteuning van een mondiaal rapportagemechanisme inzake illegale handvuurwapens en lichte wapens en andere illegale conventionele wapens en illegale munitie om het risico van illegale handel te beperken (PB L 320 van 30.11.2013, blz. 34).

⁵⁶ Zie de conclusies van de Raad over de wijziging van het artikel betreffende handvuurwapens en lichte wapens (SALW) in overeenkomsten tussen de EU en derde landen, 15 december 2014

1.2.3. Antipersoneelmijnen en clustermunitie

In juni 2014 nam de EU op basis van krachtige Raadsconclusies⁵⁷ actief deel aan de derde toetsingsconferentie van het Verdrag inzake het verbod op antipersoneelmijnen (Verdrag van Ottawa) in Maputo, Mozambique. De conferentie resulteerde in de aanneming bij consensus van een politieke verklaring, een vijfjarig actieplan (2014-2019), en procedurele beslissingen die de mechanismen van het verdrag nog doeltreffender moeten maken. Voorts werd verder uitvoering gegeven aan het besluit van de Raad van de EU om de uitvoering van het bij het verdrag horende actieplan 2010-2014⁵⁸ te ondersteunen, waarbij met name bijstand werd verleend voor slachtofferbejegening en mijnopruiming. Afgezien van dit besluit stelden de EU en haar lidstaten samen meer dan 89 miljoen euro beschikbaar voor mijnbestrijding in 2013; daarvan was 30 miljoen euro afkomstig uit de begroting van de Unie, waarmee de EU als geheel de grootste donor ter wereld was.

De vijfde vergadering van de landen die partij zijn bij het Verdrag inzake clustermunitie vond van 2 tot 5 september 2014 plaats in San José, Costa Rica. De EU legde bij deze gelegenheid een verklaring af, waarin nogmaals werd gewezen op de consistente steun van de EU aan de internationale inspanningen om de humanitaire, sociaaleconomische en veiligheidsgerelateerde gevolgen van conventionele wapens en het willekeurige gebruik ervan tegen de burgerbevolking aan te pakken.

⁵⁷ Zie de conclusies van de Raad over de derde toetsingsconferentie van het Verdrag inzake het verbod van het gebruik, de aanleg van voorraden, de productie en de overdracht van antipersoneelmijnen en inzake de vernietiging van deze wapens, 16-17 juni 2014

⁵⁸ Zie Besluit 2012/700/GBVB van de Raad van 13 november 2012 in het kader van de Europese veiligheidsstrategie, ter ondersteuning van de uitvoering van het Actieplan van Cartagena voor de periode 2010-2014, dat is aangenomen door de staten die partij zijn bij het Verdrag inzake het verbod van het gebruik, de aanleg van voorraden, de productie en de overdracht van antipersoneelsmijnen en inzake de vernietiging van deze wapens van 1997 (PB L 314 van 14.11.2012, blz. 40-46).

1.2.4. Exportcontrole

Ten aanzien van de controle op de uitvoer van conventionele wapens is het optreden van de EU onverminderd gebaseerd op de beginselen verantwoordelijkheid en transparantie, die zijn vastgelegd in Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB van de EU van 8 december 2008. De EU ging in 2014 voort met het bevorderen van deze beginselen ten aanzien van een aantal derde landen in de directe omgeving, via de bijstand inzake exportcontroleactiviteiten uit hoofde van Besluit 2012/711/GBVB van de Raad, onder meer door middel van studiebezoeken, juridische toetsingen en workshops.

1.2.5. Overeenkomst van Wassenaar

De EU nam deel aan de plenaire vergadering in het kader van de Overeenkomst van Wassenaar op 2 en 3 december 2014 te Wenen. Zij steunde de toetreding van Cyprus tot de overeenkomst.

2. Transregionale dreigingen en mondiale problemen

2.1. Georganiseerde criminaliteit

De dreiging die uitgaat van zware en georganiseerde criminaliteit wordt onderschat, zowel in de EU als in derde landen. Het probleem staat onverminderd op de agenda van de politieke dialogen van de EU met een groot aantal landen en regionale en internationale organisaties, met name over drugshandel. Dat is des te belangrijker daar bepaalde regio's niet langer louter de "traditionele" rol van doorvoerzone vervullen, maar ook verbruiksgebieden worden. West-Afrika is het meest opvallende voorbeeld van deze nieuwe trend, net nu het ook een productiegebied wordt voor nieuwe psychoactieve stoffen (NPS), gericht op de Oost-Aziatische, en dan met name de Japanse, vraag.

Door de EU gefinancierde bijstandsprogramma's en GVDB-missies droegen bij tot de omzetting van politieke richtsnoeren in de praktijk. Deze maatregelen zijn tevens bedoeld als aanvulling op de inmiddels beëindigde (interne) EU-beleidscyclus voor georganiseerde en zware internationale criminaliteit 2011-2013 en op de nieuwe beleidscyclus voor 2014-2017.

De uit het instrument voor bijdrage aan stabiliteit en vrede (IcSP) gefinancierde programma's voor de cocaïne- en voor de heroïne-route droegen verder bij tot de opbouw van wetshandhavingsvermogens en het aanhalen van internationale banden langs de onderscheiden smokkelroutes. Nu zal speciale aandacht worden besteed aan het strafrecht langs de cocaïne-route. De productie van en handel in vervalste geneesmiddelen vormt eveneens een bedreiging voor de volksgezondheid, waar met name ontwikkelingslanden aan blootstaan en kwetsbaar voor zijn. Een IcSP-project inzake bewustmaking van de overheid en het publiek in Ghana, Senegal, Jordanië, Marokko en Kameroen werd met succes uitgevoerd. Het zou nu moeten worden opengesteld voor andere begunstigde landen.

2.2. Maritieme veiligheid

In 2014 werd meer aandacht besteed aan maritieme veiligheid. Op 6 maart keurden de Commissie en de HV/VV de gemeenschappelijke mededeling "Voor een open en veilig mondiaal maritiem domein. onderdelen voor een maritieme veiligheidsstrategie van de Europese Unie" goed. Hiermee werd het pad geëffend voor de aanneming van de maritieme veiligheidsstrategie van de EU door de Raad op 24 juni. De lidstaten waren van oordeel dat de strategie, die de sectordoorsnijdende aanpak van de EU van maritieme veiligheid weergeeft, moet worden uitgevoerd, en de Raad keurde op 16 december een actieplan goed met vijf werkgebieden (externe betrekkingen, delen van informatie, vermogensontwikkeling, risicobeheer en onderzoek en opleiding), waarop de samenwerking tussen de verschillende maritieme spelers kan worden versterkt. In 2014 heeft de EU ook haar samenwerking inzake maritieme beveiliging met belangrijke strategische partners, waaronder internationale organisaties en multilaterale fora, zoals de NAVO en het Regionaal Forum van de ASEAN, en met strategische partnerlanden, zoals Zuid-Afrika en Angola, opgevoerd.

De EU is op januari 2014 voorzitter geworden van de Contactgroep piraterij voor de kust van Somalië (CGPCS). De EU had als voorzitter drie prioriteiten: de rationalisering en regionalisering van de CGPCS, het documenteren van de lessen die zijn getrokken uit de bestrijding van piraterij in de Hoorn van Afrika en geen schepen of zeevarenden in handen van Somalische piraten (afgekort tot "zero/zero").

De EU heeft werk gemaakt van deze prioriteiten: de CGPCS is hervormd en de landen in de regio dragen nu ook een deel van de verantwoordelijkheid voor de bestrijding van piraterij, er is een Consortium van geleerde lessen opgezet om de bestrijding van piraterij te documenteren en te analyseren, en het aantal schepen en zeevarenden in Somalische handen is teruggebracht van een piek van 47 schepen in 2010 en 736 gijzelaars in 2011 tot nul schepen en 26 zeevarenden in 2015.

3. Sedert 2009 richt het IcSP-programma voor kritieke zeeroutes zich op de beveiliging en veiligheid van essentiële zeeroutes in door piraterij getroffen gebieden om scheepvaart- en handelsverbindingen te helpen beveiligen. Op lange termijn dient het programma in een beter maritiem beheer te resulteren. De klemtoon ligt op regionale en transregionale capaciteitsopbouw voor de uitwisseling van informatie, samenwerking en vervolgens uitvoering op nationaal niveau.

Het programma voorziet in een geleidelijke koppeling van de acties voor kritieke zeeroutes, met het doel transregionale synergieën tot stand te brengen. Het betreft drie geografische gebieden: de Golf van Guinee, Zuidoost-Azië en het westelijk deel van de Indische Oceaan. Het programma levert bijgevolg een bijdrage aan de algemene strategieën van de EU in deze regio's: het strategisch kader van de EU voor de Hoorn van Afrika, de gezamenlijke nota van de EU over veiligheid en ontwikkeling in de Golf van Guinee en de verklaring van Neurenberg over een versterkt partnerschap tussen de EU en de ASEAN voor Zuidoost-Azië. Zeer onlangs (in 2015) werden de strategie van de EU voor de Golf van Guinee en het bijbehorende actieplan aangenomen. Voor de periode 2007-2014 is 24 miljoen euro uit de langetermijnbegroting van het IcSP uitgetrokken voor maritieme veiligheid.

2.3. Cyberbeleid en cyberbeveiliging

Mondiale en transregionale bedreigingen kunnen niet langer doeltreffend worden aangepakt zonder tevens rekening te houden met de cyberaspecten. De EU-cyberbeveiligingsstrategie van februari 2013 vraagt om meer inspanningen in de gehele EU met betrekking tot het beleid inzake cyberveerkracht, cybercriminaliteit, internationale EU-vraagstukken in verband met de cyberruimte en cyberdefensie. De prioriteiten voor het internationaal cyberspacebeleid van de EU zijn onder meer: het in stand houden van de vrijheid en de openheid in de cyberruimte, de ontwikkeling van gedragsnormen en de toepassing van de bestaande internationale wetgeving op de cyberruimte, het vergroten van de capaciteit inzake cyberruimtebeveiliging in derde landen en het bevorderen van de internationale samenwerking op het gebied van cyberruimte.

Om vooruitgang te boeken met deze prioriteiten, gaf de EDEO verder uitvoering aan de internationale beleidsdoelstellingen die zijn neergelegd in de cyberbeveiligingsstrategie van de EU. Er vinden cyberdialogen plaats met de VS, India, Japan, Zuid-Korea en China, en er wordt overleg gepleegd met andere partners, zoals Brazilië.

De EDEO bleef de mondiale ontwikkelingen in de cyberruimte met betrekking tot mensenrechten, ontwikkeling en internetbeheer nauwlettend volgen, en nam actief deel aan de mondiale multi-stakeholderbijeenkomst NetMundial, het Forum voor internetbeheer en processen in verband met de WTIM.

De EU steunde actief het proces van de verdere ontwikkeling van vertrouwenwekkende maatregelen op het gebied van cyberbeveiliging in OVSE-verband en bracht vertrouwenwekkende maatregelen op cybergebied onder de aandacht in het Regionaal Forum van de ASEAN. De EU steunt het proces van Londen inzake gedragsnormen in de cyberruimte, en draagt bij aan de voorbereidingen voor de Global Conference on Cyberspace (wereldconferentie over de cyberruimte) in Den Haag in 2015.

Er zijn in het kader van het instrument voor bijdrage aan stabiliteit en vrede (IcSP) nieuwe projecten inzake cybercapaciteitsopbouw gestart om cybercriminaliteit en cyberbedreigingen aan te pakken. Deze zullen doorlopen in 2015. Er worden reeds initiatieven voor 2016 gepland.

Ten slotte stelde de Raad in november 2014 het EU-beleidskader voor cyberdefensie vast.

2.4. Chemische, biologische, radiologische en nucleaire risicobestrijding

De EU heeft haar inspanningen inzake samenwerking op het gebied van de risico's voor mens, milieu en veiligheid, verbonden aan chemische, biologische, radiologische en nucleaire aangelegenheden (CBRN), opgevoerd. Buiten het GBVB-kader wordt steun verleend uit hoofde van de langetermijncomponent van het IcSP, en de EU bleef steun verlenen aan de excellentiecentra van de EU voor chemische, biologische, radiologische en nucleaire risicobestrijding. De strategische programmering tot 2020 is in 2014 voltooid.

Het centrum voor de Samenwerkingsraad van de Golf, met secretariaat in Abu Dhabi, werd geopend - naast de eerste vier regionale centra die vorig jaar werden opgericht voor de Atlantische zijde van Afrika (Rabat), het Midden-Oosten (Amman), Zuidoost-Europa/Zuidelijke Kaukasus/de Republiek Moldavië/Oekraïne (Tbilisi) en Zuidoost-Azië (Manila). Hun opdracht is de regionale en internationale samenwerking ten aanzien van alle chemische, biologische, radiologische en nucleaire risico's te versterken. Het aantal deelnemende landen bedraagt nu 48 (december 2014) en blijft toenemen. Naast de 40 projecten ten belope van 49 miljoen euro waarvoor eerder al overeenkomsten waren gesloten, werden in 2014 met verschillende, voornamelijk in de lidstaten gevestigde, consortia overeenkomsten voor 5 nieuwe projecten gesloten ten belope van ongeveer 26 miljoen euro. Er is een grote inspanning gedaan voor paraatheid, preventie en respons op het gebied van gezondheid, met name in verband met ebola, waarbij niet alleen de regionale paraatheid op het gebied van ebola werd versterkt, maar ook de bestaande mobiele laboratoria werden ingezet om de uitbraak te helpen bestrijden, terwijl de programmering voor nieuwe autonome mobiele laboratoria en de opleiding van plaatselijke deskundigen werden ontwikkeld om het vermogen op peil te houden.

2.5. Energie

Energiezekerheid groeide in 2014 uit tot één van de strategische topprioriteiten van de Europese Unie. De wijze waarop energiekwesties in het Oekraïneconflict als middel werden ingezet, vormde een belangrijke herinnering aan het feit dat problemen in verband met energiezekerheid en de diversificatie van de externe leveringen en aanvoerroutes en de daarmee verband houdende infrastructuur, dringend en met een holistische visie voor de lange en de korte termijn zowel intern als extern moeten worden aangepakt.

De Commissie nam in mei de Europese energiezekerheidsstrategie (EESS) aan, die in nauwe samenwerking met de EDEO is opgesteld. De strategie bevat doelstellingen voor nu en voor de middellange termijn met betrekking tot de interne markt, infrastructuurontwikkeling, energieproductie en energiebesparing, en - wat zeker belangrijk is - de noodzaak om het gemeenschappelijk extern optreden te versterken, waarbij de diversificatie-inspanningen en een intensievere dialoog met het nabuurschap cruciale doeleinden zijn.

In de EESS wordt ook bijzondere nadruk gelegd op de energiezekerheidsvraagstukken in verband met aardgas, waardoor de weg wordt geëffend voor een gerichte stresstest om zwakke punten op te sporen. Eveneens binnen dit kader nam de EU een leidende rol op zich bij het organiseren van de trilaterale besprekingen op hoog niveau over gaslevering met Rusland en Oekraïne. De mogelijke verstoring van de gasdoorvoer door Oekraïne was een van de belangrijkste onmiddellijke problemen van de winter van 2014, terwijl ook de overeenkomst over mogelijke Russische leveringen aan Oekraïne zeer belangrijk was om de energiesituatie in Oekraïne te stabiliseren en een positief element aan te brengen voor de lopende crisisbesprekingen. De EDEO nam actief deel en verleende steun aan deze onderhandelingen, die werden geleid door Günther Oettinger, voormalig vicevoorzitter van de Commissie.

Energiezekerheid was ook een belangrijk element in het debat rond het beleidskader voor klimaat en energie 2030 dat in oktober 2014 door de Europese Raad werd overeengekomen. Het kader omvat ambitieuze doelstellingen voor het klimaat- en energiebeleid, die enerzijds vereisen dat partners over de hele wereld actief worden aangesproken, met name met betrekking tot klimaatverandering, en die anderzijds een belangrijke bijdrage vormen aan de energiezekerheid van de EU voor de lange termijn.

Deze beleidsdocumenten en conclusies spelen een essentiële rol in het concept van de energie-unie, die momenteel wordt ontwikkeld onder de leiding van een nieuwe, specifiek daarvoor bevoegde vicevoorzitter van de Commissie. De HV/VV en de EDEO zijn vastbesloten om van deze energie-unie een succes te maken, en hebben dit jaar een mechanisme in gang gezet voor nauwere samenwerking met de ministers van Buitenlandse Zaken van de lidstaten teneinde een manier te vinden om instrumenten van het buitenlandbeleid (zoals ambassades/delegaties, diplomatieke instrumenten) beter en consequenter te benutten met het oog op de ondersteuning van beleidsdoelstellingen. Voorts bleef de EDEO de lopende werkzaamheden langs de zuidelijke gascorridor actief volgen en verleende hij steun voor een nieuw energie-initiatief in het Middellandse Zeegebied, dat in november uitmondde in een conferentie te Rome.

Voorts nam de EU actief deel aan de verschillende acties ter modernisering en toenadering van multilaterale energie-instellingen zoals het Internationaal Energieagentschap, de Energie-gemeenschap, het Energiehandvest en andere.

De EU-VS-Energieraad is dit jaar tweemaal bijeengekomen, en energie stond hoog op de agenda van een aantal andere politieke en strategische dialogen met belangrijke mondiale partners.

2.6. Klimaatverandering

De EU heeft vooral in de tweede helft van 2014 haar klimaatdiplomatie sterk opgevoerd, met speciale aandacht voor contacten met strategische partners om de vooruitgang van internationale onderhandelingen in het kader van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering (UNFCCC) te garanderen. 2014 was een belangrijk jaar van voorbereiding op de UNFCCC-Conferentie van de Partijen in Parijs in 2015, waar de EU ernaar zal streven een eerlijke, ambitieuze en juridisch bindende internationale overeenkomst inzake klimaatverandering voor de periode na 2020 zeker te stellen en de ambitie inzake klimaatverandering voor de periode tot 2020 aan te scherpen.

Het beleidskader voor klimaat en energie 2030 was de basis van de eigen voorgenomen nationaal vastgestelde bijdrage (INDC) van de EU aan de mondiale klimaatovereenkomst. De kern van de ambitieuze INDC van de EU is de toezegging om haar interne broeikasgasemissies in 2030 met ten minste 40% te verminderen ten opzichte van 1990.

Van 1 tot 14 december 2014 vond in Lima de 20e CoP plaats, die een belangrijke stap vormde in het onderhandelingsproces en bij de vaststelling van de werkingssfeer, opzet en structuur van de overeenkomst van Parijs van 2015.

Er werd ook vooruitgang geboekt met betrekking tot de ontwerptekst van de overeenkomst van Parijs zelf. Het omzetten van de steeds sterkere mondiale dynamiek in een grotere bereidheid tot het sluiten van compromissen tijdens de formele onderhandelingen te Lima bleek echter problematisch. Verder gaan dan het duale begrip differentiatie van verantwoordelijkheden tussen de "ontwikkelde landen" en de "ontwikkelingslanden" op basis van de inkomensniveaus van 1992 blijft moeilijk en zal een van de voornaamste struikelblokken blijven in de onderhandelingen in 2015. Het bieden van passende verzekeringen inzake klimaatfinanciering en steun voor aanpassing aan de gevolgen van de klimaatverandering zal ook bepalend zijn voor het welslagen van de conferentie in Parijs.

De EDEO en de Commissiediensten werkten nauw samen met de EU-delegaties en de ministers van Buitenlandse Zaken van de lidstaten om intensiever gebruik te maken van instrumenten van het buitenlands beleid, zoals de "klimaatdiplomatiekit", teneinde de oprichting van een coöperatieve alliantie, en consequente en coherente communicatie, met de partnerlanden te ondersteunen.

2.7. Migratie

De externe dimensie van migratie heeft aan belang gewonnen en zal voor de EU een prioriteit blijven. De noodzaak om de banden tussen het intern en het extern beleid van de EU verder te versterken en het migratiebeleid tot een veel meer integrerend deel van het extern beleid van de Unie te maken werd bevestigd door de strategische richtsnoeren van de Raad van de EU van juni 2014 over de toekomst van Binnenlandse Zaken⁵⁹.

Volgens die richtsnoeren moet het migratiebeleid veel meer een integrerend deel worden van het extern beleid en het ontwikkelingsbeleid van de Unie, door het "meer voor meer"-beginsel te hanteren en voort te bouwen op de totaalaanpak van migratie en mobiliteit. Evenzo moeten het streven en de prioriteiten uit het buitenlands beleid herkenbaar zijn in de doelstellingen en acties in het kader van de totaalaanpak.

⁵⁹ Zie ook de conclusies van de Raad van april 2014 over de implementatie van de totaal-aanpak van migratie en mobiliteit.

Migratie wordt gezien als een mondiaal en complex verschijnsel met veel facetten dat een alomvattende en samenhangende en respons op lange termijn vereist. Deze aanpak betekent dat de dieperliggende oorzaken moeten worden aangepakt door nauwere samenwerking met de landen van herkomst en doorreis, in het bijzonder die van de betrokken regio's, en betere integratie van migratie in het extern beleid van de EU.

Op 27 november werd in Rome een informele bijeenkomst van de Raad gehouden, waar de ministers van gedachten wisselden over manieren om de coördinatie tussen de externe dimensie van Binnenlandse Zaken en het extern optreden van de EU te verbeteren.

De Raad nam op 12 december conclusies aan over migratie in de ontwikkelingssamenwerking van de EU, waarin wordt gepleit voor een optreden van de EU met het oog op de volledige integratie van de migratiedimensie in het EU-ontwikkelingsbeleid en in de EU-samenwerking, wanneer dat relevant is, en door passende reacties in de vorm van financiering.

De Europese Unie is actief betrokken bij het Nanseninitiatief, dat erop gericht is een internationale consensus tot stand te brengen over een beschermingsagenda voor de behoeften van mensen die over grenzen heen worden ontheemd ten gevolge van rampen of klimaatverandering.

In oktober 2014 nam de Raad conclusies aan over "Maatregelen nemen om de migratiestromen beter te beheersen – Strategische aanpak en operationele prioriteiten". Optreden in samenwerking met derde landen is een van de drie pijlers die zijn opgenomen in de bovengenoemde conclusies.

De EU houdt migratie systematisch bovenaan op de agenda van haar politieke, economische en sociale dialogen met haar buurlanden en haar strategische partners en in het kader van verschillende regionale initiatieven. Van bijzonder belang waren in dit opzicht in 2014 de aanneming van een afzonderlijke verklaring over migratie en mobiliteit door de top EU-Afrika (Brussel, april); de IXe bijeenkomst op hoog niveau in het kader van de gestructureerde en alomvattende dialoog tussen de EU en de Celac over migratie (Brussel, 13 november); de vierde ministeriële conferentie van het proces van Rabat (Rome, 27 november); de start van het proces van Khartoem in de vorm van een ministeriële bijeenkomst van de EU en Oost-Afrika (Rome, 28 november); en de sluiting van mobiliteitspartnerschappen met Tunesië en Jordanië.

2.8. Verdovende middelen

De EU bleef zich consequent inspannen om wereldwijd druggerelateerde problemen aan te pakken, onder meer door middel van specifieke dialogen en opbouw van instellingen en capaciteit in cruciale landen en regio's (Latijns-Amerika, Afghanistan en Pakistan, Centraal-Azië en West-Afrika). Er werd een evenwichtige totaalaanpak gehanteerd van het algemene verslechterende effect op de stabiliteit en veiligheid van de landen van oorsprong en doorvoer, met niet alleen aandacht voor de productie, de vraag en het aanbod van drugs, maar ook, in ruimere zin, voor corruptiebestrijding, witwassen van geld en druggerelateerde criminaliteit. Daarbij werden de mensenrechten geëerbiedigd, hetgeen een grote meerwaarde vormt van het EU-beleid op dit gebied.

Op basis van de EU-drugsstrategie (2013-2020) en het EU-Actieplan Inzake Drugs (2013-2016) leverde een aantal geslaagde programma's verdere resultaten op. In Latijns-Amerika is een solide coördinatie- en samenwerkingsmechanisme inzake drugs van de EU en de Celac opgezet dat een zinvol acquis vormt voor verdere dialoog tussen de EU en de LAC, bijvoorbeeld over de gevolgen van drugsmisbruik voor de volksgezondheid. In het kader van het Copolad-samenwerkingsprogramma werden onder andere de nationale drugswaarnemingscentra verder geconsolideerd en werd de plattelandsontwikkeling verder gestimuleerd. In Centraal-Azië financierde de EU de renovatie van grensdoorlaatposten en de oprichting van drugsprofielingsseenheden en maakte zij interinstitutionele samenwerking inzake kritieke grensoverschrijdende vraagstukken mogelijk.

Het begrip "drugsroutes" is nog steeds in ontwikkeling, maar maakt het voor de contribuanten van de EU (instellingen en lidstaten) reeds veel gemakkelijker om coherent op te treden in hun strijd tegen drugs (zie ook het deel over georganiseerde criminaliteit).

Deze praktische inspanningen werden versterkt door diplomatieke werkzaamheden en gezamenlijke bijstand met een aantal internationale organisaties: het UNDP voert een grensbeheerprogramma van de EU voor Centraal-Azië (Bomca) uit. Voorts hadden dialogen over drugs plaats met belangrijke regio's en partners zoals de VS, de Celac, de Westelijke Balkan en Rusland (technisch niveau).

Ten slotte - maar daarom niet minder belangrijk - startte de EU in 2014 samen met haar internationale partners de voorbereidingen voor de speciale zitting van de AVVN over drugs (2016). Deze zitting, die voor het eerst in 18 jaar wordt gehouden, moet nieuwe vooruitzichten bieden voor het beheer van het wereldwijde drugsprobleem in het kader van de bestaande VN-verdragen over drugs.

Zoals op vele andere mondiale gebieden was het aanhalen van de banden tussen de interne en de externe dimensie van het EU-beleid het voorwerp van brainstorming en institutionele actie, en dat zal ook in 2015 zo blijven.

2.9. Verantwoord betrekken van mineralen

Op 5 maart 2014 stelden de HV en de Commissie een geïntegreerde EU-aanpak voor om een eind te maken aan het gebruik van de opbrengst van de handel in mineralen voor het financieren van gewapende conflicten. Met deze aanpak wordt beoogd het voor bedrijven gemakkelijker te maken tin, tantaal, wolfram en goud verantwoord te betrekken en legitieme exploitatie in en legitieme handel met conflict- en hoogrisicogebieden aan te moedigen.

De geïntegreerde aanpak bestaat uit een gezamenlijke mededeling van de HV en de Commissie waarin de alomvattende buitenlandbeleidbenadering van de aanpak van het verband tussen conflicten en de exploitatie van en handel in mineralen wordt gepresenteerd, en waarin de verdere betrokkenheid ter ondersteuning van de OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas (OESO-richtsnoeren voor passende zorgvuldigheid met het oog op verantwoorde toeleveringsketens van mineralen uit conflict- en hoogrisicogebieden) en de outreach en steun van het buitenlands beleid van de EU, met inbegrip van ontwikkelingsinstrumenten, zijn vervat. De gezamenlijke mededeling gaat vergezeld van een voorstel van de Commissie voor een verordening tot instelling van een Uniesysteem voor zelfcertificering van passende zorgvuldigheid in de toeleveringsketen voor verantwoordelijke importeurs, gebaseerd op het OESO-systeem.

Op 23 juni 2014 nam de Raad conclusies aan over de aanpak van de Unie voor het verantwoord betrekken van mineralen. De Raad beklemtoonde dat de Commissie en de hoge vertegenwoordiger moeten blijven ijveren voor een sterke, alomvattende en coherente grondstoffendiplomatie, waarbij de verwevenheid van veiligheid en ontwikkeling gecoördineerd en strategisch moet worden aangepakt.

2.10. Terrorismebestrijding

De EU bleef zich onverminderd inzetten voor de preventie en bestrijding van terrorisme, en voor de bevordering van de rechtsstaat en het strafrecht, onder eerbiediging van de mensenrechten. De belangrijkste doelstellingen van de EU op mondiaal niveau blijven het verdiepen van de internationale consensus en de intensivering van de internationale inspanningen op het gebied van terrorismebestrijding.

Een cruciaal onderdeel van de strategische aanpak van de EU is politieke outreach door politieke dialogen over terrorismebestrijding met vele belangrijke partners en internationale organisaties. Deze dialogen zijn een belangrijk platform om kritieke problemen aan de orde te stellen (bijvoorbeeld in 2014 met betrekking tot de buitenlandse strijders in Syrië/Irak). In 2014 hadden specifieke dialogen over terrorismebestrijding plaats met het Koninkrijk Saudi-Arabië, Turkije, Canada, de VN, de VS (samenwerking inzake terrorismebestrijding en bestrijding van de financiering van terrorisme), en Australië. Aangelegenheden in verband met terrorisme kwamen ook aan bod in een veelheid aan andere dialogen van de EU, zoals die over buitenlands beleid en veiligheid.

In 2014 maakte de EU samen met de VN en alle lidstaten werk van een effectieve aanpak van de dreiging van de buitenlandse strijders door middel van concrete maatregelen. Door de brute terreur van Da'esh moest de aandacht nog meer op de situatie in Syrië en Irak worden gericht. Dat heeft geleid tot de opstelling van de terrorismebestrijdingsstrategie van de EU inzake Syrië en Irak, met bijzondere aandacht voor buitenlandse strijders, die door de Raad werd aangenomen op 20 oktober. Deze strategie maakt een belangrijk deel uit van de algehele inspanningen van de EU tot uitvoering van Resolutie 2178 van de VN-Veiligheidsraad over buitenlandse strijders en bestrijding van gewelddadig extremisme. In 2014 kwamen de lidstaten ook overeen de specifiek voor terrorismebestrijding bestemde bijstand van de EU (IcSP) aan derde landen in het volgende financiële kader (2014-2020) te verviervoudigen. De bijstand van de EU voor terrorismebestrijding bleef voornamelijk bestemd voor de volgende prioritaire gebieden: de regio Zuid-Azië, met name Pakistan, Afghanistan; de Sahel, Nigeria en de Maghreb; de Hoorn van Afrika/Jemen en de uitvoering van de VN-normen inzake terrorismebestrijding.

De EU bleef de sleutelrol van de VN in de multilaterale samenwerking bij terrorismebestrijding en -preventie ondersteunen. Over het algemeen vormt de mondiale VN-strategie voor terrorismebestrijding een integrerend deel van de EU-aanpak van terrorismebestrijding. De EU blijft met een aantal VN-bureaus in nauwe dialoog over terrorismebestrijding en propageert de sleutelrol van de VN in multilaterale samenwerking bij het bestrijden en voorkomen van terrorisme. De EU steunde krachtig de inspanningen van de SGVN met betrekking tot de uitvoering van de mondiale VN-strategie voor terrorismebestrijding (waarop de nadruk werd gelegd tijdens de 4e toetsing van de uitvoering van de mondiale VN-strategie voor terrorismebestrijding in juni 2014).

De EU bleef sterk voorstander van het Global Counter Terrorism Forum (GCTF), zoals werd meegedeeld tijdens de vijfde ministeriële bijeenkomst van het GCTF te New York in september 2014.⁶⁰

De EU bleef ook steun verlenen aan de drie op het GCTF geïnspireerde instellingen; Hedayah, internationaal excellentiecentrum voor de bestrijding van gewelddadig extremisme, het Mondiaal fonds voor de mobilisatie en de veerkracht van gemeenschappen (Global Community Engagement Resilience Fund, GCERF) en het internationaal instituut voor het recht en de rechtsstaat (International Institute for Justice and the Rule of Law).

Met betrekking tot terrorismefinanciering heeft de EU een specifiek programma goedgekeurd om de vermogens van de financiële-inlichtingeneenheid (FIE) in de Hoorn van Afrika en Jemen te bevorderen. Voor eind december 2014 liet de EU 15 uitvoeringsverordeningen bekendmaken betreffende het sanctieregime voor Al Qaida, waarbij besluiten van het Sanctiecomité van de VN voor Al Qaida in EU-recht werden omgezet.

⁶⁰ De ministeriële bijeenkomst van dit jaar heeft de speciale zitting van de VN-Veiligheidsraad over buitenlandse terroristische strijders (FTF) en de bestrijding van gewelddadig extremisme (CVE) voorbereid, die op 24 september werd voorgezeten door president Barack Obama. De EU steunde ook de oprichting van een nieuwe werkgroep op 15/16 december 2014 in Marrakesh over FTF-vraagstukken [met als covoorzitters Nederland en Marokko], en de vooruitgang met betrekking tot GCTF-initiatieven op het gebied van CVE en de rechtsstaat: het internationaal bestuur van het excellentiecentrum voor CVE (Hedayah Centre in Abu Dhabi); het internationaal instituut voor het recht en de rechtsstaat (International Institute for Justice and the Rule of Law, IJJ); en het Mondiaal fonds voor de mobilisatie en de veerkracht van gemeenschappen (Global Community Engagement Resilience Fund, GCERF). De EU steunt deze initiatieven financieel en zal deel uitmaken van het bestuur en de raad van bestuur ervan. De EU en Turkije zullen hun covoorzitterschap van de GCTF-werkgroep Hoorn van Afrika voortzetten.

C. Bijdrage tot een effectievere multilaterale orde (VN, Raad van Europa, OVSE, G7/G8/G20)

1. VN

Effectief multilateralisme is de kern van het buitenlands beleid van de EU. Via haar delegaties bij VN-organen in New York, Genève, Wenen, Parijs, Nairobi en Rome, werkt de EU van oudsher met de VN samen op alle beleidsgebieden waarop de VN actief zijn.

De EU en de lidstaten samen blijven de grootste financiële contribuant van het VN-stelsel. De som van de bijdragen van de 28 EU-lidstaten bedraagt 35 % van de reguliere begroting van de VN en 36,8 % van de begroting van de VN voor vredeshandhaving. Daarnaast verstrekken de EU en haar lidstaten ook ongeveer de helft van alle vrijwillige bijdragen voor de VN-fondsen en programma's.

In juni 2014 stelde de Raad de EU-prioriteiten voor de 69e zitting van de AVVN vast⁶¹ conform de middellangetermijnprioriteiten van de EU in het kader van de Verenigde Naties (2012-2015); deze bieden de mogelijkheid tot een gericht en gecoördineerd EU-optreden, dat in vijf grote rubrieken kan worden ingedeeld: vrede en veiligheid, duurzame ontwikkeling, mensenrechten, het versterken van de VN en humanitaire kwesties. De EU-lidstaten zullen blijven ijveren voor een efficiënt en effectief beheer van de VN en hun financiële middelen, alsook voor verdere hervormingen.⁶²

⁶¹ Prioriteiten voor de 69e zitting van de Algemene Vergadering van de VN (doc. 10856/14)

⁶² Op 2 april 2014 nam het Europees Parlement een aanbeveling aan de Raad over de 69e zitting van de AVVN aan. De aanbeveling is ingedeeld in hoofdstukken over respectievelijk mensenrechten, democratie en de rechtsstaat, vrede en veiligheid, verantwoordelijkheid tot bescherming, vrouwen en kinderen, de ontwikkelingsagenda voor de periode na 2015 en diversen, waaronder privacy in het digitale tijdperk, het wapen-handelsverdrag en de EU en klimaatverandering (aanbeveling van het Europees Parlement aan de Raad van 2 april 2014 over de 69e zitting van de AVVN (doc. 2014/2017(INI), P7_TA (2014)0259).

Als gevolg van een op 3 mei 2011 aangenomen resolutie (waarbij de status van waarnemer van de EU niet is veranderd) mogen vertegenwoordigers van de EU als omschreven in het Verdrag van Lissabon het woord nemen in de Algemene Vergadering van de VN. Er wordt ook gewerkt aan een herziening van de rechten van de EU om deel te nemen aan een aantal internationale organisaties.

De voorzitter van de Europese Raad heeft de EU vertegenwoordigd in de General Debate, de jaarlijkse opening van de Algemene Vergadering in september, en heeft ook het woord genomen tijdens de top van de VN-Veiligheidsraad op 24 september 2014 over buitenlandse strijders. In februari 2014 sprak de Veiligheidsraad, na een briefing door de HV, in een verklaring van de voorzitter formeel zijn voldoening uit over de nauwe samenwerking tussen de VN en de EU. De EU en de VN werken succesvol samen in verscheidene crisissituaties, en die samenwerking wordt gestimuleerd door de halfjaarlijkse dialoog op hoog niveau in de EU-VN-stuurgroep crisis-beheersing.

2. Vrede en veiligheid

De EU en de Verenigde Naties zijn cruciale partners op het gebied van vrede en veiligheid. De VN-Veiligheidsraad onderstreepte dit op 14 februari 2014 in een met eenparigheid van stemmen aangenomen voorzittersverklaring waarin de nauwe samenwerking tussen de Verenigde Naties en de Europese Unie wordt toegejuicht en beide organisaties ertoe worden aangemoedigd hun institutionele betrekkingen en strategisch partnerschap verder uit te bouwen.

De nauwe strategische samenwerking bij de handhaving van de internationale vrede en veiligheid is gestaag toegenomen en bestrijkt thans de gehele cyclus van preventie tot vredesopbouw na een conflict. De lidstaten van de EU nemen thans 37 % van de begroting voor vredeshandhaving en 8 % van het personeel van vredeshandhavingsoperaties van de VN voor hun rekening. De ontwikkeling van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid van de EU (GVDB) heeft een aanzienlijke en toenemende samenwerking tussen de EU en de VN mogelijk gemaakt op het gebied van civiele en militaire crisisbeheersing, zoals voor de Somalische kust (Atalanta) en in Kosovo (EULEX), Mali (EUTM Mali), de Centraal-Afrikaanse Republiek (EUFOR RCA); deze samenwerking blijft een belangrijk onderdeel van het alomvattende partnerschap. Het versterken van de steun van de EU aan de vredeshandhavingsoperaties van de VN is een van de op het actieplan van juli 2012 gebaseerde prioriteiten van de EU. Door haar sterke betrokkenheid bij binnenlandse ontwikkeling door het consolideren van de vrede en, op langere termijn, met de activiteiten voor vredesopbouw in post-conflictsituaties, speelt de EU een actieve rol in de VN-Commissie voor vredesopbouw en al haar landspecifieke formaties.

De EU bleef de ontwikkeling en de toepassing van het concept "verantwoordelijkheid om te beschermen" ondersteunen en steunt voorts het voorstel van de secretaris-generaal van de VN om deze kwestie formeel te agenderen voor de algemene vergadering van de VN van 2015 (cf. verslag van de SGVN van juli 2014 over de verantwoordelijkheid om te beschermen).

3. Menselijke, economische en sociale ontwikkeling en de ontwikkelingsagenda voor de periode na 2015

In 2014 stond ontwikkeling nog prominenter op de agenda dan in voorgaande jaren. De EU heeft haar inspanningen opgevoerd om tegen 2015 de Millenniumdoelstellingen voor ontwikkeling (MOD's) te halen, als uitgangspunt voor een nieuwe agenda voor de periode na 2015. Zij heeft toegewerkt naar één overkoepelend post-2015-kader, waarin onderkend wordt dat uitbanning van armoede en duurzame ontwikkeling elkaar wederzijds versterken.

Om de uitroeiing van extreme armoede sterker te kunnen beïnvloeden en partnerlanden te ondersteunen bij het verwezenlijken van de millenniumdoelen, past de Europese Unie een nieuwe, transparante 'verdeelsleutel' toe, die inhoudt dat de meest behoeftige landen, waaronder fragiele staten, méér steun ontvangen, terwijl 16 grote, meer ontwikkelde landen niet langer in aanmerking komen voor bilaterale steun. De in 2014 vastgestelde strategische bilaterale programma's zijn gericht en betreffen maximaal 3 sectoren. De gebieden waarop wordt samengewerkt, zijn gekozen uit de prioritaire gebieden van de "Agenda voor verandering", met name mensenrechten, democratie en andere wezenlijke aspecten van goed bestuur en inclusieve en duurzame groei. Voorts wordt in meer dan 40 landen werk gemaakt van gezamenlijke programmering met EU-lidstaten en andere donoren.

Vandaag werken de EU en de VN in meer dan 100 landen nauw als partners samen op gebieden zoals plattelandsontwikkeling en economische ontwikkeling, water en sanitaire voorzieningen, toegang tot gezondheidsdiensten, vraagstukken in verband met arbeid en fatsoenlijk werk, en toegang tot onderwijs en wederopbouw na conflicten.

De middelen voor ontwikkelingssamenwerking ondersteunen de inspanningen van de VN op het vlak van democratisch bestuur, verkiezingsondersteuning, conflictpreventie en herstel, mensenrechten, genderkwesties en de strijd tegen de klimaatverandering. Andere zeer belangrijke sectoren waarop samenwerking met de VN van cruciaal belang is, zijn voedselzekerheid, voeding en plattelandsontwikkeling, en steun voor onderwijs en gezondheidszorg en voor vluchtelingen.

In mei 2014 heeft de Commissie de mededeling "Een sterkere rol voor de particuliere sector bij het streven naar inclusieve en duurzame groei in ontwikkelingslanden" aangenomen, waarin m.b.t. de bestrijding van armoede de rol van de particuliere sector als banenleverancier en daarmee ook zijn effect op de veiligheidssituatie van landen wordt onderkend, en ervoor wordt gepleit de sector meer bij de ontwikkelingssamenwerking van de EU te betrekken.

In juli 2014 nam de open werkgroep van de VN voor duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) haar voorstel voor de SDG's aan.

Het intergouvernementeel comité van deskundigen inzake financiering van duurzame ontwikkeling (ICESDF) heeft zijn verslag in het begin van augustus 2014 aangenomen. Op basis van deze en andere input publiceerde de secretaris-generaal van de VN in januari 2015 zijn syntheseverslag, getiteld "The Road to Dignity by 2030: Ending poverty, transforming all lives and protecting the planet"⁶³ (de weg naar waardigheid vóór 2030: armoede uitbannen, levens veranderen en de planeet beschermen). Dit jaar was de General Debate van de Algemene Vergadering van de VN in september gewijd aan het thema: "Delivering on and implementing a transformative post-2015 development agenda" (resultaten halen bij en uitvoering geven aan een hervormingsontwikkelingsagenda voor de periode na 2015).

De volgende fase van de intergouvernementele onderhandelingen zal begin 2015 starten, zodat tijdens een top in september 2015 een akkoord kan worden bereikt over een overkoepelend kader voor de periode na 2015, ook over nieuwe duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen, die gericht zijn op de uitbanning van armoede en duurzame ontwikkeling in haar drie dimensies (economisch, sociaal en ecologisch/klimaatverandering).

De Raad nam in december 2014 conclusies aan die de basis vormen voor het EU-standpunt tijdens de komende internationale onderhandelingen in de VN, die tijdens de top in september worden afgerond.⁶⁴

4. Samenwerking met staten in Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan (ACS)

Het 11e EOF, het financiële instrument ter dekking van de ontwikkelingssamenwerking van de EU met landen in Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan (ACS) tot 2020, is ingesteld.

Nationale en regionale indicatieve programma's (NIP's en RIP's), alsook het intra-ACS-programma, worden momenteel door de EU en de ACS-partnerlanden besproken, goedgekeurd en ondertekend. Meer dan de helft van de NIP's was eind 2014 ondertekend. De rest zal in 2015 worden afgerond.

⁶³ A/69/700

⁶⁴ Het Europees Parlement heeft op 25 november 2014 een resolutie aangenomen over de EU en het mondiaal ontwikkelingskader voor de periode na 2015 (2014/2143(INI)).

5. G7/G20

De Commissie en de voorzitter van de Europese Raad namen in 2014 deel aan een aantal top-bijeenkomsten en vergaderingen van de G7 en de G20.

Het overleg in de G7 werd in 2014 grotendeels beheerst door de reactie op de crisis in Oekraïne en de betrekkingen met Rusland. In dit verband werd ook gesproken over een positieve agenda, gericht op het laten de-escaleren van de betrekkingen met Rusland en het stabiliseren van de situatie in Oekraïne. Andere aandachtspunten binnen dit forum waren de wereldwijde groei en manieren om de werkloosheid te bestrijden, handelskwesties en de samenhang tussen klimaatverandering en energiezekerheid. De leiders benadrukten ook dat zij zich aansluiten bij de internationale inspanningen ter bestrijding van de klimaatverandering in het kader van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering en zich willen inzetten voor het ontwikkelingsvraagstuk, via de agenda voor de periode na 2015.

De EU steunt ten volle de werkzaamheden van de G7 Rome-Lyon-groep⁶⁵ als onderdeel van de inspanningen van de EU ter uitvoering van Resolutie 2178 en de strategie van de EU inzake Syrië/Irak - terrorismebestrijding en buitenlandse strijders, die de Raad op 20 oktober 2014 heeft aangenomen.

De EU was ingenomen met de resultaten van de top van de G20 in Brisbane, die tot doel had de mondiale economie op een duurzaam groeipad te brengen. De top van de G20 nam het actieplan van Brisbane voor groei en banen aan en legde sterk de nadruk op investeringen. De G20 beklemtoonde opnieuw zijn streven naar rechtvaardiger belastingheffing en gaf een nieuwe impuls aan financiële regulering, mondiale klimaatmaatregelen en open handel in het kader van het multilaterale handelssysteem. Tot slot heeft de G20 vooruitgang geboekt op het gebied van corruptiebestrijding, energie en duurzaamheid, ontwikkeling en hervorming van de internationale economische instellingen.

⁶⁵ De G7 Rome/Lyon-groep houdt zich bezig met bestrijding van terrorisme en georganiseerde criminaliteit.

6. Raad van Europa (RvE)

Conform het memorandum van overeenstemming dat beide organisaties in 2007 hebben ondertekend, bleef de EU actief betrokken bij de Raad van Europa, vooral in de Europese nabuurschapslanden en op de Westelijke Balkan. De werkzaamheden van de Raad van Europa waren in 2014 vooral gericht op Oekraïne. De Raad van Europa heeft Oekraïne zijn expertise aangeboden in belangrijke dossiers die verband houden met juridische, constitutionele en electorale hervormingen, alsook mensenrechten. Hij zette ook de samenwerking voort met de EU in het zuidelijke Middellandse Zeegebied en Centraal-Azië, in het kader van de strategie van de Raad van Europa inzake samenwerking met de buurlanden.

De gezamenlijke programma's van Raad van Europa zijn nog altijd een fundamenteel onderdeel van onze samenwerking. In 2014 hebben de EU en de Raad van Europa samen een nieuwe regeling voor projectgebaseerde samenwerking uitgewerkt, waarbij een perspectief voor samenwerking op langere termijn en duidelijker doelstellingen en resultaten in het vooruitzicht werden gesteld. Op 1 april 2014 ondertekenden secretaris-generaal Jagland en voormalig Commissielid Štefan Füle een intentieverklaring waarin deze keuze bevestigd werd.

7. Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa

De OVSE-agenda in 2014 werd overschaduwd door de crisis in en rond Oekraïne. Het conflict heeft de blijvende waarde van de OVSE, maar ook de politieke en operationele beperkingen van de organisatie duidelijk gemaakt. Rusland heeft kernwaarden van de OVSE met voeten getreden en de OVSE verhinderd haar volledige rol te spelen bij de uitvoering van de akkoorden van Minsk - in het bijzonder wat grenstoezicht betreft. Tegelijk heeft de OVSE gedurende de gehele crisis haar waarde bewezen als enige internationale, onpartijdige actor in het veld in het conflictgebied in Oekraïne en als cruciaal forum voor dialoog tussen de verschillende partijen. De EU was ingenomen met de aanzienlijke inspanningen die het Zwitserse zittende voorzitterschap in 2014 heeft geleverd om de crisis aan te pakken.

De EU, waarvan de lidstaten meer dan de helft van de OVSE-leden uitmaken en goed zijn voor 70% van de begroting van de OVSE, is voortgegaan met het steunen van de werkzaamheden van de OVSE in elk van de drie dimensies - politiek-militair, economisch-ecologisch en menselijk. In het licht van deze vele uitdagingen bleef de Unie ook dit jaar de afspraken en beginselen van de OVSE verdedigen en bevorderen, zowel wat betreft het Russische optreden in Oekraïne als wat betreft de verslechterende situatie op mensenrechtengebied in delen van de Zuidelijke Kaukasus en Centraal Azië.

Met betrekking tot de crisis in en rond Oekraïne verleende de EU aanzienlijke politieke en financiële steun alsook steun in natura voor de verschillende OVSE-activiteiten, waaronder de bijzondere waarnemingsmissie, de observatiemissie naar twee Russische grenscontroleposten en de verkiezingswaarnemingsmissie die het Bureau voor Democratische Instellingen en Mensenrechten (ODIHR) van de OVSE heeft ondernomen om toe te zien op de vervroegde presidents- en parlementsverkiezingen in Oekraïne. De bijzondere waarnemingsmissie - de grootste OVSE-veldoperatie die recentelijk is gehouden - moest haar werk verrichten onder steeds moeilijker omstandigheden. De EU sprak haar steun uit voor de uitbreiding naar 500 waarnemers vóór januari 2015; de EU-lidstaten leverden meer dan 70% van het personeel van de missie. Naast de bijdragen van de lidstaten kende de EU voor de bijzondere waarnemingsmissie 7 miljoen euro niet-budgettaire steun toe via het instrument voor bijdrage aan stabiliteit en vrede (IcSP), en stelde zij 4 ongepantserde en 4 gepantserde voertuigen ter beschikking. De EU sprak ook haar krachtige politieke steun uit voor de trilaterale contactgroep, die bestaat uit vertegenwoordigers van het zittende voorzitterschap van de OVSE, Oekraïne en Rusland.

In reactie op de crisis in Oekraïne schaarde de EU zich achter een uitgebreid gebruik van de politiek-militaire instrumenten van de OVSE, met name het Weens Document. In een poging om de bezorgdheid over ongebruikelijke Russische militaire activiteit langs de grens met Oekraïne te verminderen, werd ten aanzien van Oekraïne en Rusland een aanzienlijk aantal controlemaatregelen genomen, waaraan actief werd meegewerkt door de EU-lidstaten. Het de-escalerende effect van deze maatregelen was echter gering, wegens de uiteenlopende veiligheidsbelangen en het gebrek aan politieke wil van Rusland om zijn verplichtingen op het gebied van vertrouwenwekkende en veiligheidsbevorderende maatregelen gestand te doen, niet alleen naar de letter, maar ook naar de geest. Daarom zal de EU zich blijven inzetten voor de volledige uitvoering en modernisering van het Weens Document, teneinde de rol van de OVSE bij vertrouwens- en veiligheidsopbouw, risicobeperking en conflictpreventie te vergroten.

De crisis in en rond Oekraïne had ook gevolgen voor de aanslepende conflicten in het OVSE-gebied. Ondanks de moeilijke situatie bleef de EU actief betrokken bij het oplossen van deze conflicten, met name de gesprekken over de regeling voor Transnistrië en het internationaal overleg van Genève over de gevolgen van het conflict in Georgië in 2008, waaraan het OVSE deelneemt. De EU heeft ook verder steun verleend voor de inspanningen om een oplossing van het conflict in Nagorno-Karabach dichterbij te brengen. De EU stelt aanzienlijke middelen ter beschikking voor vertrouwenwekkende maatregelen tussen de bij elk van deze conflicten betrokken partijen.

Ook dit jaar hechtte de EU veel belang aan de volledige uitvoering van de toezeggingen met betrekking tot de menselijke dimensie, met name op het gebied van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. In dit verband legde de Unie in het bijzonder de nadruk op de belangrijke rol van de autonome OVSE-instellingen (ODIHR, de vertegenwoordiger voor mediavrijheid en de Hoge Commissaris voor nationale minderheden).

Er werd verder werk gemaakt van de samenwerking met de OVSE op het gebied van de aanpak van transnationale bedreigingen, onder meer wat terrorismebestrijding, grensbeheer en cyberbeveiliging betreft. De EU bleef ook de missies van de OVSE steunen, met name in de Westelijke Balkan, de Zuidelijke Kaukasus en Centraal-Azië. Ook in 2014 verleende de EU via het IcSP aanzienlijke steun aan het initiatief inzake buurtveiligheid in Kirgizië.

De jaarlijkse Ministeriële Raad, op 4 en 5 december 2014 in Basel, werd gedomineerd door de crisis in en rond Oekraïne. Hoewel er geen consensus kon worden bereikt over een verklaring over de crisis, bevestigden de besprekingen de rol van de OVSE als het cruciale forum voor Europese veiligheidsvraagstukken. Op de Ministeriële Raad bleek ook dat veruit de meeste deelnemende lidstaten het erover eens waren dat tegenstand moet worden geboden aan het optreden van Rusland in en rond Oekraïne en dat de basisbeginselen van de Slotakte van Helsinki, inclusief de onschendbaarheid van de grenzen, geëerbiedigd moeten worden. De ministers besteedden ook aandacht aan de toekomst van de Europese veiligheidsarchitectuur. Terwijl met het Helsinki+40-proces (een poging om de OVSE een nieuwe impuls te geven in de aanloop naar de 40e verjaardag van de ondertekening van de Slotakte van Helsinki in 1975) nauwelijks enige vooruitgang werd geboekt in 2014, kwam de Ministeriële Raad overeen om het proces in de aanloop naar de aanstaande verjaardag voort te zetten. Het Zwitserse voorzitterschap stemde - in samenwerking met zijn opvolgers Servië (2015) en Duitsland (2016) - ook een 'panel van wijzen' in dat zich over de toekomst van de Europese veiligheid zal buigen.

D. Ondersteuning van democratie, mensenrechten, het internationaal humanitair recht en de rechtsstaat

1. Bevordering van de mensenrechten, het internationaal humanitair recht, de democratie en de rechtsstaat

De EU zette zich ook dit jaar onverminderd in voor het bevorderen van de eerbiediging van de mensenrechten in de hele wereld, en voor de naleving van het internationaal humanitair recht. Het strategisch kader en het actieplan van de EU inzake mensenrechten en democratie, dat in juni 2012 is aangenomen, zijn nog steeds de referentiedocumenten van het externe beleid van de EU op dit gebied, die de leidende beginselen en belangrijkste prioriteiten van het optreden van de EU bevatten. Deze documenten dienen de doeltreffendheid en de samenhang van het mensenrechtenbeleid van de EU te verbeteren, en hebben tot doel de mensenrechten en de democratie tot de kern van het externe optreden van de Unie te maken.

In de wetenschap dat het actieplan aan het einde van het jaar afloopt, bracht de Europese Dienst voor extern optreden (EDEO) tijdens de verslagperiode een breed proces van overleg met andere EU-instellingen (Commissie, Raad en lidstaten, Europees Parlement) en met belanghebbende partijen (met name maatschappelijke organisaties en academische instellingen) op gang om een volledig nieuw actieplan voor te bereiden, dat begin 2015 moet worden vastgesteld.

2. Mensenrechten in het EU-beleid

In 2014 was Stavros Lambrinidis twee jaar in functie als speciale EU-vertegenwoordiger voor de mensenrechten. Zijn kerntaak, zoals bepaald in zijn mandaat, is het bevorderen van de samenhang, de doeltreffendheid en de zichtbaarheid van de mensenrechten in het buitenlandbeleid van de EU. In dat verband ging zijn aandacht vooral uit naar het versterken van de mensenrechtenagenda van de EU met strategische partners, onder meer via bezoeken aan de Verenigde Staten, Brazilië en Mexico; het opbouwen van betrekkingen met landen in transitie en regionale partners, waaronder Myanmar, Pakistan en Egypte; het vergroten van de zichtbaarheid van de EU en van haar betrokkenheid bij multilaterale en regionale mensenrechtenmechanismen; en samenwerking met en empowerment van het maatschappelijk middenveld. Zijn aandacht ging ook uit naar het bevorderen van de kernprioriteiten van de EU, onder meer die welke zijn opgenomen in de EU-richtsnoeren inzake mensenrechten en andere aspecten, zoals de vrijheid van meningsuiting online en offline, de mensenrechten van vrouwen, de op de mensenrechten gebaseerde aanpak van ontwikkeling, de afschaffing van de doodstraf en het bedrijfsleven en de mensenrechten.

De EDEO heeft ook gewerkt aan het stroomlijnen van zijn interne mechanismen en procedures, met de bedoeling zijn optreden op het gebied van de mensenrechten doeltreffender te maken. De Groep rechten van de mens (COHOM), belast met alle mensenrechtenaspecten van de externe betrekkingen van de Europese Unie, hechtte in 2014 zijn goedkeuring aan de strategische prioriteiten van de EU in de mensenrechtenfora van de VN voor het lopende jaar; deze droegen bij tot het welslagen van het werk van de EU in VN-verband. Dankzij de gecoördineerde inspanningen van de EU-delegaties, de missiehoofden, de EU-instellingen en -diensten en de lidstaten konden 132 land-specifieke mensenrechtenstrategieën worden goedgekeurd door het Politiek en Veiligheidscomité (PVC). De uitvoering van de landspecifieke mensenrechtenstrategieën leidde tot intensievere samenwerking tussen de EU-delegaties en de ambassades van de lidstaten op het gebied van de mensenrechten en droeg bij tot een beter kader voor en meer samenhang in de mensenrechten-dialogen.

De EU voerde in 2014 formele mensenrechtendialogen en overleg met 37 partnerlanden en regionale groeperingen, waaronder - voor het eerst - een mensenrechtendialoog met Myanmar/Birma. Voorts ging een grote groep van de 79 landen in Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan die partij zijn bij de overeenkomst van Cotonou, een dialoog met de EU aan. De mensenrechtendialoog met Rusland werd opgeschort en die met Azerbeidzjan uitgesteld. De EU leverde verdere inspanningen om de dialogen meer effect te laten sorteren en efficiënter te maken, onder meer door verbanden te leggen tussen de dialogen en andere beleidsinstrumenten, waarbij vervolgregelingen werden opgezet en individuele gevallen in de besprekingen aan bod kwamen. De meeste mensenrechtendialogen werden voorafgegaan door overlegvergaderingen met maatschappelijke organisaties in Brussel en met de betrokken landen, en werden gevolgd door nabesprekingen. De EU legde bij monde van de HV/VV of haar woordvoerder verklaringen over de mensenrechten af. In de loop van het jaar werden ook vertrouwelijke demarches gedaan.

De EDEO gaf regelmatig opleidingssessies over mensenrechten en democratie, over onderwerpen zoals non-discriminatie (vrijheid van meningsuiting, vrijheid van godsdienst of overtuiging, rechten van gehandicapten en rechten van lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgenders en interseksuelen (LGBTI)), economische, sociale en culturele rechten, het bedrijfsleven en mensenrechten, gendergelijkheid, kinderrechten, ondersteuning van de democratie en verkiezingswaarneming, mensenrechten in VN-verband, en de rechten van de mens van de Raad van Europa. Er werd ook een programma opgestart om de door de lidstaten georganiseerde opleidingsprogramma's op het gebied van mensenrechten in kaart te brengen, teneinde beste praktijken te verzamelen en mogelijke synergie te verkennen. Te dien einde werd in september overeengekomen in de EU-lidstaten een informeel netwerk van contactpunten voor opleidingen in mensenrechten en democratie op te zetten. Eind 2014 beschikten alle EU-delegaties in derde landen en GVDB-missies en -operaties over steunpunten voor mensenrechten en/of steunpunten voor gendervraagstukken.

In 2014 werden de inspanningen voor het oplossen van problemen in verband met samenhang en consistentie tussen het interne en het externe mensenrechtenbeleid van de EU verder opgevoerd. Dit was ook het onderwerp van specifieke conclusies van de Raad Justitie en Binnenlandse Zaken van juni, waarin de Raad onderkende dat samenhang van cruciaal belang is voor de geloofwaardigheid van de EU en dat deze alleen kan worden bereikt als de EU op het gebied van de mensenrechten een voorbeeldfunctie vervult. Ook in 2014 nam de Europese Commissie mensenrechten op in haar effectbeoordelingen voor voorstellen op het gebied van het externe optreden van de EU, en zij begon met het opstellen van specifieke richtsnoeren voor de analyse van effectbeoordeling met betrekking tot de mensenrechten in handelsovereenkomsten.

3. Uitvoering van EU-prioriteiten op mensenrechtengebied

Gedurende 2014 had de EU bijzondere aandacht voor specifieke thematische mensenrechtenkwesties, zowel wat burgerrechten en politieke rechten als wat economische, sociale en culturele rechten betreft.

De EU zette zich in om het **recht op vrijheid van vereniging en vreedzame vergadering** te bevorderen, via publieke verklaringen en in het kader van de bilaterale betrekkingen van de EU met derde landen; via de mensenrechtendialoog en het mensenrechtenoverleg met gelijkgestemde partners in termen van uitwisseling van activiteiten en goede praktijken. De EU organiseerde in september 2014 een evenement in de marge van de bijeenkomst betreffende de uitvoering van de menselijke dimensie van de OVSE, om samen met het maatschappelijk middenveld de recente tendensen inzake de vrijheid van vreedzame vergadering in het OVSE-gebied te bestuderen.

In het gehele jaar van de zitting van de Raad voor de mensenrechten van de Verenigde Naties en tijdens de bijeenkomst van de Derde Commissie van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in oktober wees de EU gewezen op het belang van de werkzaamheden van **maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers**, en toonde zij zich bezorgd over het afnemen van de ruimte voor het maatschappelijk middenveld in tal van landen, de toenemende beperkingen ten aanzien van niet-gouvernementele organisaties en de pesterijen en ernstige schendingen van de mensenrechten waarvan mensenrechtenactivisten het slachtoffer zijn. Het Europees instrument voor de democratie en de mensenrechten is een belangrijk financieel instrument ter ondersteuning van maatschappelijke organisaties die actief zijn op mensenrechtengebied en van mensenrechtenverdedigers, zoals journalisten en bloggers.

In de conclusies van de Raad die in juni ter gelegenheid van de tiende verjaardag van de goedkeuring van de EU-richtsnoeren over mensenrechtenverdedigers zijn aangenomen, herhaalden de ministers van Buitenlandse Zaken van de EU dat de EU zich zal blijven inzetten voor de mensenrechtenverdedigers. De Raad benadrukte de bijzonder belangrijke rol van vrouwelijke mensenrechtenverdedigers en mensenrechtenverdedigers uit kwetsbare en gemarginaliseerde groepen. In mei ontvingen de EU-delegaties gedetailleerde richtsnoeren voor de uitvoering van de richtsnoeren inzake mensenrechtenverdedigers, met beste praktijken voor de behandeling van dossiers. Het hele jaar lang hebben de EU-delegaties zich ingezet voor de bescherming van mensenrechtenverdedigers, die in vele landen nog steeds geconfronteerd worden met toenemende druk van de autoriteiten en van niet-statelijke actoren. EU-diplomaten woonden als waarnemer rechtszaken bij, bezochten activisten in hechtenis en legden verklaringen af over individuele gevallen.

In het strategisch kader van de EU inzake mensenrechten en democratie wordt benadrukt dat de EU vastbesloten is voort te gaan met het bevorderen van de **vrijheid van mening en van meningsuiting online en offline**, omdat er zonder deze rechten geen sprake is van democratie. De Raad nam op 12 mei 2014 de EU-mensenrechtenrichtsnoeren inzake vrijheid van meningsuiting online en offline aan. In deze richtsnoeren, die voortbouwen op bestaande instrumenten en documenten, wordt herinnerd aan cruciale beginselen en worden duidelijk omschreven prioriteiten en instrumenten voor het gebruik door de EU-delegaties en de ambassades van de lidstaten, alsmede op het niveau van de EU naar voren gebracht, met het doel dat recht beter te bevorderen en te verdedigen. De EU veroordeelde herhaaldelijk de aanvallen tegen journalisten en bloggers, in publieke verklaringen en in het kader van de bilaterale betrekkingen. De EU volgde nauwlettend het werk van de Freedom Online Coalition, en verleende actief steun aan de resolutie van de VN-Mensenrechtenraad over "veiligheid van journalisten", de resolutie van de AVVN over "het recht op privacy in het digitale tijdperk" en de resolutie over "mensenrechten en het internet", die voor de tweede keer deze zomer in de Mensenrechtenraad zijn goedgekeurd. Het jaarlijkse ngo-mensenrechtenforum van de EU in 2014, dat op 4 en 5 december 2014 is gehouden, was gewijd aan de bescherming en bevordering van de vrijheid van meningsuiting; meer dan 200 vertegenwoordigers van ngo's uit de hele wereld namen eraan deel.

De EU herhaalde dat zij zich **verzet tegen de doodstraf** en wendde alle diplomatieke middelen waarover zij beschikt, aan om het streven naar een wereldwijde afschaffing te ondersteunen, overeenkomstig de desbetreffende EU-richtsnoeren. De EU was door middel van intensief lobbywerk actief betrokken bij het verbond van regio's dat zich inzette voor Resolutie van de Algemene Vergadering van de VN, die uiteindelijk in december is aangenomen en waarin opnieuw een moratorium op de voltrekking van de doodstraf wordt geëist. Dankzij de inspanningen van de EU werd de resolutie aangenomen met 117 stemmen voor, 37 tegen en 34 onthoudingen, een aantal dat soortgelijke resoluties in voorgaande jaren nooit eerder hadden gehaald.

De EU vierde de 30e verjaardag van het **Verdrag tegen foltering**, en ging tegelijk door met de uitvoering van de EU-richtsnoeren inzake foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing. Zij moedigde alle landen ertoe aan het Verdrag en het facultatieve protocol te ratificeren en ten uitvoer te leggen en kaartte individuele gevallen van foltering en mishandeling aan in haar mensenrechtendialogen met derde landen, alsook tijdens de bezoeken aan de landen. In december werd in Brussel een evenement georganiseerd om het publiek bewust te maken van de 30e verjaardag van het Verdrag en na te denken over de verdere stappen met het oog op een zo breed mogelijke toepassing van het Verdrag.

De EU vierde dit jaar de 25ste verjaardag van het **VN-Verdrag inzake de rechten van het kind**. Om deze verjaardag en de inzet van de EU voor kinderen in haar intern en extern beleid onder de aandacht te brengen, nam de Raad Justitie en Binnenlandse Zaken conclusies aan over het bevorderen en beschermen van kinderrechten. De EU verleende actief steun aan de campagne "kinderen, geen soldaten", een gezamenlijk initiatief van de speciale vertegenwoordiger van de VN voor kinderen en gewapende conflicten en UNICEF, dat erop gericht is het werven van kinderen te voorkomen en uiteindelijk vóór 2016 een einde te maken aan de inzet van kinderen door gewapende strijdkrachten in conflictgebieden. In overeenstemming met IAO-verdrag nr. 182 betreffende de ergste vormen van kinderarbeid pleitte de EU voor de opstelling van lijsten van gevaarlijk werk in 33 landen in Afrika ten zuiden van de Sahara en Europa en Centraal-Azië. Tijdens mensenrechtendialogen met bepaalde landen was er bijzondere aandacht voor kinderarbeid.

De bescherming van de **rechten van vrouwen** en de strijd tegen gendergerelateerd geweld bleef hoog op de agenda van de EU staan. Deze kwesties werden stelselmatig geïntegreerd in EU-programma's en opgenomen in publieke boodschappen en dialogen met regeringen, regionale organisaties en het maatschappelijk middenveld. Steun voor verdedigers van de mensenrechten van vrouwen en vrouwenorganisaties was eveneens een prioriteit. De VN bleef het belangrijkste platform waar de EU voor haar strategische prioriteiten op het gebied van gender ijvert. Zo speelde de EU bijvoorbeeld een belangrijke rol in de onderhandelingen over de goedgekeurde conclusies van de VN-Commissie voor de Status van de Vrouw. De 'Vrouwen van de EU en de VN' gingen door met de uitvoering van hun gezamenlijk memorandum van overeenstemming (MoU) van 2012. Er werden belangrijke resultaten geboekt op het gebied van communicatie, beleidsdialoog en gemeenschappelijke belangenbehartiging, opleiding en planning van gemeenschappelijke vrouwen-programma's van de EU en de VN. In dat verband vond in november 2014 in Brussel de conferentie "Spring forward for Women" plaats, waaraan werd deelgenomen door vrouwelijke parlementsleden uit de Arabische staten en leden van het Europees Parlement. Op het gebied van seksueel geweld in conflicten nam de EU actief deel aan de mondiale top die in juni 2014 in Londen heeft plaatsgevonden, en zegde zij toe vervolgstappen te zullen doen met de concrete initiatieven op het gebied van mensenrechten, conflictpreventie, crisisbeheersing, bemiddeling, en humanitaire hulp. Tijdens de top over meisjes in juli zegde de EU meer dan 100 miljoen euro toe voor de komende 7 jaar, ter bevordering van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen en het welzijn van kinderen; een en ander zal ook gepaard gaan met concrete projecten over het uitbannen van vrouwelijke genitale verminking (VGV), kindhuwelijken, jonge en gedwongen huwelijken.

Wat de mensenrechten van **lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgenders en interseksuelen (LGBTI's)** betreft, trad de EU in dialoog met verscheidene landen en ondernam zij telkens wanneer dat nodig was diplomatieke demarches, met name in Afrika en Centraal-Azië, teneinde de landen uit te nodigen wetgeving die LGBTI discrimineert en internationaal overeengekomen bepalingen inzake non-discriminatie schendt, te heroverwegen of in te trekken. Voorts pleitte de EU voor de rechten van LGBTI's in de mensenrechtendialogen en bood zij ondersteuning aan verdedigers van LGBTI-rechten en ngo's voor de uitvoering van projecten ter bestrijding van discriminatie van LGBTI's, via het Europees instrument voor democratie en mensenrechten (EIDHR). De EU was, met name binnen de VN, actief betrokken bij multilaterale inspanningen ter bestrijding van discriminatie, waaronder discriminatie wegens seksuele gerichtheid of genderidentiteit. In de Mensenrechtenraad in Genève droeg de EU actief en met succes bij tot de aanneming, in september, van de resolutie over mensenrechten, seksuele gerichtheid en genderidentiteit.

Eén jaar na de aanneming van de EU-richtsnoeren over **vrijheid van godsdienst of overtuiging** bleef de EU zich voornamelijk richten op deze fundamentele vrijheid, die in de hele wereld in toenemende mate onder druk staat.

De EU was in het bijzonder geschokt door de wreedheden en de schendingen van fundamentele mensenrechten, bijvoorbeeld in onder meer Irak en Syrië, in het bijzonder wanneer deze worden gepleegd tegen personen uit specifieke godsdienstige minderheden of kwetsbare groepen.

Zij onderstreepte dat het multi-etnische en multireligieuze karakter van die landen gewaarborgd moet blijven. In multilaterale fora legde de EU zich toe op het consolideren van de resoluties over vrijheid van godsdienst en levensovertuiging in de Mensenrechtenraad en de Algemene Vergadering. Tijdens de zitting van de Mensenrechtenraad in maart 2014 werd de door de EU ingediende resolutie over de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging opnieuw bij consensus aangenomen.

De EU droeg bij tot de bevordering en de bescherming van de **rechten van personen uit minderheden**, door de krachten te bundelen met de Verenigde Naties en andere internationale en multilaterale organisaties, zoals de OVSE en de Raad van Europa. In september 2014 werd in New York de eerste wereldconferentie over inheemse volkeren gehouden, als plenaire vergadering op hoog niveau van de Algemene Vergadering. De EU leverde een actieve bijdrage tot de voorbereidingen van de conferentie, door haar steun te geven aan de volledige en daadwerkelijke participatie van inheemse volkeren en door gecoördineerde bijdragen te leveren met het oog op de aanneming bij consensus van een slotdocument. De EU organiseerde ook een evenement in de marge betreffende het toezicht op de rechten van inheemse volken. Voortbouwend op de resultaten van de conferentie begon de EU met de werkzaamheden voor een versterkt EU-beleid inzake inheemse volken, zoals bepaald in het actieplan voor mensenrechten.

In haar intern en extern optreden is de EU gecommitteerd aan het bevorderen van de rechten van **personen met een handicap**, conform het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, waarbij de EU partij is. De Europese Commissie kwam in 2014 met het eerste "Verslag van de EU", zoals dat in het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap is bepaald, en legde het ter overweging aan de VN voor. In het verslag wordt beschreven hoe de EU het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap uitvoert door middel van wetgeving, beleidsmaatregelen en financieringsinstrumenten.

Als pleitbezorger van het universele, ondeelbare, onderling afhankelijke en onderling samenhangende karakter van alle mensenrechten, is de EU van mening dat **economische, sociale en culturele rechten (ESCR)** een integrerend onderdeel vormen van haar externe mensenrechtenbeleid. In de loop van het jaar besteedde de EU in haar mensenrechtendialogen met belangrijke landen meer aandacht aan dit onderwerp. Op multilateraal niveau verleende de EU actief steun aan en werkte zij samen met verscheidene speciale rapporteurs van de VN die over de ESCR gaan.

Ook in 2014 gaf de EU uitvoering aan de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten van 2011 en bevorderde zij de uitvoering ervan in derde landen. Wat het EU-raamwerk betreft, was de aanneming door de Raad (september) van de richtlijn over bekendmaking van niet-financiële informatie en informatie inzake diversiteit door bepaalde grote ondernemingen en groepen een stap voorwaarts. De betrokken bedrijven zullen informatie publiceren over onder meer beleidsmaatregelen, risico's en resultaten met betrekking tot de eerbiediging van de rechten van de mens. In het kader van haar extern optreden besprak de EU deze aangelegenheid met een toenemend aantal partnerlanden. Tijdens de zitting van de Mensenrechtenraad in juni steunde de EU de resolutie tot verlenging van het mandaat van de werkgroep over de mensenrechtenproblematiek in het kader van transnationale ondernemingen en andere bedrijven. In september spraken de Afrikaanse Unie en de EU op een gezamenlijk seminar in Addis Abeba af samen de leidende beginselen van de VN in beide regio's te bevorderen en uit te voeren en gebieden voor mogelijke samenwerking te verkennen.

4. Mensenrechten in alle onderdelen van het externe beleid

De EU ging na in hoeverre haar inzet voor het bevorderen van de mensenrechten en de democratie via al haar externe activiteiten resultaten heeft opgeleverd.

De EU nam verdere maatregelen met het oog op de toepassing van een meer doeltreffende op mensenrechten gebaseerde aanpak van **ontwikkelingssamenwerking**. Het werkdocument van de diensten van de Commissie van april 2014 bevat een instrumentarium met politieke impulsen en concrete richtsnoeren over hoe een op rechten gebaseerde aanpak kan worden opgenomen in programma's en projecten voor ontwikkelingssamenwerking. Vervolgens werd in conclusies van de Raad waardering getoond voor deze belangrijke stap. De EU nam de nieuwe externe financieringsinstrumenten (2014-2020) aan, waarin mensenrechten en democratie als fundamentele beginselen zijn opgenomen en/of onder specifieke programma's vallen. De EU heeft haar standpunt en strategie voor de follow-up van Rio+20 en de ontwikkelingsagenda voor de periode na 2015 verder verfijnd. In een aantal politieke verklaringen, die door de Raad werden onderschreven, pleitte de EU voor de integratie van de mensenrechten, de rechtsstaat en goed bestuur in de mondiale ontwikkelingsagenda. In zijn conclusies van 16 december wees de Raad op het belang van een alle mensenrechten omvattende agenda voor de periode na 2015.

De EU gebruikte haar **handelspolitiek** ook om de eerbiediging van de mensenrechten in derde landen te bevorderen. In deze context werden in het kader van de nieuwe verordening betreffende het stelsel van algemene preferenties (SAP), dat in januari 2014 in werking is getreden, aan 13 landen⁶⁶ SAP+-preferenties verleend. De nieuwe verordening versterkt de mechanismen voor toezicht op de naleving door deze landen van de internationale overeenkomsten, daaronder begrepen de essentiële overeenkomsten inzake mensenrechten. De EU begon werk te maken van nieuwe innovatieve manieren om de SAP+-landen ondersteuning te bieden bij de uitvoering, handhaving en controle van de relevante verdragen inzake de rechten van de mens en de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO). In 2014 ijverden de EU en haar lidstaten voor maatregelen op multilateraal niveau met het oog op controles op de uitvoer van bewakingstechnologie die kan worden gebruikt bij schendingen van de mensenrechten, door te onderhandelen over voorstellen in het kader van cruciale multilaterale uitvoercontrole-regelingen, zoals het Akkoord van Wassenaar. In het verlengde daarvan voerde de EU in een gedelegeerde verordening van de Commissie van 22 oktober 2014 nieuwe controles in op specifieke software tegen computerinbraak en apparatuur voor controle op het internet. In het kader van de algemene evaluatie van Verordening nr. 1236/2005 met betrekking tot de handel in bepaalde goederen die gebruikt zouden kunnen worden voor de doodstraf en foltering, diende de Commissie begin 2014 bij de Raad en het Europees Parlement een voorstel in tot wijziging van de verordening.

⁶⁶ Armenië, Bolivia, Kaapverdië, Costa Rica, Ecuador, El Salvador, Georgië, Guatemala, Mongolië, Pakistan, Panama, Paraguay, Peru.

De EU nam verdere initiatieven om haar mensenrechten- en genderbeleid te mainstreamen in **GVDB-missies en operaties**. In overeenstemming met de crisisbeheersingsprocedures van 2013 werden overwegingen in verband met mensenrechten en gender behandeld tijdens de planning van nieuwe missies en operaties, en werd een analyse van de situatie inzake mensenrechten en gender geïntegreerd in de planningsdocumenten, onder meer die voor de EU-adviesmissie voor de hervorming van de civiele veiligheidssector in Oekraïne en EUFOR Centraal-Afrikaanse Republiek. Daarnaast werd het systeem voor vroegtijdige waarschuwing (EWS), waarin vele indicatoren in verband met mensenrechten zijn opgenomen, geleidelijk wereldwijd ingevoerd. In 2014 beschikten alle GVDB-missies en -operaties over adviseurs of contactpunten voor mensenrechten en gender. Hun taken omvatten zowel de integratie van mensenrechten en gender in het werk van de missie of de operatie als het verrichten van specifieke activiteiten. De EU zette zich verder in voor de uitvoering van Resolutie 1325 van de VN-Veiligheidsraad over vrouwen, vrede en veiligheid, en dit zowel intern, via de informele taskforce van de EU-lidstaten, als door het bevorderen van de ontwikkeling van nationale actieplannen met derde landen. In januari 2014 werd het tweede verslag over de EU-indicatoren voor de alomvattende aanpak voor de uitvoering door de EU van de resoluties 1325 en 1820 van de VN-Veiligheidsraad over vrouwen, vrede en veiligheid bekend-gemaakt.

In het kader van zijn inspanningen om de mensenrechten te integreren in zijn **activiteiten op het gebied van terrorismebestrijding** stelde de EDEO, in samenwerking met andere EU-instellingen, richtsnoeren inzake terrorismebestrijding op die moeten worden toegepast bij het plannen en uitvoeren van projecten met derde landen inzake bijstand op het gebied van terrorismebestrijding. In de richtsnoeren, die in november door de lidstaten bekrachtigd werden, wordt rekening gehouden met het internationale humanitaire recht en het internationale vluchtelingenrecht.

5. Democratie en de rechtsstaat

De EU bleef zich inspannen om de democratische hervormingen en waarden te ondersteunen. In 2014 gaf de EU haar steun aan verkiezingsprocessen in de hele wereld, door verkiezingswaarnemingsmissies en verkiezingsdeskundigenmissies in te zetten, technische en financiële ondersteuning te bieden aan instanties die verkiezingen beheren en binnenlandse waarnemers. De EU zette in totaal 8 verkiezingswaarnemingsmissies in voor de waarneming van in totaal 9 verkiezingen. Er werden verkiezingswaarnemingsmissies gestuurd naar de Maldiven (parlementsverkiezingen), Guinee-Bissau (presidents- en parlementsverkiezingen), Malawi (presidents-, parlements- en lokale verkiezingen), Egypte (presidentsverkiezingen) en Kosovo (parlementsverkiezingen), Mozambique (parlementsverkiezingen), Tunesië (parlements- en presidentsverkiezingen). De EU zette een verkiezingsevaluatieteam in voor de presidentsverkiezingen in Afghanistan, dat ook toezicht uitoefende op het tellen van de stemmen, zulks op grond van een door bemiddeling van de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Kerry tot stand gekomen akkoord. In 2014 werden acht verkiezingsdeskundigenmissies ingezet, in de volgende landen: Egypte, Libië, Thailand, Irak, Algerije, Mauritanië, Bolivia, en Fiji. Hoewel de EU niet als waarnemer optreedt bij verkiezingen in het OVSE-gebied, stond zij de OVSE/ODIHR actief bij in het kader van de presidents- en parlementsverkiezingen in Oekraïne.

Meer in het algemeen intensiveerde de EU haar werkzaamheden ter ondersteuning van de democratie, om de samenhang tussen de EU-instrumenten en de lidstaten van de EU te verbeteren, en om te komen tot een gemeenschappelijk inzicht in de lokale context, door middel van versterkte partnerschappen met alle belanghebbenden, daaronder begrepen de regering en het maatschappelijk middenveld. In dit verband wees de EU in maart 2014 12 EU-delegaties aan voor een tweede generatie proefprojecten ter ondersteuning van de democratie, die in juni zijn gestart. Vanaf 2014 wordt een deel van de middelen van het Europees Instrument voor democratie en mensenrechten (EIDHR) ingezet ter ondersteuning van het proefproject.

2014 was het eerste volledige werkingsjaar van het Europees Fonds voor Democratie (EFD), een stichting naar Belgisch recht maar met een raad van bestuur waarin alle EU-lidstaten, de EDEO, de Commissie en het Europees Parlement vertegenwoordigd zijn. Tegen het najaar van 2014 had het EFD ongeveer 1200 steunaanvragen ontvangen, waarvan er ongeveer 120 zijn gehonoreerd, gelijkelijk verdeeld tussen de oostelijke en de zuidelijke buurlanden. De Europese Commissie en 14 deelnemende lidstaten dragen ongeveer 27 miljoen euro bij aan de begroting van het EFD (2013-2015). In december 2014 besloot de Raad van bestuur dat het EFD "een beperkt aantal activiteiten buiten het Europees Nabuurschap kan verrichten en financieren".

6. Universaliteit bevorderen door actief te zijn op multilateraal en regionaal niveau

De EU leverde verdere inspanningen en nam op de buitenwereld gerichte initiatieven om nog meer landen ertoe aan te zetten het Statuut van Rome van het Internationaal Strafhof (ICC) te ratificeren. De EU bleef druk uitoefenen ter ondersteuning van het ICC en het opnemen van ICC-bepalingen in overeenkomsten met derde landen. In dezelfde geest zijn de samenwerking met VN-mechanismen en -instanties (universele periodieke toetsing, speciale rapporteurs en verdragsinstanties) en de uitvoering van hun aanbevelingen inmiddels vaste onderdelen van de bilaterale inzet van de EU met derde landen op mensenrechtengebied. Tevens maakt de EU er in haar bilaterale contacten een gewoonte van derde landen aan te moedigen een permanente uitnodiging te geven aan de speciale rapporteurs van de VN.

De EU zette haar nauwe samenwerking met de Raad van Europa en haar steun aan de OVSE op het gebied van de mensenrechten en de democratisering voort.

E. Totaalaanpak, conflictpreventie, bemiddeling en crisisrespons

1. Totaalaanpak

Op de gezamenlijke mededeling over de totaalaanpak van de EU betreffende externe conflicten en crisissituaties van december 2013⁶⁷ volgden in mei 2014 conclusies van de Raad⁶⁸, die de nadruk legden op vroegtijdige, gecoördineerde analyse van conflict- of crisissituaties, op nauwere betrokkenheid in alle fasen van de conflictcyclus, te beginnen met preventie, op de ambitie om de EU-instrumenten van de verschillende beleidsgebieden (alsmede die van intern en extern beleid) beter op elkaar af te stemmen en op de noodzaak te waarborgen dat de GVDB-inspanningen voortbouwen op de bestaande EU-verplichtingen en dat hun resultaten en effecten worden verduurzaamd, bijvoorbeeld door middel van een vlotte overgang naar de ontwikkelingsinstrumenten van de EU. De Raad verzocht de hoge vertegenwoordiger en de Commissie een actieplan te presenteren voor de manier waarop de belangrijkste acties moeten worden voortgezet, met inbegrip van toegesneden plannen voor bepaalde landen. De kernprioriteiten werden in december met deze landen en de lidstaten besproken.

⁶⁷ Zie Gezamenlijke Mededeling aan het Europees Parlement en de Raad van de Europese Commissie en de hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid: De totaalaanpak van de EU van externe conflicten en crisissen, JOINT(2013) 30 final, 11.12.2013.

⁶⁸ Zie de Raad van de Europese Unie, Conclusies van de Raad over de brede aanpak van de EU, 3312e Raad Buitenlandse Zaken, 12.5.2014.

2. Conflictpreventie en bemiddeling

De Raad benadrukte in zijn conclusies van juni 2011 over conflictpreventie het belang van het versterken en combineren van de preventie-instrumenten van de EU en verwees daarbij naar drie specifieke terreinen: het verder versterken van preventief optreden en de EU-vermogens op het gebied van vroegtijdige waarschuwing, het versterken van de bemiddelingscapaciteit van de EU en de instrumenten voor conflictanalyse, en het op- en uitbouwen van partnerschappen met niet-gouvernementele en internationale organisaties en bevoegde instellingen.⁶⁹

In dit beleidskader zijn in 2014 de hierna volgende activiteiten inzake conflictpreventie, vredesopbouw en bemiddeling ondernomen.

Met betrekking tot **vroegtijdige waarschuwing** ging de aandacht uit naar het tot stand brengen van systemen, instrumenten en een gemeenschappelijke cultuur voor het in kaart brengen van: i) landen die op de middellange of lange termijn risico lopen op een gewelddadig conflict, en ii) mogelijkheden voor vroegtijdig optreden om risico's te ondervangen. Na een tweede proefproject werd het EU-systeem om van vroegtijdige waarschuwing over te schakelen naar vroegtijdig optreden in 2014 op mondiaal niveau uitgerold, hetgeen een aantal vroegtijdige acties en andere follow-upactiviteiten tot gevolg had. Deze werkzaamheden omvatten bijdragen van de lidstaten en de bevoegde diensten van de Commissie, waaronder de directoraten-generaal Internationale Samenwerking en Ontwikkeling, Nabuurschapsbeleid en Uitbreidingsonderhandelingen en Humanitaire Hulp en Civiele Bescherming, de Dienst Instrumenten buitenlands beleid, het Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek en het secretariaat-generaal. Twee projecten, gefinancierd in het kader van het vredes- en stabiliteitsinstrument en gekoppeld aan het versterken van het vermogen van ngo's op het gebied van vroegtijdige waarschuwing, werden in 2014 voortgezet, namelijk: "Vroegtijdige waarschuwing versterken en vroegtijdig optreden in gang zetten" (Internationale Crisisgroep in samenwerking met het Europees verbindingsbureau voor vredesopbouw) en "Vaardigheden voor vrede" (Saferworld in samenwerking met Conciliation Resources).

Met betrekking tot **de bemiddelingscapaciteit** was de HV/VV in de loop van 2014 actief betrokken bij de inspanningen ter ondersteuning van de uitvoering van de akkoorden in het kader van de door de EU gefaciliteerde dialoog tussen Belgrado en Pristina. De HV leidde ook de E3 + 3-besprekingen met Iran, die in 2015 worden voortgezet.

⁶⁹ Zie de Raad van de Europese Unie, Conclusies van de Raad over conflictpreventie, 3101e Raad Buitenlandse Zaken, 20.6.2011.

Speciale vertegenwoordigers en speciale gezanten van de EU bleven zich, in overeenstemming met het EU-concept over bemiddeling, direct en indirect inzetten voor bemiddeling en dialoog. De EU verleende actief steun aan de lopende vredesgesprekken over de situatie in Mali onder leiding van Algerije. Personeel van de EDEO en de EU-delegaties ging door met het versterken van de bemiddelingsondersteuning en het conflictpreventievermogen in meer algemene zin, in de vorm van hulp bij conflictanalyse en deskundig advies.

Er werd verder gewerkt aan de ontwikkeling van een EU-strategie voor overgangsjustitie en samen met het Europese Verbindingsbureau voor vredesopbouw werd een seminar over overgangsjustitie georganiseerd.

De EU zette verder in op de intensivering van haar partnerschappen. De EU en de VN hielden een gezamenlijke workshop over conflictpreventie en -analyse om ervaringen uit te wisselen en om mogelijkheden voor toekomstige samenwerking in kaart te brengen. Ook dit jaar werkte de EU samen met, en gaf zij financiële steun aan, de VN-eenheid bemiddelingsondersteuning en het parate team. Overleg en samenwerking vonden plaats met andere internationale organisaties zoals de ASEAN, de Organisatie van Amerikaanse Staten, de Organisatie van Islamitische Samenwerking, de OESO en de Wereldbank.

Partnerschappen met de civiele samenleving kregen gestalte door de nauwe samenwerking met twee organisatienetwerken uit het maatschappelijk middenveld bij het verlenen van deskundigheid aan het personeel van de EDEO en derde partijen. Het netwerk voor dialoog met de maatschappelijke organisaties, beheerd door het Europese Verbindingsbureau voor vredesopbouw, organiseerde in 2014 16 evenementen over een breed scala aan onderwerpen. De EU zette haar dialoog met de VS over veiligheid en ontwikkeling en de preventie van wrede daden voort, waarin onder andere vroegtijdige waarschuwing, conflictpreventie en vredesopbouw aan bod kwamen.

3. Crisisrespons en operationele coördinatie

De EDEO werkte in 2014 actief aan de ontwikkeling van gecoördineerde analyses en snelle reacties ten aanzien van de vele crisissen en uitdagingen die invloed hebben op de Europese veiligheid. De gezamenlijke mededeling van december 2013 over de totaalaanpak werd steeds belangrijker.

Er werden 13 Crisisplatformen⁷⁰ bijeengeroepen naar aanleiding van crises in met name Zuid-Sudan, de Sahel, de Centraal-Afrikaanse Republiek, Oekraïne, Irak, Syrië en naar aanleiding van de ebolacrisis. Gemengde werkgroepen en taskforces zorgden voor geëigende beoordelingen en de uitvoering van besluiten.

De EDEO organiseerde ook een reeks gemengde **missies in crisisgebieden of crisisgevoelige gebieden**, die onder meer beoogden: de behoeften in kaart te brengen en bij te dragen tot de gezamenlijke planning met diensten van de Commissie; EU-delegaties te versterken of te zorgen voor een EU-aanwezigheid zo dicht mogelijk bij de crisissituatie; indien nodig, te overleggen met internationale partners en de coördinatie met EU-lidstaten te bevorderen. In de volgende crisisgebieden werden in 2014 missies uitgevoerd: Centraal-Afrikaanse Republiek, de Sahel, de Turks-Syrische grens, Gaza, Irak, Myanmar/Birma, Filipijnen, Georgië, Liberia, Sierra Leone en Guinee.

⁷⁰ Het EU-Crisisplatform kan bijeen worden geroepen door de HV/VV, de uitvoerende secretaris-generaal of de directeur voor crisisrespons en operationele coördinatie. Het brengt de belangrijkste vertegenwoordigers van de EDEO en de Commissie bij elkaar om een crisissituatie te analyseren en te beoordelen, en om tot overeenstemming te komen over de belangrijkste elementen van de reactie van de EU.

Op het gebied van consulaire samenwerking in crisissituaties moedigde de EDEO – met name via de EU-delegaties - verdere inspanningen ter verbetering van de consulaire samenwerking in crisissituaties aan, onder meer met betrekking tot de noodplanning (in bijvoorbeeld Nepal, Lesotho, Libië, Gaza en India). Hij steunde ook de werkzaamheden van de Groep consulaire zaken van de Raad met betrekking tot deze kwesties, en met betrekking tot reisadviezen. Bovendien nam de EDEO samen met de lidstaten deel aan de voorbereiding van de consulaire samenwerkings-initiatieven die in 2015 worden uitgevoerd in Cambodja, de Dominicaanse Republiek, Nepal, Nigeria en Tunesië. Het doel van de consulaire samenwerkingsinitiatieven is, het vermogen van de EDEO te testen om de lidstaten te ondersteunen bij hun taak consulaire bescherming te verlenen. Tevens ging de EDEO verder met het beheer van de webpagina Consular On-Line, die de consulaire afdelingen en crisiscentra van de lidstaten en van sommige partnerlanden (zoals Noorwegen, Zwitserland, Canada en de VS), en een deel van het militair personeel van de lidstaten met elkaar verbindt om informatie te delen en noodplanning te vergemakkelijken. De EDEO nam in 2014 deel aan, of organiseerde met de lidstaten en andere partners, consulaire samenwerkingsprojecten zoals de Argonaut (op Cyprus) en de consulaire component van de meerlagige EU-crisisbeheersingsoefening 2014 (in Nairobi).

F. Gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid

1. Beter toegerust

De uitvoering van de conclusies van de Europese Raad over veiligheid en defensie van 2013 is in 2014 centraal komen te staan.

In totaal waren 16 GVDB-missies en -operaties van de EU in het veld actief. Een nieuwe militaire operatie en twee nieuwe civiele missies werden opgezet: EUFOR CAR, EUCAP Sahel Mali en EUAM Ukraine. In totaal worden ongeveer 7000 personeelsleden ingezet in het kader van het GVDB.⁷¹

⁷¹ Na de gebeurtenissen van juli 2014 is EUBAM Libië uit Tripoli geëvacueerd en een deel van het personeelsbestand opereert nu vanuit Tunesië.

Het versterken van de lokale capaciteiten is het kernpunt van de meeste missies en operaties. In Mali bijvoorbeeld, combineert de EU een militaire missie (EUTM Mali) met een civiele missie (EUCAP Sahel Mali) om de Malinese autoriteiten te helpen hun capaciteiten inzake het waarborgen van de veiligheid en het herstellen van de controle over hun grondgebied, te versterken. EUTM Mali heeft ongeveer 3500 soldaten opgeleid. EUCAP Sahel Mali richt zich op het versterken van de operationele efficiëntie van de binnenlandse veiligheidstroepen en op het herstel van de commando-structuur van deze veiligheidstroepen (politie, gendarmerie en nationale garde).

In de Hoorn van Afrika, is de coördinatie tussen de drie GVDB-missies en -operaties die gefaciliteerd wordt door een actieve EU-OpCen voortgezet, en zij vormt een belangrijke schakel tussen de bestrijding van piraterij en militaire en civiele capaciteitsopbouw.

Als concrete toepassing van de totaalaanpak van de EU werkt de EDEO momenteel samen met diensten van de Commissie een beleidsaanpak uit voor het steunen van capaciteitsopbouw bij de partnerlanden en regionale organisaties opdat zij in toenemende mate crisissen zelf kunnen voorkomen en beheersen (opleiding & uitrusting). Deze beleidsaanpak is met name gebaseerd op de aangewezen proefprojecten in Mali en Somalië alsook op de casestudy over steun aan de Afrikaanse vredes- en veiligheidsarchitectuur (APSA), die in december 2014 werd ingevoerd ter ondersteuning van veiligheid en ontwikkeling van partners en die hen in staat stelt zelf crisissen te voorkomen en te beheersen.

De bijdrage van de partners aan het GVDB verdient lof.. Ook in 2014 werkte de EU nauw samen met internationale organisaties, waaronder de VN, de NAVO, de AU en de OVSE. Dit bleek essentieel om crises in Afrika, het Midden-Oosten, Oekraïne, Afghanistan en de Balkan op een grondige en complementaire wijze te bestrijden. In 2014 hebben 15 partnerlanden deelgenomen aan GVDB-missies en -operaties, sommige van hen voor het eerst: Georgië aan EUFOR RCA, Australië aan EUCAP Nestor en de Republiek Moldavië aan EUTM Mali. De EU kwam met Chili, Colombia en Zuid-Korea drie nieuwe kaderovereenkomsten, over deelname in crisisbeheersingsoperaties van de EU overeen. De overeenkomsten bevinden zich thans in de respectievelijke bekrachtigingstrajecten.

Als gevolg van de tekorten in de GBVB/EU-begroting kwam de financiering van civiele missies in 2014 onder druk te staan. Wat de financiering van militaire operaties betreft, vond in 2014 een herziening van het Athenamechanisme plaats.

1.1. Vermogens

De EU en haar lidstaten werkten in de loop van 2014 intensief aan het verzoek van de Europese Raad van december 2013 om de civiele en militaire vermogens die van essentieel belang zijn voor de ontwikkeling van een geloofwaardig en effectief GVDB, te versterken. De Raad verheugde zich in zijn conclusies van 18 november aangaande het GVDB over de maatregelen die genomen zijn en de vooruitgang die is geboekt bij de uitvoering van deze taak, zoals beschreven in het verslag van de HV/VV van juli.

De inspanningen voor de ontwikkeling van militaire vermogens werden opgevoerd: de samenwerkingsprojecten waarmee de staatshoofden en regeringsleiders van de EU in december 2013 hadden ingestemd, werden uitgevoerd en er werd ingezet op een systematischer en meer op de lange termijn gerichte defensiesamenwerking in Europa.

Daarnaast vraagt het frequente gebruik van civiele GVDB-missies (11 van de 16 lopende missies zijn civiel), die een belangrijk instrument zijn in het externe optreden van de EU, om versnelde ontwikkeling van civiele vermogens. Daar is ook verder aan gewerkt, met name door de bevordering van de verschillende onderdelen van het programma voor de ontwikkeling van civiele vermogens.

1.1.1. Civiele vermogens

Ook 2014 was een bewogen jaar vol uitdagingen, waarin onder meer twee nieuwe missies het levenslicht zagen: EUCAP Sahel Mali en EUAM Ukraine.

Ondanks de geboekte vooruitgang bleef het moeilijk de benodigde civiele vermogens te ontwikkelen en was er vooral gebrek aan goed opgeleid personeel met gespecialiseerde profielen, met name bij de missies van de snelle inzet van de EU. Het wervingssysteem voor civiele deskundigen werd herzien, maar het totale proces duurt nog steeds lang.

De terugkerende seminars op hoog niveau over het "faciliteren van de inzet van civiel personeel voor het GVDB" blijven voor de lidstaten en de EU-instellingen uitgelezen mogelijkheden om over civiele vermogens te discussiëren. Dit jaar werd de zesde editie georganiseerd en deze werd gekenmerkt door nog zwaardere afvaardigingen van de hoofdsteden. De deelnemers legden onder meer de nadruk op de mogelijkheid civiele vermogens te ontwikkelen door middel van instrumenten zoals Goalkeeper (zie hieronder), en op de kwestie van de veiligheid en bescherming van personeel in civiele GVDB-missies. De lidstaten steunden de voortzetting van dit initiatief en er komt volgend jaar dus een zevende editie.

In september werd een inkijk in de nichevermogens voor de periode 2013-2014 gepresenteerd, gebaseerd op de antwoorden van de lidstaten op de vragenlijst over onder meer geïntegreerde politie-eenheden, geconstitueerde politie-eenheden en nationale en multinationale teams van politiedeskundigen.

Er werd verder gewerkt aan het versterken van de samenwerking met het Europees Gendarmeriekorps. De algemene administratieve regeling tussen het Europees Gendarmeriekorps en de EDEO werd in oktober 2014 door beide partijen ondertekend.

De werkzaamheden voor het samenstellen van een lijst met generieke (niet-missiespecifieke) taken die kunnen ontstaan in civiele GVDB-missies gingen door en worden naar verwachting medio 2015 afgerond. De volledige uitvoering van het programma voor de ontwikkeling van civiele vermogens is een voorwaarde, en zal synergie tussen de civiele en militaire aspecten van het GVDB bevorderen.

In december werden de resultaten van de studie naar de haalbaarheid van een gecentraliseerd en geïntegreerd middelenbeheerssysteem voor GVDB-missies en de hoofdvestiging aan de lidstaten voorgelegd. De tussentijdse evaluatie van het GVDB-depot is tot maart 2015 uitgesteld, zodat deze kan worden meegenomen in de lopende besprekingen over een gezamenlijk dienstencentrum. Op verzoek van de lidstaten werd een onderzoek ingesteld naar het mogelijke gebruik van nationale middelen - met inbegrip van militaire eenheden - voor de bescherming van missies. Het zal in het begin van 2015 onder hun aandacht worden gebracht.

Dankzij de voortdurende steun van de lidstaten werd flinke vooruitgang geboekt bij de voltooiing van het Goalkeeper-softwareproject, dat naar verwachting medio 2015 wordt afgerond. De Registrar-module is bedoeld om de lidstaten en de EDEO beter in staat te stellen de roosters van inzetbaar personeel dat voor GVDB-missies geworven moet worden, te hanteren en te beheren. De resterende drie modules moeten in 2015 worden bijgewerkt om het gehele Goalkeeperplatform operationeel te maken.

1.1.2. Militaire vermogens

Naar aanleiding van de in december 2013 door de Europese Raad gegeven opdrachten aan de HV en het Europees Defensieagentschap (EDA), hebben de Europese Raad en de Raad van bestuur van het EDA op 18 november 2014 een beleidskader ter bevordering van een systematischer en meer op de lange termijn gerichte defensiesamenwerking aangenomen, dat van essentieel belang is voor het behoud en de ontwikkeling van militaire vermogens.

Het werd opgesteld in volledige samenhang met de bestaande planningsprocessen van de NAVO. Binnen dit beleidskader namen de lidstaten de taak op zich om de defensiesamenwerking in Europa te verdiepen om toekomstgerichte militaire vermogens, die zij op vrijwillige basis voor verschillende opdrachten (in nationaal, multinationaal, GVDB-, VN- of NAVO-verband) beschikbaar stellen, te ontwikkelen, te ontplooiën en te behouden. Hoewel voor de lidstaten een belangrijke rol is weggelegd, is de steun vanuit de EU-structuren doorslaggevend bij het aanmoedigen van defensiesamenwerking, bijvoorbeeld door het bevorderen van stimuli en synergie met bredere EU-beleidsdomeinen.

Met de steun van het EDA boekten de lidstaten bij de uitvoering van de in december 2013 door de Europese Raad bekrachtigde samenwerkingsprojecten en -programma's vooruitgang op belangrijke vermogensgebieden (bijtanken in de lucht, op afstand bestuurde luchtvaartuigen, satellietcommunicatie voor overheidsgebruik en cyberdefensie).

De Raad spoorde in zijn conclusies van 18 november het EDA ertoe aan samenwerkingsmogelijkheden te zoeken en gezamenlijke projecten te bevorderen door middel van prikkels en het scheppen van de juiste randvoorwaarden, en wees in dit verband op de gestage werkzaamheden op het gebied van gebundelde aankoop.

De herziening van het vermogensontwikkelingsplan werd in oktober afgerond. Het vermogensontwikkelingsplan is een essentieel element in het vaststellen van prioriteiten op het gebied van samenwerkingsgerichte vermogensontwikkeling, omdat het de lidstaten een beter overzicht geeft van de ontwikkelingen van de Europese vermogens in de loop der tijd (tekortkomingen - het meest kritiek met betrekking tot inlichtingen, bewaking, doelopsporing en verkenning (ISTAR), informatie, cyberdefensie, strategisch transport en vluchtuitvoering, belangrijke voorwaarden-scheppende capaciteiten voor operaties, de dimensie onderzoek en technologie, industriële vermogens en aankoopplannen).

In overeenstemming met de herziening van het vermogensontwikkelingsplan, heeft het Militair Comité van de EU een grote aanpassing van het hoofddoelproces doorgevoerd, hetgeen resulteerde in een nieuwe strijdkrachtencatalogus van mogelijk beschikbare capaciteiten en een voortgangscatalogus die de nadruk legde op de kritieke tekorten in het streven naar de verwezenlijking van het ambitieniveau van de EU. Ten slotte maakte ook een grondige geleerde lessen-exercitie deel uit van deze aanpassing.

De samenwerking op het gebied van de ontwikkeling van militaire capaciteit tussen de EU en de NAVO werd voortgezet in de vorm van intensieve contacten tussen personeelsleden op alle niveaus en in de Groep vermogens EU/NAVO, hetgeen de transparantie en een waarborg voor complementariteit en wederzijdse versterking tussen de twee organisaties mogelijk maakte.

1.1.3. Satellietcentrum van de EU

Het nieuwe besluit van de Raad van juni 2014 markeert de structurele ontwikkeling van het centrum en biedt nieuwe mogelijkheden om toekomstige uitdagingen het hoofd te bieden. Het stelt het Centrum in staat samen te werken met de Commissie en de EU-agentschappen en -instanties, of met de lidstaten op het gebied van ruimtevaart en veiligheid. Het doel is om op gebieden waar de activiteiten van het Satellietcentrum van de EU (SatCen) van belang zijn, zo veel mogelijk synergie en complementariteit met andere pertinente activiteiten van de Unie te bewerkstelligen, bijvoorbeeld bij de bewaking van de grenzen van de EU. Het nieuwe besluit breidt tevens de toepassing van het principe van kostendeekkende exploitatie uit om het SatCen van extra financieringsbronnen te voorzien.

Ook in 2014 was er een verdere toename van de productie van het centrum. Voor het eerst werden meer dan 1000 producten geleverd. De lidstaten downloadden meer dan 25000 producten, hetgeen neerkomt op een stijging van meer dan 1000 % over de afgelopen 5 jaar. Intern was het SatCen een belangrijke troef om de crisis in Oekraïne onafhankelijk te kunnen beoordelen.

Extern werd in 2014 bevestigd dat de capaciteit van het Satcen wordt erkend door internationale organisaties (VN, AU, OVSE enz.).

Het SatCen ondersteunde de Organisatie voor het verbod van chemische wapens (OPCW) in Syrië (150 producten werden aan de OPCW geleverd). De OPCW verzocht het mandaat van het centrum tot september 2015 te verlengen, hetgeen blijkt geeft van de meerwaarde en de kwaliteit van de ondersteuning van het SatCen. Voorts verzocht de Internationale Organisatie voor Atoomenergie om steun van deskundigen van het SatCen. Beide acties werden gefinancierd door het instrument voor bijdrage aan stabiliteit en vrede (IcSP).

1.2. Geleerde lessen en opleiding

1.2.1. Geleerde lessen

In februari 2014 kwam de Lessons Management Group van het GVDB, met inbegrip van alle belanghebbenden van de EDEO⁷² en de Commissie⁷³, voor het eerst bijeen en bereikte het overeenstemming over een jaarverslag inzake geleerde lessen met daarin vijf cruciale lessen⁷⁴.

Deze lessen zijn niet nieuw, maar ze zijn nog niet "geleerd", hetgeen wil zeggen dat zij nog niet volledig ten uitvoer zijn gebracht. Met betrekking tot de vijf belangrijkste lessen bevat het verslag 19 kernaanbevelingen met concrete maatregelen voor de uitvoering ervan.

⁷² Tot de belanghebbenden van de EDEO behoren het directoraat Crisisbeheersing en Planning, de Militaire Staf van de EU, het civiel plannings- en uitvoeringsvermogen, het EU-Centrum voor inlichtingenanalyse, het directoraat Veiligheidsbeleid en Conflictpreventie, de afdeling Crisisrespons en Operationele Coördinatie, de voorzitter van het Comité voor de civiele aspecten van crisisbeheersing, de voorzitter van de Politiek-militaire groep en relevante geografische afdelingen. Daarnaast heeft ook de voorzitter van het Militair Comité van de EU zitting in deze groep.

⁷³ Tot de belanghebbenden van de Commissie behoren het directoraat-generaal Ontwikkeling en Samenwerking - EuropeAid, het directoraat-generaal Humanitaire Hulp en Civiele Bescherming en de Dienst Instrumenten buitenlands beleid.

⁷⁴ Het PVC besprak deze lessen in maart en keurde ze in juni goed overeenkomstig het advies van de bevoegde werkgroepen. De vijf cruciale lessen zijn:

1. Een alomvattende aanpak verbetert de effectiviteit van de missies en de bestendigheid van de bereikte resultaten.
2. Een gemeenschappelijke basis, bestaande uit een training voor alle personeelsleden van de GVDB-missie voorafgaand aan de uitzending, kan de doeltreffendheid en de samenhang van de missie aanmerkelijk vergroten.
3. Om de missie echt succesvol en duurzaam te maken, zijn betrokkenheid en steun van het gastland noodzakelijk.
4. Het gebruik van "Voorbereidende maatregelen" is een nuttig instrument gebleken.
5. Bij het voorbereiden van nieuwe missies moet stelselmatig rekening worden gehouden met geleerde lessen.

De Lessons Management Group - bijgestaan door een Lessons Working Group op deskundigen-niveau - hield toezicht op de tenuitvoerlegging van de belangrijkste lessen in 2014.

De Lessons Working Group hield in november 2014 de eerste collegiale toetsing door middel van een uitwisseling van ervaringen met het departement voor vredeshandhavingsoperaties van de VN. Deze toetsingen zullen worden voortgezet.

1.2.2. Opleiding en oefeningen

De lidstaten en de nationale actoren op het gebied van opleidingen zijn nog steeds actief betrokken en volgen het bestaande opleidingsconcept en de nieuwe opleidingseisen. In bijna alle gevestigde opleidingsactiviteiten was sprake van continuïteit en werd er vooruitgang geboekt bij de ontwikkeling van nieuwe cursussen en opleidingsmodules, met inbegrip van leren op afstand via internet.

Sinds februari 2014 is hard gewerkt aan het opstellen van een "nieuw opleidingsbeleid van de EU in het kader van het GVDB". Het nieuwe opleidingsbeleid van de EU in het kader van het GVDB zal het huidige EU-opleidingsbeleid op EVDB-gebied (2003) en het EU-opleidingsconcept op EVDB-gebied (2004) vervangen. Het opleidingsbeleid van de EU op GVDB-gebied behandelt en omvat alle dimensies van civiele en militaire GVDB-opleidingen in het kader van de alomvattende EU-aanpak van crisisbeheersing.

7 GVDB-oriënteringscursussen die dit jaar vooral waren gericht op regionale en/of thematische aspecten (vrijheid, veiligheid en recht, oostelijke partners, de ASEAN en de landen ten zuiden van de Middellandse Zee) zijn georganiseerd in het kader van de Europese veiligheids- en defensie-academie, in reactie op de specifieke thematische ontwikkelingen op het gebied van het GVDB, met inbegrip van de ontwikkeling van de Europese partnerschappen in het kader van het GVDB.

De termijn van twee jaar voor de uitvoering van het actieplan ter versterking van de GVDB-steun van de EU voor de VN-vredeshandhaving, dat de Raad in juni 2012 had aangenomen, verstreek in juni 2014. Op het gebied van opleidingen (Actie F.4), reikte de samenwerking van de integratie en het gebruik van de opleidingsnormen van de VN voor de ontwikkeling van cursussen, leerplannen en richtsnoeren voor de EU (bijvoorbeeld voor de hervorming van de veiligheidssector en begeleiding, monitoring en advies) tot het delen van door de EU ontwikkelde standaarden op basis van de ervaringen en praktijken van de VN (bijvoorbeeld opleidingsmodules over gender, mensenrechten en bescherming van kinderen).

Van 2011 tot 2014 heeft het EU-project voor de opleiding van politiediensten (EUPST) bijgedragen tot de scholing van meer dan 2400 politiefunctionarissen uit 68 landen. Om voort te bouwen op dit succes, voorziet het strategiedocument van het instrument voor bijdrage aan stabiliteit en vrede (IcSP) in steun voor een vervolgproject, EUPST II. Het directoraat Crisisbeheersing en Planning van de EDEO verleent zijn volle steun aan de voortzetting van het project en zal dit blijven doen.

In oktober 2014 organiseerde het directoraat Crisisbeheersing en Planning voor de derde keer een bijeenkomst voor de uitwisseling van ervaringen, lessen en beste praktijken op dit gebied. De beoogde deelnemers waren leden van de missies en operaties die verantwoordelijk zijn voor de opleiding van het personeel, zoals de hoofden van de opleidingseenheden of andere relevante leden van de missies en operaties met een dergelijke verantwoordelijkheid alsook vertegenwoordigers van de aanbieders van opleidingen, waaronder EVDA, Cepol, ENTRi, EUPST, en vertegenwoordigers van de EDEO, de agentschappen en bureaus van de EU en de lidstaten.

De bijeenkomst ging over de huidige en toekomstige uitdagingen op het gebied van opleiding. Tot de hoofdbestanddelen van het programma behoorden speciale bijeenkomsten over feedback van personeel van GVDB-missies en -operaties over missies en operaties waar ook ervaringen werden uitgewisseld en besprekingen met aanbieders van opleidingen werden gevoerd over de geconstateerde opleidingsbehoeften. De bijeenkomst werd onmiddellijk gevolgd door het seminar over militaire opleiding en scholing dat werd georganiseerd door de Militaire Staf van de EU.

De Militaire Staf van de EU en het multinationale hoofdkwartier in Ulm, Duitsland, organiseerden op 30 oktober 2014 samen het tweede jaarlijkse seminar van de EU over militaire opleiding en scholing, dat dit jaar vooral op "de ontwikkeling van individuele en collectieve vaardigheden voor het plannen van GVDB-missies en -operaties" was gericht. Het seminar werd bijgewoond door 70 deelnemers uit de lidstaten, communautaire instellingen, kenniscentra en andere civiele en militaire, nationale en multinationale opleidingsconsortia en -instituten. Het doel was de opleidingsvereisten voor de planning van GVDB-missies en -operaties beter te af te bakenen.

Zoals algemeen erkend, is het van belang dat alle internationale personeelsleden - zowel gedetacheerd personeel als contractpersoneel - een opleiding krijgen voorafgaand aan de uitzending naar het missiegebied. Het belang van een goede opleiding voorafgaand aan de uitzending was een van de vijf belangrijkste bevindingen in het EU-jaarverslag van 2013 over de geleerde lessen uit GVDB-missies. In aanvulling op de regelmatige PDT-training georganiseerd in het kader van ENTRi, werd ook een pilot ("voorbereidende opleiding voor GVDB-missies) door het EVDA-netwerk aangeboden. Pdt-cursussen zijn echter in de eerste plaats bedoeld voor gedetacheerd personeel. De EDEO zal werken aan het ontwerp van een nieuw opleidingsbeleid met onder meer als doel een duurzame oplossing te vinden voor het voorafgaand aan de uitzending opleiden van zowel gedetacheerd als internationaal contractpersoneel.

Tot de andere belangrijke opleidingsactiviteiten behoorden onder andere het voorbereiden van hoge functionarissen op het leiden van mogelijke toekomstige GVDB-missies en -operaties, de strategische planning van GVDB-missies en operaties, de betrekkingen EU-China, de hervorming van de veiligheidssector, de rechtsstaat, conflictanalyse en conflictgevoeligheid en internationale normen voor de bescherming van individuele personen en groepen.

Het EUMC is voortgegaan met de uitvoering van een reeks acties⁷⁵ die gericht zijn op het verbeteren van de militaire opleiding en scholing als onderdeel van een breder GVDB-opleidings-systeem, de EUMS heeft de gestructureerde dialoog met de opleidingsinstanties van de NAVO op strategisch niveau geïntensiveerd, in de vorm van informeel overleg tussen functionarissen, om vast te stellen welke gebieden van gemeenschappelijk belang zijn voor beide organisaties en optimaal gebruik te maken van schaarse opleidingsmiddelen, in het belang van alle lidstaten en volgens het beginsel van inclusiviteit. Binnen deze context ontwikkelde de Militaire Staf van de EU voor het GVDB een modelproces voor de vaststelling van militaire opleidingseisen⁷⁶, rekening houdend met het reeds door de NAVO verrichte werk, waarbij de nadruk wordt gelegd op geselecteerde vak-gebieden (zoals cyberverdediging, planning van GVDB-operaties of civiel-militaire samenwerking).

De geplande gezamenlijke oefening van de EU en de NAVO, CME-CMX 15, werd in 2014 uitgesteld, ondanks de inspanningen van de EU daarvoor.

1.3. Concepten voor GVDB-activiteiten

De ontwikkeling van concepten, standaardisering en beste praktijken is een belangrijke katalysator in het versterken van de operationele doeltreffendheid. In deze context wordt met "concept" specifiek verwezen naar een instrument dat voor een GVDB-operatie binnen een bepaald gebied als leidraad wordt gebruikt. Een reeks concepten, operationele standaardprocedures en beste praktijken voortdurend toetsen en nieuwe modellen blijven ontwikkelen zijn derhalve belangrijke activiteiten voor het leggen van een basis voor een doeltreffender planning, uitvoering en ondersteuning van missies en operaties. Dit proces is gebaseerd op lessen die zijn getrokken uit de eigen crisis-beheersingsmissies en -operaties van de EU en de ervaring van andere internationale actoren.

⁷⁵ Militaire opleiding en scholing in de EU - definitief ontwerp voor een actieplan voor de kortetermijnvoorstellen, doc. 02648/2/14 van de EDEO van 4 februari 2014.

⁷⁶ Modelproces voor het beheer van militaire opleidingseisen in het GVDB, doc. 000945/8/14 REV 8 van de EDEO.

Op militair gebied werd dit bereikt via het Concept Development Implementation Programme, dat gestuurd wordt door het vermogensontwikkelingsplan van het Europees Defensieagentschap, door initiatieven die worden ontwikkeld door het voorzitterschap van de EU-Raad of de lidstaten, door ontwikkelingen die voortkomen uit geleerde lessen van GVDB-operaties en -missies en/of door conceptuele werkzaamheden van internationale partnerorganisaties.

In 2014 waren 33 conceptuele ontwikkelingsprojecten actief, en 12 concepten werden met succes afgerond.

Op civiel gebied legde het civiel plannings- en uitvoeringsvermogen de laatste hand aan de richtsnoeren voor de voorbereiding van specifieke regels voor het gebruik van geweld tijdens civiele GVDB-missies, die door de lidstaten op 18 september waren overeengekomen. De lidstaten bereikten ook overeenstemming over de operationele richtsnoeren voor begeleiding, monitoring en advies in civiele GVDB-missies, een kwestie die steeds belangrijker wordt voor veel lopende missies.

In overeenstemming met de conclusies van de Europese Raad van december 2013 werd op zowel militair als civiel gebied verder gesproken over het garanderen van snelle inzet.

Bij een aantal van de besproken onderwerpen speelde civiel-militaire samenwerking een rol. Het EU-concept voor logistieke steun onderzoekt verschillende mogelijkheden voor de uitvoering van logistieke functies voor militaire EU-operaties en -missies, en dit kan op termijn leiden tot nauwere samenwerking met civiele EU-missies. Het concept gezondheid en medische zorg voor door de EU geleide crisisbeheersingsmissies en -operaties is opgesteld door de militaire en de civiele structuren samen, en heeft als doel beknopte en samenhangende richtsnoeren te bieden voor de optimale verstrekking van medische ondersteuning tijdens zowel civiele missies als militaire operaties.

Wat de samenwerking met de VN betreft, bereikten de EU en de VN overeenstemming over de methodiek voor de coördinatie van de planning van missies en operaties, die al met succes in Mali werd toegepast. De Militaire Staf van de EU legde de laatste hand aan het EU-concept voor militaire operaties ter ondersteuning van de VN-vredeshandhavingsoperaties, dat een leidraad moet zijn voor de planning van de inzet van EU-troepen bij overbruggingsmissies met de VN, de overname van VN-missies of bij de gezamenlijke inzet met de VN. De EU en de VN bereikten ook overeenstemming over de nadere regelingen voor de verdere werkzaamheden betreffende concepten en richtsnoeren, en hadden verscheidene gedachtewisselingen over de conceptuele grondslag voor de werkzaamheden op het gebied van de hervorming van de veiligheidssector.

2. Doeltreffender

2.1. Partnerschappen

De samenwerking met partners is voor de Europese Unie een integraal onderdeel van de totaal-aanpak. Partnerschappen stellen de EU in staat voort te bouwen op de kennis, deskundigheid en specifieke mogelijkheden van haar partners, en hen terzelfdertijd dichter bij de EU te brengen. De GVDB-samenwerking met partners is binnen het bestaande overeengekomen kader verder ontwikkeld, in volledige overeenstemming met het grondbeginsel van autonome besluitvorming van de EU. Er is voorrang verleend aan de partners die de gemeenschappelijke waarden en beginselen van de EU delen en die de inspanningen van de EU inzake crisisbeheersing kunnen en willen steunen.

GVDB-missies en -operaties die onlangs zijn uitgerold, konden bogen op aanzienlijke politieke en praktische ondersteuning van verschillende partners. Georgië leverde met een compagnie lichte infanterie de op één na grootste bijdrage aan EUFOR RCA; Servië droeg ook bij aan deze missie; Montenegro, de Republiek Moldavië, Zwitserland en Servië nemen deel aan EUTM Mali; Australië deed voor het eerst mee met EUCAP Nestor; Oekraïne steunde de zeestrijdkrachten van de Europese Unie (EU NAVFOR) in Somalië - Operatie Atalanta - met een fregat (de grootste Oekraïense bijdrage ooit), en Nieuw-Zeeland deed dat met een verkenningsvliegtuig.

In 2014 namen 15 partnerlanden (Australië, Albanië, Canada, Chili, de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië, Georgië, Montenegro, Nieuw-Zeeland, Republiek Moldavië, Noorwegen, Servië, Zwitserland, Turkije, Oekraïne en de VS) aan 10 GVDB-missies en -operaties deel, waarin zij ongeveer 8 % van het ingezette personeel leverden. Voorbeelden van andere samenwerkings-initiatieven zijn de bijdragen van Oekraïne en de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië aan de EU-gevechtstroepen; China's maritieme begeleiding van schepen van het Wereldvoedsel-programma en deelname aan twee marine-oefeningen met EUNAVFOR; Japans deelname aan marine oefeningen met EUNAVFOR en aan projecten ter ondersteuning van verscheidene GVDB-missies, waaronder die in Niger, en de steun die Canada blijft leveren voor een project van EUTM Mali. De samenwerking met de VS duurde ook voort, bijvoorbeeld in Kosovo, de Democratische Republiek Congo en de Hoorn van Afrika en Somalië, en middels de onderlinge militaire dialoog via AFRICOM en EUCOM.

Het netwerk van GVDB-partnerschappen werd verder uitgebreid naar Azië en Latijns-Amerika met de ondertekening van een kaderovereenkomst inzake deelname aan door de EU geleide crisis-beheersingsoperaties met Chili en Colombia (de eerste partners in Latijns-Amerika), en de Republiek Korea (eerste partner in Azië, de tweede in Azië en het gebied van de Stille Oceaan na Nieuw-Zeeland). De inwerkingtreding van deze overeenkomsten zal nieuwe mogelijkheden bieden voor dialoog en concrete operationele samenwerking.

Het multilaterale traject van het Oostelijk Partnerschap en de GVDB-samenwerking waren een aanvulling op de zeer goede bilaterale betrekkingen met Georgië, Moldavië en Oekraïne.

Het panel van het oostelijk partnerschap voor samenwerking op het gebied van het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid (GVDB), dat in juni 2013 werd opgericht, plande 15 bijeenkomsten en opleidingsactiviteiten in 2014, zoals cursussen en seminars in Brussel en Kiev, een juridische workshop, een rondetafelgesprek over civiele vermogens, een bezoek aan een gevechtsgroepoefening in Zweden, een bezoek aan de GVDB-missie in Georgië en een conferentie voor het maatschappelijk middenveld in Vilnius.

Het partnerschap tussen de EU en de VN en de samenwerking op het gebied van crisisbeheersing zijn inmiddels een vanzelfsprekendheid, bouwend op de samenwerkingservaringen van verschillende operaties (Mali, de Centraal-Afrikaanse Republiek, de Democratische Republiek Congo, Somalië), op de regelmatige dialogen op hoog niveau in de EU-VN-stuurgroep crisisbeheersing en op directe contacten tussen functionarissen. Het actieplan van de EU ter ondersteuning van VN-vredeshandhaving is beëindigd en heeft, naast andere resultaten, geleid tot het vaststellen van nadere bepalingen voor de coördinatie van de planning van procedures, concepten, opleiding, oefeningen en geleerde lessen tussen beide organisaties. Om de uitstekende dynamiek te bewaren, wordt gesproken over een vervolgininitiatief voor het vaststellen van toekomstige strategische prioriteiten.

De EU en de NAVO delen de inschatting dat de crises in de oostelijke en zuidelijke buurlanden de veiligheidssituatie voor Europa en de bredere trans-Atlantische gemeenschap aanzienlijk hebben veranderd.

De gevolgen van deze crises hebben de betekenis van de conclusies van de Europese Raad van december 2013 over de verdere ontwikkeling van het Europees veiligheids- en defensiebeleid, met inbegrip van samenwerking met de NAVO, nog vergroot.

De EU heeft deelgenomen aan de top van de NAVO in Wales op 4-5 september 2014, en was ingenomen met de resultaten daarvan. Net als in de vorige jaren hebben de EU en de NAVO zich, zoals meegedeeld door de HV aan de NAVO in 2011 en in overeenstemming met het mandaat van de Europese Raad van september 2010, voor de geleidelijke uitvoering van de concrete voorstellen voor praktische samenwerking tussen beide organisaties ingezet.

Onderdeel daarvan waren onder meer regelmatige vergaderingen tussen de HV en de secretaris-generaal van de NAVO, wederzijdse briefings van verschillende werkgroepen over aangelegenheden van gemeenschappelijk belang (onder andere de crisis in de oostelijke en zuidelijke buurlanden, Kosovo, maritieme veiligheid, enzovoorts), het houden van twee informele vergaderingen van het Politiek en Veiligheidscomité en de Noord-Atlantische Raad over Oekraïne en interacties met NAVO-bondgenoten buiten de EU in de vorm van PVC + 7 en PVC + 9. De informele contacten tussen het personeel van beide instellingen blijven bijdragen tot het bevorderen van wederzijdse kennis en van inzicht in elkaars activiteiten, en dragen aldus bij tot het voorkomen van onnodige doublures en tot complementariteit en synergie op de gebieden waar beide organisaties actief zijn.

Het succesrijke EU-voorzitterschap van de Contactgroep piraterij voor de kust van Somalië in 2014 bood een unieke kans voor de ontwikkeling van nauwere banden met de landen in de regio. De activiteiten van de Contactgroep piraterij voor de kust van Somalië zijn geregionaliseerd, daar de Commissie van de Indische Oceaan, de Seychellen, Mauritius en de Verenigde Arabische Emiraten het medevoorzitterschap van verschillende groepen waarnemen.

De EU heeft van het najaar 2013 tot en met het voorjaar 2014 het voorzitterschap gedeeld van de intersessionele bijeenkomst van de steungroep van het regionaal forum van de ASEAN over vertrouwenwekkende maatregelen en preventieve diplomatie en de daaraan gerelateerde dialoog van defensie-ambtenaren, waardoor werd benadrukt dat de EU bereid is de samenwerking met haar Aziatische partners verder uit te bouwen.

Het partnerschap omvat ook samenwerking met niet-gouvernementele organisaties en het maatschappelijk middenveld. De EDEO heeft actief contacten onderhouden met het Europees verbindingsbureau voor vredesopbouw, een netwerk van ngo's die zich met vredesopbouw bezighouden, en met het netwerk voor dialoog met de maatschappelijke organisaties met bijzondere aandacht voor Oekraïne, Georgië, Afghanistan en Somalië. De EDEO in Brussel en de GVDB-missies en -operaties in het veld zijn ook breder met het maatschappelijk middenveld gaan samenwerken, bijvoorbeeld met mensenrechtenactivisten en pleitbezorgers van vrouwenrechten.

2.2. Gevechtsgroepen en snelle reactie

Er is ook verder gewerkt om te voldoen aan de oproep van de Europese Raad van december 2013 om het snellereactievermogen van de EU te verbeteren - onder meer door de bruikbaarheid en inzetbaarheid van de gevechtsgroepen van de EU te verbeteren. Met de door de EDEO in gang gezette herziening van het overkoepelende concept van de snelle militaire reactie van de EU en van de onderliggende concepten "snelle reactie op zee" en "snelle reactie in het luchtruim", en met de oprichting van een nieuw concept "snelle reactie te land" zijn stappen voorwaarts gezet. Deze omvatten onder meer het uitbreiden van de modulaire structuur van de EU-gevechtsgroepen, zodat zij zich makkelijker kunnen aanpassen aan het volledige scala aan mogelijke taken en opdrachten. Bovendien werden op ministerieel niveau de besprekingen over het kernpunt van de politieke wil, dat van essentieel belang is voor de verbetering van de operationele bruikbaarheid, voortgezet.

Het rooster met de verplichtingen van de EU-gevechtsgroepen is in de loop van 2014 verbeterd, onder meer door de aanzienlijke inkrimping van het internationale militair operationele engagement van lidstaten in andere gebieden van de wereld (bijvoorbeeld Afghanistan).

3. Coherenter

3.1. Samenhang tussen interne en externe veiligheid

In de conclusies van de Raad over het GVDB van november 2013 werd het volgende bepaald: "De Raad benadrukt dat de interne en de externe veiligheidsdimensie in toenemende mate met elkaar verbonden zijn. Belangrijk is dat de banden tussen de actoren van het GVDB en die op het gebied van vrijheid, veiligheid en recht (VVR) nauwer worden aangehaald, zodat zij meer inzicht krijgen in elkaars doelstellingen en beide partijen er hun voordeel mee kunnen doen. Dit zal onder meer van nut zijn op belangrijke horizontale probleemgebieden zoals illegale immigratie, georganiseerde criminaliteit en terrorisme. In dit verband moet meer spoed worden gezet achter een grotere bijdrage van instanties van de EU (Europol, Frontex en Cepol) en van Interpol aan het GVDB, naargelang van het geval".

In de conclusies van de Europese Raad van 26 en 27 juni 2014 staat dat "het antwoord op vele uitdagingen in verband met de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht ligt in de betrekkingen met derde landen, wat betekent dat de koppeling tussen het intern en het extern beleid van de EU moet worden verbeterd".

In het kader van de routekaart voor de versterking van de banden tussen het GVDB en de routekaart inzake vrijheid, veiligheid en recht⁷⁷, werd in november 2014 een derde jaarlijks voortgangsverslag⁷⁸ ingediend bij het Politiek en Veiligheidscomité en het Permanent Comité binnenlandse veiligheid.

De in dit politieke kader genoemde acties worden thans afgerond. Daarmee wordt het belangrijkste deel van de huidige routekaart voor het GVDB/VVR voltooid. De uitvoering ervan volgde het tempo van de geleidelijke consolidering van diensten van de EDEO. Er werd gekozen voor een gerichte aanpak van bovenaf, met name met betrekking tot de EU-agentschappen. In de nasleep daarvan werden werkregelingen met Europol en Frontex uitgewerkt.

Meer samenwerking met Interpol in het GVDB moet bijdragen tot deze samenhang.

De ondersteuningsgroep van het Permanent Comité binnenlandse veiligheid (COSI) en het Comité voor de civiele aspecten van crisisbeheersing, in samenwerking met de bevoegde diensten van de EDEO en de Commissie en vertegenwoordigers van de JBZ-agentschappen, werden door het PVC en COSI gevraagd om rekening te houden met het debat tijdens een bijeenkomst van het PVC en COSI van 11 november 2014, en eventuele concrete voorstellen uit te werken voor de wijze waarop de samenwerking tussen de GVDB-missies en -operaties en de VVR-actoren versterkt kan worden.

In de recente mededeling van de Commissie over "De Europese veiligheidsagenda", waarin een vernieuwde strategie voor interne veiligheid voor de periode 2015-2020 wordt gepresenteerd, wordt opgeroepen om de band tussen interne en externe veiligheid nog operationeler te maken en de banden tussen justitie en binnenlandse zaken en het GVDB verder te versterken.

⁷⁷ Zie de Raad van de Europese Unie, Versterking van de banden tussen GVDB, vrijheid, veiligheid en recht - ontwerproutekaart, 18173/11, 5.12.2011.

⁷⁸ Document 14854/14

3.2. Civiel-militaire synergie

De conclusies van de Europese Raad van december 2013 stuurden en inspireerden de inspanningen voor het bevorderen van synergie bij de ontwikkeling van civiele en militaire vermogens. De noodzaak van meer synergie in de ontwikkeling van vermogens stond daarbij op de eerste plaats.

Van bijzonder belang is het besef dat vermogens en technologie in ruimere mate producten voor tweërlei gebruik voortbrengen, en dat er dus aanzienlijke mogelijkheden zijn voor synergie tussen civiel onderzoek en defensieonderzoek ter ondersteuning van de ontwikkeling van vermogens. In dit verband hebben het EDA en de EDEO de Commissie geholpen bij de inspanningen voor een voorbereidende maatregel voor GVDB-gerelateerd onderzoek.

DEEL II: VOORUITBLIK OP 2015

De acute crises uit 2014 en voorgaande jaren zullen vrijwel zeker grotendeels aanhouden in 2015. Er zal belangrijk ondersteunend werk worden verricht voor de strategieën en instrumenten van het externe optreden die de Unie in staat moeten stellen het hoofd te bieden aan een steeds complexer wordend Europees nabuurschap en een voortdurend veranderende wereld, in overeenstemming met de conclusies van de Europese Raad van december 2013.

1. Nabuurschap

Het Europees nabuurschapsbeleid zal het hele jaar door beoordeeld worden, met de bedoeling het efficiënter te maken en beter in staat om in te spelen op de diverse doelstellingen en uitdagingen in de naburige landen.

De EU erkent dat de bredere geografische context van onze partners en hun betrekkingen met hun burens belangrijke overwegingen vormen die van invloed zijn op het ENB. Het is het exclusieve recht van de EU en haar partners om soeverein te beslissen hoe zij hun betrekkingen willen ontwikkelen.

De EU zal veel aandacht besteden aan de versterking van zijn strategische communicatie ter ondersteuning van het EU-beleid, en neemt tegelijkertijd proactieve maatregelen ter vergroting van de publieke weerbaarheid tegen manipulatie door derden.

Voor het **Oostelijk Nabuurschap** zal het vraagstuk van de betrekkingen met **Oekraïne** en **Rusland** prioritair zijn. In Oekraïne zal de EU steun blijven verlenen aan de soevereiniteit en territoriale integriteit van het land, alsook aan zijn inspanningen om via de akkoorden van Minsk te komen tot een duurzame en vreedzame oplossing voor het conflict in de oostelijke delen van het land. De EU zal de Oekraïense regering verder bijstaan bij de noodzakelijke politieke en economische hervormingen, afhankelijk van concrete hervormingsmaatregelen. De EU steunt ook Oekraïne via de civiele missie EUAM Ukraine. In de eerste jaarhelft hebben twee belangrijke vergaderingen op hoog niveau plaatsgevonden: de top EU-Oekraïne en een internationale ondersteuningsconferentie voor Oekraïne, beide in Kiev.

De **top van het Oostelijk Partnerschap in Riga** (21-22 mei) was een belangrijke gelegenheid om de balans op te maken van de huidige situatie en de agenda te bepalen voor de verdere ontwikkeling van het partnerschap. De EU is volledig gecommitteerd aan het Oostelijk Partnerschap en herhaalt nogmaals de doelstelling om versterkte, gedifferentieerde betrekkingen te ontwikkelen tussen de EU en haar zes soevereine, onafhankelijke partners. De reikwijdte en diepgang van de samenwerking worden bepaald door de ambities en behoeften van de partners van de EU, en van het hervormings-tempo. Er moeten bijzondere inspanningen worden geleverd om de samenwerking inzake staats-opbouw, mobiliteit en contacten van mens tot mens, marktkansen en interconnecties te intensiveren. De EU ziet ernaar uit dat alle lidstaten de associatieovereenkomsten/overeenkomsten over diepe en brede vrijhandelsruimten (AO's/DCFTA's) met Georgië, Moldavië en Oekraïne zo snel mogelijk ratificeren.

De EU benadrukt dat de uitvoering ervan, ter bevordering van hun politieke associatie en economische integratie met de Unie, een topprioriteit van de EU en de betrokken partners voor de komende jaren zal zijn.

Wat betreft de Republiek **Moldavië** zal de aandacht uitgaan naar het bijstaan van de nieuwe regering in belangrijke hervormingen (justitie, financiële sector, investeringsvoorwaarden, corruptiebestrijding) en bij de hervorming van de veiligheidssector.

In **Georgië** zal de vlotte uitvoering van de associatieovereenkomst/DCFTA ondersteuning vergen, bijvoorbeeld wat betreft de grotere onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en het openbaar ministerie, die essentieel is voor de modernisering van het land. Tegen de achtergrond van de crisis in Oekraïne, leidde de strategische evaluatie van EUMM Georgia tot een mandaatverlenging van twee jaar. De toegelaten bezetting zal ongewijzigd blijven in 2015, maar dankzij de laatste herziening van het operatieplan voldoet de missiestructuur thans beter aan de operationele omgeving (onder meer de focus op meer analytische verslaggeving, de flexibiliteit van de teams in de plaatselijke kantoren, de toewijzing van een projectcel ter versterking van de vertrouwens-opbouwende activiteiten van de missie).

Wat de overige drie oostelijke partners betreft, zullen in 2015 de resultaten zichtbaar worden van de concrete initiatieven die zijn ontwikkeld om de opties te bepalen voor een nieuwe bilaterale overeenkomst met Armenië (voortbouwend op de Verklaring van Vilnius van 2013) en met Azerbeidzjan, dat met een ontwerp zal komen voor een nieuwe bilaterale strategische overeenkomst die in de plaats moet komen van de associatieovereenkomst en het strategisch partnerschap voor modernisering. Aan dat ontwerp moet de nodige aandacht worden besteed. De toenadering tot Belarus zal worden voortgezet met het oog op mogelijke concrete resultaten (waaronder visum-versoepelings- en overnameovereenkomsten en de start van onderhandelingen over een mobiliteitspartnerschap). De EU is bereid de betrekkingen met Minsk verder aan te halen, in overeenstemming met de door de Raad overeengekomen 29 stappen, op basis van de vooruitgang op het gebied van mensenrechten, democratisering en politieke gevangenen.

De werkzaamheden in het panel van het oostelijk partnerschap inzake samenwerking op het gebied van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid (GVDB) zullen worden voortgezet, overeenkomstig zijn mandaat, met het oog op de verdere ontwikkeling van de samenwerking.

De gebeurtenissen in de **landen van het Zuidelijk Nabuurschap** zullen bovenaan op de agenda van de EU en van de internationale gemeenschap blijven staan. Gezien de vele lopende conflicten in de regio zal het nabuurschapsbeleid moeten worden herzien en zullen er sterkere synergieën tussen de lidstaten en de beleidsmaatregelen en instrumenten van de EU moeten komen.

De informele ministeriële bijeenkomst met de zuidelijke partners over de toekomst van het ENB vond plaats in Barcelona op 13 april: 36 ministers van Buitenlandse Zaken samen met de HV/VV en Commissaris Hahn en andere vertegenwoordigers van regionale organisaties namen eraan deel. Zij bood zowel de EU-lidstaten als de partners van het zuidelijke nabuurschap de gelegenheid tot een vruchtbare uitwisseling over de herziening van het ENB, waarmee het beginsel van eigen verantwoordelijkheid werd toegepast.

De situatie in Syrië en Irak zal gestage inspanningen en aandacht vergen, onder meer ter ondersteuning van de inspanningen om ISIL/Da'esh te verslaan. Daarom zal de uitvoering van de regionale EU-strategie voor Syrië en Irak en de dreiging die uitgaat van ISIL/Da'esh, een van de prioriteiten zijn. In Irak zullen de inspanningen gericht blijven op de ondersteuning van de nieuwe Iraakse regering in haar streven naar stabiliteit, vrede en een inclusief politiek klimaat in het land. Wat Syrië betreft, zal de EU steun verlenen aan de inspanningen van speciaal VN-gezant Staffan de Mistura om het geweld verder terug te dringen en een klimaat te scheppen dat bevorderlijk is voor een politiek overgangsproces. Dat zal onder meer inhouden dat wij de instrumenten waarover wij beschikken, inzetten. De Commissie stelde 1 miljard euro in het vooruitzicht voor de uitvoering van de bovenvermelde strategie in 2015-2016. Bij de begrotingsevaluatie zal een van de prioriteiten erin bestaan, na te gaan waar mogelijkheden liggen voor een betere prioritering ten gunste van verdere humanitaire, stabilisatie- en ontwikkelingssteun op korte tot middellange termijn om de lopende crises te bestrijden.

De EU zal tevens blijven samenwerken met internationale en regionale partners om de destabiliserende gevolgen van de conflicten in Syrië en Irak voor de buurlanden - onder meer wat de grote instroom van vluchtelingen betreft - te verzachten. Voor Libanon blijft de situatie bijzonder gevaarlijk. De EU zal het contact met de autoriteiten blijven onderhouden, en gastgemeenschappen en de Libanese strijdkrachten ondersteunen. In Jordanië zal de EU politieke hervorming blijven aanmoedigen, de uitvoering van het actieplan in het kader van het Europees nabuurschapsbeleid verder bevorderen, en gastgemeenschappen steunen. De bijdrage van Turkije voor de opvang van vluchtelingen zal verder onderkend en op passende wijze ondersteund moeten worden.

Er moet dringend vooruitgang worden geboekt in het **vredesproces in het Midden-Oosten**.

De vele tragische gebeurtenissen in 2014 hebben opnieuw duidelijk gemaakt dat een nieuw politiek kader nodig is om de besprekingen te kunnen hervatten. De EU zal actief betrokken blijven en zich onder meer binnen het Kwartet, met beide partijen alsmede met de Arabische staten en andere leden van de internationale gemeenschap blijven inzetten om vrede tot stand te brengen. Doelstelling blijft een tweestatenoplossing die gebaseerd is op een akkoord over alle kwesties inzake de definitieve status en tegemoetkomt aan de legitieme verwachtingen van zowel Israël's als Palestijnen. In het geval van een akkoord over de definitieve status, biedt de EU een niet eerder gezien pakket van politieke, economische en veiligheidssteun, waaronder een 'bijzonder bevoorrecht partnerschap' voor beide zijden.

Het is van wezenlijk belang voor de EU dat er een einde komt aan dit conflict, en dat zij tegelijkertijd nauwe betrekkingen ontwikkelt met beide partijen. De strategische evaluatie van EU BAM Rafah begin 2015 markeert de wens van de EU, en van de bredere internationale gemeenschap, om de beperkingen op de toegang tot en het verkeer naar en vanuit de Gazastrook te versoepelen. Het GVDB kan in dit verband een belangrijke faciliterende rol spelen, en dus moet worden overwogen om EU BAM Rafah opnieuw in te zetten, met een mogelijk ruimer geografisch bereik, van zodra de politieke en veiligheidsomstandigheden dat toelaten. De politiemissie van de Europese Unie voor de Palestijnse Gebieden (EUPOL COPPS) blijft belangrijke steun verlenen aan de oprichting van een autonome Palestijnse civiele politie en Palestijns gerechtelijk apparaat. De strategische evaluatie, die opnieuw begin 2015 zal plaatsvinden, zal gericht zijn op een voortzetting van haar mandaat.

De contacten met de Golfstaten moeten op zowel regionaal als bilateraal niveau worden geïntensiveerd om met name gemeenschappelijke uitdagingen in onze gezamenlijke nabijheid, en vooral de plaag van gewelddadig extremisme en terrorisme, aan te pakken. De ministeriële vergadering van de EU-GCC vond plaats in Doha op 24 mei 2015.

In Jemen zal de EU druk blijven uitoefenen op alle partijen om te komen tot een duurzame politieke oplossing die strookt met het bestaande inclusieve overgangskader. Alleen zo kan het hoofd worden geboden aan de huidige veiligheids- en economische problemen van het land en de eenheid en de territoriale integriteit van Jemen worden gewaarborgd. Een brede consensus onder de politieke actoren zou moeten leiden tot de voltooiing en aanneming van een nieuwe grondwet. Toch zal dit proces dit jaar wellicht complex en broos blijven, met aanzienlijke politieke, economische en veiligheidsrisico's die bijdragen tot politieke onzekerheid. In het bijzonder de dreiging van terroristische activiteiten moet dringend door de autoriteiten worden aangepakt.

Meer aandacht voor en contact met **Marokko** en **Tunesië** zullen van essentieel belang zijn. Zowel Marokko als Tunesië heeft aanzienlijke vooruitgang geboekt in de transitie naar meer democratie, en nu is het zaak bemoediging en steun te bieden voor het belangrijke proces van goedkeuring en uitvoering van democratische hervormingen, alsook hun bevoorrechte status en het strategisch belang van dit partnerschap voor de EU duidelijk te erkennen. De belangrijkste volgende stap voor beide landen omvat de uitvoering van het mobiliteitspartnerschap en verdere onderhandelingen over een diepe en brede vrijhandelsovereenkomst. Wat de intensieve betrekkingen met Tunesië aangaat, zal de EU in de loop van 2015 de dialoog over veiligheid en terrorisme met de Tunesische autoriteiten starten. Voorts zal Tunesië snel onderhandelingen beginnen met als doel vanaf 2016 te worden betrokken bij Horizon 2020.

De herziening van de betrokkenheid van de EU bij Egypte vormt een andere prioriteit. De associatieovereenkomst wordt geleidelijk aan hervat, en de onderhandelingen over een actieplan (ENB) worden voorbereid. Het is de bedoeling in contact te treden met Egypte om het land en zijn bevolking te ondersteunen in hun overgang en tezelfdertijd in dialoog te gaan over omstreden kwesties, met name op het gebied van mensenrechten en fundamentele vrijheden.

In Libië steunt de EU de bemiddelingspogingen van de VN voor een akkoord tussen de partijen met het oog op de vorming van een regering van nationale eenheid die in de eerste plaats de politieke en veiligheidsimpasse die Libië thans in haar greep houdt, dient te doorbreken. Vooruitgang in dit opzicht zal bepalend blijven voor het politieke overgangsproces, het bereiken van een blijvend staakt-het-vuren, het bevorderen van de veiligheid (waaronder de ontbinding van milities) en het opbouwen van overheidsinstellingen. Samen met de steun uit EU-instrumenten zou een aantal mogelijke GVDB-opties kunnen worden aangewend om een Libische regering van nationale eenheid daarin bij te staan. Er is een eerste aanzet tot planning op GVDB-gebied, die verder zal worden aangevuld in het licht van het resultaat van de VN-dialoog (met inbegrip van eventuele specifieke verzoeken om EU-steun) en overwegingen van de lidstaten op het niveau van de Raad. Ook zal een beslissing moeten worden genomen over de toekomst van de missie EU BAM Libya, waarvan het personeelsbestand thans wordt teruggebracht tot 3 medewerkers in Tunis, en over de vraag of de missie eventueel nieuw leven kan worden ingeblazen om Libië opnieuw vermogens inzake geïntegreerd grensbeheer te verstrekken. Zodra de regering van nationale eenheid is gevormd, zal de EU de nodige steun geven.

De EU zal de positieve dynamiek van het ontwikkelen van betrekkingen met Algerije vasthouden. Prioriteit zal worden verleend aan de voltooiing van het actieplan in het kader van het Europees nabuurschapsbeleid. De dialoog op energiegebied tussen de EU en Algerije is in 2015 van start gegaan. De EU zal verder contact onderhouden met Algerije op het gebied van veiligheid en terrorismebestrijding.

De EU zal de regionale samenwerking in het Middellandse Zeegebied blijven bevorderen, met name door het opzetten van concrete en zinvolle projecten in het kader van de Unie voor het Middellandse Zeegebied aan te moedigen, de dialoog met de Liga van Arabische Staten te versterken en aan te zetten tot meer regionale dialoog en samenwerking in de Maghreb.

Wat de landen van het Zuidelijk Nabuurschap betreft, vormt het aanpakken van migratie, migrantensmokkel en de daaraan verbonden veiligheidskwesties een topprioriteit voor het Middellandse Zeegebied. De respons moet zorgen voor een doeltreffende koppeling tussen de interne en de externe dimensie van het migratiebeleid, voortbouwend op de reeds van kracht zijnde instrumenten, waaronder de Taskforce voor het Middellandse Zeegebied, en de geplande maatregelen op grond van de conclusies van de Raad over migratie van oktober 2014.

2. Europa en Centraal-Azië

Wat Rusland betreft, staat de EU voor de lastige opgave een aanpak voor de betrekkingen te vinden. Na de illegale annexatie van de Krim door Rusland en de aanhoudende destabilisatie van Oost-Oekraïne, kunnen we niet gewoon terugkeren tot de orde van de dag. De EU zal haar beleid van niet-erkenning van de illegale annexatie van de Krim handhaven en verder inzetten op haar tweesporenbeleid van, enerzijds, diplomatieke betrokkenheid ter ondersteuning van een politieke oplossing op basis van de akkoorden van Minsk en, anderzijds, gerichte beperkende maatregelen waar nodig. Vorderingen in de richting van een oplossing voor de crisis in Oekraïne blijven een voorwaarde voor de hervatting van de betrekkingen op een aantal gebieden van gemeenschappelijk belang.

Tezelfdertijd blijft Rusland een belangrijke geopolitieke speler, weliswaar met een agressief beleid in de buurlanden en met aanzienlijke binnenlandse problemen, maar toch een speler waarmee de EU een aantal belangen deelt. De EU zal de ontwikkelingen op het gebied van de mensenrechten blijven volgen.

Deze moeilijke realiteit zal zich in onze aanpak moeten afspiegelen. De EU en Rusland moeten in de G20 blijven samenwerken op gebieden zoals klimaatverandering en terrorisme, en internationale veiligheidskwesties, waaronder Syrië, Libië, het nucleaire programma van Iran en het vredesproces in het Midden-Oosten.

Daarnaast zal de EU Rusland ertoe blijven oproepen zijn internationale verplichtingen na te leven, onder meer inzake de eerbiediging van de soevereiniteit en de territoriale integriteit van andere landen, de WTO, de rechtsstaat en goed bestuur. Op de langere termijn zou een groter gebied van economische welvaart gebaseerd op WTO-voorschriften en soevereine keuzes in heel Europa en daarbuiten gunstig kunnen zijn voor iedereen.

In 2015 zal de Unie zich volledig blijven inzetten in de Westelijke Balkan, conform de doelstellingen van het stabilisatie- en associatieproces en de conclusies van de Raad in dit verband, laatstelijk op 15 en 16 december 2014. Naar verwachting zal begin 2015 de eerste ronde van de dialoog tussen Belgrado en Pristina plaatsvinden, na de vorming van de nieuwe regering in Pristina. De algemene doelstelling is het normaliseren van de betrekkingen; de uitvoering van het akkoord uit april 2013 zal gedurende het jaar prioritair worden behandeld. In Bosnië en Herzegovina verwacht de EU, in overeenstemming met de conclusies van 15 december 2014, de bevestiging door alle politieke partijen van de schriftelijke afspraken inzake hervormingen, die noodzakelijk zijn om het pad te effenen voor de inwerkingtreding van de stabilisatie- en associatieovereenkomst en om concrete vooruitgang te boeken op de weg naar de EU.

De betrekkingen van de EU met de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië zullen even nauw blijven als in voorgaande jaren; bijzondere aandacht zal uitgaan naar de binnenlandse politieke dialoog, waarbij gerichte inspanningen van alle betrokken partijen nodig zijn om het risico op een verdere verslechtering te beperken. In het licht van het besluit van juni 2014 om Albanië de status van kandidaat-lidstaat te verlenen, zal 2015 een belangrijk jaar zijn voor de intensivering van de hervormingsinspanningen. Daarnaast zullen de gemeenteraadsverkiezingen vóór de zomer een grondige voorbereiding en een goed beheer vergen. In Montenegro moet de absolute prioriteit in 2015 uitgaan naar de uitvoering van hervormingen.

Wat de **aanslepende conflicten** betreft, zal de EU nauw blijven samenwerken met de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE).

Voor **Turkije** bestaat de onmiddellijke prioriteit erin, de samenwerking op het gebied van de rechtsstaat en de fundamentele rechten voort te zetten en aan te sporen tot verdere hervormingen. De EU zal het Koerdische vredesproces blijven steunen. Turkije zal een belangrijke partner blijven in de strijd tegen ISIL/Da'esh, en met name tegen het extremisme in Syrië en Irak en de gedeelde dreiging van buitenlandse strijders.

De EU zal eveneens gelegenheden aangrijpen om eraan te herinneren dat van Turkije wordt verwacht dat het de onderhandelingen die tot een oplossing van de kwestie Cyprus moeten leiden, actief steunt.

In het begin van het jaar zal worden gewerkt aan de **beoordeling van de EU-strategie voor Centraal-Azië**, die zal uitmonden in nieuwe conclusies van de Raad in juni. De aanwijzing van een nieuwe SVEU voor Centraal-Azië is een bevestiging van het engagement van de EU voor de regio en zal in dit verband een nieuwe impuls geven. In maart zal een veiligheidsdialoog op hoog niveau plaatsvinden in Doesjanbe.

De versterkte partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst met Kazachstan is op 20 januari 2015 geparafeerd. Kazachstan zal als gastheer optreden voor een ministeriële bijeenkomst van de EU en Centraal-Azië, wellicht in juli.

Ten slotte zullen wij in het eerste semester streven naar de afronding van de onderhandelingen over de verlenging van de **financiële mechanismen met Noorwegen en de EER**. Wij zullen voorts onderhandelingen starten over een associatieovereenkomst met Andorra, Monaco en San Marino. Naar verwacht zal de Zwitserse Bondsraad de Commissie benaderen nu het land de ontwerp-uitvoeringswet voor de grondwetsartikelen van 9 februari 2014 en het mandaat voor nieuwe onderhandelingen over de overeenkomst inzake het vrij verkeer van personen heeft aangenomen.

Het **Noordpoolgebied** is een regio van groeiend strategisch belang. Nu het Canadese bezwaar niet langer staat, wil de EU haar status van waarnemer in de Arctische Raad formaliseren, tegen diens volgende ministeriële bijeenkomst (april 2015). Een en ander zou in het voorjaar door de Werkgroep extern optreden van de Commissie kunnen worden besproken, waarna overleg met externe actoren kan volgen. Vervolgens zouden voorbereidingen kunnen worden getroffen voor een mededeling begin 2016.

3. Afrika

Wat **Afrika** betreft, zal de EU ook dit jaar twee topprioriteiten hebben: het bevorderen van vrede op het continent via conflict- en terrorismepreventie en het genereren van welvaart via een versnelde duurzame groei en ontwikkeling. Per slot van rekening delen de EU en Afrika een gezamenlijk belang op het vlak van mondiale vraagstukken zoals klimaatverandering, migratie en de post 2015-agenda.

De EU zal zich inzetten om een versterkte politieke dialoog met Afrika, en in het bijzonder met de AU, in stand te houden, op alle niveaus, en om de in de routekaart 2014-2017 vastgestelde prioritaire gebieden te implementeren: vrede en veiligheid, democratie, goed bestuur en mensenrechten, menselijke ontwikkeling, duurzame en inclusieve ontwikkeling en groei en continentale integratie, en mondiale en nieuwe vraagstukken. De EU is verheugd over het thema van de AU voor het jaar 2015 (empowerment van vrouwen en ontwikkeling richting agenda 2063 van Afrika) en haar thema voor het jaar 2016 (mensenrechten met bijzondere aandacht voor gender). De alomvattende aanpak en de GVDB-missies zullen centraal blijven in de activiteiten van de EU, met negen GVDB-missies op het Afrikaanse continent.

De **Hoorn van Afrika** zal een belangrijke prioriteit blijven, en de speciale vertegenwoordiger van de EU, Alexander Rondos, en de EU-delegaties zullen hard blijven werken aan de stabilisering van deze regio. Wat Somalië betreft, zal het van essentieel belang zijn voort te bouwen op de geboekte vooruitgang inzake politieke stabiliteit en veiligheid en bij te dragen tot de verdere consolidatie van het politieke proces op federaal en regionaal niveau. In Zuid-Sudan zal de EU haar steun blijven verlenen aan het op regionaal niveau geleide bemiddelingsproces en verder samenwerken met alle betrokken partijen om te komen tot een duurzame oplossing voor het aanslepende conflict.

De Sahel-regio blijft een aandachtspunt van de EU omdat veiligheid en ontwikkeling in dat gebied van cruciaal belang zijn. In dat verband streeft de EU ernaar de strategie voor veiligheid en ontwikkeling in de Sahel ten uitvoer te leggen, via het regionaal actieplan. De aandacht zal in het bijzonder uitgaan naar preventie en bestrijding van radicalisering en gewelddadig extremisme, jongeren, migratie en mobiliteit, grensbeheer, de bestrijding van illegale handel en grensoverschrijdende georganiseerde criminaliteit, met gebruikmaking van alle desbetreffende instrumenten, onder meer GVDB-missies in Niger en Mali.

In **Mali** blijft de EU als medebemiddelaar, met name via haar SVEU voor de Sahel, bereid om de partijen bij te staan bij de uitvoering van de vredesovereenkomst die op 15 mei 2015 in Bamako is ondertekend. In het kader van haar alomvattende aanpak zal de EU gebruik blijven maken van de relevante instrumenten, met inbegrip van haar GVDB-missies EUTM Mali en EUCAP Sahel Mali.

In de Golf van Guinee zal prioriteit worden gegeven aan de uitvoering van de EU-strategie voor de Golf van Guinee, samen met het actieplan voor de Golf van Guinee dat weldra zal worden aangenomen. De lopende samenwerking met Afrikaanse en internationale partners zal van cruciaal belang zijn met het oog op de AU-top in Togo over maritieme veiligheid en ontwikkeling (november 2015).

Wat betreft het gebied van de Grote Meren zal de EU, in nauwe samenwerking met Afrikaanse en internationale partners, haar actie toespitsen op twee domeinen die essentieel zijn voor de stabiliteit: de organisatie van geloofwaardige, vreedzame en inclusieve verkiezingen in Burundi en de Democratische Republiek Congo (DRC) en de neutralisering van alle gewapende groepen in het oostelijk deel van de DRC, en in het bijzonder de FDLR.

In de DRC zal de missie EUSEC RDC een deel van haar taken overdragen aan het PROGRESS-programma van het Europees Ontwikkelingsfonds, en haar gestroomlijnd mandaat met aanzienlijk minder personeel verder uitvoeren. De missie zal worden beëindigd op 30 juni 2016.

In de Centraal-Afrikaanse Republiek (CAR) zal de EU verder voorzien in 'harde' veiligheid en steun voor de wederopbouw van het land, onder meer in de vorm van een bijdrage voor de verkiezingen in het kader van het steunprogramma van de VN. De overbruggingsoperatie EUFOR RCA is uiterst succesvol gebleken in het ondersteunen van MINUSCA bij het stabiliseren van de veiligheids-situatie in Bangui. EUFOR RCA draagt haar verantwoordelijkheden voor twee stadsdistricten momenteel over aan MINUSCA. De operatie eindigt op 15 maart 2015, en wordt opgevolgd door EUMAM RCA, een autonome militaire adviesmissie die de autoriteiten van de Centraal-Afrikaanse Republiek zal ondersteunen bij de voorbereiding van de aanstaande hervorming van de veiligheids-sector, in nauw overleg met MINUSCA. Zij zal de Centraal-Afrikaanse strijdkrachten bijstaan in hun huidige situatie en bij het opbouwen van de capaciteit en de kwaliteit die nodig zijn om het toekomstdoel te bereiken — gemoderniseerde, doeltreffende en verantwoordelijke strijdkrachten. Voor deze missie is een mandaat van een jaar voorzien.

4. Noord- en Zuid-Amerika

Voor de EU houden de Amerika's een aantal mogelijkheden in die haar, samen met de prioriteiten van de nieuwe Commissie, kunnen helpen werkgelegenheid en groei in Europa te stimuleren en tegelijk haar multilaterale agenda en de externe aspecten van haar intern beleid (zoals klimaat-verandering, energie, digitale economie) te verwezenlijken. Het jaar 2015 vormt een gelegenheid om de partnerschappen met cruciale bondgenoten te versterken en om - met de EU-Celac-top in juni - een krachtig signaal te sturen van nauwere politieke betrekkingen met Latijns-Amerika. De betrekkingen van de EU met regionale groeperingen zullen de sterke bilaterale relaties verdiepen.

De EU en de Amerikaanse staten delen een aantal belangrijke bezorgdheden inzake buitenlands beleid (klimaatverandering, migratie, drugs, veiligheid, internationale financiële samenwerking). Samenwerking, met name met de VS, is van essentieel belang. Samenwerking vereist evenwel voortdurende en verregaande politieke betrokkenheid op alle gebieden, ook in multilaterale fora. Het onderhouden en verder ontwikkelen van strategische partnerschappen is van cruciaal belang.

Verwacht wordt dat de samenwerking inzake het **GVDB** verder wordt verdiept, voortbouwend op vroegere successen, onder meer via bijdragen aan GVDB-missies van de EU (VS, Canada, maar ook Colombia en Chili).

In haar samenwerking met **Canada** zal de EU in de eerste plaats streven naar de ondertekening en de voorlopige toepassing van zowel de brede economische en handelsovereenkomst als de overeenkomst inzake een strategisch partnerschap, alsook naar vorderingen met betrekking tot de Arctische Raad en samenwerking inzake het buitenlands en veiligheidsbeleid. De op handen zijnde overeenkomst inzake een strategische partnerschap zal de gemeenschappelijke waarden van de EU en Canada verankeren en heeft ten doel de onderlinge betrekkingen op een hoger plan te brengen. Ze bevordert hechtere banden op alle samenwerkingsgebieden, waaronder een verdere verdieping van de samenwerking inzake veiligheidsbeleid (onder meer ter ondersteuning van crisisbeheersing en capaciteitsopbouw in derde landen).

De EU zal nauw blijven samenwerken met de **Verenigde Staten** op het vlak van buitenlands beleid, bijvoorbeeld wat betreft de uitvoering van het Minsk-akkoorden, sancties tegen Rusland en bijstand aan Oekraïne, waaronder de hervorming van de veiligheidssector.

Een aanzienlijk deel van onze aandacht zal uitgaan naar de bestrijding van ISIL/Da'esh, die onder andere wordt gecoördineerd door een coalitie tegen ISIL/Da'esh, alsook naar verdere terrorisme-bestrijding, onder meer in verband met de maatregelen die werden overeengekomen tijdens een bijeenkomst over de bestrijding van gewelddadig extremisme op 19 februari 2015 in Washington.

De EU zal trachten de Raamovereenkomst (inclusief het beroep op de rechter, dat door de VS nog in een wet moet worden gegoten) en de "Veilige haven"-regeling te voltooien. De EU en de VS zullen ook nauw blijven samenwerken op het gebied van energie, met name energiezekerheid, en samenwerken op het vlak van klimaatverandering met het oog op de VN-conferentie over klimaatverandering in Parijs.

Het zal zaak zijn de GVDB-samenwerking verder te versterken, door Amerikaanse bijdragen voor EU-missies en -operaties aan te moedigen en de onderlinge militaire samenwerking, onder meer op het gebied van logistiek, te versterken.

Het **trans-Atlantisch partnerschap voor handel en investeringen** (TTIP) is een van de topprioriteiten in de betrekkingen tussen de EU en de VS. Naast de zuiver economische voordelen die voortvloeien uit toegenomen bilaterale samenwerking en investeringen op het gebied van handel en regelgeving, kan het TTIP de positie van de EU wat betreft wereldwijde normalisatie aanzienlijk versterken en mede de mondiale economische agenda bepalen.

Meer economische slagkracht voor de EU, trans-Atlantische economische integratie en een geo-economisch partnerschap zouden de EU meer mogelijkheden geven om te reageren op de uitdagingen waarmee zij in Europa wordt geconfronteerd. Samen met de nauwe banden op veiligheids- en politiek gebied versterkt het TTIP het strategisch partnerschap EU-VS.

Op het Amerikaanse continent zouden de **hulpverlenings- en bemiddelingscapaciteiten van de EU na conflicten** ook in 2015 succesvol kunnen blijken, bijvoorbeeld in Colombia. De EU zal tevens betrokken zijn bij het verbeteren van de burgerveiligheid in Centraal-Amerika en het Caribisch gebied en het ondersteunen van binnenlandse hervormingen in Cuba. In dit verband zal de EU de lopende onderhandelingen voor een overeenkomst inzake politieke dialoog en samenwerking voortzetten.

5. Azië-Stille Oceaan

2015 zal een voortvarende verdere consolidatie van de lang gevestigde betrekkingen tussen de Europese Unie en **Azië en de Stille Oceaan** brengen. De beleidsinitiatieven en maatregelen van de EU zullen een weerspiegeling zijn van de strategische belangen van de EU en van haar wens om deze regio te zien vooruitgaan op een pad van vrede, democratisering en eerbiediging van mensenrechten, regionale samenwerking en economische ontwikkeling.

De EU zal haar aanwezigheid in de regio versterken via beleidsinitiatieven en de grotere persoonlijke inzet van EU-leiders.

EU-richtsnoeren zoals de beleidsrichtsnoeren voor Oost-Azië van 2012, de strategische agenda 2020 voor samenwerking tussen de EU en China, de actieplannen EU-ASEAN en EU-India, de EU-strategie 2014 voor Afghanistan en het kader voor het beleid en de steun van de Europese Unie ten aanzien van Myanmar/Birma, zullen hierbij een nuttige leidraad blijven vormen. Sommige van deze beleidsrichtsnoeren kunnen in de loop van het jaar worden aangepast.

Aanhoudende spanningsgebieden in Azië en de Stille Oceaan hebben een directe invloed op de belangen van de EU, terwijl niet-traditionele uitdagingen op het gebied van veiligheid, zoals klimaat, waterbeheer (met name in de Mekong-regio), energie, mensenhandel, pandemieën en risico's bij rampen steeds hoger op de regionale veiligheidsagenda komen te staan. De toenemende energievraag en de hulpbronnenwedloop kunnen de spanningen opdrijven.

Deze veiligheidskwesties staan vaak in contrast met een bloeiende economie. Iedereen, ook de EU, heeft er dus alle belang bij de investeringszekerheid en de aanvoerroutes intact te houden. De Raad zal zich in 2015 blijven bezighouden met alle aspecten van de veiligheid in Azië.

In de praktijk zal ook dit jaar proactief worden opgetreden op de gebieden die de bezorgdheid van de EU geldt - samenwerking met Aziatische landen op het gebied van crisisbestrijding, bemiddeling en verzoening na conflicten, alsmede veiligheid en defensie (Atjeh, Myanmar/Birma, Mindanao, Nepal, Oost-Timor), alsook inzake grensoverschrijdende vraagstukken zoals cyberbeveiliging, bestrijding van grensoverschrijdende criminaliteit en maritieme veiligheid.

Op het bilaterale front, zal de **GBVB/GVDB**-samenwerking met Australië, China, Japan, Nieuw-Zeeland en de Republiek Korea in een behoorlijk tempo blijven toenemen. Regionale veiligheidskwesties zullen prominent aanwezig zijn op de EU-toppen met China, Japan en de Republiek Korea en op de bijeenkomst van de ministers van Buitenlandse Zaken van de ASEM. Afghanistan blijft de enige plaats in Azië waar de EU momenteel, sinds 2007, een GVDB-missie houdt (EUPOL Afghanistan). Gelet op haar eigen ervaringen, is de EU een natuurlijke voorstander van inspanningen voor de opbouw van een solide, multilaterale en op regels gebaseerde coöperatieve veiligheidsorde in Azië. De toetreding van de EU tot het Verdrag van vriendschap en samenwerking, in 2012, heeft geleid tot een grotere betrokkenheid bij het **Regionaal Forum van de ASEAN (ARF)** en EU-leiders hebben deelgenomen aan belangrijke multilaterale bijeenkomsten op hoog niveau over veiligheid in de regio, gaande van de Shangri-La Dialoog over veiligheid in Azië tot de jaarlijkse ministeriële bijeenkomsten van het ARF. Deze activiteiten zullen worden voortgezet in 2015.

De EU zal de belangrijkste donor blijven in de regio. Ondanks de moeilijke economische situatie worden in het nieuwe financieel kader 2014-2020 aanzienlijk meer financiële middelen aan Azië toegewezen.

In deze context zal de regio een beduidend deel ontvangen van de fondsen die beschikbaar zijn in het kader van het nieuwe partnerschapsinstrument, dat gericht is op het bevorderen van de strategische belangen van de EU (betere markttoegang, ondersteunen van de partnerschapsstrategieën van de EU, economische aanwezigheid, implementeren van de internationale dimensie van "Europa 2020" en open diplomatie).

ASEM zal een belangrijke rol spelen in de proactieve aanpak van de EU ten aanzien van Azië — voortbouwend op de geslaagde 10^e top Azië-Europa (ASEM) in Milaan en ter voorbereiding van de 12^e bijeenkomst van de ministers van Buitenlandse Zaken van de ASEM die op 5 en 6 november 2015 in Luxemburg plaatsvindt onder het voorzitterschap van de HV/VV.

Met de ophanden zijnde benoeming van de eerste speciale ambassadeur bij de **ASEAN**, met standplaats in Jakarta, zal de EU een gezicht geven aan haar intense betrekkingen met de regionale organisatie en haar tien lidstaten.

De ASEAN, die in 2015 wordt voorgezeten door Maleisië, ligt op schema om haar doelstelling voor een economische gemeenschap van de ASEAN in 2015 te verwezenlijken. De EU is de op een na (China) grootste handelspartner van de ASEAN. De EU heeft een vrijhandels- en investeringsakkoord gesloten met Singapore en voert momenteel onderhandelingen voor vrijhandelsakkoorden met andere ASEAN-landen, waaronder Vietnam, Maleisië en Thailand.

De diplomatieke betrekkingen tussen de EU en **China** vieren in 2015 hun 40-jarig bestaan. De centrale prioriteit voor de EU en China zal erin bestaan de samenwerking voort te zetten op basis van de EU-China 2020 Agenda voor strategische samenwerking, die werd overeengekomen tijdens de top EU-China in Peking van november 2014. De 5e ronde van de strategische dialoog tussen de EU en China en de 17^e top EU-China zullen belangrijke stappen zijn op weg naar meer samenwerking in 2015.

De EU zal blijven samenwerken met de nieuwe **Indiase** regering, onder meer via een eventuele top EU-India. Tezelfdertijd zal de EU contact blijven houden met India over belangrijke mondiale vraagstukken, zoals energie/klimaatverandering in de aanloop naar de conferentie van Parijs en de ontwikkelingsagenda voor de periode na 2015.

De EU zal de lang aanslepende onopgeloste zaak van de twee gevangengenomen Italiaanse mariniers aan de orde blijven stellen bij haar Indiase gesprekspartners.

De EU zal zich inzetten voor de bevordering van de onderhandelingen over een overeenkomst inzake een strategisch partnerschap en een vrijhandelsovereenkomst met Japan, en van de onderhandelingen over een vrijhandelsruimte, met name omdat Japan zelf heeft aangegeven dat het de onderhandelingen tegen het einde van 2015 wenst af te ronden. Aangezien Japan meer wil bijdragen tot de inspanningen voor wereldwijde vrede en stabiliteit, zullen wij bekijken hoe de samenwerking met Japan op het gebied van veiligheid kan worden versterkt. De top EU-Japan in Brussel in het tweede kwartaal van 2015 zal een belangrijke gelegenheid bieden om gemeenschappelijke zorgpunten en gedeelde politieke doelstellingen zoals economisch herstel, internationale veiligheid en klimaatverandering te bespreken.

In het partnerschap van de EU met de **Republiek Korea** zal in 2015 bijzondere nadruk worden gelegd op de volledige uitvoering van de bepalingen van de drie belangrijkste overeenkomsten (kaderovereenkomst, vrijhandelsovereenkomst en kaderovereenkomst inzake deelname aan crisisbeheersingsoperaties van de EU) en op de versterking van de bestaande politieke en sectorale dialogen. De top EU-Korea zou plaatshebben in Seoel.

Een regering van nationale eenheid in **Afghanistan** biedt een nieuwe dynamiek die verandering kan brengen in het land en de regio kan helpen stabiliseren. Indien de Afghaanse nationale veiligheidstroepen in staat zijn de veiligheid te handhaven, zal dat ruimte scheppen voor de tijdens de conferentie van Londen vastgelegde ambitieuze economische en politieke hervormingen en voor een zinvol vredesproces. De EU-strategie voor Afghanistan - ondersteund door een toewijzing van 1,4 miljard euro in het kader van het financieringsinstrument voor ontwikkelingssamenwerking, een verlengde EUPOL-missie en een voorgenomen samenwerkingsovereenkomst inzake partnerschap en ontwikkeling die in 2015 zou moeten worden afgerond - biedt een kader voor de EU en de lidstaten die dit langetermijnproces steunen. Tijdens een vergadering van hoge ambtenaren, medio 2015, zou een herzien kader voor wederzijdse verantwoording moeten worden overeengekomen.

Wat **Pakistan** betreft, zal prioritair worden gezorgd voor verdere vorderingen met de uitvoering van het vijfjarige inzetplan EU-Pakistan, waarop toezicht wordt gehouden via de strategische dialoog. Een derde strategische dialoog EU-Pakistan wordt gepland voor 2015 in Islamabad. In 2015 zal nauwlettend worden toegezien op de vorderingen met de effectieve uitvoering door Pakistan van de 27 basisovereenkomsten in het kader van SAP+, met het oog op verslaglegging aan het Europees Parlement en de Raad. De EU zal tevens haar dialoog met Pakistan over specifieke kwesties, waaronder mensenrechten, energie, terrorismebestrijding en migratie, voortzetten.

Wat **Bangladesh** betreft, zal de EU toezicht blijven houden op het bestuur en de mensenrechten-situatie, en contacten onderhouden met de regering, de VS en de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) om de uitvoering te verzekeren van de in het kader van het Duurzaamheidspact overeengekomen afspraken ter verbetering van de arbeidsrechten, de arbeidsomstandigheden en de veiligheid van fabrieken in de confectiekledingindustrie in Bangladesh.

De EU zal de betrekkingen met Sri Lanka, Myanmar, Thailand en Cambodja blijven aanhalen, met name aangaande vraagstukken waarop zij aanzienlijke druk kan uitoefenen en waarvoor de onstabiele politieke toestand of de broze verzoening na het conflict mogelijk bijzondere aandacht vergt.

2015 is een bijzonder gunstig jaar om onze betrekkingen met **Australië** en **Nieuw-Zeeland** te versterken. Wat Australië betreft, gaat de prioriteit uit naar de ondertekening van de overeenkomst inzake crisisbeheersing (begin 2015) en de ondertekening van de kaderovereenkomst (later in het jaar). De EU zal zich blijven inzetten voor samenwerking inzake veiligheidskwesties, met inbegrip van de jaarlijkse veiligheidsdialoog en dialoog inzake terreurbestrijding. Wat Nieuw-Zeeland betreft, zal de prioriteit uitgaan naar de ondertekening van de partnerschapsovereenkomst inzake betrekkingen en samenwerking en naar de verdere betrokkenheid bij de samenwerking inzake veiligheidskwesties, met inbegrip van de jaarlijkse veiligheidsdialoog.

Wat **Fiji** betreft, zal de EU de ontwikkelingssamenwerking integraal hervatten en de politieke dialoog met de nieuwe democratische regering nieuw leven inblazen. De EU zal betrokken blijven bij het Pacific Islands Forum.

6. Internationale veiligheid

Het bestrijden van proliferatie blijft een van de prioriteiten van de EU. De toetsingsconferentie 2015 van het Non-proliferatieverdrag (NPV) in New York (27 april - 22 mei) zal een gelegenheid bieden om de cohesie tussen kernwapenstaten en niet-kernwapenstaten te vergroten. De EU zal tevens haar rol voortzetten als een van de belangrijkste initiatiefnemers van de MVW-vrije zone in het Midden-Oosten.

Een sterk internationaal kader voor het aanpakken van dit vraagstuk blijft nodig, en de EU zal blijven pleiten voor de universele en effectieve tenuitvoerlegging van internationale instrumenten (Verdrag inzake chemische wapens, Wapenhandelsverdrag, Non-proliferatieverdrag, Verdrag inzake het verbod van antipersoneelmijnen, Haagse Gedragscode tegen de verspreiding van ballistische raketten, enz.). De EU-steun zal toegespitst zijn op de Internationale Organisatie voor Atoomenergie (IAEA), de Organisatie voor het verbod van chemische wapens, de Verdragsorganisatie voor een alomvattend verbod op kernproeven, alsook op de effectieve tenuitvoerlegging van het Wapenhandelsverdrag.

Het diplomatieke overleg over een alomvattende oplossing voor de **Iraanse nucleaire kwestie** zal een topprioriteit blijven van de EU en de internationale gemeenschap in de eerste jaarhelft.

Er worden verscheidene gespreksrondes beoogd op politiek en deskundigenniveau, onder leiding van de EU. Tegelijkertijd zal de EU er bij Iran op blijven aandringen een constructieve rol te spelen in de regio (en op nationaal niveau te voldoen aan zijn internationale verplichtingen inzake, onder meer, mensenrechten).

Een akkoord over de nucleaire kwestie zal de kansen op de ontwikkeling van nauwe en productieve betrekkingen tussen EU en Iran gevoelig vergroten.

De Europese Unie zal haar aandacht moeten blijven richten op de Democratische Volksrepubliek Korea als een bron van instabiliteit in de regio en in het licht van haar huidige illegale programma's voor MVW en ballistische raketten. De EU zal alles in het werk blijven stellen om de inter-Koreaanse dialoog aan te wakkeren en te ondersteunen, en om te komen tot een hervatting van het zespartijenoverleg op een geloofwaardige basis, in nauwe samenwerking met haar belangrijkste partners. De EU zal tevens blijven ijveren voor een verbetering van de mensenrechtensituatie in de DVK.

Er blijft bezorgdheid - die in de toekomst misschien nog zal toenemen - over de **proliferatie van massavernietigingswapens** in verband met het conflict in Syrië, gezien suggesties dat geheime voorraden MVW-materiaal in handen zouden kunnen komen van islamitische extremistische groeperingen zoals ISIL. In bredere zin blijft het conflict de aandacht trekken op de opkomst van extremistische terreurgroepen, waaronder het verschijnsel van buitenlandse strijders (uit Europa en elders) en toenemend sektarisme. De mogelijke groei van onderlinge banden tussen de diverse extremistische groeperingen uit het Midden-Oosten tot Noord-, Oost- en West-Afrika zal een grotere alertheid vergen.

De nieuwe en complexe dreigingen voor de **Europese veiligheid** maken duidelijk dat méér synergieën en nauwere samenwerking op alle niveaus nodig zijn. Terrorisme, georganiseerde criminaliteit en cybercriminaliteit zijn de drie kernprioriteiten die voor onmiddellijke actie naar voren worden geschoven in de Europese veiligheidsagenda die de Commissie in april 2015 heeft aangenomen. Deze dreigingen zijn duidelijk onderling verbonden en hebben een grensoverschrijdend karakter, en hun veelzijdige en internationale dimensie toont aan dat er een doeltreffende en gecoördineerde respons op EU-niveau nodig is. De agenda bevat de concrete instrumenten en maatregelen die zullen worden gebruikt bij dit gezamenlijke werk om de veiligheid te waarborgen en deze drie meest urgente dreigingen doeltreffender aan te pakken. De EU zal blijven werken volgens geïntegreerde regionale strategieën, in dialoog met de belangrijkste partners en op multilateraal niveau.

De vorderingen met het vergroten van de doeltreffendheid, de impact en de zichtbaarheid van het **gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid** (GVDB) zullen moeten worden volgehouden.

De Europese Raad zal in juni 2015 evalueren welke concrete vorderingen op al deze punten zijn gemaakt en verdere aansturing geven in het licht van een verslag dat de Raad aan de hand van bijdragen van de Commissie, de hoge vertegenwoordiger en het Europees Defensieagentschap zal opstellen.

De kwesties van de defensie-uitgaven en het Europese defensievermogen zullen moeten worden aangepakt, net als de voorbereidende werkzaamheden voor onder meer de ondersteuning van de crisisbeheersings- en veiligheids capaciteit van de partners (zoals "opleiding en uitrusting"), en de betrekkingen tussen de EU en de NAVO.

Missies en operaties zullen een centrale plaats in het GVDB blijven bekleden. De outreach-activiteiten ten aanzien van de partners, de bevordering van hun deelname aan GVDB-missies en -operaties en aan regelmatige veiligheids- en defensiedialogen, de versterking van multilaterale/regionale partnerschappen en de organisatie van gezamenlijke studiebijeenkomsten met strategische partners zullen worden voortgezet.

Er zullen zich gelegenheden voordoen om de externe aspecten van het op 16 december aangenomen **actieplan voor maritieme veiligheid** te bevorderen, zoals tijdens de top van de Afrikaanse Unie (Addis Abeba, 30 januari 2015) en tijdens de bijeenkomst in het kader van het strategisch partnerschap EU-China (februari of maart 2015).

De EU zal ook streven naar de verbetering van haar **snellereactievermogens** zodat zij de juiste civiele en militaire middelen kan inzetten.

Van bijzonder belang hierbij is de ontwikkeling van tegenmaatregelen voor zogenaamde technieken voor "hybride bedreigingen", namelijk hoe om te gaan met dreigingen die, in een was van ontkenning, ontwrichtende en destabiliserende gevolgen hebben en nog worden versterkt door agressieve communicatiecampagnes.

Tijdens de internationale conferentie over cyberspace in Den Haag op 16-17 april 2015 zijn strategische beleidsinitiatieven inzake cyberspace geformuleerd, en is de kans geboden om een visie uit te dragen van een vrije, open en veilige cyberspace, waarbij alle belanghebbenden bij de besluitvorming worden betrokken. In het algemeen was het belangrijk dat de EU haar aandacht is blijven richten op zowel de bedreigingen voor de cyberbeveiliging als de voordelen van cyberspace, zoals vrijheid en privacy, economische groei, innovatie en toegang. De EU zal in het komende jaar verder gestalte geven aan haar prioriteiten, waaronder het ontwikkelen van vertrouwenwekkende maatregelen inzake cyberbeveiliging ter verbetering van de voorspelbaarheid van het gedrag van staten in cyberspace, het ondersteunen van de opbouw van digitale capaciteit in derde landen en het toepassen van mensenrechten als onderdeel van het internetbeheer.

Ten slotte zal de EU in 2015 verder het hoofd moeten bieden aan conflicten die een **alomvattende EU-respons** vereisen, te beginnen met conflictpreventie, de vroege herkenning van opkomende conflictsituaties en bemiddeling. Wij zullen blijven inzetten op een betere praktische samenwerking met partners, waaronder de VN, op het gebied van conflictpreventie, onder meer inzake bemiddeling, gedeelde conflictanalyse en via het door de EU gefinancierde netwerk voor dialoog met de maatschappelijke organisaties.

Er zullen inspanningen geleverd moeten worden om het **nieuwe EU-systeem van vroegtijdige waarschuwing bij conflicten** te verankeren in de strategische besluitvorming. Met het oog op betere preventie, conflictoplossing en vredesopbouw, moet door middel van gestructureerde conflictanalyse mede richting worden gegeven aan gezamenlijke actie van de EU, de EU-lidstaten en internationale partners, en tevens de deskundigheid van het maatschappelijk middenveld worden benut. Daarbij zullen de betrokken diensten beter opgeleid en begeleid worden teneinde de doeltreffendheid en conflictgevoeligheid in het externe optreden te verhogen.

Investerings ter ondersteuning van bemiddeling door anderen en de verdere consolidatie van de EU-vermogens zijn prioritair. Het **bemiddelingsondersteuningsteam** van de EDEO zal bemiddeling verder uitdragen als eerste reactie-instrument bij (opkomende) crisissituaties. Wat overgangsjustitie betreft, zal een nieuw EU-beleidsdocument voltooid en uitgevoerd worden, en zal de manier waarop de EU zich inzet voor de hervorming van de veiligheidssector versterkt worden, met operationele begeleiding ter verbetering van de doeltreffendheid van het gehele EU-systeem.

63. De Europese Unie zal steun blijven verlenen aan de inspanningen om het concept verantwoordelijkheid om te beschermen in de praktijk te brengen in het kader van haar drie pijlers, die alle even belangrijk zijn.

64. In 2015 zullen belangrijke evaluaties op het gebied van vrede en veiligheid plaatsvinden, met name voor de vredesoperaties, de vredesopbouwarchitectuur en Resolutie 1325 van de VN-Veiligheidsraad over vrouwen, vrede en veiligheid. Dit is een welkome gelegenheid om de huidige vredes- en veiligheidsarchitectuur kritisch tegen het licht te houden en de weg te bereiden voor de toekomst. Het is belangrijk dat deze evaluaties aan elkaar gekoppeld zijn.

65. In 2015 zullen de VN-vredesoperaties worden beoordeeld.

Naar verwacht zal een onafhankelijk panel op hoog niveau in het voorjaar verslag uitbrengen aan de secretaris-generaal van de VN, die het proces vervolgens zal voortzetten. De EU en een aantal EU-lidstaten hebben reeds bijdragen ingediend bij het panel en zullen de ontwikkelingen op de voet volgen.

In 2015 zal een **tienjaarlijkse evaluatie van de VN-architectuur voor vredesopbouw** worden uitgevoerd door de Algemene Vergadering van de VN (AVVN) en de VN-Veiligheidsraad (VNVR). Deze zal worden gebaseerd op de werkzaamheden van de adviesgroep van deskundigen die landenstudies zal verrichten in Burundi, de Centraal-Afrikaanse Republiek, Sierra Leone, Zuid-Sudan en Oost-Timor. De groep zal de architectuur voor vredesopbouw evalueren op beleids- en op institutioneel niveau en op basis daarvan bevindingen en aanbevelingen formuleren. De EU zal bijdragen tot dit proces.

Ter gelegenheid van de 15e verjaardag van **Resolutie 1325 van de VN-Veiligheidsraad inzake vrouwen, vrede en veiligheid**, zal in oktober 2015 een **toetsing op hoog niveau** plaatsvinden om de voortgang op mondiaal, regionaal en nationaal niveau bij de uitvoering van Resolutie 1325 van de VN-Veiligheidsraad te beoordelen, gedane toezeggingen te hernieuwen en aan het licht gekomen belemmeringen weg te werken. De EU zal bijdragen tot dit proces.

7. Mensenrechten en democratie

De EU zal **mensenrechten** blijven bevorderen en verdedigen op bilateraal en multilateraal niveau en ze verder mainstreamen in het volledige EU-beleid.

Nu het actieplan 2012 voor mensenrechten en democratie eind 2014 is verstreken, zal in de tweede helft van 2015 een nieuw actieplan worden aangenomen.

Het nieuwe actieplan zal het volledige mandaat 2015-2019 van de HV en de Europese Commissie bestrijken, alsook een clause bevatten voor een tussentijdse evaluatie (2017) die samenvalt met de tussentijdse evaluatie van de externe financiële instrumenten.

De EU zal haar actie op multilateraal niveau, met name in de VN, voortzetten, zoals bepaald in de conclusies van de Raad van februari 2015 over de prioriteiten van de EU in de mensenrechtenfora van de Verenigde Naties, die in 2015 naar jaarlijkse gewoonte voorafgaand aan de eerste zitting van de VN-Mensenrechtenraad in Genève (maart) werden aangenomen.

Het jaarverslag 2014 over mensenrechten en democratie in de wereld zal in de eerste helft van 2015 worden opgesteld. Zoals in voorgaande jaren zal het verslag een thematisch en een landspecifiek deel omvatten.

Verkiezingswaarnemingsmissies (EOM) zullen centrale instrumenten blijven voor de fundamentele doelstelling van het externe optreden van de EU: de bevordering van democratie in de wereld.

Wat de **versterking van de positie van vrouwen** betreft, zal 2015 een belangrijk jaar zijn voor de bevordering van gendergelijkheid, met de viering van het 20-jarig bestaan van de Verklaring en het Actieprogramma van Peking van 1995 in de Commissie voor de Status van de Vrouw (CSW), alsook van het 15-jarig bestaan van Resolutie 1325 van de VN-Veiligheidsraad over de bijdrage van vrouwen tot vrede en veiligheid.

8. Mondiale vraagstukken

Wat **terrorismebestrijding** betreft, zullen de op 9 februari aangenomen conclusies van de Raad over terrorismebestrijding als basis dienen voor de verdere integratie van terrorismebestrijding in het externe optreden van de EU in het algemeen, en leiden tot meer beleid en maatregelen inzake terrorismebestrijding, toegespitst op de volgende thema's: partnerschappen met belangrijke landen versterken, capaciteitsopbouw ondersteunen, radicalisering en gewelddadig extremisme tegengaan, internationale samenwerking stimuleren, onderliggende factoren en huidige crises aanpakken.

De eindfase van de intergouvernementele onderhandelingen over de **ontwikkelingsagenda voor de periode na 2015** zal van start gaan in januari 2015, voortbouwend op eerdere processen na Rio+20, met name de Open Werkgroep duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's), die in juli 2014 een voorstel heeft uitgewerkt voor 17 doelstellingen en 169 streefcijfers, en het intergouvernementele comité van deskundigen inzake financiering van duurzame ontwikkeling.

Binnen het lopende proces van strategische reflectie over de **betrekkingen tussen de EU en de ACS-landen na 2020** zal de EU onderstrepen dat een open en realistische houding nodig blijft ten aanzien van de toekomstige vorm van de post-Cotonou-architectuur, die moet leiden tot waarlijk moderne betrekkingen tussen de EU en de ACS-landen.

Vóór het einde van het eerste kwartaal van 2015 zal een **actieplan voor de alomvattende aanpak** worden opgesteld.

De HV en de Commissie moeten medio 2015 een Europees strategisch kader voor de hervorming van de veiligheidssector (SSR) ontwikkeld hebben, in overleg met de lidstaten.

Een **strategie voor preventief buitenlands beleid inzake mondiale kwesties** — een initiatief van DE/IT/NL — zal mogelijk in de loop van dit jaar moeten worden uitgewerkt.

Klimaatverandering zal in 2015 een geopolitieke strategische prioriteit blijven voor de EU. Het onmiddellijke doel bestaat erin, tijdens de CoP 21 in december te Parijs tot een ambitieuze, juridisch bindende overeenkomst in het kader van de UNFCCC te komen, die van toepassing is op alle partijen. De streefcijfers van de EU werden overeengekomen door de Europese Raad van oktober 2014.

Aangezien klimaatveranderingen in het **Noordpoolgebied** van kritiek belang zijn voor Europa, is voor de EU een cruciale rol weggelegd bij het ondersteunen van een geslaagde Arctische samenwerking. Naar verwachting zal eind 2015 een EU-strategie voor het Noordpoolgebied worden aangenomen.

Energie zal een wezenlijk onderdeel blijven van het externe beleid van de EU. De goedkeuring van een Europese energiezekerheidsstrategie en van een Energie-unie moet worden geschraagd door bijdragen op het gebied van buitenlands beleid die de uitvoering ervan ondersteunen, in het bijzonder op het gebied van: 1) diversificatie van de energievoorziening en energieroutes van de EU, 2) bevordering van een open, op regels gebaseerd en transparant wereldwijd energiebeheer en 3) gemeenschappelijke en consistente berichtgeving aan de energiepartners.

Migratie zal een hoofdprioriteit blijven in 2015 en daarna. De EDEO zal zijn bijdragen aan de uitvoering van de Europese migratieagenda (EMA) – een essentiële strategie die in mei 2015 is goedgekeurd – dienen te prioriteren.

De EDEO zal met belangrijke herkomst- en doorreislanden samenwerken op het gebied van in de EMA vervatte beleidsmaatregelen en processen, zoals het Europees nabuurschapsbeleid (ENB), het proces van Rabat, het proces van Khartoem en andere processen, met name in de meest betrokken regio's.

De **ebola**-epidemie maakte duidelijk dat de gezondheidszorgstelsels van veel ontwikkelingslanden moeten worden versterkt, maar ook dat het vermogen van de internationale gemeenschap om te voorzien in doeltreffende noodprocedures voor crisissituaties moet worden verbeterd.

Internationale inspanningen voor de aanpak van de **drugsproblematiek** in de hele wereld zullen gericht blijven op zowel de aanbodzijde (verband houdend met mensenhandel en georganiseerde criminaliteit) als de vraagzijde (gezondheidszorg, sociale integratie van slachtoffers van drugs-misbruik). 2015 zal van cruciaal belang zijn voor de voorbereiding van de speciale zitting van AVVN over drugs (april 2016).

BIJLAGEN

Bijlage I: Overzicht van wetgevingshandelingen op het gebied van het GBVB (sancties) 2014⁷⁹

Afghanistan/Taliban

Uitvoeringsbesluit 2014/142/GBVB van de Raad van 14 maart 2014 tot uitvoering van Besluit 2011/486/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen bepaalde personen, groepen, ondernemingen en entiteiten in verband met de situatie in Afghanistan (*PB L 76 van 15.3.2014, blz. 46*)

Uitvoeringsbesluit 2014/140/GBVB van de Raad van 14 maart 2014 tot uitvoering van Besluit 2011/486/GBVB van de Raad betreffende beperkende maatregelen tegen bepaalde personen, groepen, ondernemingen en entiteiten in verband met de situatie in Afghanistan (*PB L 76 van 15.3.2014, blz. 42*)

Uitvoeringsbesluit 2014/701/GBVB van de Raad van 8 oktober 2014 tot uitvoering van Besluit 2011/486/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen bepaalde personen, groepen, ondernemingen en entiteiten in verband met de situatie in Afghanistan (*PB L 293 van 9.10.2014, blz. 37*)

Belarus

Uitvoeringsbesluit 2014/24/GBVB van de Raad van 20 januari 2014 tot uitvoering van Besluit 2012/642/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen Belarus (*PB L 16 van 21.1.2014, blz. 32*)

Uitvoeringsbesluit 2014/439/GBVB van de Raad van 8 juli 2014 tot uitvoering van Besluit 2012/642/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen Belarus (*PB L 200 van 9.7.2014, blz. 13*)

Besluit 2014/750/GBVB van de Raad van 30 oktober 2014 tot wijziging van Besluit 2012/642/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen Belarus (*PB L 311 van 31.10.2014, blz. 39*)

⁷⁹ Deze lijst betreft uitsluitend de GBVB-besluiten waarbij beperkende maatregelen worden opgelegd. Voor de uitvoering van de maatregelen waarop het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie van toepassing is, is tevens vereist dat in passende gevallen een verordening van de Raad of een uitvoeringsverordening van de Raad wordt opgesteld.

Bosnië en Herzegovina

Besluit 2014/157/GBVB van de Raad van 20 maart 2014 tot wijziging van Besluit 2011/173/GBVB betreffende beperkende maatregelen vanwege de situatie in Bosnië en Herzegovina (*PB L 87 van 22.3.2014, blz. 95*)

Centraal-Afrikaanse Republiek

Besluit 2014/125/GBVB van de Raad van 10 maart 2014 tot wijziging van Besluit 2013/798/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen de Centraal-Afrikaanse Republiek (*PB L 70 van 11.3.2014, blz. 22*)

Uitvoeringsbesluit 2014/382/GBVB van de Raad van 23 juni 2014 tot uitvoering van Besluit 2013/798/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen de Centraal-Afrikaanse Republiek (*PB L 183 van 24.6.2014, blz. 57*)

Uitvoeringsbesluit 2014/863/GBVB van de Raad van 1 december 2014 tot uitvoering van Besluit 2013/798/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen de Centraal-Afrikaanse Republiek (*PB L 346 van 2.12.2014, blz. 52*)

Ivoorkust

Uitvoeringsbesluit 2014/271/GBVB van de Raad van 12 mei 2014 tot uitvoering van Besluit 2010/656/GBVB tot verlenging van de beperkende maatregelen tegen Ivoorkust (*PB L 138 van 13.5.2014, blz. 108*)

Besluit 2014/460/GBVB van de Raad van 14 juli 2014 tot wijziging van Besluit 2010/656/GBVB tot verlenging van de beperkende maatregelen tegen Ivoorkust (*PB L 207 van 15.7.2014, blz. 17*)

Krim/Sebastopol

Besluit 2014/386/GBVB van de Raad van 23 juni 2014 betreffende beperkingen op goederen van oorsprong uit de Krim of Sebastopol, als antwoord op de illegale inlijving van de Krim en Sebastopol (*PB L 183 van 24.6.2014, blz. 70*)

Besluit 2014/507/GBVB van de Raad van 30 juli 2014 tot wijziging van Besluit 2014/386/GBVB betreffende beperkingen op goederen van oorsprong uit de Krim of Sebastopol, als antwoord op de illegale inlijving van de Krim en Sebastopol (*PB L 226 van 30.7.2014, blz. 20*)

Besluit 2014/933/GBVB van de Raad tot wijziging van Besluit 2014/386/GBVB van 18 december 2014 betreffende beperkende maatregelen als antwoord op de illegale inlijving van de Krim en Sebastopol (*PB L 365 van 19.12.2014, blz. 152*)

Democratische Republiek Congo

Besluit 2014/147/GBVB van de Raad van 17 maart 2014 tot wijziging van Besluit 2010/788/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen de Democratische Republiek Congo (*PB L 79 van 18.3.2014, blz. 42*)

Uitvoeringsbesluit 2014/862/GBVB van de Raad van 1 december 2014 tot uitvoering van Besluit 2010/788/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen de Democratische Republiek Congo (*PB L 346 van 2.12.2014, blz. 36*)

Egypte

Besluit 2014/153/GBVB van de Raad van 20 maart 2014 tot wijziging van Besluit 2011/172/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen bepaalde personen, entiteiten en lichamen vanwege de situatie in Egypte (*PB L 85 van 21.3.2014, blz. 9*)

FRJ (Milošević)

Besluit 2014/742/GBVB van de Raad van 28 oktober 2014 tot intrekking van Gemeenschappelijk Standpunt 2000/696/GBVB betreffende de handhaving van specifieke beperkende maatregelen tegen Slobodan Milošević en de met hem verbonden personen, alsmede van de bijbehorende Gemeenschappelijke Standpunten 98/240/GBVB, 98/326/GBVB, 1999/318/GBVB en 2000/599/GBVB (*PB L 308 van 29.10.2014, blz. 99*)

Republiek Guinee

Besluit 2014/213/GBVB van de Raad van 14 april 2014 tot wijziging van Besluit 2010/638/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen de Republiek Guinee (*PB L 111 van 15.4.2014, blz. 83*)

Besluit 2014/728/GBVB van de Raad van 20 oktober 2014 tot wijziging van Besluit 2010/638/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen de Republiek Guinee (*PB L 301 van 21.10.2014, blz. 33*)

Iran (MVW)

Besluit 2014/21/GBVB van de Raad van 20 januari 2014 tot wijziging van Besluit 2010/413/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen Iran (*PB L 15 van 20.1.2014, blz. 22*)

Besluit 2014/222/GBVB van de Raad van 16 april 2014 tot wijziging van Besluit 2010/413/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen Iran (*PB L 119 van 23.4.2014, blz. 65*)

Besluit 2014/480/GBVB van de Raad van 21 juli 2014 tot wijziging van Besluit 2010/413/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen Iran (*PB L 215 van 21.7.2014, blz. 4*)

Besluit 2014/776/GBVB van de Raad van 7 november 2014 tot wijziging van Besluit 2010/413/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen Iran (*PB L 325 van 8.11.2014, blz. 19*)

Besluit 2014/829/GBVB van de Raad van 25 november 2014 tot wijziging van Besluit 2010/413/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen Iran (*PB L 338 van 25.11.2014, blz. 1*)

Iran (mensenrechten)

Besluit 2014/205/GBVB van de Raad van 10 april 2014 tot wijziging van Besluit 2011/235/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen bepaalde personen en entiteiten vanwege de situatie in Iran (*PB L 109 van 12.4.2014, blz. 25*)

Irak

Besluit 2014/484/GBVB van de Raad van 22 juli 2014 houdende wijziging van Gemeenschappelijk Standpunt 2003/495/GBVB inzake Irak (*PB L 217 van 23.7.2014, blz. 38*)

Noord-Korea (Democratische Volksrepubliek Korea)

Besluit 2014/212/GBVB van de Raad van 14 april 2014 tot wijziging van Besluit 2013/183/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen de Democratische Volksrepubliek Korea (*PB L 111 van 15.4.2014, blz. 79*)

Besluit 2014/700/GBVB van de Raad van 8 oktober 2014 tot wijziging van Besluit 2013/183/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen de Democratische Volksrepubliek Korea (*PB L 293 van 9.10.2014, blz. 34*)

Liberia

Besluit 2014/141/GBVB van de Raad van 14 maart 2014 tot wijziging van Gemeenschappelijk Standpunt 2008/109/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen Liberia (*PB L 76 van 15.3.2014, blz. 45*)

Libië

Uitvoeringsbesluit 2014/41/GBVB van de Raad van 28 januari 2014 tot uitvoering van Besluit 2011/137/GBVB betreffende beperkende maatregelen in het licht van de situatie in Libië (*PB L 26 van 29.1.2014, blz. 41*)

Besluit 2014/380/GBVB van de Raad van 23 juni 2014 tot wijziging van Besluit 2011/137/GBVB betreffende beperkende maatregelen in het licht van de situatie in Libië (*PB L 183 van 24.6.2014, blz. 52*)

Uitvoeringsbesluit 2014/487/GBVB van de Raad van 22 juli 2014 tot uitvoering van Besluit 2011/137/GBVB betreffende beperkende maatregelen in het licht van de situatie in Libië (*PB L 217 van 23.7.2014, blz. 48*)

Besluit 2014/727/GBVB van de Raad van 20 oktober 2014 tot wijziging van Besluit 2011/137/GBVB betreffende beperkende maatregelen in het licht van de situatie in Libië (*PB L 301 van 21.10.2014, blz. 30*)

Republiek Moldavië

Besluit 2014/381/GBVB van de Raad van 23 juni 2014 tot wijziging van Besluit 2010/573/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen de leiders van de regio Transnistrië van de Republiek Moldavië (*PB L 183 van 24.6.2014, blz. 56*)

Besluit 2014/751/GBVB van de Raad van 30 oktober 2014 tot wijziging van Besluit 2010/573/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen de leiders van de regio Transnistrië van de Republiek Moldavië (*PB L 311 van 31.10.2014, blz. 54*)

Myanmar/Birma

Besluit 2014/214/GBVB van de Raad van 14 april 2014 tot wijziging van Besluit 2013/184/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen Myanmar/Birma (*PB L 111 van 15.4.2014, blz. 84*)

Rusland

Besluit 2014/512/GBVB van de Raad van 31 juli 2014 betreffende beperkende maatregelen in verband met acties van Rusland die de situatie in Oekraïne destabiliseren (*PB L 229 van 31.7.2014, blz. 13*)

Besluit 2014/659/GBVB van de Raad van 8 september 2014 tot wijziging van Besluit 2014/512/GBVB betreffende beperkende maatregelen in verband met acties van Rusland die de situatie in Oekraïne destabiliseren (*PB L 271 van 12.9.2014, blz. 54*)

Besluit 2014/872/GBVB van de Raad van 4 december 2014 tot wijziging van Besluit 2014/512/GBVB betreffende beperkende maatregelen naar aanleiding van acties van Rusland die de situatie in Oekraïne destabiliseren en Besluit 2014/659/GBVB tot wijziging van Besluit 2014/512/GBVB (*PB L 349 van 5.12.2014, blz. 58*)

Somalië

Besluit 2014/270/GBVB van de Raad van 12 mei 2014 tot wijziging van Besluit 2010/231/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen Somalië (*PB L 138 van 13.5.2014, blz. 106*)

Uitvoeringsbesluit 2014/729/GBVB van de Raad van 20 oktober 2014 tot uitvoering van Besluit 2010/231/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen Somalië (*PB L 301 van 21.10.2014, blz. 34*)

Sudan en Zuid-Sudan

Uitvoeringsbesluit 2014/40/GBVB van de Raad van 28 januari 2014 tot uitvoering van Besluit 2011/423/GBVB van 18 juli 2011 betreffende beperkende maatregelen tegen Sudan en Zuid-Sudan (*PB L 26 van 29.1.2014, blz. 38*)

Zuid-Sudan

Besluit 2014/449/GBVB van de Raad van 10 juli 2014 betreffende beperkende maatregelen in het licht van de situatie in Zuid-Sudan (*PB L 203 van 11.7.2014, blz. 100*)

Sudan

Besluit 2014/450/GBVB van de Raad van 10 juli 2014 betreffende beperkende maatregelen in het licht van de situatie in Sudan en tot intrekking van Besluit 2011/423/GBVB (*PB L 203 van 11.7.2014, blz. 106*)

Syrië

Besluit 2014/74/GBVB van de Raad van 10 februari 2014 tot wijziging van Besluit 2013/255/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen Syrië (*PB L 40 van 11.2.2014, blz. 63*)

Besluit 2014/309/GBVB van de Raad van 28 mei 2014 tot wijziging van Besluit 2013/255/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen Syrië (*PB L 160 van 29.5.2014, blz. 37*)

Uitvoeringsbesluit 2014/387/GBVB van de Raad van 23 juni 2014 tot uitvoering van Besluit 2013/255/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen Syrië (*PB L 183 van 24.6.2014, blz. 72*)

Uitvoeringsbesluit 2014/488/GBVB van de Raad van 22 juli 2014 tot uitvoering van Besluit 2013/255/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen Syrië (*PB L 217 van 23.7.2014, blz. 49*)

Uitvoeringsbesluit 2014/678/GBVB van de Raad van 26 september 2014 tot uitvoering van Besluit 2013/255/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen Syrië (*PB L 283 van 27.9.2014, blz. 59*)

Uitvoeringsbesluit 2014/730/GBVB van de Raad van 20 oktober 2014 tot uitvoering van Besluit 2013/255/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen Syrië (*PB L 301 van 21.10.2014, blz. 36*)

Besluit 2014/901/GBVB van de Raad van 12 december 2014 tot wijziging van Besluit 2013/255/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen Syrië (*PB L 358 van 13.12.2014, blz. 28*)

Gemeenschappelijk Standpunt 2001/931/GBVB

Besluit 2014/72/GBVB van de Raad van 10 februari 2014 inzake de actualisering en wijziging van de lijst van personen, groepen en entiteiten bedoeld in de artikelen 2, 3 en 4 van Gemeenschappelijk Standpunt 2001/931/GBVB betreffende de toepassing van specifieke maatregelen ter bestrijding van het terrorisme en tot intrekking van Besluit 2013/395/CFSP (*PB L 40 van 11.2.2014, blz. 56*)

Besluit 2014/483/GBVB van de Raad van 22 juli 2014 inzake de actualisering en wijziging van de lijst van personen, groepen en entiteiten bedoeld in de artikelen 2, 3 en 4 van Gemeenschappelijk Standpunt 2001/931/GBVB betreffende de toepassing van specifieke maatregelen ter bestrijding van het terrorisme en tot intrekking van Besluit 2014/72/CFSP (*PB L 217 van 23.7.2014, blz. 35*)

Tunesië

Besluit 2014/49/GBVB van de Raad van 30 januari 2014 tot wijziging van Besluit 2011/72/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen bepaalde personen en entiteiten vanwege de situatie in Tunesië (*PB L 28 van 31.1.2014, blz. 38*)

Oekraïne

Besluit 2014/145/GBVB van de Raad van 17 maart 2014 betreffende beperkende maatregelen met betrekking tot acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen (*PB L 78 van 17.3.2014, blz. 16*)

Uitvoeringsbesluit 2014/151/GBVB van de Raad van 21 maart 2014 tot uitvoering van Besluit 2014/145/GBVB betreffende beperkende maatregelen met betrekking tot acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen (*PB L 86 van 21.3.2014, blz. 30*)

Uitvoeringsbesluit 2014/238/GBVB van de Raad van 28 april 2014 tot uitvoering van Besluit 2014/145/GBVB betreffende beperkende maatregelen met betrekking tot acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen (*PB L 126 van 29.4.2014, blz. 55*)

Besluit 2014/265/GBVB van de Raad van 12 mei 2014 tot wijziging van Besluit 2014/145/GBVB betreffende beperkende maatregelen met betrekking tot acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen (*PB L 137 van 12.5.2014, blz. 9*)

Besluit 2014/308/GBVB van de Raad van 28 mei 2014 tot wijziging van Besluit 2014/145/GBVB betreffende beperkende maatregelen met betrekking tot acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen (*PB L 160 van 29.5.2014, blz. 33*)

Besluit 2014/455/GBVB van de Raad van 11 juli 2014 tot wijziging van Besluit 2014/145/GBVB betreffende beperkende maatregelen met betrekking tot acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen (*PB L 205 van 12.7.2014, blz. 22*)

Besluit 2014/475/GBVB van de Raad van 18 juli 2014 tot wijziging van Besluit 2014/145/GBVB betreffende beperkende maatregelen met betrekking tot acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen (*PB L 214 van 19.7.2014, blz. 28*)

Besluit 2014/499/GBVB van de Raad van 25 juli 2014 tot wijziging van Besluit 2014/145/GBVB betreffende beperkende maatregelen met betrekking tot acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen (*PB L 221 van 25.7.2014, blz. 15*)

Besluit 2014/508/GBVB van de Raad van 30 juli 2014 tot wijziging van Besluit 2014/145/GBVB betreffende beperkende maatregelen met betrekking tot acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen (*PB L 226 van 30.7.2014, blz. 23*)

Besluit 2014/658/GBVB van de Raad van 8 september 2014 tot wijziging van Besluit 2014/145/GBVB betreffende beperkende maatregelen met betrekking tot acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen (*PB L 271 van 12.9.2014, blz. 47*)

Besluit 2014/801/GBVB van de Raad van 17 november 2014 tot wijziging van Besluit 2014/145/GBVB betreffende beperkende maatregelen met betrekking tot acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen (*PB L 331 van 18.11.2014, blz. 26*)

Besluit 2014/855/GBVB van de Raad van 28 november 2014 tot wijziging van Besluit 2014/145/GBVB betreffende beperkende maatregelen met betrekking tot acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen (*PB L 344 van 29.11.2014, blz. 22*)

Oekraïne (onrechtmatig gebruik van middelen)

Besluit 2014/119/GBVB van de Raad van 5 maart 2014 betreffende beperkende maatregelen tegen bepaalde personen, entiteiten en lichamen in het licht van de situatie in Oekraïne (*PB L 66 van 6.3.2014, blz. 26*)

Uitvoeringsbesluit 2014/216/GBVB van de Raad van 14 april 2014 tot uitvoering van Besluit 2014/119/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen bepaalde personen, entiteiten en lichamen vanwege de situatie in Oekraïne (*PB L 111 van 15.4.2014, blz. 91*)

Jemen

Besluit 2014/932/GBVB van de Raad van 18 december 2014 betreffende beperkende maatregelen in het licht van de situatie in Jemen (*PB L 365 van 19.12.2014, blz. 147*)

Zimbabwe

Besluit 2014/98/GBVB van de Raad van 17 februari 2014 tot wijziging van Besluit 2011/101/GBVB betreffende beperkende maatregelen tegen Zimbabwe (*PB L 50 van 20.2.2014, blz. 20*)

Bijlage II: Appearances before the European Parliament in 2014

1. Appearances of the High Representative/Vice-President before the European Parliament in 2014

Date	Meeting	Subject
11-Feb	Committee on Foreign Affairs	Debriefing on the Foreign Affairs Council of 10 Feb.2014
03-Apr	Plenary	Main aspects and basic choices of the common foreign and security policy and the common security and defence policy (art 36 TEU) – EU comprehensive approach and coherence of EU external action
06-Nov	Interparliamentary Conference (Rome)	Interparliamentary Conference (Rome)
12-Nov	Committee on Foreign Affairs Enlarged Bureau	Meeting ahead of the Foreign Affairs Council of 17-18 November
26-Nov	Plenary	Recognition of Palestine statehood
26-Nov	Plenary	25th anniversary of the UN Convention on the Rights of the Child
01-Dec	Committee on Foreign Affairs	Exchange of views
11-Dec	Committee on Foreign Affairs Enlarged Bureau	Meeting ahead of the Foreign Affairs Council of 15 December

2. Appearances on behalf of the High Representative/Vice-President before the European Parliament in 2014

Date	Meeting	HR/VP representative	Subject
15-Jan	Plenary	EL Presidency	Situation in South Sudan
16-Jan	Plenary	Commissioner Kallas	Human Rights debate - Situation of rights defenders and opposition activists in Cambodia and Laos
16-Jan	Plenary	Commissioner Kallas	Human Rights debate - Recent elections in Bangladesh
16-Jan	Plenary	Commissioner Kallas	Human Rights debate - Recent moves to criminalise LGBTI people
20-Jan	Committee on Budgetary Control	Chief Operating Officer Mr O'Sullivan	EEAS budgetary discharge 2012
05-Feb	Plenary	Commissioner Füle	Situation in Ukraine
05-Feb	Plenary	IT Presidency	EU's role in Central African Republic (CAR)
05-Feb	Plenary	Commissioner Füle	Situation in Syria
05-Feb	Plenary	IT Presidency	Situation in Egypt
06-Feb	Plenary	Commissioner Füle	Human Rights debate - The situation in Thailand
06-Feb	Plenary	Commissioner Füle	Human Rights debate - Right to education in Transnistrian region
06-Feb	Plenary	Commissioner Füle	Human Rights debate - Bahrain, in particular the case of Nabeel Rajab, Abdulhadi al-Khawaja and Ibrahim Sharif
26-Feb	Plenary	Commissioner Füle	Situation in Ukraine

Date	Meeting	HR/VP representative	Subject
26-Feb	Plenary	EL Presidency	Situation in Iraq
26-Feb	Plenary	EL Presidency	Use of armed drones
27-Feb	Plenary	Commissioner Semeta	Venezuela
10-Mar	Plenary	Commissioner Borg	Eradication of torture in the world
10-Mar	Plenary	Commissioner Borg	Saudi Arabia
10-Mar	Plenary	Commissioner Füle	Priorities for EU relations with the Eastern Partnership countries
12-Mar	Plenary	IT Presidency	EU's priorities for the 25th session of the UN Human Rights Council
13-Mar	Plenary	Commissioner Lewandowski	Human Rights debate - Russia: sentencing of demonstrators involved in the Bolotnaya Square events
13-Mar	Plenary	Commissioner Lewandowski	Human Rights debate - Launching consultations to suspend Uganda and Nigeria from the Cotonou Agreement in view of recent legislation further criminalising homosexuality
13-Mar	Plenary	Commissioner Lewandowski	Human Rights debate - Security and human trafficking in Sinai
18-Mar	Committee on Foreign Affairs	Commissioner Füle	Strategic dialogue on the programming priorities under the Instrument for Pre-accession Assistance (IPA II) and of the European Neighbourhood Instrument (ENI)

Date	Meeting	HR/VP representative	Subject
31-Mar	EP-PAP Parliamentary Summit	EL Presidency	Policy Headlines of the European Union with regard to Africa
03-Apr	Plenary	EL Presidency	Situation in Iran
16-Apr	Plenary	Commissioner Füle	Situation in Ukraine and the Russian pressure on Eastern Partnership countries and in particular destabilisation of eastern Ukraine
16-Apr	Plenary	EL Presidency	Religious freedoms and cultural diversity
17-Apr	Plenary	Commissioner Almunia	EU-Japan strategic partnership agreement
17-Apr	Plenary	Commissioner Almunia	Human Rights debate - Pakistan
17-Apr	Plenary	Commissioner Almunia	Human Rights debate - Syria
17-Apr	Plenary	Commissioner Almunia	Human Rights debate - North Korea
15-Jul	Plenary	Commissioner Füle	Situation in Ukraine
16-Jul	Plenary	IT Presidency	Violence between Israel and Palestine
16-Jul	Plenary	IT Presidency	Crime of aggression
16-Jul	Plenary	IT Presidency	Destruction of Syria's chemical weapons
16-Jul	Plenary	IT Presidency	Situation in Iraq

Date	Meeting	HR/VP representative	Subject
17-Jul	Plenary	Commissioner Vassiliou	Human Rights debate - Case of Meriam Yahia Ibrahim in Sudan
17-Jul	Plenary	Commissioner Vassiliou	Human Rights debate - The recent attacks by Boko Haram in Nigeria
17-Jul	Plenary	Commissioner Vassiliou	Human Rights debate - Freedom of expression and assembly in Egypt
17-Sep	Plenary	IT Presidency	Situation in Libya
17-Sep	Plenary	IT Presidency	Situation in Iraq and Syria and the IS offensive including the persecution of minorities
17-Sep	Plenary	IT Presidency	Israel-Palestine after the Gaza war and the role of the EU
18-Sep	Plenary	Commissioner Mimica	Human Rights debate - Persecution of human rights defenders in Azerbaijan
18-Sep	Plenary	Commissioner Mimica	Human Rights debate - Burundi and in particular on the case of Pierre Claver Mbonimpa
18-Sep	Plenary	Commissioner Mimica	Human Rights debate - Human rights violations in Bangladesh
22-Oct	Plenary	IT Presidency	Situation in Kobane and the threat of IS
22-Oct	Plenary	IT Presidency	Situation in Hong-Kong
22-Oct	Plenary	IT Presidency	Death penalty in Pakistan and the case of Asia Bibi
23-Oct	Plenary	Commissioner Borg	Human Rights debate - Closing of the NGO "Memorial" in Russia

Date	Meeting	HR/VP representative	Subject
23-Oct	Plenary	Commissioner Borg	Human Rights debate - Situation of human rights in Uzbekistan
23-Oct	Plenary	Commissioner Borg	Human Rights debate - Disappearance of 43 teaching students in Mexico
12-Nov	Plenary	Commissioner Hahn	Humanitarian situation in South Sudan
12-Nov	Plenary	Commissioner Hahn	Turkish actions creating tensions in the exclusive economic zone of Cyprus
27-Nov	Plenary	Commissioner Stylianides	Human Rights debate - Pakistan: blasphemy laws
27-Nov	Plenary	Commissioner Stylianides	Human Rights debate - Case of accused war criminal Seseli in Serbia
27-Nov	Plenary	Commissioner Stylianides	Human Rights debate - Kidnapping and mistreatment of women in Iraq
03-Dec	Subcommittee on Security and Defence	Deputy Secretary-General Mr Popowski	Debriefing on the FAC Defence of 18 November
17-Dec	Plenary	IT Presidency	Freedom of expression in Turkey
18-Dec	Plenary	IT Presidency	Human Rights debate - Persecution of the democratic opposition in Venezuela
18-Dec	Plenary	IT Presidency	Human Rights debate - Mauritania, in particular the case of Biram Dah Abeid
18-Dec	Plenary	IT Presidency	Human Rights debate - Sudan: the case of Dr Amin Mekki Medani

3. Appearances of Senior EEAS Representatives⁸⁰ before the European Parliament in 2014 and Exchanges of views with newly appointed Heads of Delegation

Date	Meeting	EEAS Representative	Subject
20-Jan	Committee on Foreign Affairs	Chief Operating Officer Mr O'Sullivan	Debriefing on the negotiations for an Institutional Framework Agreement governing EU-Switzerland relations
20-Jan	Committee on Development	Deputy Secretary-General Mr Popowski	Public Hearing on: " Place of humanitarian aid in EU external relations: the importance of respecting the humanitarian principles"
22-Jan	Subcommittee on Security and Defence	Deputy Secretary-General Mr Popowski	Public hearing "European Council on Defence: What's next for CSDP?"
22-Jan	Subcommittee on Security and Defence & Committee on Foreign Affairs	EU Special Representative for the Sahel Mr Reveyrand	Exchange of views on situation in Sahel
23-Jan	Subcommittee on Human Rights	EU Special Representative for Human Rights Mr Lambrinidis	Exchange of views
23-Jan	Subcommittee on Security and Defence & Committee on Foreign Affairs & Committee on Development	Managing Director for Africa Mr Westcott	Exchange of views on the current status of operations in the Central African Republic (CAR)

⁸⁰ Members of Corporate Board, Managing Directors, EUSRs, PSC Chair

Date	Meeting	EEAS Representative	Subject
23-Jan	Subcommittee on Security and Defence & Committee on Foreign Affairs & Committee on Development	Managing Director for Africa Mr Westcott	Exchange of views on the latest developments in South Sudan
27-Jan	Committee on Foreign Affairs Enlarged Bureau	Executive Secretary General Mr Vimont	Debriefing on the Geneve II Conf. (on Syria)
30-Jan	EPP Group	Managing Director for Asia and the Pacific Mr Isticioaia-Budura	Hearing on EU-Japan Strategic Partnership Agreement
04-Feb	Breakfast meeting with members of the Committee on Foreign Affairs	EU Special Representative for South Mediterranean Mr Leon	Briefing on the situation in Egypt
17-Feb	Committee on Foreign Affairs	Chief Operating Officer Mr O'Sullivan	Exchange of views on the implications of the Swiss referendum on mass immigration
18-Feb	Parliamentary Forum	Deputy Secretary-General Mr Popowski	Europe's Parliaments in multinational organisations and international fora: From back seat to front row?
03-Mar	Committee on Foreign Affairs	Executive Secretary General Mr Vimont	FAC Debriefing (on Ukraine)
03-Mar	Committee on Foreign Affairs	Managing Director for North Africa, Middle East, Arabian Peninsula, Iran and Iraq Mr Mingarelli	Exchange of views on the situation in Libya

Date	Meeting	EEAS Representative	Subject
05-Mar	Joint Consultation Meeting	Political and Security Chair Mr Stevens	CSDP missions, political updates on Libya, Mali, CAR, Afghanistan
10-Mar	Committee on Foreign Affairs	Chief Operating Officer Mr O'Sullivan	Strategic dialogue with Commissioner Piebalgs on the programming under the European Instrument for Democracy and Human Rights, the Instrument contributing to Stability and Peace and the Partnership Instrument
10-Mar	Committee on Foreign Affairs	Chief Operating Officer Mr O'Sullivan	Exchange of views on the international assistance package to Ukraine
18-Mar	Committee on Foreign Affairs	Managing Director for the Americas Mr Leffler	Debriefing on the state of play in negotiations of a Political Dialogue and Co-operation Agreement with Cuba and other developments in Latin America
18-Mar	Committee on Foreign Affairs	Newly appointed Head of Delegation in Ankara Mr Manservisi	Exchange of views with newly appointed Head of Delegations, in compliance with the Declaration on Political Accountability of the HR/VP
18-Mar	Committee on Foreign Affairs Enlarged Bureau	Executive Secretary General Mr Vimont	Debriefing on the Foreign Affairs Council of 17 March
19-Mar	Subcommittee on Security and Defence	EU Special Representative for Horn of Africa Mr Rondos	Exchange of views on the situation in the Horn of Africa
08-Apr	Western Balkans WG	EU Special Representative Mr Sorensen	Exchange of views on the current situation in Bosna and Herzegovina
09-Apr	Delegation for relations with USA	Managing Director for the Americas Mr Leffler	Debriefing on the EU-US Summit of 26 March in Brussels
10-Apr	SME Global & SME Europe	Chief Operating Officer Mr O'Sullivan	Breakfast debate about the EU-Switzerland relations

Date	Meeting	EEAS Representative	Subject
04-Jun	Committee on Foreign Affairs	Executive Secretary General Mr Vimont	Exchange of views on the presidential elections in Egypt of 26 and 27 May 2014
04-Jun	Committee on Foreign Affairs	Executive Secretary General Mr Vimont	Exchange of views on the findings and conclusions of the presidential elections in Ukraine on 25 May 2014, and on the latest developments in Ukraine
14-Jul	Committee on Foreign Affairs	Newly appointed Head of the EU Delegation in Washington Mr David O'Sullivan	Exchange of views with newly appointed Head of Delegations, in compliance with the Declaration on Political Accountability of the HR/VP
14-Jul	Committee on Foreign Affairs	Newly appointed Head of the EU Delegation to the Council of Europe Mr Vilen	Exchange of views with newly appointed Head of Delegations, in compliance with the Declaration on Political Accountability of the HR/VP
22-Jul	Committee on Foreign Affairs Enlarged Bureau	Managing Director for North Africa, Middle East, Arabian Peninsula, Iran and Iraq Mr Mingarelli	Crisis in the Middle East
22-Jul	Committee on Development	Chief Operating Officer Mr O'Sullivan	Exchange of views on EU development policy principles, state of play of programming and the role of the EP
28-Aug	Enlarged Bureau of the Committee on Foreign Affairs jointly with the Bureaus of external committees (DEVE, INTA, SEDE, DROI)	Executive Secretary General Mr Vimont	Latest crisis developments in Ukraine, Iraq, Libya and Gaza.

Date	Meeting	EEAS Representative	Subject
01-Sep	Committee on Foreign Affairs	Newly appointed Head of the EU Delegation in Georgia Mr Herman	Exchange of views with newly appointed Head of Delegations, in compliance with the Declaration on Political Accountability of the HR/VP
01-Sep	Committee on Foreign Affairs	Newly appointed Head of the EU Delegation to China and Mongolia, Mr Schweisgut	Exchange of views with newly appointed Head of Delegations, in compliance with the Declaration on Political Accountability of the HR/VP
02-Sep	Plenary Session followed by three parallel thematic sessions	Third Annual Conference of EU Heads of Delegation	- Revamping EU policy; - Toward and EU economic, political and security strategy in Asia-pacific; Challenges for EU development cooperation in Africa and Latin America
11-Sep	Subcommittee on Security and Defence	Deputy Secretary-General Mr Popowski	Debriefing on the informal Defence Council
17-Sep	Delegation to the Euro-Latin American Parliamentary Assembly	Managing Director for the Americas Mr Leffler	Exchange of views on the state of play in EU-LAC relations
22-Sep	Committee on Foreign Affairs	Newly appointed Head of the EU Delegation in Albania Mrs Vlahutin	Exchange of views with newly appointed Head of Delegations, in compliance with the Declaration on Political Accountability of the HR/VP
23-Sep	Committee on Foreign Affairs	Newly appointed Head of the EU Delegation in Japan Mr Isticioiaia-Budura	Exchange of views with newly appointed Head of Delegations, in compliance with the Declaration on Political Accountability of the HR/VP

Date	Meeting	EEAS Representative	Subject
23-Sep	Joint meeting of the Committee on Budgetary Control and the Committee on Foreign Affairs	Managing Director Mr Child	Special Report No 11/2014 (2013 Discharge) "The establishment of the European External Action Service"
13-Oct	Subcommittee on Human Rights	EU Special Representative for Human Rights Mr Lambrinidis	Exchange of views
03-Nov	Committee on Foreign Affairs	EU Special Representative Mr Salber	Exchange of views
04-Nov	Committee on Foreign Affairs	EU Special Representative for Human Rights Mr Lambrinidis	Exchange of views on his recent visits to Egypt and Pakistan
05-Nov	Committee on Budgetary Control	Managing Director Mr Child	Special Report No 11/2014 (2013 Discharge) "The establishment of the European External Action Service"
05-Nov	Committee on Civil Liberties, Justice and Home Affairs	Managing Director Mrs Marinaki	Exchange of views on terrorism, foreign fighters and presentation of TE-SAT report
05-Nov	Others - Spring forward for women Conference	EU Special Representative for Human Rights Mr Lambrinidis	Keynote speaker at the opening session
05-Nov	Subcommittee on Security and Defence	Political and Security Chair Mr Stevens	CSDP priorities in the context of evolving security environment

Date	Meeting	EEAS Representative	Subject
11-Nov	Delegation for relations with Israel	Managing Director for North Africa, Middle East, Arabian Peninsula, Iran and Iraq Mr Mingarelli	Current situation in the region
13-Nov	36th EP-Canada Interparliamentary meeting	Managing Director for the Americas Mr Leffler	State of play of the bilateral EU-Canada relationship
17-Nov	Committee on Foreign Affairs	Executive Secretary General Mr Vimont	Debriefing on the Foreign Affairs Council of 17 November 2014
17-Nov	Committee on Foreign Affairs	Managing Director for North Africa, Middle East, Arabian Peninsula, Iran and Iraq Mr Mingarelli	Latest developments in Syria and Iraq
11-Dec	Delegation for relations with Maghreb countries	Managing Director for North Africa, Middle East, Arabian Peninsula, Iran and Iraq Mr Mingarelli	Situation in Libya
11-Dec	Delegation for relations with the Maghreb countries	Managing Director for North Africa, Middle East, Arabian Peninsula, Iran and Iraq Mr Mingarelli	Exchange of views on Libya
11-Dec	Joint Consultation Meeting	Political and Security Chair Mr Stevens	Joint Consultation Meeting
17-Dec	Committee on Development Coordinators' Meeting	Deputy Secretary-General Mr Popowski	Debriefing on the Foreign Affairs Council of 12 December 2014

Bijlage III: Verklaringen

In 2014 werden in totaal 539 *verklaringen* afgelegd, in de volgende vier categorieën:

- **Verklaringen van de hoge vertegenwoordiger namens de EU:** deze geven het officiële standpunt van de EU weer en worden onder verantwoordelijkheid van de HV afgelegd, na voorafgaand overleg met de lidstaten. Indien geen officieel standpunt bestaat, worden deze verklaringen door de lidstaten binnen de Raad aangenomen. Derde landen kunnen zich hier op uitnodiging bij aansluiten.
- **Verklaringen van de HV/VV:** deze worden meestal uitgegeven naar aanleiding van gebeurtenissen die een snelle reactie van de EU vragen en worden onder verantwoordelijkheid van de HV afgelegd, zonder formeel overleg met de lidstaten.
- **Verklaringen van de woordvoerder van de HV/VV:** deze worden gebruikt voor een snelle reactie van de EU in gevallen waar de persoonlijke betrokkenheid van de HV/VV niet noodzakelijk vereist is.
- **Lokale verklaringen van de EU:** deze worden gebruikt in de context van een specifieke lokale/regionale kwestie.

Onderverdeling per categorie

Categorie	Aantal (aandeel in het totaal)
verklaringen van de HV	49 (9,09%)
verklaringen van de HV/VV	173 (32,10%)
verklaringen van de woordvoerder	235 (43,60%)
lokale verklaringen	82 (15,21%)
Totaal	539 (100%)

Geografische onderverdeling

Regio	Aantal (aandeel in het totaal)
Afrika	117 (21,71%)
Azië	85 (15,77%)
Oost-Europa / Westelijke Balkan	136 (25,23%)
Latijns-Amerika	18 (3,34%)
Noord-Afrika	44 (8,16%)
Midden-Oosten / Golf	107 (19,85%)
Multilateraal / Noord-Amerika	32 (5,94%)

Thematische onderverdeling

Regio	Aantal (aandeel in het totaal)
Mensenrechten	110 (20,4%)
Verkiezingen / hervorming	83 (15,4%)
Conflict / stabilisatieproces	181 (33,6%)
Veiligheidsincidenten	49 (9,09%)
Felicitaties / condoleanceberichten	43 (7,98%)
Non-proliferatie	9 (1,67%)
Andere	64 (11,9%)

Gezamenlijke verklaringen

In totaal zijn 9 gezamenlijke verklaringen met andere leden van de Commissie afgelegd.

Vier gezamenlijke verklaringen werden afgelegd met vertegenwoordigers van derde landen. De tabel toont het aantal gezamenlijke verklaringen waaraan elk commissielid heeft deelgenomen.

Commissaris	Aantal
Johannes HAHN	4
Andris Piebalgs	1
Kristalina GEORGIEVA	1
Andris Piebalgs/Kristalina Georgieva	2
Christos STYLIANIDES	1

Bijlage IV: GBVB-begroting 2014

19.030101 EUMM Georgië

2014/35/GBVB EUMM Georgië – CD 2014/915/GBVB 18.300.000,00

Subtotaal 18.300.000,00

19.030102 EULEX Kosovo

GBVB/2014/15/EULEX Kosovo – Besluit 2014/349/GBVB van de Raad 34.000.000,00

GBVB/2014/32/EULEX Kosovo – Besluit 2014/685/GBVB van de Raad 55.820.000,00

Subtotaal 89.820.000,00

EUPOL Afghanistan

GBVB/2013/07/EUPOL Afghanistan – Besluit 2013/240/GBVB van de Raad 17.633.790,14

GBVB/2015/01/EUPOL Afghanistan – Besluit 2014/922/GBVB van de Raad 57.750.000,00

Subtotaal 75.383.790,14

19.030104 Andere maatregelen voor crisisbeheer en acties

GBVB/2014/05/EUCAP Sahel Mali – Besluit 2014/219/GBVB van de Raad 5.500.000,00

GBVB/2014/12/EUBAM Libië – Besluit 2014/294/GBVB van de Raad 26.200.000,00

GBVB/2014/13/EUBAM Rafah – Besluit 2014/430/GBVB van de Raad 940.000,00

GBVB/2014/16/EUPOL COPPS – Besluit 2014/447/GBVB van de Raad 8.975.000,00

GBVB/2014/27/EUCAP Sahel Niger – Besluit 2014/482/GBVB van de Raad 9.155.000,00

GBVB/2014/25/ESDC – Besluit 2014/491/GBVB van de Raad 756.000,00

GBVB/2014/26/EUAM Oekraïne – Besluit 2014/486/GBVB van de Raad 2.680.000,00

GBVB/2014/31/EUSEC RD Congo – Besluit 2014/674/GBVB van de Raad	4.600.000,00
---	--------------

GBVB/2014/29/EUCAP NESTOR – Besluit 2014/726/GBVB van de Raad	17.900.000,00
---	---------------

GBVB/2014/33/EUAM Oekraïne – Besluit 2014/800/GBVB van de Raad	13.100.000,00
--	---------------

Subtotaal	89.806.000,00
------------------	----------------------

19.030105 Noodmaatregelen	0,00
----------------------------------	-------------

19.030106 Voorbereidings- en follow-upmaatregelen

328.776,63

Subtotaal	328.776,63
------------------	-------------------

19.030107 Speciale vertegenwoordigers van de Europese Unie

GBVB/2014/02/SVEU zuidelijke Kaukasus en de crisis in Georgië – Besluit 2014/22/GBVB van de Raad	1.040.000,00
GBVB/2014/04/SVEU Sahel – Besluit 2014/130/GBVB van de Raad	1.350.000,00
GBVB/2014/17/SVEU Afghanistan – Besluit 2014/383/GBVB van de Raad	3.760.000,00
GBVB/2014/24/SVEU Bosnië en Herzegovina – Besluit 2014/384/GBVB van de Raad	5.250.000,00
GBVB/2014/22/SVEU mensenrechten – Besluit 2014/385/GBVB van de Raad	550.000,00
GBVB/2014/21/SVEU Kosovo – Besluit 2014/400/GBVB van de Raad	1.450.000,00
GBVB/2014/20/SVEU voor de zuidelijke Kaukasus en de crisis in Georgië – Besluit 2014/438/GBVB van de Raad	1.380.000,00
GBVB/2014/30/GBVB SVEU Hoorn van Afrika – Besluit 2014/673/GBVB van de Raad	890.000,00
Subtotaal	15.670.000,00

19.0302 Non-proliferatie en ontwapening

GBVB/2014/03/WHO II – Besluit 2013/668/GBVB van de Raad	1.727.000,00
GBVB/2014/01/BAFA - ATT IV – Besluit 2013/768/GBVB van de Raad	5.200.000,00
GBVB/2014/06/Think Tank II – Besluit 2014/129/GBVB van de Raad	3.600.000,00
GBVB/2014/xx/HCoC III – Besluit 2014/xx/GBVB van de Raad	990.000,00
GBVB/2014/xx/SALW Sahel-Libië – Besluit 2014/xx/GBVB van de Raad2	3.561.257,06
Subtotaal	15.078.257,06
TOTAAL	304.386.823,83

Naar 2015 over te dragen vastleggingskredieten⁸¹:

19.030104 Andere maatregelen voor crisisbeheer en acties

GBVB/2015/02/EUCAP SAHEL Mali — Besluit (GBVB) 2015/76 van de Raad (totale toezegging 11.400.000)	11.250.000,00
---	---------------

19.0302 Non-proliferatie en ontwapening

GBVB/2015/10/OPCW VI — Besluit 2015/259 van de Raad	2.528.069,00
GVBV/2015/05/OUTER SPACE-UNIDIR en GBVB/2015/06/OUTER SPACE-UNODA - Besluit 2015/203 van de Raad	1.274.398,85
Totaal	15.052.467,85

⁸¹ Overeenkomstig artikel 13, lid 2, van het Financieel Reglement naar 2015 over te dragen vastleggingskredieten

Bijlage V: Beoordeling van de coördinatie en complementariteit van het GBVB met de overige externe financiële instrumenten van de EU

Wat betreft de coördinatie en complementariteit van het GBVB/GVDB met de andere externe financiële instrumenten van de EU, zijn navolgende instrumenten de belangrijkste overige externe financiële instrumenten van de EU uit hoofde van rubriek IV van de EU-begroting die van belang zijn voor de totaalaanpak: het instrument voor pretoetredingssteun (IPA), het Europees nabuurschapsinstrument (ENI), het Europees instrument voor democratie en mensenrechten (EIDHR), het instrument voor bijdrage aan stabiliteit en vrede (IcSP), het partnerschapsinstrument (PI) en het financieringsinstrument voor ontwikkelingssamenwerking (DCI). Ook het buiten de EU-begroting gefinancierde Europees Ontwikkelingsfonds (EOF) is van belang.

Al deze instrumenten zijn verankerd in het meerjarig financieel kader 2014-2020 en ontwikkeld om het externe beleid van de Europese Unie te ondersteunen, dit telkens vanuit een andere invalshoek en elkaar wederzijds versterkend. De complementariteit van de instrumenten werd met name gewaarborgd gedurende het gehele goedkeuringsproces voor die instrumenten.

Alomvattendheid is tegenwoordig, ook in 2014, een vast element binnen de strategische en operationele planning van GVDB-missies. Vertegenwoordigers van de EDEO en de diensten van de Commissie die verantwoordelijk zijn voor de programmering en uitvoering van de EU-instrumenten zijn nauw betrokken bij alle stadia van de strategische en operationele planning, bijvoorbeeld tijdens het proces van het crisisbeheersingsconcept (CMC), het concept van de operaties (CONOPS), het operatieplan (OPLAN) en de strategische evaluatie (SR). Er worden ter plaatse gezamenlijke missies uitgevoerd met vertegenwoordigers van verschillende EU-diensten. In de totaalaanpak is een belangrijke rol weggelegd voor de delegaties van de EU, niet alleen tijdens inventarisaties en het in kaart brengen van veiligheidsbehoeften, maar ook bij het uitdenken van projecten die volledig complementair zijn met het GVDB, met name op het gebied van de *hervorming van de veiligheidssector* (o.a. bestuur, politie en justitie).

Desalniettemin is het bij vergelijking van het GBVB/GVDB met EU-instrumenten uit hoofde van rubriek IV (en het EOF) van belang dat rekening wordt gehouden met de verschillende wettelijke kaders, procedures en uitvoerende actoren. Zo worden de verordeningen voor het IcSP, het ENI, het DCI, het IPA, het PI en het EIDHR vastgesteld krachtens het VWEU (gewone wetgevings-procedure). GBVB-besluiten van de Raad voor civiele missies en militaire operaties worden krachtens het VEU vastgesteld. Bovendien zijn de termijnen en de begin- en einddata in het programmeringsstadium van ontwikkelingshulp vaak beduidend anders dan die bij de planning van crisisbeheersingsmissies. Het blijft dan ook een uitdaging om met de juiste instrumenten op het juiste moment te voorzien in alle behoeften en te voldoen aan alle doelstellingen. Tot slot worden ontwikkelingshulpprojecten uitgevoerd door een verscheidenheid aan organisaties in de hoedanigheid van uitvoerende instanties, terwijl bij GVDB-missies de meerderheid van de uitvoerende actoren EUMS-regeringsdeskundigen van de Militaire Staf van de Europese Unie (EUMS) zijn.

In onderstaande tabel worden voorbeelden gegeven van complementariteit van GVDB-missies met andere externe EU-instrumenten. Coördinatie en complementariteit betreffen het volledige scala door de EU gefinancierde activiteiten en projecten alsmede activiteiten van nationale en internationale actoren (bijv. de VN, OVSE, AU, NAVO, VS, China, bilaterale acties van EU-lidstaten, enz.).

GVDB-MISSIE OF -OPERATIE	BIJBEHORENDE EXTERNE INSTRUMENTEN VAN DE EU - LANDSPECIFIEK	VOORBEELDEN VAN GECOÖRDINEERDE EN COMPLEMENTAIRE ACTIES VAN DE EU
EUBAM Libië	ENI, instrument voor bijdrage aan stabiliteit en vrede	In 2014 werden er - in de geselecteerde proefgebieden voor EUBAM-acties - ENP en IcSP-programma's en -projecten uitgekozen voor toepassing van de totaalaanpak. Zo gingen opleidingen inzake grensbeheer gepaard met programma's ter bevordering van de jeugdwerkgelegenheid, ter verbetering van de gezondheidszorg en beroepsopleidingen, alsmede ten behoeve van de dringend noodzakelijke focus op de gemeenschap als zodanig. Helaas echter konden deze programma's vanwege de veiligheidssituatie niet worden uitgevoerd.

EUPOL Afghanistan	Het financierings-instrument voor ontwikkelings-samenwerking, het instrument voor bijdrage aan stabiliteit en vrede	Het Trustfonds voor de openbare orde in Afghanistan (LOTFA) ontving ook in 2014 aanzienlijke financiële ondersteuning uit het DCI, dit voor ondersteuning van de politie en capaciteitsopbouw in haar rangen. De financiële ondersteuning vormt een volledige aanvulling op de opleidings-, adviserende en toezichthoudende activiteiten in het kader van EUPOL. De EU financierde twee opleidingscentra via het IcSP.
EUAM Oekraïne	ENI, instrument voor bijdrage aan stabiliteit en vrede	Alvorens besloten werd tot de GVDB-missie voor de hervorming van de civiele veiligheidssector werd er een evaluatie van de bestaande EU-instrumenten en -programma's uitgevoerd. De GVDB-missie voorziet in een behoefte waarin andere EU-instrumenten niet konden voorzien. De coördinatie met andere instrumenten wordt voortgezet en de EUAM Oekraïne zal helpen vast te stellen welke EU-programma's er nodig zullen zijn in de civiele veiligheidssector.

EUCAP Sahel Niger	EOF, instrument voor bijdrage aan stabiliteit en vrede	De delegatie van de Unie coördineert al het EU-optreden in de veiligheidssector. Dit wordt gedaan met behulp van regelmatige bijeenkomsten en voortdurende informatie-uitwisseling ten behoeve van synergie en een grotere impact van de EU. Voorbeelden van dergelijke coördinatie en samenwerking zijn talrijke, door twee of meer EU-projecten georganiseerde cursussen alsook de gezamenlijke EUCAP-PAJED-interventie voor het opzetten en versterken van de capaciteit van crisisbeheersingscentra in alle regio's. De veiligheidscomponent van het EOF-steunprogramma voor justitie en de rechtsstaat (PAJED) omvat één met EUCAP uitgevoerd project voor het uitrusten en opleiden van gemeenschappelijke operationele centra. Een EOF-project voor lokale ontwikkeling van drie noordelijke regio's (25,6 miljoen euro) is de voortzetting van twee IcSP-interventies voor de korte termijn (29 miljoen euro) met als doel middels structurele en langetermijnacties bij te dragen tot de stabilisering van regio's die aan grote veiligheidsdreigingen blootstaan. De EUCAP heeft een aantal activiteiten van het CT-Sahelprogramma (IcSP lange termijn) overgenomen, aangezien de nationale component ervan per oktober 2014 stopte.
--------------------------	--	--

EUCAP Sahel Mali	EOF, instrument voor bijdrage aan stabiliteit en vrede	Met een EOF-staatsopbouwcontract wordt de Malinese overheid via een proces van overgang en nationale verzoening ondersteund bij het leveren van basisdiensten. Daarnaast loopt er voor een bedrag van 12 miljoen euro een EOF-project ter ondersteuning van de hervorming van het justitieel apparaat. Voorts is met een eerste IcSP-programma ter waarde van 9 miljoen euro het pad geëffend voor de uitzending van EUCAP Sahel Mali, en wel door de politie- en de gendarmerie-eenheden die baat kunnen hebben bij de EUCAP-opleidingen van uitrusting te voorzien. Er wordt nu overwogen een tweede programma (5 miljoen euro) te ontvouwen voor de renovatie en inrichting van een centraal politiebureau in Bamako. De technische bijstand en het toezicht op de nieuwe structuur zouden geleverd moeten worden door de EUCAP.
EUFOR CAR	EOF, instrument voor bijdrage aan stabiliteit en vrede	Na een gezamenlijke missie naar de Centraal-Afrikaanse Republiek werd het brandpunt van lopende programma's van een aantal EU-instrumenten (voornamelijk de EOF en het IcSP) verlegd om het pad te effenen voor de missie die zal moeten bijdragen tot een veilige en beveiligde omgeving in probleemgebieden in Bangui. Dit behelsde tevens een nieuw IcSP-besluit (4 miljoen euro) ten behoeve van bedreigde gemeenschappen, gericht op buurten waar EUFOR patrouilles uitvoert.

EUTM Somalië EUNAVFOR Atalanta EUCAP Nestor Hoorn van Afrika	EOF, IcSP	De drie GVDB-operaties zijn stevig verankerd in het Somalië-pact en beschikken eveneens over een specifieke coördinatielaag. Deze is in handen van het in werking gestelde EU-operatiecentrum en maakt interactie met andere EU-instrumenten mogelijk. Er is een speciale vertegenwoordiger van de EU (EUSV) aangesteld om de regionale EU-aanpak van de onderling samenhangende uitdagingen in de Hoorn van Afrika te helpen vormgeven en zo de samenhang, de impact alsmede de zichtbaarheid van de EU, te vergroten. EUSR is van doorslaggevende betekenis geweest voor specifieke ontwikkelingen in Somalië. Het IcSP-programma voor kritieke zeeroutes loopt sinds 2009 en heeft tot doel duurzame capaciteiten op het gebied van de maritieme veiligheid en het maritiem bestuur op te bouwen in de regio. Ook het regionale programma voor veiligheid ter zee (MASE) van de EOF heeft tot doel capaciteit voor de lange termijn te ontwikkelen ter waarborging van de veiligheid ter zee. Met de opleidingsmissie van de EU (EUTM) wordt beoogd de Somalische politiemacht te ontwikkelen. Daarnaast helpt de EU via de Afrikaanse Vredesfaciliteit (APF) de veiligheidssituatie in Somalië te verbeteren met aanzienlijke financiële EOF-steun aan de missie van de Afrikaanse Unie in Somalië (AMISOM) (tot op heden bijna 771 miljoen euro).
--	------------------	--

EU BAM Rafah EUPOL COPPS	ENI	De inspanningen van EUPOL COPPS om cruciale hervormingen in de sectoren strafrecht en veiligheid vooruit te helpen, sporen volledig met de aandacht die in de ontwikkelingssamenwerking van de EU met Palestina⁸² uitgaat naar de rechtsstaat (aandachtsgebied nr. 1: steun voor bestuur op lokaal en nationaal niveau). Het herinzetten van EUBAM Rafah aan de grensovergangen van Gaza zou een belangrijke factor zijn voor een geslaagde uitvoering van de ontwikkelingsprojecten van de EU aldaar (vooral door het faciliteren van het binnenbrengen van bouw materiaal in de Gazastrook).
---	-----	---

De EU blijft streven naar verdere verbetering van de coördinatie en complementariteit van haar externe optreden. In aansluiting op de conclusies van de Raad over de brede aanpak⁸³ heeft de Commissie in april 2015 een actieplan voorgelegd.

De versterkte rol van de vicevoorzitters van de Europese Commissie onder voorzitter Jean-Claude Juncker zal eveneens bijdragen tot een coherente en complementaire toepassing van de externe instrumenten van de EU. Het is in dit verband de hoge vertegenwoordiger van de Unie/vicevoorzitter van de Commissie die de werkzaamheden met betrekking tot het externe optreden van alle commissarissen voor buitenlandse betrekkingen stuurt en coördineert.

⁸² Deze benaming mag niet worden uitgelegd als een erkenning van de staat Palestina en laat de afzonderlijke standpunten van de lidstaten ter zake onverlet.

⁸³ Zie de Raad van de Europese Unie, Conclusies van de Raad over de brede aanpak van de EU, 3312e Raad Buitenlandse Zaken, 12.5.2014.